MEDDELANDEN

AF

SOCIETAS

PRO FAUNA ET FLORA FENNICA.

TRETTIONDEFÖRSTA HÄFTET
1904—1905

MED EN PLANSCH, EN KARTA OCH TRE FIGURER I TEXTEN.

MIT EINER DEUTSCHEN UEBERSICHT.

HELSINGFORS 1906.

HELSINGFORS 1906.
AKTIEBOLAGET HANDELSTRYCKERIET.

Societas pro Fauna et Flora Fennica

1904—1905.

Ordförande: Professor J. A. Palmén.

Vice-ordförande: Professor Fr. Elfving.

Sekreterare: Docent Erik Nordenskiöld.

Skattmästare: Doktor V. F. Brotherus.

Bibliotekarie: Doktor E. Reuter.

Intendenter: för de zoologiska samlingarna: Docent Alex. Luther; *för de botaniska samlingarna:* Amanuens H. Lindberg.

Bestyrelse: Professorer J. A. Palmén, Fr. Elfving, O. M. Reuter, J. Sahlberg, J. P. Norrlin, Doktorer K. M. Levander, V. F. Brotherus. — Suppleanter: Amanuens H. Lindberg, Doktor E. Reuter.

Mötet den 1 oktober 1904.

Sällskapets sekreterare docenten Erik Nordenskiöld hade i bref från utrikesort förklarat sig förhindrad att under innevarande höstterrnin bestrida sekretariatet, och utsåg Sällskapet till hans ställföreträdare mag. Harry Federley.

Sällskapets skattmästare bankdirektör Leon. von Pfaler anhöll om att blifva från sin befattning befriad redan vid det nu ingående verksamhetsåret, och biföll Sällskapet till denna anhållan. Till skattmästare för återstoden af kalenderåret 1904 valdes härpå doktor V. F. Brotherus och till revisor för samma tid mag. O. Alcenius.

Till bankdirektör Leon. von Pfaler beslöt Sällskapet anlåta en tacksägelseskrifvelse såsom ett uttryck för den tacksamhetsskuld, i hvilken Sällskapet står till sin nu afgående skattmästare, hvilken under en lång följd af år omhänderhaft förvaltningen af Sällskapets medel.

Enligt af skattmästaren ingifven kassarapport utvisade Sällskapets rörliga kapital en behållning af Fmk 7,028: 21.

Till publikation anmäldes:

A. J. Silfvenius: Über die Metamorphose einiger Phryganeiden und Limnophiliden. III.

A. L. Forssell: Bidrag till kännedom om Echinorhynchorna hos Finlands fiskar.

På därom gjord anhållan beslöt Sällskapet träda i skriftutbyte med:

Zoological Laboratory of the University of Texas.

Department of Fisheries, Sydney.

Till de zoologiska samlingarna hade sedan årsmötet 1904 inlämnats följande gåfvor:

1 ex. *Ascaris mystax* ur hund, 2 spp. hirudineer, 1 diplopod samt 1 *Arion sp.*, alla från Kotka, Kyminlinna, af skoleleven Amos Sallmén. — 3 planktonprof från Tvärminne af mag. K. H. Hällström. — 3 planktonprof från Tvärminne af dr A. Luther. — 1 myxosporid på *Gasterosteus pungitius* från Tvärminne och 1 lumbricid från Lappvik af stud. E. W. Suomalainen. — *Cecidomyia*-larver på *Rosa* sp. från Tvärminne samt ett cecidium på *Cerastium* från samma ort af fröken E. Lindroth. — Ett antal spindlar från Lappvik af prof. J. A. Palmén. — *Ophrydium versatile* från Tvärminne träsk, 4 spp. mollusker, 2 spp. nematoder, c. 7 spp. oligochæter i 20 profver, *Gonothyrea loveni*, 1 acanthocephal, 6 profver crustaceer, embryoner af *Pelias berus*, 2 spp. amfibier och 4 spp. fiskar i 9 exx., alla från Tvärminne, af dr. A. Luther. — 3 spp. mollusker från Tvärminne af stud. H. Nordqvist. — c. 60 profrör med turbellarier af dr. A. Luther. — 1 *Triton aquaticus* från Helsingfors af skoleleven Allan Reuter. — 2 sammanvuxna kattembryoner, inköpta genom prep. G. W. Forssell. — 5 exx. *Lacerta vivipara*, nyss födda ungar, af prep. G. W. Forssell. — En kollektion parasiter, omfattande: 4 spp. trematoder från 7 värddjursarter i 11 rör, 6 spp. cestoder från 7 värddjursarter i 17 rör, 7 spp. acanthocephaler från 10 värddjursarter i 27 rör, nematoder (delvis obestämda) från 8 värddjursarter i 11 rör, parasitcopepoder från 3 värddjursarter i 12 rör, vidare diverse insekter i 9 rör, 2 spp. crustaceer i 2 rör, 2 spp. mollusker i 2 rör, arachnoideer i 2 rör, diplopoder i 1 rör, inalles 97 rör af stud. A. L. Forssell. — Tenthrediniden *Lyda reticulata* från Hattula af lyc. L. v. Essen. — 2 spp.

Coleoptera från Hattula af mag. M. v. Essen. — 1 ex. *Surnia ulula*, skjuten i Ahlainen, inköpt af herr H. Inberg. — 1 ex. *Fuligula marila*, ung ♂ från Degerö, af stud. Lars Runeberg. — 1 ex. *Coracias garrula* ♂ från Mustiala, Parras, af herr Emeli Husgafvel. — 1 ex. *Phœnicopterus antiquorum*, ♂ från Piikkis d. 29. VI., af ing. P. v. Nandelstadt. — 5 exx. *Syrnium lapponicum* o. 10 exx. *Surnia nyctea* från Muonio, inköpta af forstmästar J. Montell. — 1 ex. *Bothriocephalus latus* Brems. ur Homo fr. Helsingfors af mag. H. Federley. — 2 exx. normala *Smerinthus populi* jämte en hermafrodit af samma art, alla från Birkkala, af stud. Th. Grönblom. — 1 ex. *Prionus coriarius* fr. Ingå af mag. L. Lagus.

Till de botaniska samlingarna hade sedan senaste årsmöte inlämnats följande gåfvor:

Cardamine hirsuta från Vasa, Sandö, af lektor Hj. Hjelt. — *Lathyrus sativus* från St, Birkkala, af elev Lauri Stark genom mag. H. Stenberg, (T:fors). — *Saxifraga granulata* från Ta, Hausjärvi, och N, Borgå. *Geranium palustre* från Ta, Lampis, *Silene maritima* från Om, Gamla Karleby, *Epipogum* från Ab, Nystad, *Lathyrus sativus* från Oa, Korsnäs, *Silene noctiflora* från Ta, Somero, *Symphytum officinale* från Al, Mariehamn och N, Pärna, tagna af särskilda skolelever, inlämnade genom aman. Harald Lindberg. — *Cratægus calycina*, *Taraxacum* (2 spp.), *Scirpus mamillatus*, *Agrimonia odorata* (bägge sistnämnda nya för provinsen) samt *Jasione* från Åland, af student Gunnar v. Frenckell. — *Potentilla minor* fran Kl, Valamo, af mag. C. A. Knabe. — *Galium mollugo* × *verum*, *Potamogeton nitens* (ny för provinsen), *Euphrasia Reuteri* o. *brevipila* från Sa, Lappvesi, samt *Salix rosmarinifolia* (ny för provinsen), *Laserpitium*, *Potentilla verna*, *P. minor* fran Al, Jomala, samt *Vicia Pannonica* β *purpurascens* från Sa, Villmanstrand, af student Hans Buch. — *Alchimilla hirsuticaulis* från Sa, Villmanstrand, af mag. O. A. F. Lönnbohm. — *Ammophila arenaria* fran N, Tenala, af skoleleverna Synnöve Gripenberg och Astrid Rancken. — *Sisymbrium Pannonicum*, *S. Loeselii*, *Chenopodium opulifolium*, *Bromus unioloides*, *Mala-*

chium aquaticum från Helsingfors, Skatudden, af aman. Harald Lindberg. — En samling *Sphagna* från Ta, Janakkala, af prof. Fredr. Elfving, *Alchimilla*-former från Ta, Janakkala, af prof. Fredr. Elfving, från N, Tvärminne, af prof. J. A. Palmén, från St, Karkku, af lektor Hj. Hjelt, från Sb, Jorois, N, Helsingfors, och Ta, Janakkala, af aman. Harald Lindberg, från N, Helsinge, och Sa, Joutseno, af mag. W. M. Axelson, från Åland och Sa, Lappvesi, af student Hans Buch. — 43 n:r *Pyrolæ*, tagna för studium af de underjordiska delarna, af stud. Oiva Eronen. — *Inula salicina* och *Centaurea Phrygia* från Ab, Pargas, och *Barbarea vulgaris* f. *monstr.* från N, Sjundeå, af d:r Enzio Reuter.

Maisteri I. Leiviskä näytti valokuvan Torniossa kasvavasta tammesta (vide Meddel. 30, p. 133).

Amanuens H. Lindberg förevisade exemplar af *Agrimonia odorata*, tagna i Jomala socken af stud. G. von Frenckell.

Studeranden Åke Nordström meddelade att

En för finska faunan ny coleopter Aegialia arenaria Fbr.

af föredragaren under senaste sommar i talrika exemplar anträffats på sandstränder vid Lappvik station i Pojo socken.

Posttjänstemannen Elis Nordling anförde följande af honom gjorda

Ornitologiska iakttagelser.

Carpodacus erythrinus. Under senaste sommar i juni iakttagen i Brunnsparken.

Larus minutus. En ungfågel i september observerad utanför Brunnsparken.

Larus ridibundus. Under hela sommaren allmän i Helsingfors hamn.

I anslutning härtill meddelade rektor M. Brenner, att sistnämnda art af honom iakttagits på fjärden väster om Porkkala i augusti 1904.

Maisteri A. J. Silfvenius ilmoitti:

Jäälintu, Alcedo ispida, Tyrväällä.

Tyrväältä kirjoittaa »Luonnon Ystävän» toimitukselle kunnanlääkäri Hugo Stahlberg viime elokuun 31:nä p:nä seuraavaa: 28 p:nä tätä kuuta iltapäivällä huomasin Tyrväällä Vaunnaskosken rannalla linnun, jonka värejä ynnä muita tuntomerkkejä koetan tässä selitellä. Kuulin ensin jonkinlaisen vitisevän äänen ja samassa näin vähähkön linnun lentävän lähellä veden pintaa ja istahtavan kivelle kosken rannalle. Sen istuma-asento oli pystynpuoleinen, pituus arvioltani noin 16—18 cm, nokka pitkä, muistuttava tikan nokkaa. Koska näin sen noin 15 metrin matkalla, en tarkemmin voi sen kaikkia värejä selittää, etenkin kun lintu ainoastaan hetkisen istui paikallaan huomattuaan minut. Selvästi kuitenkin saattoin huomata, että sen selkäpuoli ja n. k. yläperä oli kirkkaan vihertävän sininen, joka väri sen poislentäessä aivan selvästi pisti silmiin. Vatsapuoli oli punertavan ruskea, kurkku vaaleanvärinen. Pää, siipien peitinhöyhenet ynnä siivet näyttivät tummilta, vaan en tarkemmin voi eri värivivahduksia näissä selittää, koska lintu sentään oli siksi kaukana minusta. Lento sillä oli nopea, ja istahti se taasen eräälle toiselle kivelle vähän kauemmaksi, vaan en voinut sitä enää löytää, enkä ole sitä myöhemmin nähnyt. Kutsun tätä lintua jäälinnuksi (*Alcedo ispida*, »Isfagel»). Havainnot ovat aivan varmat.

Amanuens Harald Lindberg redogjorde för förekomsten af följande för floran nyurskilda växtformer.

Crataegus calycina Peterm.

I tredje häftet af Botaniska Notiser för detta år urskiljer lektor C. A. M. Lindman såsom ny för den skandinaviska floran ofvannämnda *Crataegus*-form, utbruten såsom egen art ur *Crataegus monogyna* Jacq. Enligt lektor Lindman afviker *Cr. calycina* från den äkta *Cr. monogyna* genom långa, smala, langspetsade foderblad, som på den mogna, klarare korallröda frukten nästan alltid äro uppräta, samt genom tunna blad med spetsiga, rikliga, hvassågade flikar, atskilda genom djupa och spetsiga inskärningar.

Med ledning af lektor Lindman's uppsats bestämde jag de *Crataegus monogyna*-former, som finnas i museets finska samling samt i mitt privatherbarium och fann därvid, att vi hafva bägge arterna vildväxande på Åland. Då det var af intresse och vikt att höra lektor Lindman's åsikt om våra former, sände jag vårt material af hithörande former till honom i och för hans benägna bestämning. Under sommaren delgaf han mig resultatet af den granskning han godhetsfullt åtagit sig, och ber jag att här få meddela detsamma.

Crataegus monogyna Jacq. Af denna art förefinnas vilda exemplar från endast ett enda ställe på Åland, näml. Eckerö, Björnhufvud, där de af mig insamlades å ängsmark den 15 juli 1892. Enligt anteckning å etiketten skulle endast en enstaka stor buske där förekommit.

Till denna art för lektor Lindman vidare tvenne kvistar från odlade buskar, tagna af prof. Saelan i början af 1860-talet i Helsingfors, samt med tvekan ett årsskott från Ab, Karislojo, Passi (leg. E. E. Sundvik). Å det sistnämnda exemplaret har lektor Lindman gjort följande anteckning: »Probabil. *Crat. monogyna* Jacq., innovatio foliis profundius pinnatifidis.»

Crataegus calycina Peterm. Af denna art, som synes vara den vanliga åländska, finnas i museets finska samling förvarade följande exemplar, hvilka af lektor Lindman försetts med de anteckningar, som anföras för de skilda exemplaren.

1. Al., Föglö, Gripö, 2. 7. 1873, W. Juslin. »*Crataegus calycina* Peterm. genuina!»

2. Al., Geta, Bolstaholm, in luco, 11. 6. 1878, A. Arrhenius & A. O. Kihlman. »*Crataegus calycina* Peterm.».

3. Al., Geta, Dånö, 22. 7. 1875, R. Hult & J. J. Tikkanen. »*Crataegus calycina* Peterm.»

4. Al., Lumparland, 19. 6. 1901, Toivo Paavonen. »*Crataegus calycina* Peterm. genuina!»

5. Al., Lemland, Flaka, in luco, 4. 8. 1878. A. Arrhenius & A. O. Kihlman. Detta exemplar, som i samlingen legat under namn af *Crataegus monogyna* f. *laciniata* (Stev.), har af lektor Lindman försetts med följande anteckning: »Probabil. *Crat. calycina* Peterm. (specim. juvenile, sterile et apricum).

6.[1] Al., Lemland, Flakaholmen, in luco, 11. 8. 1878, A. Arrhenius & A. O. Kihlman. »Probabil. *Crat. calycina* Peterm. (innovatio)».

7. Ab., Pikis, Radelma, tvänne stora, gamla buskar nära garden på backe i omgifvande åkrar, 6. 1890, H. L. Troligen sedan gammalt odlad eller utkommen från odling. »*Crat. calycina* Peterm. forma? Obs. folia minora, rigidiuscula, sepala saepissime dilatata abbreviata!»

I mitt herbarium ligga dessutom exemplar från

8. Al., Saltvik, Hammholmen nära Ryssön, 5. 7. 1890, H. L. *Crataegus calycina* Peterm. forma aprica? foliis rigidiusculis parce serratis.»

9. Al., Finström, in devexis pratorum prope pagum Emnäs, 6. 1884, Wald. Granberg. »*Crataegus calycina* Peterm., f. *aprica?* foliis aliq. diminutis, sepalis paulum abbreviatis».

Förutom dessa har jag i mitt herbarium ett fruktbärande exemplar från Al, Eckerö, Skeppvik, 5. 9. 1892, H. L., hvilket

---

[1] Härtill kommer ett under hösten inlämnadt exemplar (bestämdt af mig) från Al, Lemland, Jersö, 8. 7. 1904, G. v. Frenckell, med starkt håriga fruktämnen och äfven i öfrigt alldeles likt exemplaren från Föglö, Gripö.

af lektor Lindman försetts med anteckning af följande lydelse: »Haec planta mihi adhuc incerta [inter monogynam et calycinam quodammodo intermedia; a monogyna proxima]. An »*Cr. kystostyla*»?»

Crataegus calycina och *Cr. monogyna* äro visserligen i sina utpräglade former rätt olika, men då olikheterna besticka sig så godt som endast i örtbladens och foderbladens form, och då de synas vara förbundna sinsemellan medels mellanformer, tyckes det mig som vore det riktigare att beteckna den nyurskilda formen såsom *Crataegus monogyna* calycina* Peterm.

Af *Crataegus oxyacantha* L. förvaras i finska samlingen endast en liten kvist från en odlad buske i Brunnsparken, Helsingfors (24. 7. 1877, leg. Th. Saelan). Bestämningen godkänd af lektor Lindman.

Amanuens Harald Lindberg föredrog vidare:

Polygonum calcatum Lindman.

I tredje häftet af Botaniska Notiser för detta år lämnar lektor Lindman en beskrifning på en af honom under ofvanstående namn ur *Polygonum aviculare* utbruten ny art. Denna nya form, af hvilken en längre beskrifning jämte upplysande teckningar lämnas, karaktäriserar han i korthet till skillnad från *P. aviculare* genom anförande af följande kännetecken:

1. Kalken till halfva sin längd sambladig.
2. Ståndare endast 5.
3. Nöten glänsande, slät eller nästan slät, till färgen svart, till formen triangulärt aflång eller äggrundt lansettlik med konvexa sidor.
4. Bladen af blekare grågrön färg, i spetsen rundtrubbiga.

Då jag under flere år intresserat mig för *Polygonum aviculare*-formerna och från särskilda trakter hopsamlat ett rätt betydligt material, öfversände jag till lektor Lindman de exemplar af dessa former jag har förvarade i mitt herbarium.

Lektor Lindman har sedermera godhetsfullt granskat desamma och egendomligt nog påträffat den nya arten endast från tvenne ställen, oaktadt densamma är vanlig i Sverige, och det material han haft till påseende, omfattar många tiotal exemplar. *P. calcatum* synes således här i Finland vara en sällsynthet. Endast från följande tvenne ställen föreligga exemplar af *P. calcatum* i min samling:

Ab, Lojo, SOLhem, 30. 8. 1901, H. L. Kulliggande saväl homophylla som svagt heterophylla former.

N, Helsinge, Viks ladugård, 15. 9. 1901, H. L. En styft upprätt, smalbladig form.

Amanuens Harald Lindberg föredrog slutligen ännu om

Luzula Sudetica (Willd.) Presl. och L. multiflora × Sudetica (L. hybrida Lindb. fil. n. hybr.).

Under mina exkursioner i Jorois (Sb) denna sommar påträffade jag flerstädes dessa förut inom landet ej säkert urskilda former. *L. Sudetica* förekom flerstädes tillsammans med *L. multiflora* och *L. pallescens*, vanligen på fuktiga, mossrika ängar, men dock äfven på torra timotejängar, på ett par ställen i stor ymnighet, och bildade här den nya bastarden med *L. multiflora*. Då *L. Sudetica* på alla ställen växte med de bägge andra i intim blandning, ofta på samma mosstufva, var den särdeles lätt att studera ute i naturen och någon tvekan uppkom aldrig, hvilken af de tre arterna man hade för sig. Alla tre äro utan det allra ringaste tvifvel att betrakta som särdeles väl skilda arter, hvilka redan vid första ögonkastet kunna igenkännas. Då jag vid ett senare tillfälle ämnar utförligare redo göra för vara *Luzula campestris*-former, inskränker jag mig till att meddela, hvad som särskildt utmärker *L. Sudetica* samt dess utbredning endast i stora drag.

L. Sudetica särskiljes habituellt från *L. multiflora* redan på den mörka, täta blomställningen, som betydligt öfverskjutes af skärmbladen; dessutom är kapseln mindre, smalare med jämna sidor, stiftet mycket kort eller omärkligt samt ståndarena

hvitgula, hvilka karaktärer nogsamt gifva denna form full arträtt. Kapseln hos *L. multiflora* däremot är bredare, med insjunkna sidor, stiftet tämligen langt samt ståndarena af renare gul färg.

Vid granskning af museets finska *L. multiflora* fann jag *L. Sudetica* från följande provinser: Tb, Sb, Kb, Om, Ok, Kp, Ob, Le, Lkem, Li och Lt. *L. Sudetica* är således en utpräglad nordlig art, som hos oss ej går ned till fullt 62° n. br. Af *L. multiflora* × *Sudetica* ligga exemplar i H. M. F. från Ok, Paltamo och Kuusamo.

Rektor M. Brenner gjorde följande meddelande:

Polygonum calcatum Lindm. i Finland.

Med anledning af lektor C. A. M. Lindman's i N:o 3 af Botaniska Notiser 1904 publicerade meddelande angående en af honom från *Polygonum aviculare* L. särskild art, *P. calcatum*, har jag på sensommaren och hösten sökt taga reda på, huruvida denna nya art äfven hos oss kunde förekomma, och har härvid bland *P. aviculare* på gångstig längs järnvägsspår i Sörnäs funnit exemplar, som öfverensstämma med den beskrifning och afbildning lektor Lindman för nämnda nya art meddelat. Dessa exemplar likna på hårdt trampad mark förekommande, nedliggande, småväxta, kortgreniga och tätt småbladiga exemplar af *P. aviculare*, men afvika hufvudsakligen genom sina inom kalken inneslutna små, svarta, glänsande, äggrunda, på alla sidor konvexa nötter, icke såsom hos *P. aviculare* ur kalken delvis utskjutande rödbruna, matta och strimmade samt skarpt 3-kantade med konkava sidor. Kalken är endast i sin öfre hälft klufven, medan densamma hos *P. aviculare* något varierar såsom mer eller mindre djupt, vanligen ända till basen, delad. Uti de undersökta blommorna voro ståndarne till antalet 5.

Utom dessa af mig insamlade exemplar har jag i Universitetets växtsamling bland af prof. Th. Saelan med namnet f. *conferta* af *P. aviculare* betecknade exemplar funnit ett af

A. H. Brotherus fran Lauritsala i södra Karelen inlämnadt, som tydligen tillhör i fråga varande art, men äfven äger fullkomligt liksidiga, alltså ej plattade nötter, sasom lektor Lindman i sin diagnos för denna art framhåller.

Rektor Brenner föredrog vidare:

Inom Helsingfors stads område förstörda växtlokaler.

Kännedomen af vårt lands flora utvidgas allt fortfarande genom de meddelanden angående nya växter eller växtlokaler, som da och da inför vårt Sällskap offentliggöras. Da emellertid till kännedomen om ett lands flora hörer kunskapen om icke allenast de förändringar däri, som genom tillkomsten af nya växter eller fyndorter ega rum, utan äfven om den motsatta företeelsen af försvinnande växter och lokaler, så ber jag att för denna gang få fästa Sällskapets uppmärksamhet vid några till denna sida af saken hörande förändringar inom var hufvudstads flora. Utan att ingå pa en jämförelse emellan förr och nu, hvad denna flora i sin helhet beträffar, vill jag här endast meddela några förändringar inom den s. k. Brunnsparken i stadens sydligaste del, förändringar, som alla åstadkommits genom människans åverkan.

Ursprungligen ett klibbal- och videkärr med därur framstående kala eller glest tall- och björkbevuxna bärgpartier med en och annan asp och rönn och ett hufvudsakligen af ljung, lingon-, blåbärs- och kråkris bestående växttäcke samt pa sluttningarna gran, hägg och sälg, uttorkades denna trakt i medlet af förra seklet genom anläggandet af diken och tvenne dammar, hvarigenom betingelserna för den ursprungliga floran helt och hallet förändrades, tidigare standorter förstördes och nya uppkommo, och den gamla kärrvegetationen, sedan exotiska träd, hufvudsakligen löfträd, och buskar utplanterats, ersattes af en lundvegetation, däri hvitsippor, *Ranunculus auricomus* och *R. acris*, *Stellaria holostea*, *Viola Riviniana*, *V. canina* var. *montana* och *V. palustris*, *Oxalis acetosella*, *Corydalis solida*,

Cerefolium sylvestre, *Aegopodium podagraria*, *Lamium album* och dylika spelade en framstående roll, med *Anthoxanthum Convallaria majalis*, *Fragaria vesca*, *Potentilla erecta* och *Veronica chamaedrys* på sluttningarna, *Draba verna*, *Arabis suecica* och *A. thaliana*, *Sedum acre* och *S. Telephium*, *Convallaria polygonatum*, *Erysimum hieraciifolium*, *Veronica longifolia*, *Epilobium angustifolium*, *Hypericum perforatum*, *Solidago virgaurea*, *Tanacetum vulgare* och *Hieracium umbellatum* på bergen samt bland annat *Caltha palustris*, *Tussilago farfara*, *Rumex domesticus* och *R. obtusifolius* vid diken och dammar. Efterhand tillkommo andra växter, bland hvilka må nämnas *Cerastium arvense*, *Thymus chamaedrys*, *Poa compressa* och några nybeskrifna *Hieracia* i parkens sydöstra del.

Ga vi nu, efter de s. k. försköningar, som på senaste tider i parken vidtagits, att söka upp någon af ofvan nämnda växter, så finna vi, att de flesta af dem helt och hållet på platsen utrotats, och den tidigare lundvegetationen ersatts af artificiella, kortklippta gräsmattor med prunkande blomsterrabatter eller kvarstå ännu på privata personers områden några få exemplar, såsom af *Anemone nemorosa*, *Cerastium arvense*, *Stellaria holostea*, *Hieracium conglobatum*, *H. planifolium* och *H. tenuifloccosum* jämte grupper af *Cerefolium sylvestre*, *Aegopodium*, *Lamium album* och annat åkerogräs, medan all spontan örtvegetation för öfrigt såsom ogräs förföljes. Äfven dammar och öppna diken hafva igenfyllts och deras växtlighet naturligtvis omintetgjorts.

Ännu återstår det sydvästligaste bergspartiet med lämningar af en tidigare vegetation, som väl dock med det snaraste kommer att försvinna. Här kan man ännu få se växter såsom *Epilobium angustifolium*, *Solidago virgaurea*, *Tanacetum vulgare*, *Hieracium umbellatum* och *H. pilosella*, *Rumex acetosella*, *Sedum acre* och *S. telephium*, *Arabis suecica* och *A. thaliana*, *Draba verna*, *Potentilla argentea*, *Allium schoenoprasum*, *Cystopteris fragilis* samt vid stranden *Diyraphis arundinacea*, *Elymus arenarius*, *Lysimachia vulgaris* och *Glaux maritima*. Förutom vanliga träd, såsom klibbal, björk, tall, gran, asp, rönn, sälg och hägg,

kvarsta ännu någon enstaka hassel eller törnbuske *(Rosa mollis)*, men för öfrigt är allt nytt, och af sällsyntare växter hafva *Poa compressa*, *Thymus chamaedrys*, *Erysimum hieraciifolium*, *Corydalis solida* och *Hypericum perforatum* helt och hållet utrotats, jämte det *Stellaria holostea* och *Cerastium arvense* äro på god väg att jämte hvitsippan och *Hieracium*-formerna gå samma öde till mötes, samt *Rumex obtusifolius* tagit sin tillflykt till en annan, af förskoningsarbetena tillsvidare mindre berörd del af i fråga varande område.

Doktor Enzio Reuter föredrog:

Angrepp på päronfrukt af Eriophyes piri (Nal.).

Det s. k. päronkvalstret, *Eriophyes piri* (Nal.), angriper som bekant ofta i hög grad päronträdens blad och förorsakar genom sitt sugande å bladens båda ytor framträdande, karaktäristiska, rundade eller aflånga små upphöjningar eller bläddror, hvilka i början hafva en tämligen ljust gulgrön eller rödaktig färg, men efterhand mörkna och blifva brunaktiga, ja ofta slutligen nästan svarta. Dessa bläddror förete å bladens undre yta en fin öppning, genom hvilken de mikroskopiskt små acariderna krypa ut ur eller begifva sig in i nämnda cecidier. Angrepp på päronträdens blad af denna *Eriophyes*-art äro allmänt kända öfver hela Europa äfvensom i Nordamerika. Äfven i vårt land hafva dylika angrepp iakttagits på flere särskilda orter, men i allmänhet icke varit af synnerligen svårartad natur, ehuruväl det inficierade trädets växtkraft i någon mån däraf rönt ett ogynnsamt inflytande.

Vid ett besök i början af juli å Herrenäs i Hattula ådrog sig ett gammalt päronträd min uppmärksamhet på grund af dess sjukliga utseende. Så godt som alla dess blad visade sig vara i ovanligt hög grad besatta med ofvanbeskrifna bläddror, hvilka hyste ett otal individer af nyssnämnda lilla acarid. Redan detta särdeles svåra angrepp å bladen var i och för sig rätt anmärkningsvärdt och hade i alldeles påtaglig grad nedsatt det

gamla trädets äfven annars, af skador å stammen förorsakade, jämförelsevis ringa växtkraft.

En annan, egendomlig omständighet var emellertid ännu mer i ögonen fallande. I samtliga förut af mig iakttagna fall hade nämnda acariders angrepp å päronträden hänfört sig uteslutande till bladen, medan däremot själfva frukterna af desamma lämnats fullkomligt oberörda; indirekt kan dock naturligtvis fruktbildningen i mer eller mindre hög grad påverkas äfven af angreppen på bladen, i det att den röner ett menligt inflytande af den häraf föranledda allmänna nedsättningen i trädets växtkraft. I förevarande fall voro emellertid icke blott bladen, utan äfven själfva frukterna direkt angripna af ifrågavarande acarider. Päronkarterna å detta träd visade i stället för en slät och glänsande yta — ett utseende, som den oskadade päronfrukten i regeln företer äfven a träd med af *E. piri* inficierade blad — en påfallande ojämn, knottrig och skrynklig samt matt yta; i en del fall syntes redan tecken till ett begynnande förvissnande hos den unga frukten. I genomsnitt voro därjämte karterna å detta träd mindre utvecklade än å andra närstående, å hvilkas karter något angrepp icke kunde förmärkas. En senare företagen mikroskopisk undersökning gaf vid handen, att ofvannämnda päronkarters egendomliga utseende betingats däraf, att åtskilliga partier å deras yta företedde upphöjningar snarlika de å bladen förekommande bläddrorna, medan andra, mellanliggande partier föreföllo skrumpnade och något insjunkna. Att dessa upphöjda partier verkligen förorsakats af nämnda acarid, framgick än ytterligare af den omständigheten, att desamma hvar och en företedde ett dylikt ingångshål som bläddrorna å bladen. Och slutligen blef hvarje tvifvel härom undanröjdt, då jag under mikroskopet kunde iakttaga acariden själf krypande ut och in genom sagda hål. På en och samma päronkart observerades åtskilliga exemplar af densamma.

Vid ett den 26 september förnyadt besök företedde ifrågavarande päronträd en sorglig anblick. Eriophyidcecidierna hade öfverallt antagit en mörkbrun färg, hvarigenom de flesta blad erhållit ett starkt fläckigt utseende; många blad hade i förtid

vissnat och affallit. Äfven det stora flertalet frukter — påtagligen de mest angripna — hade såsom omogna karter nedfallit från trädet; bland de karter, som ännu kvarlågo på marken, visade de flesta tydliga spår af Eriophyidernas ofvan skildrade angrepp, och på många nedfallna päron syntes åtskilliga acarider krypa omkring. De ännu på trädet kvarsittande päronen voro alla mer eller mindre nödvuxna och förkrympta; de flesta hade därjämte mycket ojämn och skrynklig, svartfläckig yta. På alla sådana af mig undersökta päron kunde med lup många tiotal, ja hundratal individer af *E. piri* upptäckas.

Icke sällan — på långt när dock icke i regeln — voro päronen äfven angripna af *Venturia pyrina*, hvilken svamp helt säkert beredts jämförelsevis lätt tillträde tack vare de af acariderna öfverallt å frukterna anbragta fina ingångshålen. Ehuru fruktbildningen naturligtvis ännu ytterligare lidit genom denna svamps påtagligen först senare inträffande angrepp, voro dock redan de af Eriophyiderna förorsakade skadorna ensamt för sig af den art, att därigenom fruktens tillväxt och mognad i mycket hög grad hämmats. Det förtjänar till jämförelse framhållas, att hos andra i samma trädgård växande päronträd, hvilkas blad endast i mycket ringa grad voro ansatta af *E. piri*, och å hvilkas frukter några acarider alls icke kunde upptäckas, men hvilka däremot företedde märkbara angrepp af *Venturia pyrina*, frukterna väl hade åtskilliga skorffläckar och delvis äfven uppvisade de fruktskorfsangrepp ofta åtföljande karaktäristiska sprickorna i fruktköttet, men däremot alls icke ägde det ofvan skildrade för Eriophyidangreppet så utmärkande knottriga, bläddriga och skrynkliga utseendet. Sjukdomsbilden var sålunda i de båda fallen, äfven om *Venturia pyrina* infunnit sig på af *Eriophyes piri* angripna frukter, väsentligen olika.

Såsom redan tidigare nämnts, har något angrepp af *E. piri* på päronfrukt aldrig förut af mig observerats. Icke häller i litteraturen har jag funnit några som hälst antydningar om att denna acarid skulle hafva ertappats såsom fruktskadare, medan däremot dess angrepp på bladen af *Pyrus communis* öfverallt äro väl kända; äfven på *Cotoneaster-*, *Amelanchier-* och särskilda

Sorbus-arters blad kan samma *Eriophyes*-art frambringa liknande cecidiebläddror. Det nu iakttagna fallet är med hänsyn härtill af rätt stort intresse, så mycket mer som öfverhufvud Eriophyid-angrepp på något slag af våra odlade fruktträds frukter förut veterligen icke är konstateradt.

Student Thorwald Grönblom föredrog:

Ein gynandromorphes Exemplar von Smerinthus populi L.

Da dieser Lepidopteren-Zwitter der erste in Finland wahrgenommene sein dürfte, verdient er zweifelsohne eine genauere Beschreibung.

Wie schon die beigefügte Abbildung des Exemplares zeigt, ist die rechte, männliche Seite bedeutend kleiner als die linke, weibliche. Der linke Vorderflügel hat eine Länge von 40 mm, der rechte dagegen misst nur 35 mm. Die Grösse der Hinterflügel verhält sich diesen Massen proportionell. Die rechte

Flügelseite mit stark ausgeprägter Zeichnung, mit dunkel hervortretender Mittelbinde, die am Hinterrande schwarzbraun ist. Die Wellenlinie scharf. Die Färbung der rechten Flügelhälfte weicht übrigens durch ihren lebhafteren, mehr violetten Ton von der linken bräunlichen Hälfte mit ihrer verschwommenen Zeichnung ab. Die Mittelbinde hebt sich nicht viel von der

Grundfarbe ab, und der rötlich schiefergraue Wurzelfleck ist grösser als auf dem rechten Vorderflügel. Der rotbraune Wurzelfleck des linken Hinterflügels ist ein wenig ausgedehnter und heller als derjenige des rechten. Die Färbung der Unterseite entspricht derjenigen der Oberseite der resp. Hälften.

Ausserdem ist der ganze Körper mittelst einer, stellenweise sehr deutlichen Trennungslinie, sowohl auf der Ober- als auch auf der Unterseite, vollkommen geteilt. — Kopf und Thorax rechts dunkel schiefergrau mit abstehender, dichter Behaarung, weshalb die rechte Seite voluminöser als die linke (♀) aussieht, die anliegend behaart und ausserdem noch heller, rötlichgrau ist. Rechte Kopfseite, nebst Auge bedeutend grösser als die linke. Rechter Fühler ♂, linker ♀. Palpus der männlichen Seite dunkelgraubraun, viel länger und breiter als beim ♀, dessen Palpus heller gefärbt und kürzer behaart ist. Das linke Vorderbein rotbraun, ohne Haarbürste, wie auch die beiden anderen Beine dieser Seite etwas länger als diejenigen der rechten. Rechtes Vorderbein gelblich, am Unterschenkel mit dichter Haarbürste, von ziemlich dunkler Farbe.

Die Grösse und Form des Hinterleibes ähnelt mehr einem Männchen als einem Weibchen. Die dorsale Trennungslinie des Körpers läuft nicht in der Mitte, sondern schräg nach links, und zwar gehört der grösste Teil des Abdomens demzufolge der männlichen Hälfte an. Dieselbe Linie trennt die beiden Geschlechter nach der Färbung derart, dass die linke Seite graubraun und die rechte heller, etwas bräunlich ist.

Leider war ich nicht in der Lage, die Genitalien in frischem Zustande zu untersuchen, doch liess sich an dem trockenen Exemplar bei genauerer Untersuchung, rechts der Afterbusch des Männchens nachweisen, der von einer (der unteren) gut entwickelten Greifzange getragen wurde. Links kommt ein Afterbusch nicht vor, dagegen eine kleinere, kurz behaarte Greifzange. Die Basis der oberen Greifzange ist vorhanden, von den Fortsätzen derselben aber nur Rudimente. Der Penis ist gut entwickelt und hat viele für ihn charakteristische kleine Stacheln ringsum seine Mündung. Er geht von der rechten

Seite aus und biegt sich schräg gegen die Mitte hin. Weibliche äussere Genitalorgane sind nicht erkennbar, auch wurden keine Eier im Körper gefunden.

Der Zwitter wurde von mir aus einer Raupe gezogen, die gleichzeitig mit ca. 50 anderen *Smer. populi*-Raupen im Kirchspiel Birkkala gesammelt worden war. Er schlüpfte am 1. Juli 1904 aus. Das Exemplar ist jetzt im Besitz des Entomologischen Museums in Helsingfors.

Maisteri J. E. Aro jätti seuraavan selonteon:

Kertomus kesällä 1904 tekemästäni ornitologisesta matkasta Kokemäellä.

Kesällä 1903 olin Porin Kotiseutuyhdistyksen stipendiaattina tilaisuudessa tekemään havaintoja ja keräyksiä Länsi-Satakunnan saaristo- ja merenrantaeläimistöstä. Kun sanotun maakunnan sisäosatkin ovat vielä tuiki vaillinaisesti tunnettuja eläintieteellisessä suhteessa ja kun äskettäin perustettuun Satakunnan luonnontieteelliseen paikallismuseoon Porissa kaivattiin kipeästi lisäyksiä ja täydennyksiä, piti yllämainittu Porin Kotiseutuyhdistys suotavana, että vielä kesällä 1904:kin tehtäisiin eläintieteellisiä tutkimuksia, tällä kertaa etupäässä Kokemäen seutuvilla. Tässä tarkoituksessa antoi yhdistys minulle pienemmän matka-apurahan ja kun arv. Fauna-seurakin kannatti avustuksella yritystä, olen nyt tilaisuudessa tekemään muutamin piirtein selkoa matkani kulusta ja sen tuloksista.

Tarkoituksenani oli kesän kuluessa toiselta puolen saada mahdollisimman tarkka selko etupäässä lintumaailmasta Kokemäellä ja sen naapuripitäjissä etelään ja pohjoiseen ja toiselta puolen kartuttaa Satakunnan luonnontieteellistä museota varsinkin täytetyillä linnuilla. Voidakseni mahdollisimman suuressa määrässä toteuttaa viimemainitun puolen matkastani palkkasin seuralaisekseni erään preparaattorioppilaan, jonka toimeksi saatoin jättää lintujen täyttämisen ja nahkojen konserveeraamisen.

Tulimme Poriin 21 päivänä toukokuuta, ja lähinnä seuraavina päivinä teimme lukuisia retkiä Kokemäenjoen suistomaalle, jonka edellisenä kevännä olin huomannut erittäin suosituksi levähdyspaikaksi muuttolinnuille. Ilmat olivat olleet tähän saakka siksi koleita, ettei vielä ollut läheskään kaikkia lintuja saapunut. Heinäsorsia, lapasorsia, sotkia ja telkkiä oli kuitenkin jo suuret parvet. Samoin kuoveja ja *Machetes pugnax*ia. *Calamoherpe schoenobaenus* ja *Emberiza schoeniclus* olivat niinikään jo aivan yleisiä suistomaan matalissa rantapensaikoissa ja komea *Sterna caspia*kin näyttäytyi tuontuostakin joen suumatalikoilla.

Toukokuun 28 päivänä pistäysin Luvian saaristossa aina Roonooriin saakka. Viimemainitulla saarella pesi kottaraisia suuret parvet vanhoissa, ontoissa rantalepissä ja -pihlajissa. Kesäkuun alkupäivät käytin pääasiallisesti itse Porin kaupungin läheisimmän ympäristön tutkimisessa. Huomattavimmista löydöistäni näinä päivinä mainittakoon 15 p:nä kesäkuuta löytämäni *Anas acuta*n ja *Spatula clypeata*n pesät Kokemäenjoen suistomaalla. Varsinkin edellinen näistä lajeista on Länsi-Satakunnassa jokseenkin yleinen, sillä sitä tapasin myöhemminkin kesällä verrattain usein. Jälkimäisen lajin alue näyttää sitävastoin rajoittuvan yksinomaan vaan suistomaahan ja sen läheisimpään ympäristöön.

Kesäkuun 17 päivänä muutin sitten Kokemäen pitäjääseen Kuoppalan kylään »Kokemäen aukean» itäpäässä. Ollen tiheästi asuttua seutua ei lintumaailma luonnollisesti itse aukealla ole varsin runsas. Sikäläisestä linnustosta vetää erikoisen huomion puoleensa *Sturnus vulgaris*, *Cypselus apus* ja *Corvus monedula*, jotka pesivät varsinkin kirkon tienoilla aivan yleisesti. Naakasta olin täällä tilaisuudessa saamaan vahvistuksen sille jo Ulvilan pitäjässä kuulemalleni omituisuudelle, että se siirtyy pesimäseudultaan joksikin aikaa pois, nähtävästi ympärillä oleviin laajoihin metsiin. Heti kun poikaset ovat tulleet lentokykyisiksi, siis heinäkuun alkupäivinä, keräytyvät nimittäin naakat isoihin parviin ja lähtevät sitten niin tyyten pois paikkakunnalta, ettei niistä näe ainoatakaan jäljellä. Kansa kertoo naak-

kojen rientävän silloin sydänmaille »käräjille», joilla vanhukset tuomitaan kuolemaan ja surmataan. Siitä siis johtuu kansan mielestä se, ettei naakkojen lukumäärä pääse seudulla kasvamaan. Vasta niihin aikoihin, kuin kesantopellot kynnetään ja muokataan rukiin kylvölle, tulevat ne takaisin. Minun Kokemäellä ollessani näin ensi kerran naakkoja taas vasta elokuun 12 päivänä, jolloin niitä laskeutui, tunnettua kovaa melua pitäen, summaton parvi juuri kynnetyille pelloille nähtävästi auran nostamia toukkia syömään.

Paraimpia lintuseutuja koko Kokemäellä on epäilemättä eräs Rouvanluoto-niminen saari keskellä Kokemäenjokea Risten asemalta jonkun verran jokea myöten alas. Tämä matala, puuton, runsasheinäinen saari on varsinkin vesilintujen ja kahlaajien lempipaikkoja, ja niitä vaanimaan keräytyy läheisille, havumetsää kasvaville vuorille huuhkaimia ja kanahaukkoja, jotapaitsi kalasääskiäkin näyttää siellä viihtyvän. Täällä teinkin paraimmat lyötöni. Niinpä ammuin 26 p:nä kesäkuuta siellä *Machetes pugnax*in ♀:n ja löysin sen 4 munaa sisältävän pesän. Samaten ammuin siellä 6 p:nä heinäkuuta *Telmatias major*in ♀, joka myöskin luultavasti siinä pesii, sekä 2 p:nä elokuuta *Vanellus cristatus*en juuri lentokykyisen poikasen.

Heinäkuun 3 ja 4 p:nä kävin laajalla ja runsassaarisella Sääksjärvellä. Sen lehtimetsäisillä, kivikkorantaisilla saarilla oli runsaasti tiiroja, kalalokkeja, selkälokkeja, harmaalokkeja ja rantasipiä sekä pikkulinnuista m. m. *Lanius collurio* sekä *Fringilla montifringilla* ja *Fr. cannabina* verrattain runsaasti. Vesilintuja ja kahlaajia oli sensijaan vähäsen, vaikka järven rantamat näyttivät kylläkin sopivilta niille asuinsijoiksi.

Heinäkuun 13 ja 14 p:nä kävin n. k. Pitkällä järvellä, joka kuitenkin siihen aikaan muistutti hyvin vähäsen järveä. Ainoastaan kapea puron tapainen vesiuoma osoitti, että vettä niillä tienoilla juuri oli olemassa. Mahdollisesti siellä olisi vesilintuja ja varsinkin kahlaajia ollut, mutta kun siinä kasvaa lähemmä miehen korkuista saraheinää, ovat ne niin hyvässä suojassa, ettei niitä sieltä saa nähdäkseen. Sieltä palatessani kiersin itäpuolella olevien laajojen metsien kautta ja tapasin

niissä m. m. seuraavia lajeja: *Loxia curvirostra, Anorthura troglodytes, Parus borealis* ja *P. cristatus, Turdus musicus, Certhia familiaris, Muscicapa atricapilla* ja *M. grisola, Fringilla spinus, Fr. coelebs, Fr. cannabina* ja *Fr. montifringilla, Tetrao tetrix* ja *T. urogallus* y. m.

Kokemäen joen pohjoispuolella on jokseenkin Peipohjan aseman tienoilla verrattain korkea, alaston kalliojono, n. k. Orjatpaasi. Sen rinteillä kasvavassa tiheässä katajikossa pesi m. m. *Emberiza hortulana* sangen runsaasti. Tästä kalliojonosta pohjoiseen päin on penikulmia laaja, aukea Harjunsuo, joka kohoaa verrattain jyrkästi joitakuita metriä ympäristöä ylemmälle. Tällä suolla asusti koko kesän *Charadrius apricarius*, ja huultavaa on, että se siellä pesiikin, sillä 24 p:nä heinäkuuta ammuin sieltä tosin lentokykyisen, mutta vielä untuvaisen pojan.

Elokuun 15 p:nä pistäysin Köyliön järven rantamilla. Siellä olopäiviksi sattui kuitenkin siksi ankaria sateita, etten voinut toivomassani määrässä tutustua sikäläiseen, epäilemättä runsaaseen lintumaailmaan. *Fringilla cannabina* ja *Fr. montifringilla* olivat täälläkin sangen yleisiä. Köyliön seuduille ominaisista linnuista on huomattava varsinkin *Corvus frugilegus*, joka siellä kuuluu pesivän ja joka siellä oli hyvin yleinen, mutta jota ei omituista kyllä tavata kuin joskus käymältä naapuripitäjässä Kokemäella.

Sateisia aikoja kestikin sitten melkein lakkaamatta kesän loppuun saakka, niin ettei pitemmille retkille juuri tehnyt mieli lähteä. Elokuun 19 ja 20 p:nä kävin kuitenkin Kullaan pitäjässä Joutsjärven rantamilla ja saarilla. Rannat olivat siellä järjestään kivikkoisia, niin ettei ainakaan vesilintuja ja kahlaajia siellä viihdy. Sateisten ilmojen tähden pysyttelivät nekin linnut, joita siellä olisi ollut, piilossa, niin että havaintoni siellä supistuivat verrattain vähiin.

Elokuun 23 päivänä palasin Kokemäeltä Poriin ja sieltä Helsinkiin. 62 täytettyä lintua ja noin 120 konserveerattua nahkaa sekä tuhatkunta hyönteistä olivat näkyvinä tuloksina suoritetuilta kesämatkoiltani.

Mötet den 5 november 1904.

Då t. f. sekreteraren mag. Harry Federley till följd af sjukdom var förhindrad att vid mötet närvara, utsågs amanuensen Harald Lindberg att föra mötets protokoll.

Till inhemsk medlem invaldes med acklamation studeranden Gunnar von Frenckell (föreslagen af amanuens H. Lindberg).

Ordföranden uppläste prof. J. P. Norrlins från senaste möte bordlagda förslag till inval af prof. Th. Saelan till Sällskapets hedersledamot samt meddelade, att Bestyrelsen i allo instämt i nämnda förslag. Sällskapet beslöt härpå enhälligt att till sin hedersledamot kalla prof. Th. Saelan.

Det af prof. J. P. Norrlin insända förslaget var af följande lydelse:

Till Societas pro Fauna & Flora Fennica.

Uti Sällskapets tjänst har Professor Th. Saelan längre än någon annan af Sällskapets nu lefvande medlemmar direkt verkat och härunder i hög grad befrämjat Sällskapets sträfvanden öfverhufvud samt särskildt beträffande våra botaniska samlingar och vårt lands flora inlagt synnerliga förtjänster. Då Professor Saelan instundande november fyller 70 år, synes tiden vara inne för Sällskapet att betyga denne sin högtförtjänte medlem sin tacksamhet, i anledning hvaraf jag anhåller, att Sällskapet nu ville kalla honom, Professor Th. Saelan, till sin Hedersledamot. Helsingfors den 13 maj 1904.

J. P. Norrlin.

Vid prof. Saelans inträde reste sig Sällskapets medlemmar och ordföranden yttrade:

»Herr Professor Th. Saelan.

Uti detta vårt samfund har Ni, Herr Professor, varit en verksam ledamot under en längre tid än någon annan af dess nu lefvande medlemmar. Allt sedan Ni som ung student inträdde däri för snart femtio år sedan, har Ni utan uppehåll och utan att förtröttas befrämjat dess sträfvanden. Särskildt hafva de botaniska samlingarna och vårt lands flora utgjort föremål för Edra omsorger och Edra studier. Herbarium Musei Fennici, i dess båda upplagor, bildar tvenne betydande märkesstenar på Eder väg, — i Lönnrots Flora Fennica har Ni haft en viktig andel, och den dag som är, arbetar Ni på en öfversikt af Finlands botaniska litteratur. Vid våra möten har ett mycket stort antal meddelanden vittnat om Edert varma intresse för inhemsk naturforskning, och om Sällskapets väl öfverhufvud har Ni såsom Intendent, Ordförande och mångårig Bestyrelsemedlem inlagt särskild förtjänst.

Detta allt har fullgjorts vid sidan af Eder verksamhet på läkarens fackmanna område, från hvars arbetsdryga åligganden Ni nu håller på att lösgöra Eder. Befrielsen från dessa plikter, hoppas vi, skall öppna för Eder möjlighet att ännu mera egna Eder åt Eder ungdomsvetenskap. Vi tillönska Eder krafter därtill särskildt i anledning af de 70 åren, som icke synas verka tyngande. Men å andra sidan befara vi, då Ni nu ärnar söka Eder tillflykt till ännu närmare närhet af naturen — ute på landet —, att vi hädanefter icke så regelbundet som hittills blifva i tillfälle att se Eder närvara vid Sällskapets möten.

Herr Professor! — Edra förtjänster om Sällskapet och dess verksamhet mana oss att, medan vi ännu hafva Eder här i vår krets, tacka Eder personligen för hvad Ni gjort för Sällskapet, och visa Eder den hedersbetygelse, som rättvisligen tillkommer Eder.

Sällskapet har därför beslutit kalla Eder till sin *Hedersledamot*, och jag anhåller å dess vägnar, att Ni måtte härtill lämna Edert bifall.

Professor Saelan tackade med några varma ord för den uppmärksamhet, som från Sällskapets sida kommit honom till del.

Ordföranden meddelade, att Sällskapet sedan senaste möte förlorat en för vår natur varmt intresserad medlem Friherre Edv. Hisinger, och att professor Th. Saelan på Sällskapets vägnar nedlagt en krans å den aflidnes graf.

Doktor Enzio Reuter hade hos Bestyrelsen anmält, att han på grund af bristande tid icke mera kunde åtaga sig redigeringen af Sällskapets Meddelanden, och tillkännagaf ordföranden, att Bestyrelsen vid ärendets behandling stannat vid förslaget, att uppdraget skulle åt en för ändamålet lämplig person mot en ersättning af Fmk. 150 anförtros, till hvilket förslag Sällskapet biföll.

Ordföranden meddelade vidare, att från Åbo stadsbibliotek, Entomologiska försöksanstalten, Tvärminne zoologiska station och Universitetets agrikultur ekonomiska inrättning inkommit anhållan om, att Sällskapets skrifter skulle till nämnda anstalter utdelas, och beslöt Sällskapet, så långt förråderna det medgåfvo, efterkomma denna anhållan.

Enligt af skattmästaren ingifven kassarapport utvisade Sällskapets rörliga kapital en behållning af Fmk 7,057: 31.

Till publikation anmäldes:
Enzio Reuter: Eine schädliche, neue Uropoda-Art.

Anhållan om skriftutbyte hade anländt från:
Kommissionen for Haveundersögelse i Kjobenhavn och
La Société des Sciences naturelles de la Haute-Marne;
och beslöts i utbyte mot förstnämnda kommissions skrifter sända såväl Acta som Meddelandena, till det senare sällskapet däremot endast Meddelandena.

De zoologiska samlingarna hade sedan senaste möte fått mottaga följande gåfvor:

4 embryoner af katt, tillvaratagna i Zootomiska institutet af mag. H. Federley. — 1 ex. *Petromyzon branchialis* L. från Pallasjärvi i Kittilä af mag. W. M. Axelson. — 1 ex. *Pulex irritans* från Helsingfors af mag. K. H. Hällström. — 1 ex. *Abramidopsis buggenhagii* Bloch från Haapavesi af d:r A. G. Helenius. — 1 ex. *Vitrina pellucida*, några exx. *Polydesmus complanatus* äfvensom 1 copeognat, alla från H:fors, Humlevik, af d:r Enzio Reuter och mag. H. Federley. — 1 spindel och 1 ex. *Agriolimax* sp. från Helsingfors, Gumtäckt, af d:r E. Reuter. — 2 flaskor *Mysis* sp. från Tvärminne zoologiska station af stud. E. W. Suomalainen. — 1 ex. *Filaria attenuata* Rud., från bukhålan af *Falco peregrinus* från Helsinge, af stud. A. L. Forssell. — 1 ex. *Foetorius putorius* L. från Lappträsk, Latokartano, af herr Markku Mäenpää. — 1 abnorm kräftsax från Eura å af stud. C. G. Björkenheim. — C. 50 profver mallophager, tillvaratagna vid uppstoppning af fåglar af prep. G. W. Forssell. — 1 flaska triclader från Kuopio, Räimä, af stud. A. Ruotsalainen. — 3 ex. *Mus musculus* och 1 ex. *Mus minutus* från Sotkamo af agronom H. B. Åström. — 5 profver *Echinorhynchus acus* ur olika fiskar, 4 profver cestoder, 1 prof *Ammodytes lanceolatus*, alla från Finska viken, af d:r Guido Schneider. — 4 spp. lepidoptera från Birkkala och Hattula af stud. Th. Grönblom. — 5 spp. lepidoptera från Hattula af stud. A. Wegelius.

Till de botaniska samlingarna hade följande gåfvor förärats:

Luzula Sudetica, L. multiflora, L. pallescens och *L. multiflora* × *Sudetica* (*L. hybrida* Lindb. fil. nov. hybr.) i flere exx. från Sb, Jorois. — 100 nummer *Hieracia*, 33 exx. från Lojo, 33 exx. fr. Jorois, 7 exx. fr. Hyvinge, 24 exx. fr. Oa, Lappo och Ilmola, 2 exx. fr. Helsinge samt 1 ex. fr. Ta, Janakkala. *Alchimilla*-former i 23 exx., odlade sedan slutet af maj 1904 i Botaniska trädgården, dithämtade från särskilda delar af södra

Finland, de flesta från Botaniska trädgården och Lojo, samt *Alch. micans* och *A. suberenata* från Ab, Lojo, af aman. H. Lindberg. — 14 arter fanerog., däribland *Epipactis palustris* och *Scirpus mamillatus* från Ik, Nykyrka, af järnvägsbokhållare O. A. Gröndahl. — *Betula alba* monstr., *Allium schoenoprasum* fl. albis och *Ammophila arenaria* från N, Tvärminne, af student E. W. Suomalainen. — *Myrtillus nigra* f. *leucocarpa* (bär) af lektor A. Alho. — *Peridermium pini* fr. Sotkamo af provisor Mether. — 32 former *Hieracia* i 47 exx. fr. N, Sibbo, bestämda af rektor Brenner, af d:r W. Laurén. — *Alchimilla obtusa*, *pastoralis* och *suberenata* fr. Ab, Bromarf. samt *A. acutangula* fr. St., Ikalis, af med. kand. Odo Sundvik. — *Dentaria bulbifera* fr. Ab, Lojo, af eleven Helmi Saltzman. — *Alchimilla obtusa*, *acutidens*, *pubescens* och *A. micans* fr. N., Helsinge, Åggelby, samt *Alchimilla*-former från Al, Ab, N, och Ta, *Carex distichu*, *Filipendula* och *Vincetoxicum* från Ab, Reso, samt *Scirpus mamillatus* fr. Al, Geta, af student F. W. Klingstedt. — *Alopecurus geniculatus* × *pratensis* fr. Ab, Reso, och N, Helsinge, jämte *A. geniculatus* från bägge ställena äfvensom *Oncophorus torquescens* och *Grimmia pulvinata* fr. Ab, holme i Erstan, af student F. W. Klingstedt. — *Potentilla minor* Gil. fr. Al, Jomala, af student A. Ramsay. — *Avena pubescens* f. *glabrata*, *Scirpus mamillatus*, *Salix aurita* × *repens* fr. Oa, Storkyro, *Xanthium spinosum* fr. H:fors, Sörnäs, samt 41 exx. mossor från Oa, Storkyro, däribland några för provinsen nya af student H. Rancken. — Monströs tallgren (vindbo) från Ta, Hattula, af student A. Wegelius. — *Alchimilla micans*, *acutangula* och *pastoralis* samt *Carex acuta* från Ik, Uusikirkko, och *Viola rupestris* från Sk, Kivinebb, af järnvägsbokhållare O. A. Gröndahl. — *Populus tremula*, en villos gren från ett för öfrigt glattbladigt träd från St, Karkku, af d:r Hj. Hjelt. — *Alchimilla glomerulans* från Li och Kuus af mag. B. Poppius. — *Alchimilla hirsuticaulis* och *A. pubescens* fr. Sb, Kuopio, (leg. Lönnbohm) samt *A. acutangula* fr. Nyl. och St, af mag. Ernst Häyrén. — 17 arter mossor från Sa, Willmanstrand, de flesta nya för provinsen, däribland *Aong-*

stroemia, 2 från N, Helsingfors, samt 7 från Ob, Aavasaksa, däribland 3 för prov. nya af student Hans Buch. — *Calypso bulbosa* fr. Ob, Kemi, af mag. A. Rantaniemi. — 11 fanerog. i 20 exx. från Ta, däribland för provinsen ny *Corydalis intermedia*, 2 arter i 12 exx. från Sa, Valkeala, *Carex acutiformis* från N, Thusby, *Rubus arcticus* × *saxatilis* och *Carex riparia* från Ka, 2 arter från Ik, Valkjärvi, samt 7 arter i 9 exx. från Kl. af mag. Otto Collin. — *Alchimilla pastoralis*, *suberenata* och *A. acutangula* från Om, Gamlakarleby, af mag. C. A. Knabe.

Ordföranden framlade häftet 29 af Sällskapets »Meddelanden», hvilket redigerats af herrar Enzio Reuter, Fredr. Elfving, A. Luther och G. Schneider, och framförde till nämnda personer Sällskapets tack. Häftet omfattade 225 pag. Bokhandelspriset bestämdes till 2 mark.

Vidare anmälde ordföranden att Acta 26 utkommit med följande innehåll:

Reuter, Enzio, Bidrag till kännedomen om Microlepidopter-faunan i Ålands och Åbo skärgårdar. II.

Silfvenius, A. J., Über die Metamorphose einiger Hydropsychiden. II. Mit einer Tafel.

Schneider, Guido, Beiträge zur Kenntnis der Helminthen-fauna des Finnischen Meerbusens. Mit einer Tafel.

Lindroth, J. Ivar, Neue und seltene finnische Eriophyiden. — Nya och sällsynta finska Eriophyider.

Idem, Mykologische Mittheilungen 11—15. Mit 7 Figuren.

Silfvenius, A. J., Über die Metamorphose einiger Hydroptiliden. Mit 2 Tafeln.

Norrlin, J. P., Nya nordiska Hieracia. I.

Gadd, Pehr, Parasit-Copepoder i Finland. Med 2 plancher.

Reuter, O. M., Neue Beiträge zur Kenntniss der Copeognathen Finnlands. Mit drei Tafeln.

Bokhandelspriset fastställdes till 12 mk.

Student C. G. Björkenheim förevisade en abnorm, tvågrenad kräftklo från Eura å.

Student Hans Buch anmälde

En för floran ny mossa Dicranodontium longirostre.

Exemplar af arten hade af föredragaren under hösten 1904 insamlats på en bergvägg nära Fredriksberg. Herr Buch demonstrerade artens karaktäristiska bladbyggnad.

Amanuens Harald Lindberg förevisade exemplar af

Populus tremula med starkt håriga blad.

Ifrågavarande kvistar härstammade från träd med normala, glatta blad och hade tagits dels af föredragaren i Karis-Lojo dels af d:r Hj. Hjelt i Karkku. Formen med håriga blad betecknas vanligen såsom var. *villosa* Lang, men ansåg föredragaren, i anledning af att de håriga bladen utvecklat sig på vanliga träd tillhörande den typiska hufvudformen, förstnämnda form såsom tillfällig och icke förtjänande rang af varietet.

Herr H. Lindberg demonstrerade vidare exemplar af

Rumex aquaticus × domesticus (R. armoraciifolius Neum.).

Denna för floran nya hybrid hade af student W. Westerlund anträffats på ett par lokaler nära Simo kyrkoby i norra Österbotten.

Professor Th. Saelan anförde:

Psamma arenaria funnen i Finland.

Vid ett besök på professor Palméns zoologiska station vid Tvärminne sistlidne sommar blef jag uppmärksamgjord, att på Högsand nära Lappviks järnvägsstation skulle förekomma *Psamma (Calamagrostis) arenaria*, och vid ett besök på stället fann jag detta gräs växande på den sandiga hafsstranden talrikt tillsammans med *Elymus arenarius*.

Som bekant har detta gräs hittills påträffats hos oss endast på barlastplatser, men här förekom det långt borta från Lappviks lastageplats, där det för öfrigt icke åtminstone numera förefinnes, om det ock möjligen i tiden vuxit därstädes och sedermera spridt sig till Högsand.

Vid närmare undersökning af exx. befunnos de samtliga vara sterila. Ståndarknapparna voro nog väl utvecklade, men fruktämnena voro förkrympta. Gräset hade således fortlefvat och utbredt sig genom sina rotskott. Det är likväl möjligt, att den kalla sommaren varit ogynnsam för fruktbildningen. Det är sålunda skäl att genom vidare observationer utröna, huru härmed förhåller sig.

I närheten växte äfven några stånd af *Salsola kali* och i stor ymnighet *Carex arenaria*, som äfven förekom talrikt vid Tvärminne by.

I anledning af meddelandet anmälde amanuens Harald Lindberg, att till museet inkommit tvenne exemplar af *Ammophila (Psamma) arenaria*, det ena från nämnda lokal vid Högsands sanatorium taget af eleverna Synnöve Gripenberg och Astrid Rancken, det andra vid Syndalen vid Tvärminne af studenten E. V. Suomalainen, och tydde dessa tvenne exemplar, härstammande från olika lokaler, på en vidsträcktare utbredning af denna vackra gräsart i dessa trakter.

Docent Alex. Luther föredrog:

Larver af Echinorhynchus polymorphus i Gammarus locusta.

Den 15 juni senaste sommar anträffade jag vid granskning af exemplar af *Gammarus locusta*, som fångats vid stränderna af den lilla holmen Skarfkyrkan nära Tvärminne zoologiska station, hos ett stort antal individer, inkapslade larver af en *Echinorhynchus*-art, som vid närmare granskning visade sig vara *E. polymorphus*. Denna art lefver såsom fullvuxen uti flere olika sjöfåglar, hvarför dess förekomst vid nämnda holme, som utgör en af fåglar ovanligt talrikt besökt häckplats ej är öfverraskande. — Emellertid visade det sig att af *Gammarus locusta* ej endast vid Skarfkyrkan, utan äfven öfverallt vid stränderna kring zoologiska stationen, en mycket hög procent var inficerad med samma parasiter. Af 10 på må få fångade exx. innehöllo en gång 6 *Echinorhynchus*-cystor. Dessa senare märktes redan vid det första ögonkastet såsom ovala, ljusröda kroppar belägna på dorsalsidan af djuren, ofvanför eller bredvid tarmen. Ej sällan anträffades 2 cystor i samma individ. — Mot slutet af juni aftog antalet inficerade exemplar i hög grad och redan i juli anträffades ej mera några sådana. Måhända står härmed i samband, att jag vid draggningar i juli mycket ofta erhöll döda, i upplösning stadda exx. af *Gammarus*. — Det är ganska anmärkningsvärdt, att dessa så i ögonen fallande parasiter härintills hos oss ej blifvit observerade, oaktadt särskilda personer sökt efter parasiter just hos *Gammarus locusta*. Måhända förtjänar det att antecknas, att försommaren i år var ovanligt kall.

Herr A. Luther förevisade ett exemplar af

Abramidopsis buggenhagii Bloch från Haapavesi.

För någon tid sedan öfversände d:r A. G. Helenius i Haapavesi till Zool. Museet en Cyprinid, hvilken, enligt hvad å etiketten fanns angifvet, utmärkt sig genom sina röda ögon, och som vid närmare undersökning visade sig vara *Abramidopsis buggenhagii* Bloch (= *Abramidopsis leuckartii* (Heck.) Sieb.),

d. v. s. en bastard mellan mört och braxen. Då jag i början var något osäker, huruvida *Abramis brama* eller *A. blicca* borde anses såsom den ena af föräldrarna, anhöll jag hos d:r Helenius om uppgift, huruvida den senare arten förekommer uti det vattendrag där fisken fångats. Härpå svarade d:r H. godhetsfullt följande: »Såsom öfver tolfårig fiskare på orten kan jag med säkerhet säga, att här uti Haapavesi sjö ej finnas andra än mört och id af *L.*-slägtet samt endast *A. brama*, ty bland de flere tusental braxnar jag sett, skulle jag nog fäst mig vid *A. blicca* och ej heller har jag hört af andra fiskare här, att de skulle fått någon slags ovanlig braxen. Däremot fick jag redan för 8 år sedan en mörtbastard, som, enligt hvad jag minnes, såg ut ungefär som den här, (ehuru den ej blef tillvaratagen) och har jag under årens lopp hört af andra, att äfven de da och da iakttagit en ovanlig mörtart. Alltså vore med största trovärdighet detta ex. ej något unicum.» — Det förevisade exemplaret fångades d. 22/VIII 1904 i Haapavesi socken uti Haapajärvi sjö, som egentligen utgör en utvidgad del af Pyhäjoki. Såsom kändt har nämnda bastard några gånger förut anträffats i vårt land, nämligen i Saimen vid Taipalsaari af Mäklin [1], i Esbo af Malmgren [2], i Nurmijärvi af Stenroos [3] och i Rantasalmi af Westerlund. [4]

Vidare gjorde herr Luther följande meddelande:

[1] Mäklin, Fr. W. Förmodade bastarder bland fiskarna. — Öfvers. Finska Vet. Soc. förh. VI, 1864, p. 18—23 (Sep. p. 46—51).

[2] Malmgren, A. J. Notiser Soc. F. & Fl. Fenn. XI. (Ny ser. VIII), p. 464.

[3] Stenroos, K. E. Om Abramis Leuckartii och dess förekomst i Finland. — Medd. Soc. F. & Fl. Fenn. XIX, 1893, p. 54—55. — Om Abramis Leuckartii och Bliccopsis erythrophthalmoides. — Ibid. XXI, 1895, p. 67—69.

[4] Westerlund, A. Abramidopsis Leuckartii Heck. — Ibid. XXIII, 1898 p. 102—105, 1 tafl., 1 fig.

Die Verbreitung des Iltis (Foetorius putorius) in Finland.

Das Vorkommen des Iltis in den südöstlichen Teilen Finlands wurde bekanntlich zuerst im Jahre 1875 von Sievers konstatiert, welcher Exemplare aus Wiborg (Provinz *Ka*) und Kexholm (Prov. *Ik*) erhielt.[1] Hierzu konnte Mela[2] drei weitere Fundorte, Impilahti, Parikkala und Uukuniemi (alle in der Prov. *Kl.*), fügen, und zugleich mitteilen, dass der Iltis im südöstlichen Finland nicht so selten war, wie man es bis dahin angenommen hatte. Letzteres wird auch durch die späteren, von Palmén[3] (Sordavala, *Kl.*), Renvall[4] (Kexholm *Ik.*), Paulaharju[5] (Uusikirkko *Ik.*) und Francke[6] mitgeteilten Funde bestätigt. Nach einer persönlichen Mitteilung des Herrn Lektor D:r K. E. Stenroos in Sordavala ist der Iltis gegenwärtig daselbst ziemlich häufig und wird oft zum Verkauf angeboten. Kürzlich hat noch Buddén[7] einen Fund aus der Gegend von Nyslott (*Sa*) mitgeteilt. Westlicher als bei Wiborg wurde dagegen das Tier nach den vorliegenden Litteraturangaben bisher nicht gefunden.[8]

---

[1] Sievers, R. Mustela putorius Linné funnen i Finland. — Medd. Soc. F. & Fl. Fenn. I, 1876, p. 127 (auch p. 118 u. 125 sowie Ibid. III, 1878 p. 167).

[2] Mela, A. J. — Ibid. IX, 1883. p. 129—130.

[3] Palmén, J. A. — Ibid. IX, 1883, p. 174.

[4] Renvall, Thorsten. En iller (Foetorius putorius). — Tidskr. f. Jägare o. Fiskare IV, 1896, p. 159.

[5] Paulaharju, Samuli. Hilleri. — Luonnon Ystävä VI, 1902, p. 122

[6] Francke, Kaarin. *Foetorius putorius.* — Ibid. VIII, 1904, p. 19.

[7] Buddén, E. J. Hilleri Savonlinnan seuduilla. — Ibid. VII, 1903, p. 60.

[8] Während obiges sich bereits im Druck befand, kam mir eine Notiz in der Zeitung »Hufvudstadsbladet» (Februar 1902) zu gesicht, laut der ein Iltis am 4. Februar 1902 im Kirchspiel Säkjärvi gleich westlich von Wiborg erbeutet worden ist. — Eine Angabe in: Borenius, Alex. »Hämeenlinnan Metsästysseuran Johtokunnalle» in der Sportzeitschrift »Uljas» Jahrg. II. Helsingfors 1887, p. 50, wonach der Iltis in der Umgebung der Ackerbauschule Mustiala gefunden sein sollte, bezieht sich ohne Zweifel auf den Nörz *(F. lutreola).*

Följande Fundortsangaben scheinen mir deshalb der Erwähnung wert zu sein. Auf meine Anfrage hin hatte Herr Rektor A. v. Bonsdorff die Güte mitzuteilen, das ein Iltis am 10. Dez. 1887 bei Fredrikshamn geschossen wurde und sich jetzt ausgestopft in der Sammlung einer dortigen Schule befindet. — Im Winter 1903—1904 wurden, wie mir die Herren E. J. und A. Sallmén freundlichst mitteilen, mehrere Exemplare auf dem Gute Kyminlinna bei Kotka getötet, wo sie im Hühnerhof argen Schaden angerichtet hatten (Eines von diesen Exemplaren hatte ich Gelegenheit in der Sammlung der »Kotka svenska samskola» zu sehen. Überhaupt soll das Tier in dieser Gegend nunmehr nicht selten sein. — Vor Kurzem erhielt unser Museum nun auch ein Exemplar aus der Provinz Nyland, und zwar aus dem Kirchspiel Lappträsk. Es war von Herrn Agronom Markku Mäenpää in einer Speisekammer der Ackerbauschule Latokartano gefangen worden und wurde dem Zoologischen Museum mit der Bemerkung übersandt, dass ein derartiges Tier nicht früher in der betreffenden Gegend erbeutet worden sei. (Während des Druckes dieser Mitteilung erhielten wir vom nämlichen Orte noch ein zweites Exemplar).

Aus den erwähnten Daten scheint mir hervorzugehen, dass der Iltis in unserem Lande immer weiter nach Westen vordringt. Ein paar bis auf weiteres noch unverbürgte Angaben, die ich ihrer Unsicherheit wegen nicht mitteile, lassen vermuten, dass ein solches Vordringen auch gegen Norden stattfindet.

Prof. O. M. Reuter meddelade följande om

En för det finska naturhistoriska området ny Capsid.

Då jag senaste vår underkastade de till släktet *Stenodema* Lap. (*Miris* Fieb., m. olim) hörande palearktiska arterna en revision, fann jag, att med den vanliga *St. calcaratum* (Fall.) blifvit förväxlad en närstående, men väl skild art, som jag i min afhandling öfver detta släkte (Öfvers. Finska Vet. Soc. Förh. XLVI, N:o 15, p. 8, 3) kallade *St. trispinosum*. Den

skiljer sig från den förra genom något bredare kropp, kortare hufvud, svagt transversellt pronotum med finare punkterad disk samt isynnerhet genom tydligen tjockare baklår, hvilka i stället för två taggar före spetsen ha tre taggar, nämligen vid spetsen en kort tandformig och bredvid denna en lång, nästan rät, icke krumböjd, såsom hos *calcaratum*, och slutligen på längre afstånd från dessa, ungefär i tredje spetsdelen, ytterligare en lång rät tagg.

Denna art är utbredd öfver en stor del af Sibirien, Väst-Sibirien (Sosva, Lensch), södra mellersta Sibirien (Osnatjennaja), nordöstra Sibirien (Olekminsk, Jakutsk, Ytyk-kaja, Nikolskaja, Öst-Aldan, Batylum, Jarmonsk) och Daurien och synes där förekomma allmänt och ersätta *calcaratum*, af hvilken jag dock sett exemplar från Tobolsk och Amur, och hvilken är utbredd öfver hela Europa, med undantag af dess allra nordligaste del, Transkaspien, Mindre Asien, Turkestan, Afganistan och Abessinien, därifrån jag nyligen sett några exemplar. Den synes sålunda hafva en betydligt sydligare utbredning, hvaremot den nya *trispinosum* är en ostlig art. Den anföres ytterligare af Horvath (Insecta Heptapotamica, Ann. Mus. Nat. Hung. 1904 p. 577) från Sarepta i södra Ryssland och Kok-Dshigde i Turkestan.

Vid undersökning af *Stenodema*-materialet i U. F. M. har jag upptäckt ett exemplar äfven af *St. trispinosum*, hittills det enda kända europeiska, taget på ön Solovetsk i Hvita hafvet af docenten d:r Levander, således ganska nordligt inom vårt faunaområde. Det utgör ytterligare ett bevis på icke blott den vidsträckta utbredningen i öster och väster för flere arter, utan äfven på den omständighet, att många ostliga arter, då de inkomma i Europa, få en nordlig utbredning, såsom t. ex. *Schirus niveomarginatus* Scott, *Acanthia sahlbergi* Reut., *Bathysmatophorus reuteri* J. Sahlb. m. fl.

Doktor Enzio Reuter föredrog:

Härjning af Monilia cinerea Bon. å körsbärsträd.

I medlet af juli månad 1904 erhöll jag af öfverintendent

A. F. Tigerstedt delar af körsbärsgrenar, å hvilka blommorna voro fullkomligt bruna och vissnade och äfven årsskotten med därå sittande blad till större eller mindre del förvissnat. Enligt skriftligt meddelande, som atföljde profvet, voro å Mustila egendom i Elimä socken de flesta körsbärsträd, hvilka merendels voro gamla och risiga, mycket svårt angripna af denna sjukdom. En granskning af de insända profven vidhandengaf, att här förelåg en svampsjukdom. På grund af den allmänna sjukdomsbilden, men framför allt på grund af förekomsten af små gråhvita vårtliknande svampsvulster å blomskaften i närheten af de späda fruktämnena, hvilka vårtor under mikroskopet visade sig fyllda af mycket karaktäristiska, pärlbandslikt radade sporer, förmodade jag, att ifrågavarande sjukdom alstrats af den under namn af stenfruktsmögel *(Monilia cinerea* Bon.) kända parasitsvamp, som under senare tid mångenstädes i utlandet uppträdt i hög grad härjande särskildt på surkörsbärsträd. Af prof. E. Rostrup i Köpenhamn, som till påseende erhöll delar af förenämnda prof, fick jag äfven bekräftelse på denna min förmodan.

Endast för några få år tillbaka har det blifvit utredt, att det gifves tvenne särskilda slag af fruktträdsmögel, nämligen kärnfruktsmögel *(Monilia fructigena* Schröt.) å äpple och päron, med gul-hvita mögelvårtor, samt stenfruktsmögel *(M. cinerea* Bon.) å plommon och körsbär, med grå-hvita mögelvartor. Båda dessa mögelarter kunna uppträda skadligt på tvenne olika sätt, i det att de om hösten angripa mognande frukter, om våren däremot blommor och späda skott. De äro icke heller alldeles uteslutande bundna vid resp. ofvan angifna fruktsorter, ity att *M. fructigena* understundom kan lefva på stenfruktssorter och *M. cinerea* på kärnfruktsslag. Båda svamparterna kunna ibland till och med anträffas på en och samma frukt.

Hvad nu beträffar stenfruktsmöglets *(Monilia cinerea)* förekomst i Finland, så har dess uppträdande här för första gangen observerats år 1897, då Woronin, som för icke länge sedan utgifvit ett ingående arbete om dessa svamparter och

därvid till stor del betjänat sig af material från vårt land, iakttog en svårartad härjning å merendels gamla, halfförvildade och risiga körsbärsträd i tvenne fruktträdgårdar i Viborgs län. Följande år, 1898, var härjningen ännu intensivare, och de angripna träden företedde en rent af sorglig anblick. År 1899 förekom denna sjukdom däremot endast i tämligen ringa grad. Sedan dess hafva veterligen några angrepp af denna svamp å körsbärsträd hos oss icke ägt rum, förrän sistlidna sommar, då ofvan anförda rätt svåra härjning inträffade å Mustila egendom. Såväl här som i Viborgstrakten uppträdde nämnda sjukdom om våren i form af blom- och stjälkmögel, som är vida farligare och mera förhärjande än den om hösten på själfva frukten förekommande formen, hvilken är känd under namn af fruktmögel. Denna senare form af *M. cinerea* torde för öfrigt jämförelsevis sällan uppträda på körsbär, men har i utlandet mangenstädes svårt skadat plommonfrukten.

Kärnfruktsmöglet *(M. fructigena)* torde icke vara så alldeles sällsynt hos oss isynnerhet på äpplen. Åtminstone har jag särskilda gånger iakttagit angrepp af denna svampart, men alltid endast i form af fruktmögel. Blom- och stjälkmögelformen — hvilken å äppel- och päronträd uppträder på ungefär samma sätt som motsvarande form af stenfruktsmöglet på körsbärsträd — har jag däremot aldrig förmärkt. I Sverige och andra länder tyckes däremot denna sjukdomsform alltmer utbreda sig och betecknas till och med redan af en svensk fackman såsom rätt hotande för allt hvad äppelkultur heter.

Rektor M. Brenner föredrog om samt förevisade såväl pressade exemplar som fotografier och teckningar af

Taraxacum officinale-former i Finland.

(Med en plansch).

Efter att ett par tre gånger tidigare hafva tagit Sällskapets uppmärksamhet i anspråk för hos oss förekommande former af släktet *Taraxacum*, ber jag att, med anledning af en

denna höst här i Helsingfors funnen form, den jag tidigare ej närmare iakttagit, nu få återkomma härtill.

Som bekant torde vara, har C. Raunkiaer i Botanisk Tidskrift 25, 2, jämte det han redogör för några af honom anställda experiment med former af detta släkte och de särdeles intressanta resultat, hvartill han beträffande deras fortplantning kommit, därjämte uppställt nagra nya former. Bland dessa, hvilka lättast särskiljas på de olikheter ytterholkfjällen till form och riktning erbjuda, finnes, utom de hos oss förut kända *T. officinale genuinum* Koch (*vulgare* (Lam.), *T. lævigatum* (Willd.) (*erythrospermum* Andrz.) och *T. palustre* (Ehrh.) (*paludosum* (Scop.), en med namnet *T. intermedium* Raunk. betecknad form, hvilken, att döma af diagnos och afbildning, synes öfverensstämma med ofvan antydda af mig här i Ulrikasborgstrakten funna *Taraxacum*-form.

Såsom af här nu framlagda exemplar, jämförda med auktors afbildning pag. 110 i Bot. Tidskr. framgår, igenkännes den, äfven som pressad, på sina långa, smala och spetsiga ytterholkfjäll (fig. e), hvilka, i stället för att såsom hos *T. officinale* f. *genuinum* vara nedböjda till holkskaftet (fig. a), äro liksom hos den af mig tidigare [1] särskilda var. *patulum* rätt utstående (figg. e, f), men därjämte är själfva holkbasen nedåt afsmalnande och litet utdragen, hvarigenom ytterholkfjällen stå något glest ofvanom hvarandra i tydlig spiral (fig. e), icke såsom hos *patulum* vid den tvära holkbasen tätt skifformigt eller i kanten nästan kranslikt anhopade (figg. f, g). Bladen äro liksom hos öfriga *T. officinale*-former något olika, endel, liksom det af Raunkiaer l. c. p. 120 afbildade, nästan regelbundet djupt pardelade med nästan helbräddade, nedåt nästan halfmånformigt bågböjda trubbiga flikar, medan desamma hos andra åter äro mer utåt riktade, triangulära, tandade och spetsiga, stundom af båda slagen hos samma individ. Med afseende å formens systematiska värde uttalar sig Raunkiaer ännu ej med säkerhet, men anser den troligen vara en självständig art. Ehuru intermediär emellan *T.*

[1] Meddelanden af Soc. pro Fauna et Flora Fenn. 16, pagg. 111–113.

vulgare och en af honom uppställd *T. Gelertii*, med löst uppåt riktade, breda, äggrunda och tillspetsade ytterholkfjäll (fig. h), kan den dock ej, såsom med dem anställda korsnings- och kastrationsförsök utvisa, betraktas som hybrid dem emellan.

För öfrigt finnas hos oss i Finland yttermera intermediära former emellan denna *T. intermedium* Raunk. och å ena sidan *T. officinale genuinum*, nämligen den af mig tidigare [1] uppställda var. *uncinatum*, med smala, syllika och klolikt nedböjda, spetsiga ytterholkfjäll (figg. b, c, d), och å andra sidan *T. Gelertii* Raunk., näml. den ofvan omnämnda var. *patulum*, med korta och breda, jämnbredt äggrunda, trubbiga, vanligen rätt utstående, svagt S-formigt böjda ytterholkfjäll (figg. f, g).

Utom dessa i utpräglade exemplar lätt igenkännliga tre former anträffas i naturen exemplar, som ej med bestämdhet kunna till någon af dem hänföras. De hos var. *uncinatum* klolikt nedböjda smala ytterholkfjällen visa sig nämligen öfvergå å ena sidan till de förlängda S-formiga, starkt tillbakaböjda fjällen hos f. *genuinum*, å andra sidan till de S-formiga, horisontalt utstående hos *T. intermedium* eller i de bredare, svagt S-formiga, likaledes utstående — nedböjda hos var. *patulum*, *intermedii* långa, smala, utstående fjäll åter öfvergå i de klolikt nedböjda hos *uncinatum* eller i de korta och breda hos *patulum*, och äfven de långa, tätt till korgskaftet nedböjda S-formiga fjällen hos *genuinum* blifva hos endel exemplar kortare och mindre starkt nedböjda, sålunda närmande sig antingen *uncinatum* eller *intermedium* [2]. I en del fall lämna väl de inre holkfjällen ledning vid bestämmandet, i det de hos *genuinum* äro betydligt smalare än hos de öfriga och till antalet flere än hos *uncinatum*, nämligen hos den förra 21 - 33, vanligast 21, sällan 16—18, hos den senare däremot endast 11—17, oftast

[1] L. c. pagg. 112, 113.

[2] Hos frodiga exemplar af såväl *genuinum* som *patulum* äro icke sällan de närmast korgskaftet befintliga fjällen bladlikt utvecklade och pardelade, hvarjämte dylika pardelade blad kunna förekomma på själfva korgskaftet. Liksom hos öfriga former anträffas äfven hos *intermedium* exemplar med knölbärande holkfjäll.

13, samt hos *patulum* 18 eller 20—22, mindre ofta 14—17 eller 19, men af *intermedium* hafva tillsvidare här anträffats exemplar med fjäll varierande emellan 13 och 25, hos flertalet dock 18, alltså tal gemensamma med dem hos de öfriga formerna. Fjällens antal är ock stundom svårt att fastställa af orsak att dubbelfjäll ofta förekomma.

Af det som här framhållits synes sålunda framgå, att de i fråga varande formerna bilda en sammanhängande serie af *T. officinale*-former, nämligen i ordningsföljd *genuinum*, *uncinatum*, *intermedium*, *patulum* och möjligen äfven *Gelertii*, de tre första med tydligare spiralställda smala, nästan jämnbreda eller syllika, mer eller mindre nedåt riktade — vågrätt utstående ytterholkfjäll (figg. a—e), de två senare åter med tätare anhopade korta och breda, jämnbredt eller lancettlikt äggrunda, svagt nedböjda eller vågrätt utstående — löst uppåt riktade ytterholkfjäll (figg. f, g, h). Åtminstone hos de fyra först nämnda äro ytterholkfjällen af en likartadt örtartad konsistens och mot spetsen jämnt afsmalnande, hvaremot desamma hos *T. lævigatum (erythrospermum* Andrz.) och dess former äro hvitt eller rödlätt hinnkantade och vanligen äggrunda med tvärt hopdragen spets. De förra äro sålunda, såsom äfven frukterna utvisa, med hvarandra mycket nära besläktade och utgöra sannolikt, *T. Gelertii* möjligen undantagen, endast varieteter af samma art, *T. officinale*, hvilket äfven den ofvan nämnda förekomsten af dem förbindande tvifvelaktiga exemplar synes utvisa.

Den allmännaste af dessa former är *genuinum*, ymnigt förekommande på odlad mark samt invid människoboningar och odlingar. Icke mindre allmän är var. *patulum* på samma slags lokaler som föregående. Därnäst var. *uncinatum*, ganska allmän på fastare mark, i parker, skogar och betesmarker samt på sjöstränder. *Intermedium* däremot är hos oss tillsvidare känd endast från Helsingfors på berg och gräslindor.[1]

[1] Sommaren 1905 äfven observerad i Ingå.

a.

b.

c.

d.

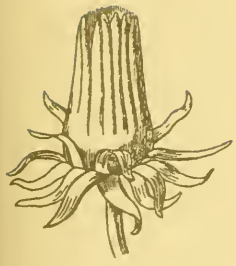

e.

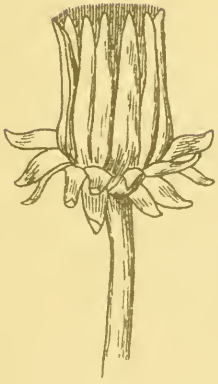

f.

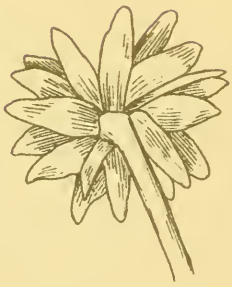

g.

h.

a. *Taraxacum vulgare* (Lam.).— b, c, d. *T. officinale* var. *uncinatum* Brenn.; b. äldre holk, c, d. yngre holk. — e. *T. intermedium* Raunk. — f, g. *T. officinale* var. *patulum* Brenn.; f. holken från sidan, g. ytterholkens undre sida. — h. *T. Gelertii* Raunk.

G. Arvidsson H:fors.

Mötet den 3 december 1904.

Till inhemska medlemmar i Sällskapet invaldes med acklamation studerandena H. Rancken (föreslagen af aman. H. Lindberg) och E. V. Suomalainen (föreslagen af prof. J. A. Palmén).

Till ledamot och suppleant i Delegationen för de vetenskapliga föreningarnas hus återvaldes Sällskapets förre delegerade prof. J. A. Palmén och prof. J. P. Norrlin, hvilkas mandat med detta år komme att utgå.

Till publikation anmäldes:

P. A. Karsten: Fungi novi, nonullis exceptis in Fennia lecti.

Den af skattmästaren ingifna kassarapporten utvisade en behållning af Fmk 6,829: 31.

Till de zoologiska samlingarna hade sedan senaste möte följande gåfvor inlämnats:

5 exx. fåglar tillhörande 4 spp. samt 12 ägg tillhörande 2 spp., alla från Hogland, Tytterskär och Goftskär af herr E. Nordling. — C. 30 profver copeognater från Tvärminne af mag. V. M. Axelson. — 1 ex. *Linaria alnorum* fr. Haapavesi af d:r A. G. Helenius. — 6 profrör med trematoder, 26 profrör med cestoder, 13 profrör med nematoder, 43 profrör med echinorhyncher, 1 profrör med hirudineer, 3 profrör med crustaceer, alla från N, Sibbo, Helsingfors och Tvärminne, af stud. A. L. Forssell. — 3 profver *Ascaris lumbricoides*, 10 profver *Bothriocephalus latus*, 4 profver *Tænia saginata*, från barnsjukhuset i Helsingfors genom prof. W. Pipping. — 236 exx. *Diptera* från olika delar af landet af mag. B. R. Poppius. — 428 exx. *Coleoptera*, 222 exx. *Hymenoptera*, 540 exx. *Trichoptera*, tillhörande 74 spp. samt 91 flaskor, innehållande diverse hydrofaunistiskt material, mest trichopter-larver och

puppor, allt samladt på Åland sommaren 1904 af stud. M. Weurlander. — Vidare särskilda sällsynta och mest för resp. provinser nya skalbaggar, nämligen: 1 art från Jyväskylä-trakten af lektor L. Kiljander. — 20 spp. hufvudsakligen från Birkkala och Helsingfors af stud. Th. Grönblom. G. 20 arter från Hattula, Birkkala och Helsingfors af stud. A. G. Wegelius. — 2 spp. från Tavastland af stud. K. Hj. R. Frey. — 1 ny färgvarietet af en *Leptura* af stud. U. Sahlberg. — *Apion atomarius* från Nagu af prof. O. M. Reuter. — 60 exx. *Lepidoptera* och 7 exx. andra insekter från olika delar af landet, mest från Joutsa, Jääskis och Vesanto af apotekar J. Sucksdorff.

Till de botaniska samlingarna hade sedan senaste möte inlämnats följande gåfvor:

Alnus glutinosa f. *pinnatifida* Regel från Om, Nykarleby, af provisor M. Nyman. — 5 kärlväxter fr. Ta, Hattula, af guvernör L. Munck. — *Alchimilla obtusa*, *A. plicata*, *Rubus Idaeus* f. *inermis*, *Galeopsis speciosa* f. *albiflora* från Ab, Vichtis, af student J. A. Wecksell. — 47 exx. kärlväxter från Le samt 47 exx. kärlväxter från Lkem, däribland några för resp. provinser nya, af forstmästar Justus Montell. — 6 *Hieracia* från Ab, Reso och 3 från Al, Hammarland af student Laura Högman. — 11 *Hieracia* från N, Sibbo, däribland en del af rektor Brenner nybeskrifna arter, af d:r W. Laurén. — *Alchimilla acutangula* fr. Sb, Kuopio, *A. pubescens, acutangula*, *plicata* och *alpestris* från Al, Jomala, och *A. plicata* från Al, Finnström, af student Ilmari Buddén. — *Vincetoxicum*, *Scutellaria hastifolia*, *Saxifraga granulata* samt en tallgren med masurbildning, från N, Kyrkslätt, Porkkala, samt *Coralliorrhiza* från Sb, Idensalmi, af student Greta Andersin. — *Dianthus deltoides* forma från Ab, Lojo, af d:r G. Borenius. — *Potamogeton gramineus* × *perfoliatus*, *Aspidium cristatum* × *spinulosum*, *Athyrium filix femina* forma från Sa, Willmanstrand, och *Aira flexuosa* forma från Al, Jomala, af student Hans Buch. — *Betula nana* × *verrucosa* (jämte fotografi), *B. pu-*

bescens samt *Alnus glutinosa* f. *pinnatifida* från Om, Nykarleby, af seminariidirekt. Z. Schalin. — *Hieracium valdetubulosum* n. sp. fr. Oa, Seinäjoki, *H. tubulascens* v. *laxifolium* fr. Sb, Jorois, *H. dimorphoides* * *lateritium* n. subsp. fr. Oa, Lappo och Seinäjoki, samt *H. glomeratum* från N, Hyvinge, af aman. H. Lindberg. — 30 exx. kärlväxter från N, Ingå, 1 ex. från Ta, Hausjärvi, samt 30 exx. från N, Helsingfors, äfvensom 2 exx. *Characeer* från Helsingfors af rektor M. Brenner. — *Rhynchospora fusca* fr. Ta, Janakkala, af prof. Fredr. Elfving. — *Typha latifolia*-kolfvar från Sb, Jorois, af agronom N. K. Grotenfelt. — 41 arter mossor från Oa, Närpes, Öfvermark och Bötom, däribland några för provinsen nya, 1 art från Ab, Karis Lojo, samt 15 exx. kärlväxter från Oa och 2 från Ab, däribland *Rumex obtusifolius* var. *agrestis* från Pojo af forstmästar Edv. af Hällström.

Studeranden Alvar Palmgren afgaf reseberättelse öfver sin med Sällskapets understöd under senaste sommar företagna resa till Åland, med syftemål att studera *Hippophaë*- och hasselformationerna, strändernas vegetation äfvensom floran i Lemlands skärgård. För de under exkursionerna gjorda rönen och vunna resultaten lofvade herr Palmgren i en framtid närmare redogöra inför Sällskapet.

Lektor D. A. Wikström förevisade ett albinistiskt exemplar af *Corvus cornix* (hvitkråka), skjutet vid Barösund midsommartiden 1904. Föredragaren förmodade, att individen i fråga tillhört en kull, hvilken hel och hållen varit albinistisk, ty i trakten hade flera hvita kråkor varit synliga.

Amanuens Harald Lindberg redogjorde i ett längre anförande under förevisande af talrika herbarieexemplar af de olika formerna för

Hieracium-floran i Jorois.

Sammanlagdt hafva i det närmaste 100 arter därstädes observerats. Särskildt anmärkningsvärdt är det stora antal ostliga former, som i dessa trakter iakttagits, former, som tidigare endast voro kända från Karelen. Äfven arter karaktäristiska för södra Tavastland och Syd-Finland inga i Hieracium-florans sammansättning. För vetenskapen nya voro arterna *H. Jaerrikyleuse* Norrl. et Lindb. fil., en art stående nära *H. caesitium*, men afvikande genom smärre korgar och likformiga blad, som vid basen äro bredast, *H. cornigerum* Norrl. et Lindb. fil., *H. subhypochnoodes* N. et Lindb. fil., *H. sessile* N. et Lindb. fil. och *H. subaureum* Norrl. et Lindb. fil., lik *H. aureum* Dt., men med mörka stift och högre holkar samt mer tandade blad.

I sammanhang härmed förevisades exemplar af de för vetenskapen nya

H. valdetubulosum Norrl. et Lindb. fil. från Oa, Seinäjoki.

H. dimorphoides * *lateritium* N. et Lindb. fil. från Oa, Lappo och Seinäjoki.

H. pseudolitoreum Norrl. från Ab, Lojo, samt

H. SOLhemense Norrl. från Ab, Lojo.

Föredragaren utlofvade längre fram ett utförligare bidrag till vårt lands Hieracium-flora, omfattande äfven uppgifter om arternas utbredning i delar af södra Österbotten, Tavastland och Nyland.

Rektor M. Brenner meddelade:

För Finland nya adventiv-växter.

På Estnäs-skatans eller den numera så kallade Skatuddens yttersta sydöstra strandremsa, under det senaste decenniet bildad af sprängsten från halföns berg, lergyttja från bottnen af stadens hamnar, träribbor från närliggande ångsågar samt sopor och allt slags affall från staden, en lokal, som sannolikt icke många år kommer att bibehalla sitt nuvarande skick, anträf-

fades denna höst, bland stånd af våra vanliga sädesarter och en mängd ogräsväxter, icke mindre än fem *Bromus*-arter, nämligen, förutom *Br. secalinus* L., de för vår flora nya, säkerligen endast tillfälliga *unioloides* (Willd.), från Syd-Amerika, *macrostachys* Desf., *racemosus* L. och *commutatus* Schrad., från Syd-Europa, äfvensom ett litet exemplar af den sydeuropeiska foderväxten *Ornithopus sativus* Brot., hvilka jag ber att här få förevisa.[1] Däremot saknades i samlingen de på likartade lokaler i vårt land eljes ej ovanliga och året förut här observerade *Br. arvensis* L. och *Br. tectorum* L. samt af egentliga hafsstrandsväxter, såsom *Glaux maritima*, *Cakile maritima*, *Atriplex hastata* och dylika, hvilka ännu för tio år sedan på den närliggande stranden af det dåtida Lökholms-sundet, tätt invid den nuvarande Kronbergsgatans västra trottoir, anträffades, finnes naturligtvis numera ej ens ett spår. Af de nämnda *Bromus*-arterna anmäldes den förstnämnda redan på Sällskapets oktober möte såsom till Universitetets samlingar inlämnad.

I sammanhang härmed måste jag något modifiera en på Sällskapets april-möte 1884 af mig meddelad uppgift angående förekomsten af *Bromus commutatus* på ballast i Toppila vid Uleåborg. De då förevisade exemplaren, hvilka genom få- och kortgrenig vippa, få och stora småax samt olika långa blomfjäll öfverensstämma med nyss nämnda art, afvika däremot genom längre, 3 mm långa, ståndarknappar, hvarjämte endel småax äro violett anlupna, och antyda sålunda möjligen en genom hybridisering med *Br. arvensis* uppkommen tillfällig mel lanform emellan dessa två arter.

Herr Brenner redogjorde vidare för

Sekundär stambildning hos tall, gran och björk i Ingå.

Såsom bidrag till de på Sällskapets sammanträden då och då lämnade uppgifterna angående egendomliga eller från den vanliga

[1] I september 1905 kunde dessa växter ej mera på detta ställe återfinnas.

naturliga formen afvikande bildningar, är jag i tillfälle att nu omnämna en tall från Svarthäck samt en gran och tre björkar från Westerkulla i Inga, hvilka, i likhet med af mig förut beskrifna gran- och tall-exemplar från Kyrkslätt, från liggande (tall och gran) eller genom snömassor i ungdomen bågformigt nedböjda (björk) stammar gifvit upphof åt 2 à 3 sekundära, lodräta och normalt utvecklade träd, i det senare fallet bildande liksom hvalfportar med därnppe i höjden sväfvande björkar. En af dessa, på en dylik båges midt stående björk fortsättes nedåt med ett ungefär två decimeter langt rotlikt bihang, sannolikt en gammal afbruten gren, salunda skenbart liksom sträfvande mot jorden för att där rotfästa sig.

Herr Brenner anmälde slutligen om fynd af

Torskyngel vid Helsingfors.

Såsom ett litet bidrag till kännedomen om torskens förekomst i Finska viken ber jag att få nämna, att, enligt meddelande af min kusin, stadsbokhållaren Wilhelm Brenner, torskyngel af en mindre strömmings storlek ofta nog, under den tid han och hans anförvandter bodde på Melkö invid Helsingfors, erhöllos på strömmingssköter invid nordvästra och västra branterna af nämnda ö.

Professor Th. Saelan anförde:

Betula verrucosa f. bircalensis Mela.

I början af sistlidne november erhöll jag ett bref från professor Emil Hougberg från Pitkäniemi, däri han underrättade mig, att han i Birkkala socken återfunnit den s. k. Birkkala björken, *Betula verrucosa* f. *bircalensis* Mela. Han yttrar i brefvet bl. a.: — — — »Såsom kändt fanns här i Birkkala i den s. k. Pinsiö-trakten en björk, som bar detta namn. Det gamla moderträdet har redan för länge sedan störtat, om för yxa eller storm vet jag ej. Af en händelse erfor jag på höstsommaren, att man å ett torp i Pinsiö skulle hafva åter-

funnit afkomlingar af nämnda björk. Jag begaf mig dit och fann äfven ganska riktigt tre särskilda manshöga buskar med dessa typiska, spetsigt triangelformiga, glestandade och djupt flikade blad, mycket påminnande om *Betula verrucosa* f. *laciniata*, som jag har här utplanterad i flere exx. från Sverige, Förutom dessa 3 buskar, af hvilka jag tog en med mig hit och planterade den här, fanns en mängd unga telningar kringspridda omkring de större buskarna. Folket på torpet visade mig stället, där moderexemplaret skall hafva vuxit.» — — —

Professor Hougberg hade vänligheten att därjämte sända till mig några pressade exx. häraf, hvilka jag får härmed förevisa för Sällskapet. De äro öfverensstämmande med de på museum befintliga exx., som äro inlämnade af G. Asp 1862 med anteckning på etiketten, att trädet växt på Marttila hemman i Penttilä by af Birkkala socken. Prof. Hougbergs exx. skilja sig från dessa endast genom att de nedre bladen äro större och försedda med en mer eller mindre hjärtlik bas. Men sådana äro ju bladen nästan alltid hos björktelningar, som skjutit ut från moderstammens bas. För öfrigt äro bladen flikade från hvardera sidan till hälften af skifvan med tämligen hvassa eller nästan trubbiga inskärningar och helbräddade eller mycket glest sågade, hvasst spetsiga flikar.

I andra upplagan af H. M. F. p. 129 uppges att trädet (år 1889) var utganget. Prof. Hougbergs meddelande är således af stort intresse, och är det att hoppas, att de nu uppväxande telningarna skola bevaras vid lif.

Ylioppilas Unio Sahlberg ilmoitti kovakuoriaisen:

Leptura (Strangalia) quadrifasciata L. var. lugubris, ♀.

Karkalin niemellä Karjalohjalla löysin 15 p. heinäk. v. 1903 *Leptura*-sukuun kuuluvan kovakuoriaisen, joka heti tumman värinsä kautta herätti huomiotani. Myöhemmin tutkiessani sitä huomasin sen olevan tuon meillä ihan yleisen *Leptura 4-fasciata*n muunnoksen, joka väriltänsä poikkeaa tuntuvasti itse

päämuodosta. Musta väri on levinnyt yli koko ruumiin jättäen peitinsiipien keltaisista poikkijuovista jälelle ainoastaan suurimman osan neljättä juovaa sekä kaksi ihan pientä täplää ensimmäisen ja yhden toisen poikkijuovan kohdalla; kolmannesta juovasta ei ole merkkiäkään. — Koska ei kirjallisuudessa ole ennen tietääkseni mainittu mitään tällaisesta *L. 4-fasciata*n muunnoksesta, ja koska se kuitenkin suuresti eroaa päämuodosta, jätettäköön siitä tässä lyhyt selitys nimellä var. *lugubris*.

Nigra, sericeo pubescens; elytris fere totis nigris, maculis tantum quatuor parvis flavis reliquentibus notatis: prima sub humero rotundata, secunda juxta basin subtransversa, tertia lateral in parte quarta fere punctiformi, quarta prope apicem majore transversa; tarsis posticis articulo primo calcaribusque tibiarum ferrugineis. — M. U. F.

Professor John Sahlberg uppläste följande meddelande som nyligen från Sverige kommit honom tillhanda:

En för Sverige ny Coleopter, Smicrus filicornis Fairm.

Vid min vistelse hos herr Adolf von Post på Ås i Södermanland år 1898 hände sig under en af våra exkursioner efter skalbaggar, att vi kommo till ett ställe, där det fanns älgstånd. Genom sedvanligt sållande af älgens spillning upptäckte jag vid min hemkomst en för mig obekant Trichopterygid, och vid närmare granskning befanns det vara *Smicrus filicornis* Fairm.

Den framstående Trichopterygid-kännaren doktor A. Matthews i England, hvilken utgifvit en storslagen beskrifning öfver släktet och arten (se hans arbete »Trichopterygia», pg. 110) anger här, att denna art är mycket rar i Europa, men däremot allmänt förekommer i Amerika och lefver i gödsel och vid sandstränder. Doktor C. Flach i Aschaffenburg antager, att denna coleopter är importerad till Europa från Amerika, hvilket dock ej torde kunna bevisas. Lika väl kan den ju hafva utvandrat från Europa till Amerika, enär den, enligt hvad jag funnit, kan

påträffas allmänt äfven i Europa, ty vid undersökning af sållgods innehållande rester af älgspillning, som tillsändts mig från samma lokaler, lyckades det mig att finna nämnda art i talrika exemplar [1].

Då denna art icke finnes upptagen i våra faunistiska handböcker följer härmedels en kort beskrifning, hvilken torde kunna bidraga till dess igenkännande.

Smicrus filicornis Fairm.

Die Art ist leicht kenntlich durch ihren parallelseitigen Körper. Die Farbe ist dunkelbraun mit grauer Behaarung. Der Kopf ist breit; der Halsschild auch verhältnismässig breit, vor der Mitte nach hinten ein wenig verschmälert; die Seiten fein gekantet, die Hinterecken rechtwinkelig; die Flügeldecken fast parallelseitig, nach vorn und hinten nur sehr leicht verschmälert; die Fühler lang und fein, sowie die Beine schmutzig gelb. — Länge 0,75 mm.

Matth. Trichopt. illustr. 112. Pl. 23, f. 5. — Ganglb. Käf. von Mitteleur. III, 322. — *Trichopteryx filicornis* Fairm. et Lab. Faun. Franc. 338. — *Micrus* id. Flach. Bestimmungs-Tabellen der eur. Coleopt. XVII 37, Verh. Zool. bot. Ges. Wien. XXXIX. 515. Tab. 13, f. 4.

Mölndal d. 14 Nov. 1904. Isaac B. Ericson.

[1] I Norge är arten funnen i flera exemplar under vegetabilier invid hafsstranden på Bygdö vid Kristiania af Th. Münster samt vid Dröbak af Warloe (enl. Ths. Münster Index Col. Norveg. I., Christ. Vid. Selsk. Forh. 1901. 1. 15. 21.) — Bland coleoptera, sända till gransknig af cand. E. Mjöberg, fanns äfven ett exemplar, taget af honom sistlidne sommar i ett bo af *Bombus lapidarius* invid Entomologiska stationen utanför Stockholm. — J. Sahlberg.

Studeranden Runar Forsius föredrog:

Två nykomlingar för Finlands bladstekelfauna.

1. *Synairema rubi* Panz. — Släktet *Synairema* beskrefs år 1837 af Hartig, som blott kände en art. Det karaktäriseras af tydliga kinder, ögonen ej nående mandiblernas bas, långa, trådlika antenner, korta bakkoxer, lancettfältet långt, hopsnördt och framvingarna med 2 marginalfält och 4 submarginalfält, af hvilka det andra och tredje upptager hvar sin nervus recurrens. *Synairema* står närmast släktena *Tenthredopsis* Costa och *Poecilosoma* Dahlb. Från det senare skiljes det på grund af flere olikheter i vingarnas ribbförgrening, från det förra genom lancettfältets form.

André upptager från Europa tvenne arter, *S. rubi* Panz. och *S. alpina* ♀ Bremi. Konow har en annan uppfattning af detta släkte och för till det endast *S. rubi*. *S. alpina* anser han höra till släktet *Tenthredopsis* Costa. För öfrigt inför han i stället för *Synairema* namnet *Perineura* Hartig, som blifvit disponibelt sedan *Tenthredopsis* intagit dess förra plats. Jag har dock här ofvan bibehållit namnet *Synairema*, då det är det mera kända.

Synairema rubi, beskrifven år 1793 af Panzer, är till större delen gulbrun med teckningar i svart och hvitt. Abdomen undertill och på dorsalsidan i midten gulröd. Antennerna hos ♀ i spetsen hvita. Den påminner starkt om *Tenthredopsis lateralis* Fabr., men har, förutom hopsnördt lancettfält, triangulärt utskuren clypeus och finare antenner och ben. Enligt Konow är den utbredd öfver större delen af Europa och är äfven funnen i Sverige. Från Finland känd i ett ♀-exemplar från Lojo socken. Exemplaret togs af mig den 1 juni 1904 vid stranden af Lojo sjö i närheten af Lojo kyrkoby under håfning på videbuskar. Larv- och puppstadier okända.

2. *Strongylogaster geniculatus* Thoms. — Denna art har hittills i Universitetets tenthredinidsamling stått tillsammans med *Str. cingulatus* Fabr., från hvilken den för öfrigt först efter

samlingens uppställande blifvit skild. Honan som är 1871 beskrefs af Thomson (Skand. Hymenoptera 1, sid. 243.) har följande utseende: Antenner vanligen helt röda, sällan med mörkare eller helsvart spets. Labrum är ljusgul, stigmat gult, andra rekurrenta nerven nästan interstitial och pleurerna mindre starkt punkterade. Annars som ♀ till *Str. cingulatus*.

♂ till denna art beskrifves af Konow i Entomologische Zeitschrift i korthet »♂ mit schwarzem, in der Mitte mehr weniger rothem Hinterleib» till skillnad från ♂ till *Str. cingulatus*, som enligt hans uppfattning har abdomen svart endast vid basen.

För min del har jag en afvikande asikt i denna fråga, i det jag förmodar, att ♂♂ till dessa arter blifvit förväxlade, och att följaktligen namnet *Str. geniculatus* Fabr. bör utbytas mot namnet *Str. linearis*, som gafs af Klug år 1818 åt den ♂, som har abdomen gulröd med blott de två första segmentens dorsalsida svart. Min åsikt grundar sig därpå, att både stud. R. Krogerus och jag flerfaldiga gånger funnit ♀ af *Str. cingulatus* och den mörkare ♂ sittande på samma *Pteris*-blad, och att stud. Krogerus ytterligare erinrar sig hafva sett dem kopulera. Dessutom visar arternas frekvens åt samma håll. I universitetets och privata samlingar finnas (mina exemplar frånräknade) af *Str. cingulatus* (enl. min uppf.) 21 ♀♀ och 7 ♂♂, men af *Str. geniculatus* blott 5 ♀♀ och en ♂. Själf har jag funnit af *Str. cingulatus* talrika (åtm. 30) ♀♀ och talrika (åtm. 20) ♂♂, men af *Str. geniculatus* blott 10 ♀♀ och endast en ♂. Om nu dessa individer sammanparas enligt Konow så fås af *Str. cingulatus* (åtm.) 50 ♀♀ och blott 2 ♂♂ samt af *Str. geniculatus* 15 ♀♀ och (åtm.) 27 ♂♂, ett resultat, som är ganska onaturligt. För öfrigt är jag ingalunda öfvertygad om, att Thomson med orden »abdomine medio ventreque fere toto pallidis» afsett den ljusare ♂, oaktadt han citerar Klugs beskrifning på *Str. linearis*.

Str. geniculatus Thoms. är förut anträffad i Sverige och Tyskland. Från vårt land har jag sett exemplar från: Kontiolaks (Woldstedt), Rantasalmi (Westerlund), Bothn. or? (Coll.

Wasastj.), Pargas (Reuter), Pärnå, Tvärminne (Nordström), Lojo och Karislojo (ipse!)

Larven är, så vidt jag kunnat finna, okänd. Förmodligen lefver den liksom de andra arterna af detta släkte på ormbunkar *(Pteris)*. Imago (♀) har liksom *Str. cingulatus* godt skydd mot sina fiender genom sin färgteckning. Den imiterar nämligen på ett synnerligen träffande sätt en gaddstekel och höjer abdomen i hotande ställning, då den oroas.

Mötet den 4 februari 1905.

Till inhemska medlemmar invaldes med acklamation studerandena Alma Keso (föreslagen af prof. Fr. Elfving), J. G. Granö (föreslagen af prof. J. Sahlberg) och A. B. Nyman (föreslagen af doc. K. M. Levander).

Sällskapets sekreterare docenten Erik Nordenskiöld anhöll att på grund af bristande tid varda för återstoden af vårterminen befriad från sitt sekreterareuppdrag och föreslog till sin ställföreträdare magister Harry Federley, hvartill Sällskapet biföll.

Den af skattmästaren ingifna månadsrapporten utvisade en behållning af Fmk 6,637: 91.

Till publikation anmäldes:

K. M. Levander: Über das Winterplankton in zwei Binnenseen Süd-Finnlands.

Skriftutbyte hade erbjudits af följande sällskap och institutioner:

Societas Entomologica Bohemiae, Prag.

Springfield Museum of Natural History, Springfield, Mass., U. S. A.

Regia Accademia dei Lincei, Rom,

och beslöt Sällskapet bifalla till samtliga dessa anbud.

Doktor Robert Boldt meddelade, att Sällskapets hittills hos honom förvarade porträttsamling numera införlifvats med arkivet och uppmanade nuvarande medlemmar af Sällskapet att föröka densamma.

Till de zoologiska samlingarna hade sedan senaste möte influtit följande gåfvor:

1 ex. *Foetorius putorius* L. från Lappträsk, Latokartano, af agronom Markku Mäenpää. — 10 planktonprof från puttar i Kyrkslätt, Porkkala, tagna sommaren 1900 af mag. D. A. Wikström. — 46 flaskor planktonprof från hafvet vid Tvärminne Zool. station, tagna VII—VIII. 1904 af mag. T. H. Järvi och stud. A. B. Nyman. — 25 profrör innehållande diverse hydrofaunistiskt material från Tvärminne, samladt sommaren 1904, af mag. A. J. Silfvenius. — 1 profrör cysticerker från bukhålan af hare från Kokemäki, X. 1904, af mag. J. E. Aro. — *Triaenophorus nodulosus*, *Distomum tereticolle*, *Ascaris mucronata* och *Cucullanus elegans*, tagna ur gädda från Sääksmäki 30. VII. 1904 af stud. fröken E. Munsterhjelm och bestämda af d:r Guido Schneider. — 20 mikroskopiska preparat af parasitiska copepoder af mag. Pehr Gadd. — 1 ex. *Picus canus* från Kärkölä af eleven i finska normallyceum Seppälä. — 1 iller (*Foetorius putorius* L.) från Sordavala, af lektor K. E. Stenroos. — 27 profver synnerligen väl konserverade mollusker i formalin, insamlade i Kuhmoniemi af herr O. Lindblad. — 1 kranium af *Mus rattus* och ett af *Arvicola* sp., båda från Hattula, af stud. Axel Wegelius. — 1 *Cysticercus* sp. (mycket stor) från bukhålan af hare, af stud. M. E. Savolin. — 1 hvit *Corvus cornix* från Snappertuna (Barösund), fångad omkr. d. 25. VI. 1904, af fröken Edith Lindblad, genom mag. D. A. Wikström. — 1 likaledes hvit kråka från

Lojo, Paloniemi, skjuten i slutet af juni 1904 af agronom U. Hernberg. — c. ett tiotal profver af land- och sötvattensmollusker från Kuopio museum.

Forstkonduktör K. O. Elfving demonstrerade:

Luperus pinicola såsom skadedjur.

Föredragaren hade under sina resor på Karelska näset observerat, att nämnda coleopter flerstädes och särskildt i Pällilä kronopark uppträdt såsom skadedjur på unga tallskott.

Doktor Robert Boldt meddelade om

Fynd af hvita kråkor.

I anledning af ett på föregående möte af lektor D. A. Wikström gjordt meddelande om fynd af albinistiska kråkor i Barösund-trakten, omnämnde doktor Robert Boldt, att äfven i Lojo tvenne hvita kråkor sistlidna sommar varit synliga.

Docenten Alex. Luther bekräftade de af doktor Boldt lämnade uppgifterna och meddelade yttermera, att ett i Lojo skjutet albinos-exemplar af *Corvus cornix* förärats till samlingarna.

Rektor M. Brenner lämnade följande

Floristiska notiser.

1. *Cardamine amara* var. *trisecta*, med djupt tredelade blad, liknande *Menyanthes trifoliata*-blad, ny för floran, af fröken Greta Andersin, funnen i bäck på Kitö i Sibbo skärgård.

2. *Cynanchum vincetoxicum*, af fröken Andersin, tagen på Kyrkogardsön i Porkkala, Kyrkslätt; tidigare ej känd från ostligare lokal än Ekenäs yttre skärgård.

3. *Saxifraga granulata*, tagen af densamma på samma ställe.

4. *Malaxis paludosa*, af min son Widar senaste sommar funnen vid laggen af Stormossen mellan Svartbäck och Söderkulla torp i Inga; den 5:te nu kända lokalen i denna socken.

Docent A. Luther anförde:

Amœbidium parasiticum funnen i Finland.

Föredragaren hade den $^{17}/_{VII}$ 1900 uti en liten, uttorkande putt a den s. k. Kalkholmen vid Ojamo i Lojo i stor mängd funnit den från vårt område hittills icke anmärkta organismen *Amœbidium parasiticum* Cienk.[1] Nämnda, än till svamparna, än till protozoerna räknade form fanns fäst på antennerna och andra kroppsdelar af en massvis uppträdande *Ceriodaphnia*-art, och voro alla undersökta exemplar inficerade med densamma.

Professor J. Sahlberg förevisade

Tvenne intressanta Curculionider,

hvilka blifvit funna af student K. H. R. Frey och till samlingarna nyligen af honom inlämnade:

1. *Otiorrhynchus tristis* Scop. (= *O. nigrita* Fabr.), funnen i tvenne exemplar i en trädgård inom Helsingfors stad i september 1903. Denna art hör till antalet af dem, som förut varit osäkra medlemmar i vår fauna, då den saknats i alla finska samlingar, men af herr Obert i St. Petersburg uppgif-

[1] Cienkowski, L.: Ueber parasitische Schläuche auf Crustaceen und einigen Insektenlarven (Amœbidium parasiticum m.) Botanische Zeit. Jahrg. 19, 1861, p. 169—173, Taf. VII und Zacharias, O. in: For. schungsber. a. d. Biol. Stat. Plön, T. X, 1903, 249—251.

vits som tagen i »Finland», utan gifven lokal. Såsom jag uti Cat. Coleopt. fenn. geograf. p. V. sökt visa, är det dock möjligt, att herr Obert tagit denna art endast utanför Finlands gräns mellan Systerbäck och St. Petersburg, där han hufvudsakligast företagit sina entomologiska exkursioner. Det är därför af stor vikt, att artens medborgarrätt i vår fauna nu blifvit bekräftad. För öfrigt är den inom Skandinavien utbredd från Skåne ända till Dalarna samt äfven tagen i m. Europa.

2. *Ceutorrhynchus neutralis* Gyll., funnen i trenne exemplar på en åker i Lempälä socken i Tavastland. Inom vårt faunaområde är denna art förr funnen endast i ryska Karelen, därifrån vi hafva ett exemplar, taget af alldine statsrådet Günther. I insektgeografiskt afseende är detta fynd af ganska stort intresse, då arten förut är känd hvarken ifrån Skandinaviska halfön eller från Östersjöprovinserna, utan endast från spridda lokaler i mellersta och södra Europa.

Fiskeriinspektör J. Alb. Sandman anmälde

Tvenne nykomlingar till vår krustacéfauna.

Crangon vulgaris Fabr.

Då jag första gången med fiskeriångfartyget »Nautilus» den 29 augusti 1903 besökte trakten af Hangö, för att vid de sandiga stränderna därstädes söka efter spädt yngel af flundra, hade jag turen att på 1—2 fots vatten vid den s. k. Tulludden erhålla ett exemplar af denna för vårt land nya räkart. Fångsten skedde med tyllhåf, konstruerad efter samma princip som de i Danmark allmänt använda räkhåfvarne. Botten å fyndorten bestod af ren sand. — Sedermera har jag å flere platser i vår skärgård, både öster och väster om Hangö, med samma redskap sökt efter denna räkart, men förgäfves. Under sommaren 1904 fiskade jag under »Nautilus» resor ånyo efter arten vid Tulludden och lyckades äfven erhålla ytterligare några exemplar af arten. Sålunda fångade jag den 30 maj 1904 två

exemplar och den 28 juli 1904 likaså två exemplar af arten på ofvannämnda lokalitet. De erhållna exemplaren uppvisa följande längd: exemplaret af den 29 aug. 1903 — 30 mm, exemplaren af den 30 maj 1904 = 32,3 och 32,5 mm och de från den 28 juli 1904 = 35,4 och 41,5 mm. — Då *Crangon vulgaris* sålunda blifvit anträffad under så pass vidt skilda tider af året som maj, juli och slutet af augusti, torde man kunna antaga, att arten är stationär hos oss. Talrik är den dock synbarligen icke, hvilket däremot — åtminstone på en del trakter — synes vara fallet med en annan hos oss förekommande räkart, *Palaemon fabricii,* af hvilken jag med tyllhåf t. ex. i Hiittis (Högsåra: Enklingviken) kunnat på en liten stund upphåfva flere hundra exemplar.

Som bekant, är *Crangon vulgaris* mycket allmän i södra delen af Östersjön. Såsom allmänna förekomstplatser för arten i sydligare delar af Östersjön anför Koschewnikoff[1] bl. a. Trelleborg, Rügen, Oderbank, Danzig, Bornholm och Memel samt Gottland. Braun åter[2] anför — förutom de af Koschewnikoff angifna sydliga fyndorterna — som artens nordligaste förekomstplatser Libau (Grimm 1876), Hapsal, »von Fischern erhalten VII. 1883» samt Reval (Sænger) 1869. Att den likväl ej måtte vara allmän vid Reval framgår däraf, att jag ej erhållit arten vid Nargö, belägen strax utanför Reval, ehuru jag under hösten 1903 och nästan alla sommarmånader 1904 sökt efter arten vid sagda ös sandiga stränder, hvilka borde utgöra synnerligen lämpliga uppehållsställen för arten. — Tulludden vid Hangö är sålunda tillsvidare den nordligaste fyndorten för arten i Östersjön, liksom äfven enda fyndorten i Finland.

Cuma rathkei Kröy.

Denna krustacé anträffades af mig under en färd med

[1] »La Faune de la mer Baltique orientale et les problèmes des explorations prochaines de cette faune.»

[2] »Physikalische und biologische Untersuchungen im westlichen Theile des finnischen Meerbusens.»

»Nautilus», på 110 meters djup å muddbotten, i norra Östersjön emellan Utö och Dagerort, närmare angifvet: Lat. N. 59° 17′, Long. O. 21° 37′. Datum för fyndet var den 8 juli 1904 och upphämtades arten med en s. k. Petersens yngeltrawl på klubbor. Ett från botten på fyndplatsen taget vattenprof visade en temperatur af + 4,25° C. Exemplaren, som till antalet voro 30 stycken, och alla erhöllos i en enda dragning, äro af 8,8—13,0 mm:s längd. — Nämnas må, att trawlen samtidigt med *Cuma rathkei* upphämtade: tvenne *Lumpaenus lampretiformis*, pelagiskt yngel af *Liparis lineatus*, flere exemplar *Gobius minutus*, rikligt med *Idothea entomon* och *Mysis*, samt några *Polynoe*, nemertiner och medusor.

Enligt Koschewnikoffs ofvananförda arbete är arten allmän i södra delarne af Östersjön (bland fyndorter anföras bl. a. Ystad, Rügen, Oderbank, Bornholm, Danzig, Memel, Gottland). Braun angifver som de nordligaste fyndorterna för arten Libau (Grimm 1876) samt en punkt 12—15 sjömil norr om Kertel på Dagö, där han den 3 juli 1883 på schlickbotten på 60 fots djup erhöll ett enda exemplar af arten. Den af mig konstaterade fyndorten är nordligare belägen, men jäfvar dock ej Brauns antagande, att inloppet till Finska viken synes utgöra gränsen för artens utbredning åt norr och öster.

Herr Sandman förevisade vidare

Två för vår fauna nya fiskarter.

Motella cimbria L.

Denna för Finska viken nya fiskart erhöll jag under en af »Nautilus» resor den 19 november 1904 på ryska sidan af Finska viken väster om Nargö på Lat. N. 59° 25 ½′, Long. O 24° 20′, i ett enda exemplar, med engelsk trawl på ett djup af 95 meter på lös muddbotten. Exemplaret är 17 centimeter långt.

Enligt äldre uppgifter, såsom t. ex. af Möbius och Heincke [1] skulle *Motella cimbria* höra till Östersjöns sällsyntare fiskarter och förekomma något allmännare endast i de sydligaste delarne af Östersjön. Senare och de allra senaste årens undersökningar med för djuphafsforskning särskildt konstruerade redskap hafva dock ådagalagt, att arten är långt allmännare, än man tidigare trott. Redan Lindström [2] anförde arten från Gottland, där den erhålles då och då på ett djup af 90—130 meter. Senast har Schiemenz [3] äfven funnit arten på höjden af Gottland, men endast på betydande djup, och den talrika förekomsten af pelagiska ägg af arten, som af Strodtmann [4] konstaterats under »Poseidons» terminfarter på södra Östersjön år 1903, bevisar äfven, att arten i en stor del af södra Östersjön måste anses för en allmänt förekommande fiskart. Till år 1904 var arten emellertid ej funnen norr om Gottland, hvarför fyndet af densamma så långt norrut och inne i Finska viken är anmärkningsvärdt.

Gobius ruthensparri Euphrasén.

Ett enda exemplar af denna för Finland nya *Gobius*-art anträffade jag på en resa med »Nautilus» den 4 juli 1904 vid Korsö utanför Mariehamn. Exemplaret fångades med en s. k. tobisvaad, en not, förfärdigad af stramin (en gles väfnad af linne). Med noten erhölls samtidigt en stor mängd *Gobius minutus*, samt några exemplar *Perca fluviatilis*, *Pleuronectes flesus* och annan fisk. Lokaliteten var en vik med delvis sand-, delvis stenbotten med riklig *Fucus*-vegetation. Exemplaret, som är fullt typiskt, är endast 27 mm långt.

[1] »Die Fische der Ostsee, Kiel 1883.»

[2] »Om Gottlands fiskar, Visby 1867.»

[3] »Bericht über die Fischereiexpedition des Deutschen Seefischereivereins in der Ostsee 1901. — Abhandl. des Deutschen Seefischereivereins VII, 1902.»

[4] Eier und Jugendformen der Ostseefische, I Bericht, von E. Ehrenbaum und S. Strodtmann. Kiel und Leipzig 1904.

Såsom kändt, är *Gobius ruthensparri* mycket allmän i södra delen af Östersjön, både vid danska och tyska kusterna. Vid svenska kusten af Östersjön är arten, enligt Stuxberg[1], anträffad endast vid Mörbylånga i Kalmar län, i skärgården utanför Braviken, vid Hufvudskär i Stockholms skärgård samt vid Slite på Gottland. På ryska sidan af Östersjön, i Östersjöprovinserna, är arten ännu icke funnen. För öfrigt är arten mycket allmän i Danmark och vid Sveriges västkust, går i Norge upp till 65° nordlig bredd (Collett), förekommer rundt Storbritannien och Irland samt vid franska atlanterkusten ned till Gascogne.

I anslutning till föregående meddelande beträffande förekomsten af *Motella cimbria* L. i Östersjöns nordliga delar upplyste d:r K. M. Levander om, att ett ungdomsstadium af denna fisk af honom anträffats under den i november 1904 med Nautilus företagna hydrografisk-biologiska expeditionen. Exemplaret hade erhållits den 7 i nämnda månad vid ythåfning med äggbåf på Gottlandsdjupet. Det höll 18 mm i längd och hade i lefvande tillstånd silfverglänsande sidor. Ett liknande ungdomsskede — *Couchia*-stadiet — finnes afbildadt af *Motella mustela* L. i Smitts' Skandinaviens fiskar, Atlas, Tafl. XXVII, Fig. 2. Ehrenbaum och Strodtmann anföra, att yngel af 16—18 mm:s längd af dem anträffats längst österut i Danziger bukten och anse, att denna omständighet tyder på, att arten ännu här fortplantar sig. Kanske kan man af fyndet vid Gottland sluta till att fortplantningsområdet sträcker sig ännu längre in i det stora Östersjöbäckenet, än hvad man hittills har haft skäl att antaga? De af herr fiskeriinspektör Sandman anförda omständigheterna synas ju äfven tala för ett sådant förhållande.

[1] Sveriges och Norges fiskar. Göteborg 1895. A. Stuxberg.

Mötet den 4 mars 1905.

Till inhemsk medlem invaldes med acklamation studeranden K. Hj. R. Frey (föreslagen af prof. J. Sahlberg).

Doktor Robert Boldt utställde en kollektion porträtt af Sällskapets medlemmar och uppmanade alla, såväl äldre som yngre medlemmar, att i och för komplettering af denna porträttsamling inlämna sina fotografier. För uppnåendet af detta ändamål beslöts på förslag af herr Boldt, att en förteckning öfver de i samlingen ingående fotografierna skulle af Sällskapet tryckas och till dess medlemmar utdelas..

Den af skattmästaren ingifna kassarapporten utvisade en behållning af Fmk. 6497: 91.

Till publikation anmäldes:
F. Silén: Blombiologiska iakttagelser i Kittilä Lappmark.

Sällskapet hade jämte anhållan om skriftutbyte af resp. samfund och institutioner fått mottaga följande publikationer:

Meddelanden från statens skogsförsöksanstalt, Stockholm.

Die naturwissenschaftliche Gesellschaft, Winterthur.

Beslöts att i utbyte mot nämnda publikationer gifva »Meddelandena.»

Sedan senaste möte hade de zoologiska samlingarna ökats genom följande gåfvor och inköp:

Inemot 600 flaskor och profrör, innehållande plankton, relikta krustacéer, m. m. af d:r Osc. Nordqvist. — 1 ex. *Coccothraustes vulgaris*, skjutet d. 5/2 1905 i Impilahti af häradsh.

Werner Fagerström. — 150 mikroskopiska preparat af parasitmaskar, förnämligast acanthocephaler (138 prep.), i mindre antal (12 prep.) cestoder och trematoder, af stud. A. L. Forssell. — 1 *Arvicola* sp. från Tvärminne af prof. J. A. Palmén. — 34 planktonprof från Lojo (Lojo sjö och Horma sjö) af mag. A. E. Streng. — 16 exx. *Mus rattus* (4 ex. i sprit, de öfriga konserverade ss. skinn), 1 ex. *Mus silvaticus* och 3 exx. *Arvicola* (de sistnämnda afsedda för skelettering, alla från Hattula, af stud. Axel Wegelius. — En större samling *Collembola* och *Nematocera* i sprit från Tvärminne af mag. V. M. Axelson. — 7 exx. konserverade fåglar från Kuhmoniemi och ryska Karelen, inköpta från prep. O. Lindblad.

Till de botaniska samlingarna hade sedan senaste möte förärats följande gåfvor:

Viola stagnina fr. Ka, Jääski, af lektor H. Zilliacus. — *Hypochaeris maculata* fr. St, Tyrvis, af mag. I. G. Nordling. — Monströs tallgren (vindbo) fr. Sb, Kuopio, af stud. E. V. Suomalainen. — 9 arter hafsalger i 10 exx. från N, Tvärminne, af stud. A. A. Sola. — *Alchimilla alpestris* fr. Ta, Tampere, 4 exx. *Alchimilla* från St, Mouhijärvi, samt *Lathyrus sativus* fr. St, Hämeenkyrö, af stud. A. A. Sola. — *Cardamine amara* f. *trisecta* DC. af stud. Greta Andersin. — *Stemonites fusca* fr. Nyland af stud. A. Forssell. — *Polytrichum attenuatum* fr. Ob, Aavasaksa, af stud. H. Buch. — *Stereodon arcuatus* fr. Oa, Storkyro, och *Leskea paludosa* fr. Ta, Hattula, af stud. H. Rancken. — 3 nybeskrifna *Hieracia* fr. Al, Hammarland, af stud. Laura Högman. — Spritmaterial af *Scirpus eupaluster*, *Sc. mamillatus* och *Sc. eupaluster* × *mamillatus* från Sb, Jorois, samt frukter af *Rumex Fennicus* från Ob, Simo, af aman. H. Lindberg.

Maisteri J. E. Aro luki metsänhoitajan Fribergin kirjoittaman kirjeen, jonka mukaan *Vanellus cristatus* oli nähty Sysmässä jo 21 p:nä helmikuuta 1905.

Preparaattori P. Meriläinen sanoi huomanneensa *Va-*

*nellus cristatus*en tavallisesti jo maaliskuun alussa saapuvan Helsingin seuduille.

Studeranden A. G. Wegelius förevisade och förärade till samlingarna

En för vår fauna ny fjäril Lasiocampa trifolii Esp.

Exemplaret, en hona, hade af lyceisten E. Hagert fångats i Föglö på Åland.

Professor Fr. Elfving demonstrerade

Rotstockar af Pyrola chlorantha,

hvilka jämte alla sina grenar mätte i längd c. 6 meter och af föredragaren uppskattades innehafva en ålder af åtminstone fem år.

Edellä olevan ilmoituksen johdosta sanoi ylioppilas A. A. Sola tavanneensa samankaltaisia muodostuksia *Pyrola minor*illa ja *P. rotundifolia*lla.

Rektor M. Brenner förevisade

Calamagrostis phragmitoides Hrtm. var. pulchella Saut.

Exemplaret hade af student Ragnar Blom anträffats i Brunnsparken den 22 juli 1896.

Herr Brenner uttalade vidare såsom ett önskningsmål, att uppgifter om florans förändring i Helsingfors och dess omnejder skulle till honom inlämnas i och för förfullständigande af ett sammanfattande arbete i denna fråga, med hvilket herr Brenner var sysselsatt.

Studeranden A. Forssell gjorde ett meddelande om

Förekomsten af Echinorhynchus semermis Forssell hos våra sälar.

Vid en undersökning af matsmältningskanalen hos en Saima-säl hade föredragaren endast anträffat talrika exemplar af *Echinorhynchus strumosus,* men däremot icke *E. semermis,* hvilken sistnämnda art däremot förekommer såväl hos Ladoga-säl som ock hos Finska vikens säl.

Preparator P. Meriläinen förärade till samlingarna ett exemplar af

Phalaropus fulicarius,

som den 11 november 1904 skjutits på Tirhälle i Helsingfors östra skärgård. Enligt föredragarens uppgift var arten tidigare känd i endast ett enda exemplar, skjutet i Esbo år 1851.

Ylioppilas E. V. Suomalainen esitti:

Cottus qvadricornis löydetty Saimaan vesistöstä.

»Marraskuulla v. 1903 ilmoitti kalastaja B. Inkinen Kuopion museonhoitajalle saaneensa Haminanlahdesta, lähellä Kuopiota, 2 kpl. omituista kalalajia, jota hän ei tuntenut, mutta joka oli, »melkein kuin kiiski.» Onnettomuudeksi olivat ne joutuneet hukkaan siten, että rotat tahi kissa ne oli syönyt. 3 p:nä marrask. 1904 sai hän taas noita samoja kaloja 3 kpl. Haminanlahdesta Hukanluodolta, muikkuverkolla syvästä vedestä. Mutta nyt sai kärppä viedyksi kaksi suurinta, kolmannen 11 cm pituisen *Cottus qvadricornis*en toi hän Kuopion museoon. Saatu eks. on Yoldiaajan sisävesiemme relikti-muoto, »sarvet» otsalla puutuvat. Etukansissa 4 + 4 ja kiduskansissa 1 + 1 piikkiä, kuten *C. qvadricornis*en merimuodolla.

Kolmannen kerran on nyt siis Saimaan vesistöstä saatu merihärkiä. Ensimmäinen saatiin Haukivedestä kevättalvella v. 1866 (Kts. Medd. 28, S. 32 A). Toinen Puruvedestä $^{20}/_{7}$ 1869 (Mela, Suomen luurankoiset siv. 274). Viimeksi mainittu eks. on joutunut hukkaan, joten Kallaveden eks. on nykyään toinen tallella oleva.

Mainita sopii että *C. qvadricornis* on tavattu myös Päijänteenvesistöön kuuluvassa Virmasvedessä Karttulan pitäjässä (Kts. Medd. 28, s. 74 A.)

Docenten K. M. Levander meddelade följande uppgifter

Om förekomsten af Phocaena communis i Bottniska viken.

Bland meteorologiska iakttagelser, som insändts till Meteorologiska Centralanstalten, hafva af fyrmästaren å fyrskeppet »Plevna», som är stationeradt i Bottenviken midtemellan Torneå och Karlö, antecknats följande observationer om *springare*, som blifvit sedda vid fyrskeppet i Juli 1902:

8 juli kl. 4,15 e. m., syntes en stor fisk (springare).
18 » » 7,30 » » springare synlig i närheten.
23 » » 9,20 » » 2 st. springare synliga.
30 » » 4,30 f. m.—11,30 f. m., en springare synlig.

Häraf synes alltså framgå, att en eller två springare eller tumlare, *Phocaena communis*, uppehållit sig i tre veckors tid i juli 1902 i Bottenviken i trakten af fyrskeppet »Plevna».

I anledning af det af hr Levander gjorda meddelandet anförde posttjänstemannen E. Nordling, att han i älfven i Haukipudas sommaren 1902 sett två fullväxta exemplar af *Phocaena communis* och den därpå följande sommaren observerat en c. $^{1}/_{2}$ m lång unge.

Maisteri J. E. Aro ilmoitti vielä kesänä 1904 Porin läheisyydessä huomanneensa kaksi kappaletta *Phocaena communis*.

Docenten K. M. Levander föredrog

Några zoologiska notiser.

1. Af de senare årens delvis ännu icke offentliggjorda undersökningar, företagna af d:r G. Schneider, stud. A. Forssell och mig, öfver parasitfaunan hos Finska vikens fiskar, har bl. a. framgått, att hakmaskarna *(Acanthocephala)* höra till de allra allmännaste intestinalmaskar hos fiskarna i vår skärgård. Om de särskilda arternas lefnadshistoria återstår dock ännu mycket att utreda. Beträffande vissa mycket allmänna arter är det t. ex. ännu alldeles obekant, i hvilka smärre djur de tillbringa sitt larvstadium, innan de inkomma i det definitiva värddjurets tarmkanal. Af sådana arter kunna framhållas *Echinorhynchus acus*, som plägar förekomma i stor mängd hos torsken *(Gadus morrhua)*, och *E. globulosus*, som är en mycket vanlig tarmparasit isynnerhet hos iden *(Leuciscus idus)*.

Som ett bidrag till fisk-hakmaskarnas lefnadshistoria ber jag nu få omnämna, att jag funnit tvenne arters larver i smärre vattendjur.

Den ena arten är *E. claraeceps* Zeder. Af denna art fann jag tvenne larver i en *ostrakod*, som jag erhöll med bottenskrapa den 22 februari 1891 vid Helsingfors, i sundet mellan Sveaborgs ön Harakka och Brunnsparken. Det ena exemplaret aftecknades då af mig, och det är just på grund af denna teckning jag numera kunnat med visshet identifiera det afbildade djuret med larven af *E. claraeceps*. Denna arts normala mellanvärd är enligt Villot[1] larven af *Sialis niger* Latr. Det är också troligt, att *Sialis*-larverna, som i de inre skärgårdsvikarna, t. ex. i Bockfjärden vid Porkkala, äro mycket allmänna bottendjur, lefvande i det öfre lagret af bottenslammet, äfven här spela samma roll med hänsyn till *E. claraeceps* som i de af Villot undersökta bäckarna vid Grenoble, men då emellertid den fullvuxna hakmasken företrädesvis finnes hos sarfven *(Leuciscus erythrophthalmus)* och denna fisk enligt d:r

[1] Villot, Zoologischer Anzeiger. VIII. 1885. S. 19.

Schneiders och mina undersökningar hufvudsakligen lifnär sig af växtföda, håller jag för sannolikast, att åtminstone denna fiskart inficieras med *E. clavaeceps* i regeln genom förtärande af ostrakoder o. a. tillsammans med växter slukade smådjur, hvilka kunna innehålla ifrågavarande parasitiska larver. Ofvan anförda fynd tala kanske äfven för, att det är under den kalla årstiden larver af *E. clavaeceps* företrädesvis stå att upptäckas.

Den andra *Echinorhynchus*-arten, hvars larv funnits af mig, är *E. angustatus* Rud. Den bekanta mellanvärden för denna art är vattengråsuggan, *Asellus aquaticus* L. Äfven i skärgårdens svagt salthaltiga vatten synes förhållandet vara detsamma som i sött vatten, att döma af att jag d. 14 juni 1904 fann en larv af *E. angustatus* i kroppshålan af en *Asellus aquaticus*, tagen i Bockfjärden vid Porkkala.

2. Med anledning af att jag hört uttalas förmodan, att sötvattensräkan, *Palaemonetes varians* Leach möjligen skulle lefva vid våra hafkuster, har jag nyligen företagit en granskning af de i våra vatten anträffade Palaemoniderna, hvilka finnas konserverade i Hydrografiskt-biologiska laboratoriets och Universitetets zoologiska museums samlingar. Såsom resultat af denna granskning ber jag att få meddela, att samtliga exemplar, hvilka äro tagna i skärgården mellan Hangö och Helsingfors och vid Åland, enligt hvad jag kunnat finna, äro att betraktas såsom tillhörande *Palaemon fabricii* H. Rtk. Hvarken *Palaemonetes varians* Leach eller *Palaemon squilla* L. voro företrädda bland de finska exemplaren. Vid undersökningen hade jag att tillgå ett från Göteborgs museum tillsändt jämförelsematerial af alla tre arterna, och får jag härför uppriktigt tacka föreståndaren för nämnda museum, d:r L. A. Jägerskiöld.

Professor J. Sahlberg anförde följande

Dipterologiska notiser.

Å Forstmästar F. Siléns vägnar ber jag att få förevisa tvenne intressanta nykomlingar till vår dipterfauna. Herr Silén har under senaste år med stor ifver studerat på blommor före-

kommande flugor och därvid särskildt i trakten af Kexholm gjort flera intressanta fynd. Af släktet *Hydrotaea*, som hör till de vid flyktigt påseende så oansenliga Anthomyziderna eller de s. k. grajackorna, hvilkas hannar i likhet med dem af släktet *Homalomyia* ses svärmande bland blommor, där utförande en rastlös dans, och hvilket släkte år 1903 blifvit monografiskt bearbetadt af P. Stein, fanns på *Angelica sylvestris* en hanne af *H. albipuncta* Zett., som förut var funnen endast i södra Sverige, England och Tyskland. Den liknar mycket *H. armipes*, men skiljes lätt från denna och andra närstående bl. a. därigenom, att hannen har baklåren i midten på undre sidan beväpnade med tvenne närstående, grofva borst samt baktibierna med betydligt kortare utåt riktade cilier.

Af detta släkte har herr Stein från våra samlingar, som han för sitt arbete begagnat, beskrifvit en ny art, som han benämnt *H. pilipes*, och hvilken hör till den grupp, som saknar borst på baklårens insida likasom hår på motsvarande tibiers insida, men har mellantibierna mot spetsen på yttre sidan försedda med långa hår. Ett exemplar af denna art, taget af Woldstedt i Akkas socken, stod i Bonsdorffska samlingen förväxladt med *H. bispinosa* Zett., från hvilken den lätt skiljes genom den svarta bakkroppen, som hos sistnämnda art är blå.

Vidare har herr Silén i Kittilä funnit på *Stellaria crassifolia* den utmärkta *Hydrophana convexa* Wahlb., hvilken hör till det Zetterstedtska släktet *Phasia* och blifvit beskrifven efter ett enda exemplar, taget i Svenska Lappmarkerna af Wahlberg, men sedermera icke veterligen blifvit återfunnen och varit obekant för alla nyare Dipterologer.

Student Runar Forsius anmälde

En för finska faunan ny microlepidopter.

I medlet af oktober senaste höst fick jag mig af apotekar Allan Aschan i Sörnäs tillsänd en burk, innehållande ett prof af drogen »Flores Verbasci», som svårt angripits af någon

i burken i olika utvecklingsstadier förekommande småfjäril. Då jag emellertid var i beråd att från staden afresa, åtog sig stud. R. Krogerus välvilligt att försöka få artens identitet konstaterad, och har den af doktor E. Reuter och stud. Krogerus befunnits vara den för vår fauna synnerligen sällsynta Pyraliden *Ephestia interpunctella* Hb.

Ephestia (Plodia) interpunctella Hb. är en kosmopolitisk art, som vunnit spridning öfver kulturländerna förnämligast genom apoteken. Från vårt faunistiska område uppgifver Tengström den från Petrosavodsk, där den af Günther tagits på stadens apotek. — *E. interpunctella* skiljer sig från de talrika arterna inom släktet förnämligast på grund af framvingarnas karaktäristiska färgteckning. Dessa äro nämligen från basen inemot midten ljusgula, i midten af vingen är detta ljusgula fält plötsligt afbrutet af ett blygrått tvärband, hvilket inåt begränsar ett matt purpurrödt, till spetsen af vingen räckande, af blygrå strimmor genomdraget fält. Hufvud och thorax äro dessutom vackert brunröda. Färgteckningen kan dock i någon mån variera; så äro till exempel hos det enda återstående finska exemplaret gränserna mellan det purpurröda och det blygrå fältet otydliga.

Apotekar Aschan införskref senaste vår från Halle ett parti »Flores Verbasci» (blommorna af *Verbascum thapsus)*, hvilken drog, som bekant, utgör en viktig ingrediens af det af allmogen mycket anlitade »species pectoralis». Det införskrifna partiet befanns vid granskningen i våras vara af normal beskaffenhet, men då det i medlet på oktober nedtogs från vinden för att användas, hade vid korken i den burk, där det öfver sommaren förvarats, samlat sig ett tjugutal larver, puppor och imagines till ofvannämnda *E. interpunctella*. Dessa hade antagligen som ägg blifvit importerade och under sommaren funnit utvecklingsmöjligheter i de obetydligt fuktiga *Verbascum*-blommorna, som i öfver tre månader stått orörda. — Sorgligt nog skadades alla exemplar så svårt, att för universitetets samling endast ett kunde användas.

Herr Forsius demonstrerade vidare

Tre nykomlingar till Finlands stekelfauna.

1. *Tremex fuscicornis* Fabr. tillhör ett släkte, som hittills icke observerats inom gränserna för Finlands fauna. Det står nära släktet *Sirex* (L.) och föres liksom detta släkte till familjen *Siricidae* (André). Släktet *Tremex* (Jurin) skiljes lätt från *Sirex* på grund af antennledernas mindre antal, förekomsten af 3 cubitalfält på framvingarna, och formen på honans abdominalhorn. Det beskrefs år 1805 och omfattar i Europa tvenne arter. Larvstadier okända.

Arten *Tr. fuscicornis* daterar sig från 1792, då den af Fabricius beskrefs under släktnamnet *Sirex*. Det är en stor och vacker art, som lätt skiljes från den andra europeiska arten på grund af antennledernas antal och den granna färgteckningen. — *Tr. fuscicornis* är utbredd öfver Europa och Sibirien och förekommer, ehuru sällsynt, i Sverige upp till Östergötland. Från Finland känd i ett exemplar (♀), taget af kontorist E. Lindholm för flere år tillbaka i Nyland (Esbo?). Exemplaret tillhör numera stud. R. Krogerus.

2. *Emphytus perla* Kl. tillhör ett äfven hos oss rätt artrikt släkte. Den beskrefs af Klug år 1818 och skiljes lätt på grund af färgen. Abdomens dorsalsida bär en brun fläck, ventralsidan är helt ljus och kroppen mycket spädare än hos *E. tener* Foll., som den annars står närmast. — *E. perla* är utbredd öfver nästan hela Sverige, men har tidigare ej observerats hos oss. Larven lefver enligt Bouché på *Rubus*-arter och påminner starkt om larven till *E. cinctus* L. — En ♀ tagen af mig den 21 juni 1903 på en exkursion till Pellonkylä i Karislojo.

3. *Taxonus albipes* Ths. karaktäriseras af helbrunt vingmärke, hvita vingtäckare, helmörk abdomen och gulhvita ben. Den beskrefs år 1871 af Thomson och tillhör ett släkte, som hos oss hittills omfattat 3 arter. I Sverige är den enligt uppgift »sällsynt i norra delen» och torde för öfrigt icke blifvit observerad utom Skandinavien. Larven icke känd.

Senaste sommar, den 4 juli, fann jag tvenne honor af denna art på en sank äng på Torhola gårds mark i Lojo.

Amanuens B. Poppius föredrog:

Om några finska Crepidodera-arter.

Senaste år anhöll d:r J. Daniel i Ingolstadt, Baiern, att få sig tillsändt allt det material af *Crepidodera ferruginea* Scop., som förefanns i Universitets museum, äfvensom i privata finska samlingar. Orsaken härtill var, att hr Daniel från Vetenskaps-Akademiens Museum i S:t Petersburg erhållit exemplar af en annan *Crepidodera*-art, närstående till vår, äfven den härstammande från Finland, och att han därför ville närmare klargöra dessa båda arters utbredningsförhållanden. Till stor öfverraskning visade det sig, att vi här i Finland till hufvudsaklig del hafva denna senare art, som synes hafva en mycket stor utbredning, och hvaraf i vårt museum äfven förvaras exemplar från Sverige, medan den rätta *Cr. ferruginea* Scop. hos oss förekommer mycket sällsynt. Af sistnämnda art fanns i det rikliga materialet exemplar från endast en fyndort, nämligen *Ka*, Valkeala (Leinberg.). Alla uppgifter öfver denna arts utbredning i Finland hänföra sig till allra största del till en annan art *Cr. interpunctata* Motsch. Denna art är först beskrifven från Amur-området i Ost-Sibirien, men har visat sig äga en mycket vidsträckt utbredning i Sibirien, Central-Asien och östra och norra Europa.

I sitt nyligen utkomna arbete »Revision der paläarktischen Crepidodera-Arten»,[1] beskrifver Daniel dessa båda arter utförligt. Då skillnaderna dem emellan äfven äro af intresse för finska entomologer, må här de viktigaste framhållas.

Längre, smalare, med tydligt framträdande bulformig upphöjning vid skuldrorna. Thorax mer eller mindre starkt punkterad, sidorna både framåt och bakåt lika starkt, ganska kraftigt

[1] Münch Col. Zeit. 1904.

rundadt afsmalnande, framför bakhörnen urbuktade. Längsupphöjningarna äro belägna närmare sidokanten och äro framåt starkare divergerande. Det basala tvärintrycket är djupare och beläget närmare bakkanten. Elytra äro vanligen groft punkterade, oftast med öfvertaliga punkter i striorna, sällan alldeles oregelbundet punkterade. Mellanrummen äro smala och hvälfda.

Cr. interpunctata Motsch.

Kortare och bredare, utan tydligt afsatt bula vid skuldrorna. Thorax är framåt starkare, bakåt mycket litet eller alls icke afsmalnande, framom bakhörnen ej eller sällan mycket svagt urbuktad. Basala tvärintrycket ej djupt. Längsupphöjningarna äro längre aflägsnade från sidokanten, sig emellan nästan parallela. Elytras strior regelbundet punkterade, mellanrummen svagt hvälfda. *Cr. ferruginea* Scop.

Hos oss uppträder *Cr. interpunctata* under tvenne former. Hufvudformen, som här förekommer sällsynt, har elytra mycket oregelbundet punkterade, så att punktstriorna blifva alldeles otydliga. Den hos oss allmännast förekommande formen är var. *sublaevis* Motsch., hos hvilken åter elytra äro mer eller mindre regelbundet punktstrimmade.

Utom de båda nyss nämnda äga vi i Finland ännu en tredje rödgul art af detta släkte. Bland det insända materialet befunno sig nämligen tvenne ♀♀, som enligt Daniel tillhöra en obeskrifven art. Denna är dock ej beskrifven i anförda arbete, emedan då endast ♀♀ voro kända, och ♂♂ äro af nöden för säkrare åtskillnad af arterna inom detta släkte. Arten står närmast den hos oss ej funna *Cr. transversa* Marsh. Af de båda andra finska arterna liknar denna nya mest *interpunctata*, men har tjockare rundade sidor på thorax, är mindre långsträckt, något större, med svagare framträdande upphöjningar på skuldrorna. Thorax sidor äro framom bakhörnen tydligare urbuktade, o. s. v.

De tre arternas utbredning i Finland är följande:

Cr. ferruginea Scop.

Ka: Valkeala, flera exemplar (A. Leinberg).

Cr. interpunctata Motsch.

N: Helsingfors, (enl. exx. i Vet. Ak. Museum i S:t Petersburg.); *Sb:* Leppävirta (Enwald).

var. *sublævis* Motsch.

Al: utan närmare lokaler (E. J. Bonsdorff, Sievers, af Tengström), Eckerö (Leinberg), Geta (B. Poppius); *Ab:* Åbo; *N:* Tvärminne (B. Poppius), Sjundeå (Mäklin), Esbo (B. Poppius), Hogland (Sievers); *Ik:* Rautus (J. Sahlberg); *St:* Hvittis, Sastmola (Wikström); *Ta:* Janakkala (Granfelt), Kuhmois, (Ehnberg); *Sa:* St. Michel (Ehnberg), Suonenjoki (Laitinen); *Kl:* Kirjavalaks (B. Poppius), Impilaks (Woldstedt), Pälkjärvi (Hammarström); *Ol:* Salmis (Woldstedt); *Tb:* Keuru (B. Poppius), Wiitasaari (Woldstedt); *Sb:* Iisalmi (J. Sahlberg); *Ab:* Ilomants (Grönvik), Polvijärvi, Pielis (Woldstedt); *On:* Kosmosero, Tolvaja (B. Poppius). I samlingarna finnes dessutom ett exemplar, etiketteradt »Lappland, Fellman», hvilken uppgift naturligtvis hänför sig till någon trakt i de sydligaste Lappmarkerna eller i nordliga Österbotten.

Den tredje, af d:r Daniel såsom ny betecknade arten är af mig funnen i endast tvenne ♀-liga exemplar vid Esbogård i Esbo socken, sommaren 1900. Utom Finland är den funnen på några ställen i mellersta Europa.

Herr Poppius anmälde dessutom

En för vårt naturhistoriska område ny coleopter, Myllæna gracilicornis Fairm.

Denna nya art hade af föredragaren och docent K. M. Levander anträffats i Konosero och Sydvaranger.

Amanuens Harald Lindberg demonstrerade å professor J. P. Norrlins vägnar:

Några Hieracium-former från Åland.

Af *Hieracia subrigida* och *rigida* har på Åland anträffats ett jämförelsevis mycket betydande antal former, flere dock in-

bärgade blott i ett ringa antal individer. Då Åland hvarje sommar besökes af botanister, vore det önskvärdt, att hithörande material i vidsträcktare skala skulle insamlas, på det formerna ifråga med större framgång kunde bearbetas och utredas. Under senare somrar ha därjämte åtskilliga mer anmärkningsvärda fynd blifvit gjorda, bland hvilka följande trenne former synts mig förtjänta att särskildt förevisas.

1. *Hieracium archæum* n.

Denna är en af vår floras märkligaste *Hieracium*-arter och har af fröken Laura Högman öfverkommits på Äppelö i Hammarland. Utan vidare kännspak på sina talrika korta, breda, lefverfläckade, håriga stjälkblad af rhomboidal form, af hvilka de nedre och mellersta äro kortskaftade, de öfre något snedsidiga.

Till blomställning och holkar påminner den ansenligt om *Hierac. Arae* Dahlst. från Gottland, med hvilken den äfven till bladens konsistens i någon mån samstämmer, men hör ej till *H. rigida* och är eljes alldeles fristående samt synes representera en ålderdomlig typ.

Sommaren 1905 besöktes orten ånyo af frk Högman, som hembragte talrika exemplar af närvarande art, dock ej fullt identiska med ofvanbeskrifna typ, utan representerande tvenne skilda former, den ena alldeles närstående till den sistnämnda, men isynnerhet till holkar och korgar tenderande till den andra formen, som till habitus och kännetecken starkt liknar *H. rigida*. Hos denna senare form äro de nedersta, vanligen bortvissnade bladen spadlika, de mellersta aflånga eller bredt aflånga ofta med ojämna tänder; bladfärgen drager i grågrönt. Holkarna äro lägre och ljusare än hos den primära och isynnerhet upptill rikligen beklädda med helt sma gulknappiga glandler, sådana som hos *H. rigida* ofta uppträda, korgarna äro mindre och synas ej vara radierande. De tva extrema typerna öfvergå dock i hvarandra. Akenierna äro hos den mellersta och *rigidum*-typen små; af den primära äro exx. med mogna frukter icke insamlade

2. *H. Laurœ* n.

Är af frk Laura Högman anträffad i samma trakt som föregående. Frodiga exemplar påminna till habitus ej obetydligt om *H. sparsifolia* Dahlst., och är närvarande form igenkänlig genom täml. helbreddade, något trubbiga stjälkblad, kort akladium, breda, triangulära, tunnt stjärnludna holkfjäll och gula stift. Eljes växlande till hårighet, färg m. m. På magra individer är akladiet ej sällan utdraget, holkarna bleka med fjällspetsen och ryggkölen svartaktiga och med svag beklädnad: svagt hårbärande eller n. glatta utan glandler och med fin svag ludd; hos frodiga exemplar äro holkarne svartaktiga med något tätare hår och ludd samt någon glandel på basen. Håren stiga stundom öfver stjälkens midt, men äro i andra fall inskränkta till nedre delen, och sidoskott äro stundom hårbärande blott vid basen.

3. *H. canicollum* n.

I aug. 1902 först anträffad på Äppelön samt i juli 1905 insamlad därstädes och på Grönskär (i Hammarland) af fröken Laura Högman. Genom riklig hårighet isynnerhet på stjälkens nedre del och utdragna, groftandade, på undre sidan rikligt stjärnhåriga stjälkblad med utpräglad vigglik bas samt till betydande del kortskaftade igenkänlig från andra finska *H. rigida*. Eljes af mycket växlande utseende, beroende till stor del, som det tyckes, på skiljaktiga växtplatser, i vissa fall kanske äfven på formdifferenser. Sålunda är hårigheten begränsad till stjälkens nedersta del, bladen än synnerligen rikligt än helt sparsamt stjärnhåriga, deras färg nagongång intensivt grågrön, tänderna stundom måttligt stora, basen tvär delvis svagt omfattande och formen ehuru sällan äggr. rhomboidal. Någongång äro primärholkarna nästan oskaftade och holkfjällen växla från täml. smala, jämnbreda till något breda, triangulära. Vanligen äro sidoholkarna af svartare färg och beklädda med sparsammare hår, medan i stället de små gulknappiga glandlerna ofta i stort antal här uppträda. D:r H. Dahlstedt har i bref påpekat den likhet, som råder mellan närvarande form och *H. obatrescens* Dahlst., anseende dem dock skilda från hvarandra. I detta af-

seende må här framhållas särskildt exempl. af *H. obatrescens* i Dahlst. Hierac. exsicc. I, n. 89, hvilka i hög grad likna en del exemplar, samlade dels på Äppelö dels på Grönskär. I allmänhet äro stiften hos *H. obatrescens* svartare och korgarna tyckas vara mindre än hos *H. canicollum*.

Hieracium archæum Norrl.

Poly- et latifolium, maculatum 50—70 cm altum. *Caulis* sat crassus strictus, e livido-rufescente sordide virens basi livido-violaceus, 10-folius, parce stellatus, inferne et medio pilis 3—4 mm crebris — confertis hirsutus, superne fere glaber, apice ramosus. *Folia* viridia, sublutescentia, supra sparse hepatico-maculata, subtus pallidiora, basalia 1—2 persistentia obovata — ovali-elliptica breviter petiolata, tenuiter denticulata, caulina sensim decrescentia (55—70/30—40 mm) et adjac. media (40—60/20—28 mm) rhomboidalia serrato-denticulata, apice acuto integerrima, breviter petiolata, parce stelligera, supra parce subtus dense pilosa, in marginibus et costa conferte ciliata, cetera media et superiora sessilia vel subsessilia ovato-rhomboidea tenuiter denticulata; summa sessilia basi subcuneata, acuta, deorsum dentibus nonnullis instructa, supra glabra subtus dense pilosa et sat dense stellata. *Anthela* corymbosa et ramis ex axillis foliorum summorum aucta, ramis anthelæ 4—5 caulem superantibus fuscescentibus, tomentellis, depilatis et eglandulosis, bracteis obscuris; acladium 3—5 mm longum pedicellique breves tomentelli — tomentosi pilis c. 1 mm apice canis sat numerosis et glandulis nonnullis (ad basin capitul. sæpe numerosis) immixtis vestiti; bracteolæ nigricantes squamæque superiores piliferæ et parce glanduliferæ. *Involucra* 11—12 mm alta haud lata, basi ovoidea, virenti-nigra, pilis nigris apice canis glandulisque immixtis sat dense vestita et in basi sat dense glandulifera, superne floccifera (vers. marg. squamar.). *Squamæ* mediocres obtusulæ, basales sublineares decurrentes, inferiores subulato-oblongæ — oblongo-lineares, latiores, ceteræ oblongo-lineares, exteriores dorso nigro marginibus fere concoloribus,

interiores virenti-fuscæ dorso nigricante, intimæ pallidæ apice obscuriore, nudo. *Calathidia* radiantia; stylus siccus fuscescens.

Speciem hanc notabilem in Äppelö par. Hammarland Alandiæ 7/8 1902 detexit Laura Högman. M. Julii 1905 præst. virgo Högman numerosa specimina ibidem variis locis legit ad formam seqventem magis accedentem et a præced. differentem foliis sordide virentibus anthela magis contracta ramis caulem fere æqvantibus, involucris humilioribus (10 mm altis), calathidiis minoribus subradiantibus. — *Caulis* 40—75 cm altus 8—16(—24)-folius. *Folia* caulina basalia plerumque emarcida, infima elliptico-rhomboidalia sat longe petiolata, media (30/15 mm) rhomboidalia vel elliptico-rhomboidea, summa ovato-elliptica acuta basi lata sessilia. *Anthela* corymbosa sat contracta polycephala acladio pedicellisque brevibus parce pilosis vel infra capitula sparse piliferis et solitarie glanduliferis. *Involucra* virenti-nigra — fusco-virentia, parce stellata pilis apice canis et glandulis minoribus vel superne pusillis sat numerosis longioribusque nonnullis immixtis obtecta. *Squamæ* a basi latiore sensim attenuatæ sat acutæ. Achenia parva (2.6—2.8 mm). Pappus sordidus.

Var. *heteroideum* n.

Caulis præced. pilis (2—3 mm) brevioribus. Folia sordide virentia ± prasinantia, supra glabra subtus sæpe ± cæsia, sparse vel parce pilosa, rosularia semper emarcida, caulina inferiora spathulata integerrima (ima) — obovata — lanceolato-obovata, sessilia vel in petiolum latiorem decurrentia, media oblonga vel late oblonga dentibus mediocribus vulgo paucis, interdum sat numerosis supra medium usque instructa, superiora lanceolato-ovata inferne dentibus paucis vulgo inæqualibus munita. *Corymbus* compositus polycephalus ramis 3—5 caulem parum vel vix superantibus, ramisque humilioribus ex axillis folior. summor. auctus; acladium (0—) 3—10 mm pedicellique breves eglandulosi et depilati. *Involucra* 9—10 mm alta fuscovirentia, nuda vel apicem versus sqvamarum inferiar. stellata, pilis brevibus apice canis sparsis glandulisque valde pusillis apice lutescentibus numerosis præs. superne obtecta, raro glandulis nonnullis lon-

gioribus vel longis munita. *Squamæ* quam præced. latiores anguste oblongo-triangulares apice brevi obtuso. *Calathidia* 29—32 mm in diam., vix radiantia. Stylus siccus fuscus. Pappus sordidus. — A præced. distat caule pilis brevioribus, foliis infimis spathulatis, mediis oblongis parcius pilosis, involucris humilioribus absque glandulis majoribus squamisque magis obtusis et latis nec non calathidiis minoribus.

In insula Äppelö Alandiæ loco saxoso, ad marginem agri et in prato littorali m. Julii 1905: Laura Högman.

Hieracium Lauræ Norrl.

Aphyllopodum, prasinum, 35—75 cm altum. *Caulis* sat gracilis — crassus, supra medium usque 6—10-folius, virens basi lividoviolascente, ± floccosus, pilis deorsum 2—3 mm longis densis (supra basin confertis — creberrimis), medio vulgo sparsis hirsutus. *Folia* sessilia prasina parce pilosa, basalia sæpe persistentia, subelliptica — oblonga, tenuiter — mediocriter denticulata, caulina sensim decrescentia oblonga basi angusta, integerrima vel inferiores dentibus parvis raris vel in fertilioribus iisdem 1—3 majoribus infra medium instructa, subtus densius supra lævius floccosa. *Anthela* paniculato-corymbosa composita, ramis rectis patulis — patentibus — diffusis, cano-floccosis, bracteis valde angustis dorso subobscuro, locis macris 3, 1—3-cephalis, æquantibus, in fertilioribus numerosis 3—5-cephalis caulem superantibus et ex axillis foliorum superiorum ± aucta. *Acladium* 3—12 mm longum pedicellique tomentosi eglandulosi et fere depilati. *Involucra* 9—10 mm (1 ord. usque 11) alta, lata, virentifusca, ± floccosa, pilis brevibus apice canis parce vestita et inferne glandulis raris — fere nullis instructa. *Squamæ* latæ, triangulares sat acutæ vel lineari-triangulares, apice carinaque dorsali vulgo plumbeo- vel livido-nigræ, inferiores marginibus fere concoloribus. *Calathidia* sat radiantia ligulis integris; stylus siccus concolor vel sordide lutescens (— fuscescens). Pappus leviter sordidus — albidus. Variat pilis longioribus vel brevioribus; in speciminibus macris involucra sunt diluta et sæpe fere glabra squamis apice conspicue obscuratis.

In insula Äppelö Alandiæ in saxis et collibus (Laura Högman). Ad Skarpnåtö par. Hammarland Alandiæ ($^{30}/_{7}$ 1905: Laura Högman) occurrit forma confinis differens: tota planta, folia inferiora vulgo integerrima ciliata et parce pilosa excepta, omnino glabra et magis stelligera, folia caulina media deorsum latiora, magis acuta et sæpe læviter arcuata, anthela magis corymbosa ramis superioribus approximatis minus patentibus caulem longe superantibus acladioque mediocri (15—25 mm), involucri grisei squamæ apice longiore et calathidio ut videtur minore.

Hieracium (*obatrescens* Dahlst. *) *canicollum* Norrl.

Aphyllopodum viridi-prasinum polyphyllum 35—80 cm altum. *Caulis* mediocris vel sat crassus, 10—15—17 folius, floccosus, basi violascente, pilis 2—3 mm creberrime, medio crebre hirsutulus superne depilatus. *Folia* viridi-prasina sublutescentia vel prasina sat tenuia, basalia interdum persistentia sessilia vel breviter petiolata obovata vel late oboblonga — lanceolata ± dentata, in marginibus sat dense, in costa dense pilosa, caulina inferiora et media fere æqvalia oblongo-lanceolata sessilia vel subpetiolata basi cuneata apice longo integerrimo, infra medium dentibus longis sat angustis porrectis 1—4 minoribusque paucis instructa, supra parce, subtus dense stellata, in marginibus et costa sparse pilosa, superiora sat magna basi angusta sessilia vel subsessilia, dentibus 1—2 magnis argutis, supra dense stellata subtus floccosa. *Anthela* paniculato-corymbosa composita, ramis caulem superantibus distantibus, 4—6, 1—4-cephalis, inferioribus rectis patulis, superioribus gracilibus patentibus leviter incurvatis, tomentellis bracteis viridibus ramisque florigeris ex axillis foliorum summorum ± aucta, acladio 3—16 mm pedicellisque sat longis gracilibus canis eglandulosis, infra capitula pilis brevibus apice canis sparsis vestitis. *Involucra* 10 mm alta, lata, basi rotundata, e virenti obscura vel nigricantia, fere nuda, pilis apice canis præsertim in capitulo centrali sat crebris et inferne glandulis rarioribus immixtis vestita vel in capitulis lateralibus pilis rarioribus glandulisque pusillis apice cerinis numerosis

obtecta. *Squamæ* pluriseriales mediocres aut sublineares, obtusulæ vel interiores subacutæ sat obscuræ vel anguste triangulares et magis acutæ, exteriores fere unicolores. *Calathidia* sat magna, sat radiantia; stylus siccus niger vel lutescenti-fuscescens. Pappus sat albidus. Variat (in rupe crescens) caule modo ad basin pilifero; variat foliis basi lata sessilia vel dentibus minoribus, indumento rariore etc.

In collibus et rupibus in insulis Äppelö et Grönskär par. Hammarland Alandiæ 1902 et 1905: Laura Högman.

Blombiologiska iakttagelser i Kittilä Lappmark

af

F. Silén.

I den blombiologiska litteraturen rörande Europas nordliga länder äro uppgifterna om de blombesökande insekterna i allmänhet sparsamma eller ofullständiga, särskildt beträffande de högnordiska växtarterna. Under min vistelse i höga norden riktade jag därför min uppmärksamhet på dessa förhållanden och framlägger här en sammanställning af de iakttagelser jag åren 1895—1900 gjorde i Kittilä Lappmark, de flesta i närheten af Kittilä kyrkoby (67° 30′n. lat). Mina exkursioner sträckte sig därifrån vidpass en mil åt norr och lika långt åt söder.

De infångade insekterna har jag slutligt granskat i Entomologiska museet i Helsingfors, till hvars föreståndare professor J. Sahlberg jag ber att få frambära min tacksägelse för all lämnad hjälp. Likaledes ber jag att få tacka de herrar, som varit mig behjälpliga vid bestämningen af vissa insekter, nämligen herr P. Stein i Genthin (*Anthomyzinæ*), d:r Enzio Reuter (fjärilar) och magister B. R. Poppius (apider).

Vid uppställningen har jag i hufvudsak följt Knuths »Handbuch der Blütenbiologie». Af de i detta arbete använda förkortningarna har jag här användt *sgd* (= sugande) och *ps* (= pollen samlande).

Såsom af dessa anteckningar synes, förekomma blombefruktande insekter i ganska riklig mängd äfven i dessa högnordiska trakter, och de entomofila blommorna torde i de flesta fall pollineras genom insekter.

Ranunculus acris L. Besöktes i Kittilä den $^{29}/_{6}98$ af: 1. Syrphus unifasciatus Zett. ♀, talrik, sgd., den $^{21}/_{6}97$, 2. Syrphus ribesii L. m. talrik, 3. S. lunulatus Meig., flere st., 4. Sericomyia lappona L., 1 st., 5. Anthomyzinae sp., alla uthålligt sugande. Vid Ahvenoja å antecknades följande besökare den $19^{30}/_{7}00$: 6. Bombus hypnorum L. ♂ 1 st., sgd., 7. Xylota florum Fabr. ♂ 1 st., 8. Syrphus unifasciatus Zett. ♀ flere st., sgd., 9. S. lasiophthalmus Zett. ♀ 1 st., sgd., 10. Pyrophaena ocymi Fabr. ♀ 2 st., sgd., 11. Pipiza quadrimaculata Panz. ♀ 1 st.

Caltha palustris L. Besökare: 1. Helophilus transfugus L. ♂, 1 st., Ahvenoja, $19^{22}/_{6}00$ sgd., 2. Brachyopa dorsata Zett. ♀ 2 st., $19^{27}/_{6}00$ Ahvenoja, sgd., 3. Eristalis cryptarum Fabr. ♂ talrik, $^{28}/_{5}97$ Kittilä, sgd., 2 st. ♀ $19^{22}/_{6}00$ Ahvenoja, 4. Syrphus arcuatus Fall. ♀, sgd. $^{28}/_{5}97$ Kittilä, 5. S. nitidulus Zett. ♀, 1 st. $^{26}/_{5}97$ Ahvenoja, 6. S. ribesii L. ♂, 1 st. $^{17}/_{6}98$ Korteoja, 7. S. luniger Meig. ♂, 1 st. $^{17}/_{6}98$ Korteoja, 8. S. lineola Zett., 1 st. ♂ $19^{22}/_{6}00$ Ahvenoja, 9. S. lunulatus Meig., 1 st. ♂ $19^{22}/_{6}00$ Ahvenoja, 10. S. obscurus Zett., 1 st. ♀ $19^{22}/_{6}00$ Ahvenoja, 11. S. tarsatus Zett. ♀♂, m. talrik, sgd. $19^{22}/_{6}00$ Ahvenoja, 12. Melanostoma dubia Zett. ♀, 1 st. $19^{22}/_{6}00$ Ahvenoja, 13. M. mellina L. ♂♀, sgd. $19^{22}/_{6}00$ Ahvenoja, 14. Cheilosia vernalis Fall. ♂♀, $^{22}/_{6}$ och $^{27}/_{6}1900$ flere st., sgd. Ahvenoja, 15. Pipiza quadrimaculata Panz. ♀, sgd. $^{22}/_{6}98$ Riitalampi och $^{27}/_{6}1900$ Ahvenoja, 16. Xylota abiens Meig., 2 st. ♂, sgd. $^{22}/_{6}1900$ Ahvenoja, 17. Ascia dispar Meig. ♀, 1 st. $^{22}/_{6}1900$ Ahvenoja, 18. Aricia consobrina Zett. ♂♀, m. talrik, uthålligt sugande $^{28}/_{5}97$ Kittilä, $19^{22}/_{6}00$ Ahvenoja.

Trollius europaeus L. Bombus-blomma. Blommornas kalkblad äro mycket fast tillslutna såsom väl knutna kålhufvuden och ej så löst förenade, som i sydligare trakter. Blommorna

äro därför endast lämpade för besök af humlor. Följande besökare antecknades: 1. Bombus terrestris L. ♀, m. talrik $^{30}/_{6}$ och $^{31}/_{6}96$ Kittilä, uthålligt sugande och samlande pollen, trängde våldsamt in uti blommans midt, kretsade under några sekunder ett hvarf omkring i blomman och utkom från dess midt, 2. B. scrimshiranus K. ☿, uthålligt sgd. o. psd. $^{30}/_{6}98$ Kittilä, 3. några andra Bombus-arter förekommo samma dag sgd. o. psd., men fångades ej.

Nymphaea candida Presl. Bombus-blomma. Besökare: 1. Bombus terrestris L. ☿, m. talrik, uthålligt psd. $^{22}/_{7}97$ Kittilä. Samma observation gjordes under flere somrar.

Viola epipsila Led. Besöktes i Kittilä den $^{13}/_{6}96$ af flere st. humlor.

Dianthus superbus L. Nattfjärilblomma, (Plusia-blomma). Besökare i Kittilä: 1. Hadena kuusamoënsis Schilde, sgd. $^{22}/_{7}97$, 2. Plusia interrogationis L. ♂♀, talrik, uthålligt sugande större delen af nätterna, endast midnattstid upphörande för ett par timmar ^{23}—$^{28}/_{7}96$, 3. Pl. festucae L., ♂♀, flere st. $^{27}/_{7}96$ och $^{21}/_{7}97$ som föregående, 4. Pl. macrogamma Ev., ♂♀ talrik $^{21}/_{7}97$ som föreg. Jag har under somrarne 1896—1899 ofta bevakat denna växt och alltid funnit samma besökare. Müller förmodar, (Alpenbl. sid. 202—204) att Macroglossa stellatarum är den egentliga befruktaren. Nämnda fjärilart har jag aldrig sett i Kittilä lappmark.

Silene inflata Sm. Nattfjärilblomma. Besökare: 1. Agrotis occulta L. ♂, 1 st. sgd. $^{7}/_{7}96$ Kittilä, 2. Hadena kuusamoënsis Schilde, ♂, sgd. ^{8} $_{7}96$ Kittilä, 3. Plusia diasema Boisd. talrik, uthålligt sugande Kurkkiovaara, 4. Agrotis arctica, sofvande å en blomma $^{14}/_{7}97$ Kittilä. — Plusia interrogationis L. och Pl. macrogamma Ev. besökte ofta denna blomma i Kittilä.

Viscaria alpina Don. Besökare i Kittilä ^{3} $_{7}96$: 1. Volucella bombylans L., talrik, uthålligt sgd., 2. Pieris napi L. talrik, sgd., 3. Argynnis selene Schiff sgd., 4. Colias palaeno L., sgd. 5. Bombus-arter uth. sgd.

Bombus terrestris ♀ böjer ofta genom sin tyngd blomstänglarne till marken vid sina besök.

Melandrium rubrum (Weig.) Bombus-blomma. Besökare: Bombus hortorum L. ♀, talrik, uthålligt sgd., i trädgård $^{28}/_{6}98$, samt sedermera hela sommaren, Kittilä. Jag såg aldrig någon annan insekt besöka blommorna. Poppius (Blombiologiska iakttagelser sid. 13) har antecknat samma humla som besökare vid Jakobstad. Jag såg densamma vid Kemi kyrkoby i mängd besöka blommorna.

Stellaria graminea L. Besökare i Kittilä: 1. Sericomyia lappona L. ♂, 1 st., sgd. $^{12}/_{7}97$, 2. Pyrophaena ocymi Fabr. ♀, 1 st., sgd. $^{18}/_{7}98$, 3. Platycheirus albimanus Fabr. ♂, sgd. $^{20}/_{7}$ och $^{26}/_{7}99$, 4. Pl. peltatus Meig. ♀, sgd. $^{1}/_{8}99$. 5. Melithreptus scriptus L. ♂, sgd. $^{25}/_{7}98$, 6. M. pictus Meig. ♀, sgd. $^{12}/_{7}97$, $^{23}/_{7}$ och $^{8}/_{8}98$, 7. M. melissae Meig. ♀, flere st., sgd. $^{12}/_{7}97$, 8. M. taeniatus Meig. ♂♀, talrik, uthålligt sgd. $^{7}/_{8}95$, $^{12}/_{7}97$, $^{20}/_{7}99$, 9. Pipiza anthracina Meig. ♀, sgd. $^{2}/_{8}97$, 10. Trichopticus hirsutulus Zett. ♂, $^{16}/_{7}97$, 11. Coluoria decipiens Fall. ♀, talrik, uth. sgd. $^{20}/_{7}96$, 12. Prosopis annulata (L.) Thoms. ♀, talrik, uthålligt sgd. $^{16}/_{7}97$.

Stellaria crassifolia Ehrh. Besökare vid landsvägen mellan Kaukos och Kittilä byar, Ahvenoja $^{14}/_{7}97$: 1. Syrphus annulatus Zett. ♀, talrik, uthålligt sgd., 2. Androphana (Phasia) convexa Zett. ♂, 1 st., som föreg., 3. Hydrophoria ambigua Fall., 1 st. ♂, som föreg.

Cerastium alpinum L. Besökare i Kittilä: 1. Platycheirus manicatus Meig. ♂, m. talrik, uthålligt sgd. $^{28}/_{6}98$, ♀, sgd. $^{21}/_{6}97$, 2. Melithreptus sp. $^{21}/_{6}97$.

Spergula arvensis L. Syrphus-blomma. I Kittilä antecknades $^{8}/_{8}98$ följande besökare: 1. Syrphus corollae Fabr. ♂♀, talrik, uthålligt sgd., 2. S. arcuatus Fall. ♂♀, talrik, uth. sgd., 3. Platycheirus albimanus Fabr. ♀, talrik, uth. sgd., 4. Melanostoma mellina L. ♀, fåtalig, uth. sgd., 5. Melithreptus scriptus L. ♀, enstaka, sgd., 6. Chrysotoxum arcuatum L., 1 st. ♀, sgd.

Geranium silvaticum L. I Kittilä antecknades följande besökare: 1. Volucella bombylans L. ♂♀, talrik, uth. sgd. $^{5}/_{7}95$, $^{30}/_{6}96$, $^{1}/_{7}96$, $^{4}/_{7}96$, $^{8}/_{7}96$, 2. Chrysotoxum fasciolatum Deg. ♂♀,

flere st., sgd. $^{30}/_{6}96$, $^{3}/_{7}96$, 3. Eristalis rupium Fabr. ♂♀, flere st., sgd. $^{3-4}/_{7}96$, 4. Helophilus pendulus L. ♀, 2 st., sgd. $^{30}/_{6}96$ och $^{4}/_{7}96$, 5. Leucozona lucorum L. ♂♀, enst., sgd. $^{4}/_{7}96$, 6. Platycheirus manicatus Meig. ♂, 1 st., sgd. $^{2}/_{7}96$, 7. Pl. albimanus Fabr. ♀, 1 st., sgd. $^{2}/_{7}96$, 8. Syrphus tricinctus Fall. ♀, 1 st. $^{4}/_{7}96$, 9. Bombus hortorum L. ♀, sgd. $^{30}/_{6}96$, 10. B. scrimshiranus K. ♀, sgd. $^{4}/_{7}96$, 11. B. lapponicus F. ☿, som föregående, 12. Andrena ruficrus Nyl. ♀, sgd. tibierna och tarserna fulla med pollen $^{5}/_{7}96$, 13. Podalirius furcatus Pz. ♂, 1 st., sgd. $^{4}/_{7}98$.

Vicia cracca L. Besökare: Bombus agrorum Fabr. var. arcticus Dahlb. ♀☿, m. talrika, uthålligt sgd. o. psd. $^{14}/_{7}95$ Kittilä.

Lathyrus palustris L. Besökare i Kittilä vid Aakenusjoki $^{31}/_{7}96$: 1. Bombus agrorum Fabr. var. arcticus, 2 st. ♀, uth. sgd. o. psd., 2. B. hypnorum L., 1 st. ♀, som föreg.

Astragalus alpinus L. I Kittilä antecknades följande besökare: 1. Bombus lapponicus F. ♀☿, talrika, uth. sgd. o. psd. $^{7}/_{7}95$, $^{10}/_{7}95$, $^{28}/_{6}98$, 2. B. scrimshiranus K. ♀, talrik, sgd. o. psd. $^{30}/_{6}96$, 3. Megachile analis Nyl., 1 st. ♀, sgd. $^{28}/_{6}97$, 4. Plusia hochenwarthi Hoch., flere st., sgd. $^{28}/_{6}98$. Blommorna besökas äfven af Pieris napi L., Colias palaeno L., och Argynnis selene Schiff.

Prunus padus L. Besökare i Kittilä: 1. Eristalis horticola Deg ♀, talrik, uth. sgd. $^{2}/_{6}97$ och $^{25}/_{6}1900$, 2. E. arbustorum L. ♀, flere st. sgd. $^{2}/_{6}97$, 3. Syrphus lineola Zett. ♂♀, flere st., sgd. $^{27}/_{6}1900$, 4. S. unifasciatus Zett., 1 st. ♀, som föreg., 5. S. melanostoma Zett., 1 st. ♀, som föreg., 6. S. triangulifer Zett., 1 st. ♀, som föreg, 7. Chrysogaster macquarti Loew. ♂♀, talrika, uth. sgd. $^{2}/_{6}97$, 8. Anthomyinae sp.

Rosa cinnamomea L. Besökare: Kittilä i trädgård, talrika individer af slägtet Bombus, psd.

Rubus chamaemorus L. Å myrarne i närheten af Kittilä kyrkoby antecknades följande besökare: 1. Syrphus ribesii L. ♀, enstaka, sgd. $^{3}/_{6}97$, 2. S. tarsatus Zett. ♂♀, talrik, uthålligt sgd. $^{3}/_{6}97$ och $^{8}/_{6}98$, 3. S. lunulatus Meig. ♀, 2 st., sgd. $^{1}/_{6}$ och

$^{3}/_{6}97$, 4. S. obscurus Zett. ♂♀, enst., sgd. $^{1}/_{6}97$, 5. Melanostoma mellina L. ♂♀, $^{1}/_{6}$ och $^{3}/_{6}97$ sgd., 6. Syrphus nitidicollis Meig. ♀. 1 st. $^{1}/_{6}97$, 7. Melithreptus scriptus L. ♂, 1 st. sgd. $^{1}/_{6}97$, 8. M. melissae Meig. ♀, som föreg., 9. Pipiza quadrimaculata Panz, 2 st. ♀, som föreg., 10. P. anthracina Meig. ♀, enst., som föreg., 11. Eristalis rupium Fabr. ♂, 1 st. $^{4}/_{6}97$, 12. Helophilus lunulatus Meig. ♀, 1 st., sgd $^{2}/_{6}97$, 13. Ascia dispar Meig. ♀, enst., sgd. $^{1}/_{6}97$, 14. Chrysogaster macquarti Loew. ♂♀, mycket talrik å de skoglösa myrarne, uthålligt sgd. och förtärande pollen $^{1}/_{6}$ och $^{2}/_{6}97$, 15. Aricia consobrina Zett. ♂♀, m. talrik i synnerhet å de öppna myrarne, uth. sgd. o. förtärande pollen $^{1}/_{6}97$ och $^{8}/_{6}98$, 16. A. alpicola Zett. ♂♀, m. talrik, som föreg. $^{1}/_{6}$ och $^{3}/_{6}97$, 17. Chortophila pictiventris Zett., 1 st. ♂ $^{8}/_{6}98$, 18. Syrphus cinctus Fall. ♂ och Pipiza anthracina Meig. ♀, enst. $^{17}/_{6}98$ Mälkäjärvi, 19. Halictus laevis Kirby ♀, sgd. $^{4}/_{6}97$ Kittilä.

Rubus arcticus L. Blommorna afsöndra i Kittilä rikligen honung. Jag har under flere somrar gifvit akt på dessa blommor och funnit deras besökarekrets mycket konstant. I Kittilä antecknades följande besökare: 1. Volucella bombylans L. ♂♀, mycket talrik, uthålligt sgd. $^{30}/_{6}$ $^{1}/_{7}$ $^{3}/_{7}$ $^{4}/_{7}96$, $^{28}/_{6}98$, 2. Helophilus lapponicus Wahlb. ♀, fåtalig, sgd. $^{3}/_{7}$ och $^{4}/_{7}96$, 3. Eristalis cryptarum Fabr. ♂♀, talrik $^{3}/_{7}$ och $^{4}/_{7}96$, sgd., 4. E. rupium Fabr. ♂, enst. $^{28}/_{6}98$, 5. Bombus hypnorum L. ♀, enst., sgd. $^{3}/_{7}96$, 6. B. pratorum L. ☿♀, enst., sgd. $^{3}/_{7}$ o. $^{4}/_{7}96$, 7. B. scrimshiranus Kirb. ♀, talrik, uthålligt sgd. o. psd. $^{4}/_{7}96$ och $^{28}/_{6}98$, 8. B. lapponicus Fabr. ☿, enst., sgd. $^{4}/_{7}96$, 9. Halictus albipes Fabr. ♀, enst., sgd. $^{1}/_{7}96$, 10. Argynnis selene Schiff., enst., sgd. $^{6}/_{7}96$, Bombus lapponicus Fabr. ☿, sgd. $^{15}/_{7}96$. Kurkkio.

Comarum palustre L. I Kittilä antecknades följande besökare: 1. Volucella bombylans L. ♂, enst. $^{6}/_{7}95$, 2. Eristalis cryptarum Fabr. ♀, flere st., sgd. $^{23}/_{7}96$, 3. Bombus scrimshiranus Kirb. ☿♀, talrik, uthålligt sgd. $^{4}/_{8}96$ och $^{12}/_{7}98$, 4. Trichopticus longipes Zett. ♀, enst., uth. sgd. $^{4}/_{8}96$, 5. Hydrophoria ambigua Fall. ♀, enst., sgd. $^{4}/_{8}96$.

Ulmaria pentapetala Gil. Besökare: 1. Syritta pipiens L.

♀, $^{20}/_{7}96$ Kittilä, 2. Eristalis rupium Fabr. ♀, m. talrik $^{31}/_{7}96$ Kittilä, 3. Platycheirus peltatus Meig. ♀. 1 st. $^{29}/_{7}99$ Ahvenoja.

Epilobium angustifolium L. Besökare: 1. Bombus hortorum L. ♂, enst., sgd. $^{1}/_{8}95$ Kittilä, 2. B. scrimshiranus Kirb. ♂, som föregående, 3. B. scrimshiranus Kirb. ☿, som föreg. $^{2}/_{8}95$, 4. B. terrestris L. ☿, som föregående.

Ribes rubrum L. Besökare: 1. Vespa norvegica F. ♀, flere st., uthålligt sgd. $^{6}/_{6}98$, 2. V. rufa L. ♂, flere st., som föregående.

Saxifraga hirculus L. Besökare: 1. Syrphus annulatus Zett. ♀, talrik, uthålligt sgd. $^{14}/_{7}97$, Ahvenoja vid landsvägen mellan Kaukos och Kittilä byar, 2. Trichopticus hirsutulus Zett. ♂♀, som föregående.

Parnassia palustris L. Syrphus-blomma. Besökare: 1. Syrphus ribesii L. ♂♀, mycket talrik, uthålligt sgd. $^{31}/_{7}96$ Kittilä, 2. Eristalis cryptarum Fabr. ♂♀, talrik, uth. sgd., $^{31}/_{7}$ och $^{4}/_{8}96$ Kittilä, 3. Sericomyia lappona L. ♀, fåtalig, som föregående, 4. Chrysotoxum fasciolatum Deg. ♀, enst. $^{4}/_{8}96$ Kittilä.

Carum carvi L. (odlad) I Kittilä besökare: 1. Syrphus cinctellus Zett. ♀, enst., sgd. $^{26}/_{7}98$ och $^{17}/_{7}99$, 2. S. nitidulus Zett. ♀, enst., sgd. $^{26}/_{7}98$ och ^{20} 99, 3. S. guttatus Fall. ♀, enst., sgd. $^{17}/_{7}99$, 4. Platycheirus peltatus Meig. ♂, enst. $^{17}/_{7}99$, 5. Pipiza anthracina Meig. ♀, enst. $^{17}/_{7}99$, 6. Brachyopa testacea Fall. ♀, enst. $^{18}/_{7}$ och $^{18}/_{7}99$.

Chaerophyllum Prescottii D.C. Besökare i Kittilä: 1. Syrphus nitidulus Zett. ♀, enst., sgd. $^{18}/_{7}99$, 2. S. ribesii L. ♂♀, talrik, sgd. $^{29}/_{6}97$, 3. S. guttatus Fall. ♂, enst. $^{18}/_{7}$ och $^{1}/_{8}99$, 4. Helophilus floreus L. ♂♀, talrik, sgd. $^{29}/_{6}$ och $^{2}/_{7}97$, 5. Eristalis rupium Fabr. ♂♀, talrik, sgd. ^{2} 97, 6. E. arbustorum L. ♂♀, talrik, uthålligt sgd. ^{2} 97, 7. Platycheirus peltatus Meig. ♂, enst. ^{2} 97, 8. Melanostoma mellina L. ♀, enst. $^{18}/_{7}99$, 9. Pipiza anthracina Meig. ♂, enst. ^{17} 99, 10. Cheilosia olivacea Zett. ♂, enst. ^{2} 97, 11. Syritta pipiens L. ♂, som föreg., 12. Malthodes mysticus I st. ^{1} 99, 13. Trichopticus innocuus Zett. ♂♀, talrik ^{2} 97 och ^{2} 1900, 14. T. decolor Fall. ♀, flere st., sgd. ^{2} 1900, 15. T. hirsutulus Zett. ♂, några st., sgd. ^{2} 1900 och ^{2} 97, 16.

T. separ Zett. ♀, enst. $^{2}/_{8}1900$, 17. Spilogaster duplicata Meig. ♀, talrik, sgd. $^{2}/_{8}97$ och $^{2}/_{8}1900$, 18. Spilogaster (Aricia) van der Wulpii Stahl. ♀, 1 st $^{2}/_{8}1900$, 19. S. fratercula Zett. ♀, $^{2}/_{8}97$, 20. Hydrotaea armipes Fall. ♂, $^{2}/_{8}1900$, 21. Hydrophoria conica Wied. ♂♀, sparsamt $^{2}/_{8}1900$, 22. Hylemyia lineariventris Zett. ♀ $^{2}/_{8}1900$, 23. Anthomyia pluvialis L. ♀, enst. $^{29}/_{6}$ och $^{2}/_{8}97$, 24. Homalomyia manicata Meig. ♂, $^{2}/_{8}97$, 25. H. serena Fall. ♀ $^{2}/_{8}97$, 26. Chortophila dissecta Meig. ♀, $^{2}/_{8}1900$, 27. Spilogaster (Aricia) obscurata Meig. ♂, 1 st. $^{2}/_{8}1900$.

Archangelica officinalis Hoffm. Trichopticus-blomma. Vid Nälkäjärvenoja bäck i Kittilä antecknades den $^{12}/_{7}98$ följande besökare: 1. Trichopticus (Aricia) longipes Zett. ♀, mycket talrik, uthålligt sugande, 2. Tr. mutatus Fall. ♂♀, talrik, uthålligt sgd., 3. Tr. innocuus Zett. ♀, enstaka, sgd., 4. Tr. hirsutulus Zett. ♀, mycket talrik, uthålligt sgd., 5. Homalomyia incisurata Zett. ♀, enst., sgd. $^{27}/_{7}96$ Kittilä, 6. Anthomyia pluvialis L. ♂, enst., sgd. $^{28}/_{6}$ och $^{29}/_{6}97$, Kittilä 7. Helophilus floreus L. ♂, enst., sgd. $^{7}/_{7}95$ Kittilä, 8. Syrphus ribesii L. ♀, enst., sgd. $^{27}/_{7}96$ Kittilä, 9. Metopius micratorius Gr., flere st. $^{23}/_{7}96$ Aakenusjoki.

I min trädgård i Kittilä antecknades följande besökare: 1. Syrphus ribesii Meig. ♂, 1 st. $^{3}/_{7}97$, 2. Eristalis rupium Fabr. ♂♀, många st. $^{3}/_{7}97$, 3. E. arbustorum L. ♂♀, talrik $^{3}/_{7}97$, 4. Helophilus floreus L. ♂♀ talrik $^{3}/_{7}97$, 5. Lucilia caesar L. ♂, flere st. $^{3}/_{7}97$, 6. Cynomyia mortuorum L. ♀, 1 st. $^{3}/_{7}97$, 7. Aricia albolineata Fall. ♂, $^{2}/_{8}1900$, 8. Trichopticus decolor Fall. ♂♀, flere st. ^{3}—$^{15}/_{7}97$ och $^{2}/_{8}1900$, 9. Tr. hirsutulus Zett. ♂, flere st. ^{3}—$^{8}/_{7}97$ och $^{2}/_{8}1900$, 10. Tr. innocuus Zett. ♂, flere st. $^{2}/_{8}1900$, 11. Tr. hians Zett. (= impar Zett.) ♀, 1 st. $^{3}/_{7}97$, 12. Prosalpia silvestris Fall. ♂, 1 st. $^{3}/_{7}97$, 13. Spilogaster fratercula Zett. ♂, 1 st. $^{2}/_{7}97$, 14. Anthomyia pluvialis L. ♂, 1 st. $^{3}/_{7}97$, 15. A. radicum L. ♂, enstaka $^{3}/_{7}97$, 16. Chortophila dissecta Mg. ♂♀, enstaka $^{2}/_{8}1900$, 17. Ch. brassicae (= floccosa) 1 st. $^{3}/_{7}97$.

Cornus suecica L. Följande besökare antecknades: 1. Syrphus ribesii L. ♂, flere stycken, uthålligt flygande från blomma till blomma $^{4}/_{7}$ och $^{6}/_{7}96$, Kittilä.

Linnaea borealis L. Besöktes i Kittilä af följande insekter: 1. Chrysotoxum fasciolatum Deg. ♂, sög ganska länge i 3 blommor, hvarpå den infångades $^{6}/_{7}96$, 2. Platycheirus albimanus Fabr. ♀, sgd., 1 st. $^{6}/_{7}96$. 3. Trichopticus innocuus Zett. ♀, 1 st., sgd. $^{12}/_{7}98$. Några andra syrphider, hvilka sögo i blommorna, undkommo.

Valeriana officinalis L. Besökare: 1. Eristalis rupium Fabr. ♀, talrik sgd. $^{4}/_{8}95$ Kittilä.

Petasites frigida (L.) Bombus-blomma. Växte ymnigt i en bäck vid foten af Isovaara nära Kittilä kyrkoby. Jag anträffade endast den form, som Lindman i »Bidrag till kännedomen om skandinaviska fjellväxternas blomning och befruktning» beskrifver å sid. 89 och 90 samt afbildar å Tafl. IV. fig. 51, A—D men ej den andra af honom sid. 90 beskrifna och å Tafl. IV fig. 51 E—G afbildade formen.

Följande besökare antecknades: 1. Empis borealis L. ♀, enst., sgd. $^{14}/_{5}97$, 2. Bombus scrimshiranus Kirb. ♀, talrik, uthålligt sugande $^{14}/_{5}97$, 3. B. pratorum L. ♀, fåtalig, som föreg. 4. B. terrestris L. ♀, som föregående, 5. Helophilus floreus L. 2 st. som föregående, 6. Scatophaga stercoraria L. ♀, en individ, som föregående. I min trädgård i Kittilä besökte Nomada borealis Zett. ♂, ifrigt blommorna af Pet. frigida.

Erigeron acris L. Besökare i Kittilä: 1. Platycheirus albimanus Fabr. ♂, talrik, uthålligt sgd. $^{20}/_{7}99$, 2. P. peltatus Meig. ♂♀, som föregående, 3. P. scutatus Meig. ♂, som föregående.

Solidago virga aurea L. Besökare: 1. Rhamphomyia albosegmentata Zett. ♂♀, talrik, uthålligt sgd. $^{22}/_{7}$ och $^{31}/_{7}97$ Kittilä, 2. Syrphus ribesii L. ♀, enst., sgd. Kurkkio $^{15}/_{7}96$, ♂ enst., sgd. $^{23}/_{7}96$ Kittilä, 3. Platycheirus albimanus Fabr. ♀, enst., sgd. $^{17}/_{7}96$ Kittilä, 4. Melanostoma mellina L. ♀, 1 st. $^{22}/_{7}97$ Kittilä, 5. Pyrophaena ocymi Fabr. ♀, 1 st., sgd. $^{29}/_{7}99$ Ahvenoja, 6. Chrysotoxum arcuatum L. ♀, enst., sgd. $^{10}/_{8}96$ Kittilä, 7. Helophilus pendulus L. ♀, enst. $^{10}{}_{8}96$ Kittilä, 8. H. lapponicus Wahlb. ♀, 1 st. $^{15}/_{7}96$ Kurkkio, 9. Melithreptus taeniatus Meig. ♂, $^{15}/_{7}96$ Kurkkio, $^{29}/_{7}99$ Ahvenoja, 10. M. scriptus L. ♂, $^{29}/_{7}99$ Ahvenoja, 11. Syritta pipiens L. ♂, $^{17}/_{7}96$ Kittilä, 12. Cynomyia

mortuorum L. ♀, talrik, uthålligt sgd. $^{23}/_{7}96$ Kittilä, 13. Bombus hypnorum L. ☿, sgd. $^{31}/_{7}96$ Kittilä; B. terrestris och agrorum besöka äfven Solidago.

Antennaria dioica Gaertner. Jag såg i Kittilä blommorna talrikt och uthålligt besökas af några Eristalis-arter samt Syrphus ribesii.

Achillea millefolium L. Besökare i Kittilä: 1. Volucella bombylans L. ♀, enst. $^{5}/_{7}95$, 2. Eristalis intricarius L. ♀, enst. $^{6}/_{7}95$, 3. E. rupium Fabr. ♂♀, talrik, sgd. $^{8}/_{7}$ och $^{10}/_{7}95$, 4. E. arbustorum L. ♂♀ talrik, sgd. $^{10}/_{7}$ och $^{20}/_{7}95$, 5. Chrysotoxum arcuatum L. ♀, $^{17}/_{7}95$, 6. Spilomyia apiformis Fabr. ♂♀, enst. $^{10}/_{7}95$, 7. Syrphus ribesii L. ♀, flere st. $^{10}/_{7}95$, 8. Syritta pipiens L. ♂, 2 st. $^{7}/_{7}95$ och $^{17}/_{7}95$, 9. Syrphus arcuatus Fall. ♀, enst. $^{10}/_{7}95$, 10. Cheilosia olivacea Zett. ♂, $^{7}/_{7}95$, 11. Lucilia cornicina Fabr. ♂, $^{10}/_{7}95$.

Cirsium heterophyllum (L.) Besökare: 1. Bombus terrestris L. ♀, flere st., uthålligt sgd. $^{21}/_{7}96$, Kittilä.

Carduus crispus L. Besökare: 1. Eristalis rupium Fabr. ♂, $^{8}/_{7}95$ Kittilä, 2. Syrphus ribesii L. ♀, som föreg., 3. Bombus lapponicus Fabr., ♀, enst., sgd. $^{16}/_{7}96$ Kittilä, 4. B. agrorum Fabr. var. arcticus m. talrik, uthålligt sgd. $^{10}/_{8}96$ Kittilä.

Saussurea alpina (L.) Besökare: 1. Trichopticus hirsutulus Zett. ♀, 2 st., sgd. $^{4}/_{8}96$ Kittilä, 2. Bombus agrorum Fabr., 1 st., sgd. $^{4}/_{8}96$ Kittilä, 3. Psithyrus lissonurus Thoms. ♂, 1 st., sgd. $^{31}/_{7}96$ Kittilä Aakenusjoki.

Mulgedium sibiricum (L.) Besökare: I Rovaniemi såg jag flere Bombus-individer suga i blommorna.

Taraxacum officinale Web. Besökare i Kittilä: 1. Eristalis arbustorum L. ♀, sgd. $^{19}/_{6}96$, 2. Helophilus lunulatus Meig. ♀, 1 st. $^{21}/_{6}97$, 3. H. lapponicus Wahlb. ♀, enst. $^{21}/_{6}97$, 4. Chrysotoxum arcuatum L. ♀, 1 st. $^{4}/_{6}96$, 5. Cheilosia gigantea Zett. ♀, enst. $^{18}/_{6}96$, 6. Ch. morio Zett. ♀, 1 st. $^{18}/_{6}96$, 7. Ch. vernalis Fall. ♀, 1 st. sgd. $^{14}/_{6}97$, 8. Platycheirus manicatus Meig. ♂, enst., sgd. $^{18}/_{6}96$, 9. Syrphus obscurus Zett. ♀, 1 st., sgd. $^{14}/_{6}97$, 10. S. annulatus Zett. ♀, som föreg., 11. Lucilia cornicina Fabr. ♀, som föreg., 12. Bombus lapponicus Fabr. ☿, sgd.

$^{21}/_{6}97$, 13. Andrena albicrus Kirb. ♀, sgd. $^{21}/_{6}97$, 14. Halictus albipes Fabr. ♀, $^{18}/_{6}96$, 15. Prosopis annulata (L.) ♀, sgd. $^{14}/_{7}97$.

Campanula rotundifolia L. Besökare: Bombus terrestris L. ♀, flere st., uthålligt sgd. $^{7}/_{7}96$ Kittilä.

Vaccinium myrtillus L. Besökare: 1. Bombus scrimshiranus Kirb. ♀, mycket talrik, uthålligt sgd. $^{17}/_{6}98$ Nälkävaara, 2 B. hypnorum L. ♀, talrik, uth. sgd. $^{18}/_{6}98$ Riikonojan kuusikot, 3. B. lapponicus Fabr. ♀, som föregående.

På Pallastunturi fjäll ofvanom skogsgränsen följande besökare: 4. Bombus pratorum L. ♀, enst., sgd. $^{13}/_{7}96$, B. lapponicus Fabr. ♀☿, som föregående.

Vaccinium uliginosum L. Besökare Kittilä: 1. Chrysotoxum fasciolatum Deg. ♂♀, flere st., uthålligt sgd. $^{4}/_{7}$ och $^{5}/_{7}96$, 2. Chr. arcuatum L. ♂♀, som föregående, 3. Eristalis cryptarum Fabr. ♂, $^{15}/_{6}97$, 4. E. rupium Fabr. ♀, som föreg., 5. Syrphus lunulatus Meig. ♀, enst., sgd. $^{15}/_{6}97$, 6. Platycheirus peltatus Meig. ♂, enst., sgd. ^{27} $_{6}98$, 7. Empis lucida Zett., en individ sgd. $^{14}/_{6}97$, 8. Vespa vulgaris L. ♀, talrik, sgd. $^{5}/_{7}96$, 9. Andrena lapponica Zett. ♀, en individ, psd., sgd. ^{15} $_{6}97$, 10. Bombus hypnorum L. ♀, enst., sgd., psd. $^{15}/_{6}97$, 11. B. scrimshiranus Kirb. ♀, talrik, sgd., psd. $^{14}/_{6}97$, 12. B. terrestris L. ♀, några st., sgd., psd. $^{15}/_{6}97$, 13. B. agrorum Fabr. ♀ som föregående, 14. Apathus vestalis Kirb. $^{12}/_{6}97$.

Vaccinium vitis idaea L. Besökare i Kittilä: 1. Cheilosia gigantea Zett. ♂, enst. $^{6}/_{7}96$, 2. Bombus scrimshiranus Kirb. ☿, talrik, sgd. och psd. $^{29}/_{6}$ och $^{3}/_{7}97$, B. terrestris L. ☿, ganska talrik, sgd. och psd. $^{3}/_{7}97$.

Vaccinium oxycoccos L. Besökare: 1 Bombus scrimshiranus Kirb. ☿, flere st., uthålligt sgd. och psd. $^{28}/_{6}97$ Parvajoki, 2. B. agrorum Fabr. ☿, enst., som föregående, 3. Bombus scrimshiranus Kirb. ♀, talrik, uth. sgd. $^{14}/_{7}97$ Ahvenoja, 4. Leptis scolopacea L. ♂, en individ, sgd. $^{28}/_{6}97$ Parvajoki.

Arctostaphylos uva ursi (L.) Besökare i Kittilä: 1. Bombus pratorum L. ♀, enst., sgd., psd. $^{28}/_{5}97$, 2. B. lapponicus ♀, enst., sgd. $^{28}/_{5}97$, 3. B. terrestris L. ♀, talrik, uthålligt sgd. $^{27}/_{5}97$, 4. B. agrorum Fabr. ♀, enstaka, sgd., psd. $^{27}/_{5}97$, 5. B. scrim-

shiranus Kirb. ♀, enst., sgd. $^{27}/_{5}97$, 6. Andrena lapponica Zett. ♀, 1 st., sgd. $^{28}/_{5}97$.

Phyllodoce taxifolia Salisb. I fjällregionen å Pallastunturi besökare: 1. Bombus scrimshiranus Kirb. ☿, flere st., sgd. $^{13}/_{7}96$, 2. B. pratorum L. ♀, som föregående.

Andromeda polifolia L. Besökare i Kittilä: 1. Bombus terrestris L. ♀, talrik, uthålligt sgd. $^{1}/_{7}96$.

Calluna vulgaris (L.) Besökare i Kittilä: 1. Bombus scrimshiranus Kirb. ☿, mycket talrik, uthålligt sgd. och psd. $^{31}/_{7}96$, 2. B. terrestris L. ☿, som föregående.

Ledum palustre L. Vid Kittilä by antecknades följande besökare: 1. Chrysogaster macquarti Loew. ♂♀, mycket talrik, uthålligt sgd. och förtärande pollen ^{1}· $^{2}/_{6}97$, 2. Aricia-arter, liknande dem, hvilka jag tog å Rubus chamaemorus, förekommo talrikt sgd. och förtärande pollen ^{1}· $^{2}/_{6}97$.

Pyrola minor L. Besökare: 1. Syrphus ribesii L. ♀, en individ besökte de flesta blommor i ett stånd, uppehållande sig ett par sekunder i hvarje med proboscis i blomman, troligen förtärande pollen $^{12}/_{7}98$, Kittilä, 2. Prosalpia silvestris Fall. ♂, 1 st. $^{9}/_{7}97$ Kittilä, 3. Trichopticus innocuus Zett. ♀, som föregående, 4. Tr. hirsutulus Zett. ♂, som föregående.

Pyrola rotundifolia L. Bombus-blomma. Besökare vid Ahvenoja: 1. Bombus scrimshiranus Kirb. ☿, talrik, uthålligt samlande pollen ^{6} $_{7}97$, $^{2}/_{7}98$, 2. B. hypnorum L. ☿, enst., uth. psd. $^{7}/_{7}97$, ^{4} $_{7}98$, 3. B. terrestris L. ♀, 1 st., uth. psd. ^{2} $_{7}98$, 4. B. agrorum Fabr. ♀☿, fåtalig, uth. psd. ^{2}—$^{4}/_{7}98$, 5. Platycheirus clypeatus Meig. ♀, 1 st. förtärde pollen ^{2} $_{7}98$. 6. Trichopticus hirsutulus Zett. ♂♀, enst. ^{6} $_{7}97$.

Pyrola uniflora L. Besökare vid Ahvenoja: 1. Platycheirus peltatus Meig. ♀, $^{13}/_{7}99$ 1 st., 2. Ichneumonid med 3 pollinier af Coeloglossum viride å hufvudet af en individ $^{13}/_{7}99$, 3. Melanostoma mellina L. 1 st. $^{13}/_{7}99$.

Ofvannämnda insekter uppehöllo sig några sekunder i blommor af P. uniflora.

Pyrola secunda L. Besökare i Kittilä: Tabanus sp. 1 st. $^{13}/_{7}97$.

Menyanthes trifoliata L. Dimorft heterostyl. Besökare: 1. Colias palaeno L. talrik, uthålligt sgd. $^{28}/_{6}97$, Parvaoja, 2. Pieris napi L. var. bryoniae O. ♀, enst., som föregående, 3. Argynnis frigga Thunb. ♂, talrik, som föregående, 4. Donacia discolor Hoppe, flere st. inkrupna i blommor $^{28}/_{6}98$ Kittilä, 5. Trichopticus innocuus Zett. ♂♀, förmådde ej tränga till botten af blommorna, $^{28}/_{6}97$ Parvaoja.

Polemonium coeruleum L. var. *campanulatum* Th. Fr. Bombus-blomma. Besökare i Kittilä: 1. Bombus pratorum L. ☿, sgd. $^{7}/_{7}96$, 2. Syrphus luniger Meig. ♀, enst., förtärde pollen $^{1}/_{7}98$, 3. Platycheirus peltatus Meig. ♀, som föregående.

Veronica longifolia L. Bombus-blomma. Besökare: 1 Bombus scrimshiranus Kirb. ♀☿♂, ♀☿ uthålligt sgd. och psd. ♂ sgd., talrik $^{8}/_{7}$ och $^{21}/_{7}96$ Kittilä, 2. B. terrestris och hypnorum sgd. $^{21}/_{7}96$ Kittilä, 3. Psithyrus lissonurus Thoms. ♂, 1 st., sgd. $^{14}/_{7}97$ Ahvenoja, 4. Eristalis arbustorum L. ♀, $^{10}/_{8}96$ Kittilä. Besökes äfven af Pieris- och Argynnis-arter.

Melampyrum pratense L. Besökare: Bombus pratorum L. ☿, talrik, uthålligt sgd. $^{13}/_{7}96$ Pallasjärvi.

Melampyrum silvaticum L. Besökare: 1. Syrphus sexmaculatus Zett. ♀, talrik, uthålligt sugande (åtminstone såg det så ut) $^{15}/_{7}96$ Kurkkio. 2. Chrysotoxum arcuatum L. ♀, talrik, uthålligt besökande, krypande in i blommorna liksom sugande $^{27}/_{6}97$ Kittilä, 3. Melithreptus taeniatus Meig. ♀, en individ, uthålligt besökande $^{24}/_{7}99$ Kittilä.

Pedicularis palustris L. Besökare i Kittilä: 1. Bombus terrestris L. ☿, flere individer beto hål på gamla utblommade blomkronor, från hvilka de samlade pollen; friska blommor lämnades orörda, $^{12}/_{7}98$ 2. B. scrimshiranus Kirb. ☿, talrik, uthålligt sgd. och psd $^{12}/_{7}98$.

Pedicularis lapponica L. Besökare i Kittilä: 1. Bombus terrestris L. ♀, talrik, uthålligt sgd. och psd. $^{1}/_{7}96$, 2. B. scrimshiranus Kirb. ♀, talrik, uthålligt sgd. och psd. $^{1}/_{7}96$, ☿ en individ sgd. och psd. $^{14}/_{6}97$, 3. B. hypnorum L. ♀, 1 st. sgd. $^{7}/_{7}96$, 4. Volucella bombylans L. ♂, 1 st. $^{1}/_{7}96$.

Pedicularis sceptrum carolinum L. Bombus-blomma. Be-

sökare i Kittilä: 1. Bombus scrimshiranus Kirb. ☿☽, talrik, uthålligt sgd. och psd. $^{21}/_{7}96$ och $^{9}/_{7}97$, 2. B. pratorum L. ☽, talrik, uthålligt sgd. och psd. $^{9}/_{7}97$, 3. B. agrorum Fabr. ♀, enstaka, sgd. $^{9}/_{7}97$, 4. B. terrestris L. ☽ som föregående. 5. B. hortorum L. ♀, enstaka, uthålligt sgd. och psd. $^{21}/_{7}96$ och $^{9}/_{7}97$.

Besöktes rikligen af humlor, som våldsamt trängde in i de slutna blommorna, hvilka därvid uppfläktes på ena (framifrån sedt den högra) sidan, hvarvid nedre läppens flikar böjdes utåt. Efter ett hummelbesök kan blomman ej mera sluta sig. De mindre humlorna trängde helt och hållet in i blommorna, men af de större var abdomen synlig utanför blomman.

Bartsia alpina L. Besökare: Bombus agrorum Fabr. ♀, sgd. $^{14}/_{7}96$ Kurkkio.

Galeopsis versicolor L. Besökare: Bombus hortorum L. ♂, 1 st. sgd. $^{1}/_{8}95$ Kittilä.

Pinguicula vulgaris L. Dagfjärilblomma. Besökare i Kittilä: 1. Pieris napi L. ♂, en individ sög i flere blommor ^{6} $_{7}96$, 2. Argynnis aphirape Hübn. var. ossianus, infångades från tredje blomman $^{5}/_{7}96$, 3. tre eller fyra Argynnis-individer sögo i några blommor, men infångades ej.

Trientalis europaea L. Syrphus-blomma. Besöktes i Kittilä af följande syrphider: 1. Syrphus nitidicollis Mg. ♀, 1 st. uthållig $^{4}/_{7}96$, 2. Helophilus sp. som föregående, 3. Brachyopa testacea Fall., som föregående. Flere Syrphus-individer undkommo ibland ris och buskar. 4. Syrphus luniger Meig. ♀, talrik, uthålligt flygande från blomma till blomma med sin proboscis berörande den svullna ring, hvilken omgifver fruktämnet, likasom sugande $^{29}/_{6}98$ Kittilä, 5. Platycheirus manicatus Meig. ♀, talrik, som föregående, 6. Melithreptus pictus Meig. ♀, enstaka, som föregående, 7. M. melissae Meig. ♀, som föregående. B. R. Poppius, Blomb. iakt. sid. 50, har vid Jakobstad iakttagit en besökarekrets, bestående af syrphider. H. Müller antager, att många besökare tillgodogöra sig saften i den svullna ringen, som omgifver fruktämnet.

Primula stricta Horn., odlad i min trädgård i Kittilä kyrkoby. Dagfjärilblomma. Besökare: 1. Pieris napi L., en indi-

vid sög i flere blommor flygande från stånd till stånd $^{22}/_{6}1900$, 2. Argynnis-individer besökte och sögo i blommorna samma dag i trädgården.

Primula sibirica Jacq. Odlad i min trädgård i Kittilä. Besöktes talrikt af Platycheirus manicatus Meig., hvars proboscis nådde ända till bottnen af blomkronan.

Daphne mezereum L. Besökare i Kittilä nära Kätkäjärvi: 1. Bombus terrestris L. ♀, en individ uthålligt sgd. $^{19}/_{6}99$, 2. B. agrorum Fabr. ♀, som föregående, 3. B. pratorum L. ♀, 3 st. som föregående. Några humlor undkommo.

Salix caprea L. Besökare i Kittilä: 1. Eristalis intricarius L. ♂♀, å ♂ och ♀ träd enst. sgd. $^{13}{}_{5}97$, 2. Melanostoma barbifrons Fall. ♂, flere st. $^{13}{}_{5}97$ och $^{14}{}_{6}99$, 3. Syrphus luniger Meig. ♀, enst. sgd. å ♂ och ♀ träd $^{14}{}_{5}97$, 4. S. lasiophthalmus Zett. ♂, 2 st. å ♂ träd maj 98, och $^{14}/_{6}99$, 5. S. nitidulus Zett. ♀, 1 st. å ♂ träd $^{21}{}_{5}98$, 3 st. ♀ 1 st. ♂ $^{14}{}_{6}99$, 6. Cheilosia morio Zett. ♀, som föregående, 7. Syritta pipiens L. ♀, enst. å ♂ träd $^{14}{}_{5}97$, 8. Empis borealis L. ♂♀, i tallösa skaror sväfvande upp och ned mellan trädtopparne ofta fullpudrade med pollenmjöl, uthålligt sgd. ända till 8 st. å samma hänge både å ♂ och ♀ träd (en af de förnämsta befruktarena) $^{14}/_{5}97$, 9. Iteaphila macquarti Zett. ♂♀, i tallösa skaror, uthålligt sgd. å ♂ och ♀ träd, flere st. å samma hänge trängande djupt in i hänget $^{13}{}_{5}97$, såsom föregående, en af de förnämsta befruktarena, 10. Lucilia caesar L., sgd. å ♂ träd $^{13}{}_{5}97$, 11. Syrphus arcuatus Fall. ♀, sgd. $^{14}/_{6}99$. 12. Helophilus floreus L., enst. ^{13}—$^{14}{}_{5}97$, 13. Myopa testacea L., 1 st. å ♂ träd maj 98, 14. Bombus scrimshiranus Kirb. ♀, talrik, uthålligt sgd. å ♂ och ♀ träd $^{14}/_{5}97$, 15. B. terrestris L. ♀, mycket talrik, uthålligt sgd. å ♂ och ♀ träd ^{13}—$^{14}{}_{5}97$, 16. Nomada borealis Zett. ♂♀, talrik, $^{14}/_{5}97$, $^{14}{}_{6}$ och $^{17}{}_{6}99$, 17. N. obscura Zett. talrik, sgd. $^{14}/_{6}99$, 18. Andrena clarkella Kirb. ♂♀, flere st. å ♂ och ♀ träd, uthålligt sgd. och psd. ^{13}—$^{14}{}_{5}97$, 19. A. albicrus Kirb. ♂, talrik, sgd. å ♂ och ♀ träd $^{13}{}_{5}97$, $^{21}{}_{5}98$. 20. A. ruficrus Nyl. ♀, flere st. sgd. som föreg., 21. A. albicans Müll. ♂, talrik, sgd. å ♀

träd $^{13}/_{5}97$, 22. Vanessa urticae L. flere st., sgd. $^{13-14}/_{5}97$, 23. Brephos parthenias L. ♂, talrik, sgd. $^{14}/_{5}97$.

Salix vagans Ands. *a livida* Whlnb. Andrena-vide. Besökare i Kittilä: 1. Andrena clarkella Kirb. ♀, mycket talrik, uthålligt sgd. och psd. $^{10, 13}/_{6}96$, 2. A. albicrus Kirb. ♂♀, mycket talrik, uthålligt sgd. och psd. $^{10}/_{6}96$, $^{27}/_{5}97$, 3. Syrphus luniger Meig. ♀, enst. å ♂ buske $^{27}/_{5}97$, 4. S. tarsatus Zett. ♂, som föregående, 5. Cheilosia morio Zett. ♂, enst. sgd. $^{28}/_{5}97$, 6. Lucilia cornicina Fabr. ♂, talrik $^{25}/_{5}97$, 7. Syrphus excisus Zett. ♀, 1 st. $^{22}/_{6}1900$, 8. Brachyopa testacea Fall. ♀, som föregående, 9. Cheilosia chrysocoma Meig., en ♂ $^{21}/_{6}1900$, 10. Andrena pratensis Müll., en individ $^{25}/_{7}97$.

Salix vagans Ands. *β cinerascens* Whlnb. Andrena-vide. Besökare: samma Andrena-arter som å S. livida, därjämte Syrphus-arter och Lucilia $^{28}/_{5}97$ Kittilä.

Salix phyllicaefolia L. Bombus-vide. Besökare i Kittilä: 1. Bombus agrorum Fabr. ♀, mycket talrik, uthålligt sgd. $^{10}/_{6}96$, 2. B. lapponicus Fabr. ♀, talrik, uthålligt sgd. $^{6, 10, 13}/_{6}96$, $^{4}/_{6}98$, 3. Psithyrus globosus Eversm. ♀, 1 st. $^{6}/_{6}96$, 4. Syrphus arcuatus Fall. ♀, 1 st. ätande pollen, $^{4}/_{6}98$. Besöktes talrikt äfven af andra Bombus-arter.

Salix hastata L. Bombus-vide. Besökare: 1. Bombus scrimshiranus Kirb. ♀, mycket talrik, uthålligt sgd. å ♂ och ♀ buskar $^{16, 18}/_{5}97$, Kittilä. Ahvenoja, 2. B. hypnorum L. ♀, talrik, som föregående, 3. B. pratorum L. ♀, flere individer som föregående $^{16}/_{5}97$, 4. B. terrestris L. ♀, enstaka som föregående, 5. B. agrorum Fabr. ♀, som föregående, 6. Andrena clarkella Kirb. ♀, 2 st. sgd. och psd. å ♂ och ♀ buskar $^{25}/_{5}97$ Kittilä, 7. Cheilosia morio Zett. ♀, enst. $^{16}/_{5}97$ Kittilä, 8. Empis borealis L. ♀, enst., sgd. $^{18}/_{5}97$ Ahvenoja.

Salix myrsinites L. Flug- (Empis-, Syrphus-) vide. Besökare: 1. Empis borealis L. ♂♀, mycket talrika, uthålligt sgd. å ♂ och ♀ buskar $^{16, 18}/_{5}97$ Ahvenoja, 2. Syrphus luniger Meig. ♀, 1 st. $^{18}/_{5}97$ Ahvenoja, 3. S. tarsatus Zett., mycket talrik $^{22}/_{6}1900$ Ahvenoja, 4. Aricia consobrina Zett. ♂, 1 st. sgd. $^{26}/_{5}97$ Ahvenoja, 5. pollenätande Syrphus-arter $^{19}/_{6}99$ Sokos-

tonvuoma, 6. Bombus hypnorum L. ♀, enst., sgd. å ♀ buskar $^{16, 18}/_{5}97$ Ahvenoja, 7. B. pratorum L. ♀, enst., sgd. å ♀ buskar $^{16}/_{5}97$ Ahvenoja, 8. B. scrimshiranus Kirb. ♀, enst., sgd. å ♀ buskar $^{18, 26}/_{5}97$, 9. Nematus sp., $^{19}/_{6}99$ Sokostovuoma.

Salix Lapponum L. Iteaphila-vide. Besökare i Kittilä: 1. Iteaphila macquarti Zett. ♂♀. uthålligt sgd., mycket talrik $^{13}/_{5}97$, 2. Empis borealis L. ♀, sgd., flere st. $^{16}/_{5}97$, 3. Cheilosia morio Zett. ♂♀, enst., sgd. $^{13}/_{5}97$, $^{14}/_{6}99$ och $^{30}/_{5}1900$, 4. Pipiza anthracina Meig. ♀, sgd. 1 st. $^{14}/_{6}99$, 5. Syrphus lasiophthalmus Zett. ♂, $^{30}/_{5}1900$, 6. S. nitidulus Zett. ♀, enst., sgd. $^{30}/_{5}1900$, 7. Syrphus sp. ♂, 1 st., som föregående, 8. Myopa testacea L. ♀, 2 st., som föregående, 9. Cynomyia mortuorum L., enst., sgd. $^{13}/_{5}97$, 10. Lucilia caesar L., som föregående, 11. L. cornicina Fabr., som föregående, 12. Chortophila cinerella Fall. ♀, 1 st. sgd. å ♀ buske $^{13}/_{5}97$, 13. Scatophaga suilla Fabr., 1 st. sgd. å ♂ buske $^{13}/_{5}97$, 14. Sc. inquinata Meig. ♂♀, enst., sgd. å ♂ och ♀ buskar $^{13}/_{5}97$, 15. Andrena clarkella Kirb. ♀, å ♂ buske enstaka, sgd. och psd. $^{12}/_{5}97$, 16. A. albicans Müll. ♀, $^{14}/_{6}99$, 17. Nomada borealis Zett. ♂, 2 st., sgd. $^{14}/_{6}99$, 18. N. obscura Zett. ♀, sgd. $^{31}/_{5}1900$, 19. Bombus agrorum Fabr. ♀, enst., sgd. (samlade ej pollen) $^{13}/_{5}97$, 20. B. scrimshiranus Kirb. ♀, som föregående, 21. B. terrestris L. ♀, som föreg. 22. B. lapponicus Fabr. ♀, 1 st., sgd. $^{13}/_{6}96$, 23. Psithyrus globosus Eversm. ♀, talrik, uthålligt sgd. $^{13}/_{6}96$, 24. Andrena albicrus Kirb. ♂, $^{13}/_{5}97$.

Salix glauca L. Syrphus-vide. Besökare i Kittilä: 1 Empis borealis L., talrik, uthålligt sgd. $^{8}/_{6}98$, 2. Iteaphila macquarti Zett., som föregående, 3. Rhamphomyia dispar Zett. ♀, talrik, sgd. $^{8, 10, 11}/_{6}98$, 4. Rh. sp. enst., sgd. $^{31}/_{5}97$ och $^{11}/_{6}98$, 5. Eristalis cryptarum Fabr. ♀, enst., sgd. $^{19}/_{6}96$, 6. Helophilus floreus L. ♀, enst. sgd. $^{23}/_{6}1900$, 7. Melanostoma mellina L. ♂♀, enst. sgd. $^{11}/_{6}98$ och $^{23}/_{6}1900$, 8. Syrphus tricinctus Fall. ♀, 1 st. $^{18}/_{6}96$, 9. S. obscurus Zett. ♀, talrik, sgd. $^{17}/_{6}98$ Riikonoja, $^{23}/_{6}1900$ Kittilä, 10. S. luniger Meig. ♂, 1 st, $^{25}/_{6}1900$, 11. S. tarsatus Zett. ♀, mycket talrik, uthålligt sgd. $^{17}/_{6}98$, Riikonoja, $^{21}/_{6}1900$ Kittilä, 12. S. annulatus Zett. ♀, talrik, sgd. $^{17}/_{6}98$ Riikonoja, 13. Platycheirus peltatus Meig. ♂, flere st., som före-

gående, 14. Cyrtoneura hortorum Fall. ♀, enst. $^{17}/_{6}98$ Riikonoja, 15. Chortophila muscaria Mg. = brevicornis Zett. ♂, 1 st. sgd. $^{10}/_{6}98$ Kittilä, 16. Scatophaga stercoraria L., flere st. sgd. $^{22}/_{6}96$ Kittilä, 17. Psithyrus globosus Eversm. ♀, enst. sgd. $^{19}/_{6}$ Kittilä, 18. Halictus sp., sgd., flere st. $^{25}/_{6}1900$ Kittilä, 19. Culex sp. ♂ talrik, uthålligt sgd. $^{8}/_{6}98$ Kittilä.

Salix myrtilloides L. Iteaphila-vide. Besökare Ahvenoja: 1. Empis borealis L. ♂♀, talrik, uthålligt sgd. å ♂ och ♀ buskar $^{18}/_{5}$ och $^{26}/_{5}97$, 2. Iteaphila macquarti Zett. ♀, mycket talrik, uthålligt sgd. å ♂ och ♀ buskar $^{26}/_{5}97$, 3. Anthomyinae, små arter, talrika, sgd. å ♂ och ♀ buskar $^{26}/_{5}97$ Ahvenoja.

Majanthemum bifolium (L.) Besökare i Kittilä: 1 Syrphus ribesii L. ♀, talrik, uthålligt sgd. $^{6}/_{7}96$, 2. Helophilus affinis Wahlb. ♀, en individ, som föregående, 3. Didea alneti Fall. ♀, som föregående, 4. Eristalis rupium Fabr. ♂, som föregående.

Tofieldia borealis Whlnb. Besökes rikligen af små syrphider i synnerhet Melithreptus-arter. Jag antecknade följande arter: 1. Melanostoma mellina L. ♂ sgd., en mosse nära Ahvenoja $^{13}/_{7}99$, ♀ sgd. $^{24}/_{7}99$ Aakenusjoki, 2. Melithreptus taeniatus Meig. ♂♀, talrik, uthålligt sgd. $^{13}/_{7}99$, mosse nära Ahvenoja, 3. M. scriptus L. ♂, sparsamt som föregående.

Orchis maculata L. Besökare $^{13}/_{7}99$ vid landsvägen mellan Kaukos och Kittilä byar: 1. Volucella bombylans L. ♀, 1 st. sgd., en annan individ, som besökte blommorna, undkom. 2. Eristalis horticola Deg. ♀, sgd. med flere pollinier å ansiktet, 3. Syrphus ribesii L. ♀, en individ besökte flyktigt ett par blommor; synes ej kunna bidraga till befruktningen, 4. Trichius fasciatus L. som föregående, 5. Colias palaeno L. ♂, som föregående, 6. Argynnis sp., en individ, undkom.

Gymnadenia conopsea (L.) Besökare i Kittilä: 1. Colias palaeno L. ♂♀, talrik, uthålligt sgd., med pollinier på sugröret $^{13}/_{7}97$, $^{24}/_{7}99$, 2. Argynnis aphirape Hübn. var. ossianus ♂, en individ, sgd. $^{13}/_{7}97$, 3. A. selene Schiff., en individ med flere pollinier å sugröret $^{24}/_{7}99$, 4. Osmia nigriventris Zett. ♂, en individ, sgd. med flere pollinier gyttrade å midten af hufvudets

undre sida samt 1 pollinium å högra framlåret $^{24}/_{7}99$, 5. Trichius fasciatus L., 1 st. $^{13}/_{7}97$.

Coeloglossum viride (L.) Cantharis-blomma. Ch. Darwin, Orchideen, öfversättning af H. G. Bronn, beskrifver sid. 48—50 blommans byggnad. H. Müller, Alpenbl. S. 72, förmodar, att små nattfjärilar skulle vara befruktare. Jag har ej sett dylika besöka blommorna, ehuru jag bevakat dem äfven nattetid.

Talrika exemplar växte i en lundartad björkskog i närheten af Ahvenoja bäck invid landsvägen mellan Kaukos och Kittilä byar. Insekternas besök å blommorna vidtogo ungefärligen klockan 2 på morgonen och fortsattes till inemot klockan 10 på förmiddagen, hvarefter de nästan helt och hållet afstannade. År 1898 såg jag endast talrika skalbaggar ifrigt förtärande honung i blommorna; krypande längs nedre läppen, trängde de genom den aflånga öppningen, som synes vara ganska noga afpassad för de nedannämnda Cantharis-arternas storlek och kroppsform, in i honungspungen, därvid ofta erhållande en hufvudprydnad af ett eller två pollinier å pannan eller ansiktet. Dessa pollinier antaga vanligen en riktning antingen nedåt eller framåt. En enda gång såg jag skalbaggen sätta sig ofvanpå hjälmen och därifrån nedåt inträngа i honungspungen. Den erhaller i sådant fall pollinier under hufvudet. År 1899 besöktes blommorna utom af Cantharis-arter af några ichneumonider och andra insekter. Jag såg aldrig någon insekt suga å sidonektarierna. Besökare: 1. Cantharis pilosa Payk., mycket talrik, uthålligt flygande från blomma till blomma, förtärande honung, ofta med ett till fyra pollinier fästa å hufvudet något ofvanom eller nedanom antennerna eller ock emellan dessa $^{4}/_{7}98$, $^{10}/_{7}99$, 2. C. testacea L. som föregående ^{2}, $^{4}/_{7}98$, $^{10}/_{7}99$, 3. Acalyptus fuscipennis 1 exemplar utan pollinier $^{2}/_{7}98$, 4. Ichneumon, 1 st. besökte tre blommor; från den tredje fastnade tvenne pollinier å clypeus och böjde sig nedåt, $^{10}/_{7}99$, 5. Ichneumon sp., en individ med ett pollinium å clypeus $^{10}/_{7}99$, 6. Cryptus sp. 1 exemplar med 1 nedhängande pollinium fäst vid nedra kanten af vänstra ögat samt kvarlefvor af ett annat å clypeus $^{10}/_{7}99$, 7. Microgaster sp., en individ med 2 nedåt-

böjda pollinier fästa strax nedanom vänstra ögat $^{10}/_{7}99$, 8. se Pyrola uniflora N:o 2, 9. Tipula sp.? besökte en blomma och undkom.

Listera cordata L. Darwin uppgifver små dipterer och hymenopterer som besökare; B. R. Poppius pteromalider och Thrips-arter. På en myr i närheten af Ahvenoja bäck tog jag den $^{10}/_{7}99$ följande besökare: 1. Tipula subnodicornis Zett. ♂, en individ omfattade med sina långa ben hela blomståndet, rörde sig komligt, besökte trenne blommor samt bekom från den tredje ett pollinium å nedre delen af proboscis, hvarefter den infångades, 2. Microgaster sp. besökte flere blommor. Anm. Blomningstiden i det närmaste tilländalupen, de flesta blommor voro beröfvade sina pollinier, observationstid tidigt på morgonen. På samma myr såg jag den $^{27}/_{6}1900$ flere små Sciara-individer, hvilka ej förmådde utdraga pollinierna, utan fastnade, besöka blommorna. En Tipula undkom.

Mötet den 8 april 1905.

Till inhemsk medlem invaldes med acklamation preparator Onni Lindblad i Kuhmoniemi (föreslagen af docent K. M. Levander).

Från Finska Forstföreningen hade till Sällskapet anländt en skrifvelse, i hvilken meddelades, att nämnda förening vändt sig till särskilda sällskap med uppmaning att utse representanter uti en gemensam kommitté, som finge i uppdrag att vidtaga de åtgärder, som erfordrades för bildande af en nationalpark, där såväl växt- som djurvärld blefve i tillfälle att ostördt utveckla sig.

Till representanter i den nämnda kommittén utsåg Sällskapet professor J. P. Norrlin och amanuens Harald Lindberg.

Sällskapet hade från »Der Naturwissenschaftliche Verein für Schleswig-Holstein» fatt emottaga inbjudan att deltaga i firandet af nämnda förenings 50-årsfest den 17—18 juni detta år.

Till publikation anmäldes:

M. Brenner: Förändringar i Helsingfors stads flora.

A. J. Silfvenius: Über Agrypnetes crassicornis Mc Lach.

Resestipendier tilldelades följande medlemmar till nedanstående belopp:

Fil. kand. J. A. Wecksell, 300 Fmk., i och för en undersökning af makrofytfloran i Ladoga under instundande sommar.

Stud. A. A. Sola, 100 Fmk., för floristiska studier i Hämeenkyrö socken under en månad af sommaren 1905 med speciellt afseende fäst vid de ädla trädslagens förekomst.

Stud. Laura Högman, 100 Fmk., för insamling af Hieracia i nordvästra delen af Åland och på Luonnonmaa.

Fil. kandd. Åke Nordström och Rolf Krogerus samt studd. A. B. Nyman och Unio Sahlberg, sammanlagdt 1000 Fmk., för en forskningsresa, främst i entomologiskt syfte, till trakterna af Ounasjoki och Tana älf.

Enligt af skattmästaren afgifven kassarapport utvisade Sällskapets rörliga kapital en behållning af Fmk 6,818: 21.

Sedan senaste möte hade till de zoologiska samlingarna i gåfvor influtit:

1 ex. *Turdus merula* från Tuonela skog vid H:fors af herr A. W. Nyberg. — 1 ex. *Tetrao urogallo-tetricides* ♂ från Idensalmi. — 1 ex. *Syrnium funereum* fr. Alavo af forstm. Aminoff. — 1 ex. *Grus communis* fr. Högholmens djursamlingar. — 1 skalle af *Cervus alces* fr. Sordavala af stud. K. Siitoin. — En samling *Coleoptera*, innehållande omkring 1000

arter, samlade i Nyland, Tavastland, Savolax och Österbotten af framl. d:r Erik Stenius och af arkitekten Stenius, skänkta af den sistnämnda. — Särskilda, mest för respektive provinser nya insekter, hufvudsakligast *Coleoptera*, från Åland, Tavastland, Satakunta och Nyland af studd. G. Gottberg, R. Frey, A. Wegelius och Th. Grönblom. — Siriciden *Tremex fuscicornis*, ny för faunan, af fil.kand. Åke Nordström. — *Omophlus amerinæ* och *Orgyia gonostigma* från Mohla af forstm. K. O. Elfving. — 3 exx. sällsynta *Lepidoptera* från Kimito och Sakkola af d:r A. Poppius. — Dessutom har museet genom byte med Universitetets geografiska anstalt förvärfvat en bäfversvans, inköpt i Sodankylä af prof. J. E. Rosberg.

Sedan senaste månadsmöte hade de botaniska samlingarna ökats genom följande gåfvor:

Verbascum nigrum × *Thapsus* (2 exx.) från Ab, Karis-Lojo, af forstmästar Edv. af Hällström. — *Rubus cæsius* × *Idæus* fr. Al, Föglö, leg. E. Erikson 1886, conserv. W. Laurén, af d:r W. Laurén. — 96 exx. *Hieracia* från västra Nyland af rektor M. Brenner. — *Dicranodontium longirostre* (2 exx.), ny för floran, från N, Helsingfors samt *Poa irrigata* Lindm. fr. Al, Mariehamn, af student Hans Buch. — *Hippuris vulgaris* och *H. tetraphylla* från N, Ingå, af eleven Vidar Brenner. — 2 arter mossor och 3 fanerog. i 6 exx. från Ab, Reso, samt 2 mossor från N, Tvärminne, af student Laura Högman. — Monströs form af *Platanthera bifolia* (utan sporre) samt monströs *Salix cinerea* från Sb, Kuopio, samt *Juncus lamprocarpus* från Ta, Tammerfors, af student K. Ståhlberg.

Forstmästar K. O. Elfving förärade till samlingarna exemplar af

En för vår fauna ny coleopter Omophlus amerinæ.

Arten hade af föredragaren under senaste sommar anträffats i Mohla.

Docent Alex. Luther förevisade

En bäfversvans.

Denna svans, som enligt uppgift tillhört den sista i Sodankylä-trakten dödade bäfvern, hade genom byte med Geografiska föreningen öfvergått i Zoologiska museets ego. Professor J. E. Rosberg hade år 1890 uppköpt densamma i Sodankylä och af säljaren uppgafs då, att exemplaret omkr. 1840 afdagatagits i Viuvalajoki mellan Riesto och Lokka.

Filos. maist. A. J. Silfvenius esitti:

Suomen faunalle uusia Trichoptereja.

1. *Apatania majuscula* Mc Lach. Kesällä 1902 keräsin Sortavalan pitäjässä Laatokan rannoilla sekä ulko- että sisäsaaristossa (Tamhanka, Vakkolahti y. m.) elokuun keski- ja loppupuolella lukuisasti eräst*ä* *Apatania*-lajia, mutta olivat kaikki tapaamani yksilöt naaraita, kuten tässä suvussa muutenkin naaraat paljon yleisemmin esiytyvät. Tunnettu trichopterologi K. J. Morton, joka on erityisesti tutkinut suvun *Apatania* naaraita, arvelee niiden sangen suurella todennäköisyydellä kuuluvan lajiin *A. majuscula* Mc Lach.

2. *Micrasema setiferum* Pict. Kesällä 1898 tapasin kesäkuun ensi päivinä Karjalan kannaksella, Kivennavalla, Lintulan joesta ja Rajajoesta, Jäppisen kylän luota, koteloasteita eräästä *Micrasema*-lajista, joista yhdessä imagon analilisäkkeet olivat siksi valmiit, että prof. Fr. Klapálek on määrännyt, vaikk'ei täydellä varmuudella, sen kuuluvaksi yllämainittuun lajiin.

3. *Lype reducta* Hag. Tämän lajin imagoja, jotka prof. Fr. Klapálek on määrännyt, tapasin 30/6 1902 Sortavalan pitäjässä Lohiojan luota.

4. *Oxyethira mirabilis* Mort. Niissä Hydroptilideissä,

[1] Detaljerade uppgifter om denna bäfversvans ingå i: J. E. Rosberg. Nordöstra Sodankylä. — Geogr. Fören. Tidskr. Årg. 3, 1891, p. 39.

joita yliop. M. Weurlander kesällä 1904 keräsi Ahvenanmaalla, oli yksi ♂ Getasta, Fagernäsin järven luota, joka K. J. Morton'in mukaan kuuluu yllämainittuun lajiin, mitä tätä ennen on tunnettu vaan yksi ♂-yksilö Skotlannista.

Kaikki neljä lueteltua lajia on myös Skandinavialle uusia. — Kirjallisuudessa mainittujen suomalaisten Trichopterien luku on, nämä mukaan laskettuina, 185.

Professor J. Sahlberg föredrog om

De finska arterna af diptersläktet Chrysops.

Under senaste år hafva särskilda grupper af den finska samlingen af Diptera varit sända till specialister i utlandet för att bestämmas och bearbetas i sammanhang med mera omfattande arbeten öfver samma grupper, och härvid har det visat sig, att Finlands fauna är såväl mycket intressant som rik i afseende å denna insektordning. Redan af landets rikedom på vattensamlingar och sumpmarker af så många slag har man ju ock anledning att sluta till, att flugornas skara måste vara rikt representerad hos oss. Det vore därför i högsta grad önskligt, att någon äfven här hemma på allvar skulle egna sig åt studiet af vår Dipterfauna.

Då jag nyligen till museum återfått våra arter af släktet *Chrysops*, som i och för bearbetning varit sända till herr Th. Pleske i St. Petersburg, ber jag att få förevisa denna samling, emedan hithörande flugor höra till de största och vackraste samt allmännast kända, och vår fauna äfven i afseende å dem visat sig erbjuda oväntadt stort intresse.

I Bonsdorffs »Finlands Diptera I» upptages af detta släkte 6 arter, hvaraf dock en, *Chr. melanopleurus* Wahlb., såsom enligt nyare åsikter utgörande en varietet af *Chr. relictus* Meig., måste borträknas. I finska samlingen voro flera exemplar, särskildt hannar, hvilka vid flyktigt påseende mycket likna hvarandra, orätt bestämda, och närstående arter sammanblandade. Genom senare arbeten af Schiner, Loew och Mik har art-

begränsningen inom detta släkte gjort betydliga framsteg, så att herr Pleske nu kunnat uppvisa 9 skilda arter hörande till vår fauna.

De nytillkomna arterna äro följande.

1. *Chr. maurus* Siebke, beskrifven från Norge, närstående till *Chr. sepulchralis;* utbredd öfver norra och mellersta Finland.

2. *Chr. rufipes* Meig., funnen endast i Uskela af Palmén och i Karislojo af mig.

3. *Chr. lapponicus* Loew, mycket lik *Chr nigripes* Zett., från hvilken den dock skiljer sig bl. a. på sin ljusa behåring; tagen på några lokaler i norra och mellersta Finland.

4. *Chr. divaricatus* Loew, en stor vacker art, utmärkt genom färgteckningen å de 2 första abdominalsegmenten, hvilken gifvit anledning till artnamnet; tagen i Ryska Karelen af Tengström och vid Sordavala och i Ilomants af Woldstedt.

En tabell öfver arternas hittills kända utbredning i Finland följer.

Gen. Chrysops Meig

Species fennicae determinavit dom. Th. Pleske.

1. *Chr. sepulchralis* Fabr. A St N T S Ka K . Kr Oa . . . .
   Ent. syst. IV, 374, 48 (1794).
2. *Chr. maurus* Siebke . . St . T S . . . . . Oa O L .
   Nyt. Mag. f. Naturv. XII, 108 (1863).
3. *Chr. rufipes* Meig. . . A . . . . . .
   Syst. Beschr. II, 71, 6 (1820).
4. *Chr. nigripes* Zett. . . . . Oa O L .
   Ins. Lappon. 519, 3 (1840).
5. *Chr. lapponicus* Loew. . . . . S . . Kb Kr . . L .
   Verh. zool. bot. Ges. in Wien, VIII, 624, 11 (1858).
6. *Chr. divaricatus* Loew. . . . . K Kb Kr . . . .
   Verh. zool. bot. Ges. in Wien VIII, 624, 12 (1858).
7. *Chr. coecutiens* L. . Al A St . T . Ka K . Kr Oa . . .
   Faun. Svec. 1888 (1761).

8. *Chr. quadratus* Meig. . A St N T S Ka K . Kr Oa . . .
Syst. Beschr. II, 70, 4 (1820).
9. *Chr. relictus* Meig. . Al A St N T . Ka K Kb Kr Oa O . .
Syst. Beschr. II, 69, 3 (1820).
v. *melanopleurus* Wahlb. Al . . N T S . K Kb . Oa O . .
Öfv. Kongl. Vet. Ak. förh. 1848, 200.

Professor J. Sahlberg anmälde

En nykomling till den finska coleopterfaunan.

Jag ber att få anmäla och förevisa en för finska faunan ny, liten curculionid, som redan denna vår blifvit funnen här i närheten af Helsingfors af studeranden Th. Grönblom och af honom inlämnats till finska samlingen:

Ceutorrhynchus scapularis Gyll. Arten har blå täckvingar och liknar ganska mycket den hos oss mycket allmänna *C. erysimi* Fabr. samt har likasom denna enkla klor och endast nedliggande fina hår på täckvingarna, men skiljer sig från densamma genom nedtryckta fina gråhvita fjäll, som äro ställda i tre band längs midten och på hvardera sidan af prothorax, bredare och mera platta samt oftast isynnerhet på sidorna med två rader hår försedda mellanrum mellan elytras punktstrimmor samt genom att prothorax' framkant är mindre starkt uppböjd. Herr Grönblom fann 2 exemplar under en sten på ett fuktigt ställe nära Sörnäs i slutet af mars månad. Arten är förut anträffad hvarken på Skandinaviska halfön eller i Östersjöprovinserna, men väl i Danmark och på särskilda ställen i mellersta och södra Europa.

Doktor Guido Schneider anförde följande:

Darmparasiten des Luchses (Felis lynx L.).

Im März dieses Jahres erhielt das Museum zoologicum ein frisches Exemplar von *Felis lynx* L. ♀ von ungefähr 1 1/2 Meter Länge, das in der Gegend von Kexholm am Ladogasee erlegt war. Im Dünndarm dieses Luchses fand Herr Mag. T. H.

Järvi Cestoden und Nematoden, die mir zum Bestimmen übergeben wurden. Im Magen fanden sich Fleisch, Knochen und weisse Haare, die von T. H. Järvi als Ueberreste eines Hasen bestimmt wurden.

Die Nematoden, etwa 20 Exemplare, gehörten alle zur Species *Ascaris mystax* Rud.

Die 12 Exemplare von Cestoden bestimmte ich als *Bothriocephalus felis* Creplin (= *Bothriocephalus decipiens* Diesing). Sie sind ungefähr 50 bis 60 cm lang und bis 4 mm breit. Der 2 mm lange schmale Kopf geht ohne sichtbare Grenze in den c. 22 mm langen dünnen Hals über, der sich hinten in die jüngsten Segmente aufteilt, welche etwa zweimal breiter als lang sind. Die Länge der Segmente nimmt nach hinten rasch zu und übertrifft in der Mitte ungefähr zweimal die Breite. Die letzten Segmente sind nicht ganz zweimal so lang als breit, also kürzer als die mittleren. Die Genitalöffnungen liegen alle auf einer Seite, der Ventralseite des ganzen Wurmes. Nahe am Vorderrande jedes Segments liegt der kräftige Cirrus, und dicht hinter ihm mündet mit halbmondförmiger Oeffnung die Vagina. Weiter nach hinten findet sich die runde Uterusmündung. Der Uterus verläuft in der Mittellinie von hinten nach vorn wellenförmig, aber ohne eine »Rosette» zu bilden. Die Hoden und Dotterstöcke liegen nur in den Seitenfeldern und lassen die Mitte frei, die von den Genitalkanälen eingenommen wird.

Die reifen Eier sind bräunlich, 52 bis 57 μ lang und 37 μ dick. Die Farbe des ganzen Wurmes ist im vorderen Teil weiss oder gelblich, hinten aber hellbraun.

Dieser in Katzenarten beider Hemisphären gefundene Bandwurm (in *Felis domestica*, *F. catus*, *F. onca*, *F. concolor*, *F. mellivora*, *F. tigrina*, *F. macroura* in Brasilien und *F. mitis* in Brasilien) ist, soviel ich weiss, bisher noch nicht aus *Felis lynx* bekannt geworden (vgl. V. Ariola, Revisione della famiglia Bothriocephalidae s. str. Arch. de Parasitologie III, n:o 3. pag. 403).

Die von Rudolphi aus *Felis lynx* beschriebene *Taenia crassicollis* Rud. wird von Linstow als einziger Bandwurm des

Luchses aufgeführt (vgl. Linstow, Compendium der Helminthologie, 1878 pag. 32).

Amanuens Harald Lindberg redogjorde för

Finlands Hippuris-former.

Såsom kändt upptagas i de flesta floror, äfven de nyaste, tvenne former af *Hippuris vulgaris* L., nämligen *H. fluviatilis* Weber och *H. maritima* Hellenius. De betecknas dels såsom varieteter, dels som tillfälliga ståndortsformer. Att den förra endast är att betraktas såsom en af rinnande vatten frambragt form, torde alla vara ense om; att den senare åter anses såsom endast en saltvattens form af *H. vulgaris*, synes mig däremot ej vara riktigt. Det har länge varit min tanke, att *H. maritima* har ett högre systematiskt värde än *H. fluviatilis*. Ett bevis för denna min åsikt torde följande vara. Jag råkade nämligen tillfälligtvis för nagon tid sedan på exemplar af såväl *H. vulgaris* som *H. maritima*, tagna på alldeles samma ställe, en grund hafsvik vid Svartbäck i Inga, Nyl. Häraf framgår således, att, då bägge formerna växa på samma ställe, den senare ej kan anses såsom blott en ståndortsform af den förra. Mot det senare antagandet talar äfven formens geografiska utbredning. Skulle *H. maritima* endast vara en ståndortsform af *H. vulgaris*, borde den finnas längs kusterna till alla de områden, där *H. vulgaris* finnes; så är dock ej fallet, utan är densamma inskränkt till de nordligaste delarna af Europa, Asien och Amerika. Säkert är den känd endast från Norge, Sverige, Finland, Norra-Ryssland, Sibiriens kuster samt från Nord-Amerika, där den enligt Britton's flora är utbredd från Labrador till Hudson Bay samt äfven anförd från Alaska. I Blytt's Norges flora finnes den uppgifven från endast trenne ställen i nordligaste Norge, nämligen från Saltdalen, Porsanger och Vadsö. I Lange's danska flora liksom i Marsson's Flora von Neu-Vorpommern söker man *H. maritima* förgäfves; i bägge dessa upptages endast var. *fluviatilis*. Ascherson och Græbner

omnämna den visserligen i sin Flora des Nordostdeutschen Flachlandes, men, då om densamma säges »Pflanze niedrig (ca. 1 dm), Quirle 4—6 blättrig. — Trockene Strandwiesen», så kan man med skäl fråga sig, om här verkligen menas den typiska *H. maritima;* mig förefaller antagligare, att någon mager form af *H. vulgaris* här föreligger. Hos oss åtminstone växer den ej på torra strandängar, ej heller är den blott ca. 10 cm utan i regeln mer än dubbelt så hög, intet säges om bladen, som dock gifver formen i fråga dess säregna utseende. I Sverige är *H. maritima* känd endast från östra kusten, från Östergötland norrut, saknas således vid västkusten. Buchenau omnämner den ej i sin Flora der Ostfriesischen Inseln. På Grönland åter är den den enda förekommande *Hippuris*-formen och stiger här upp till en höjd af 1.900 fot (Jfr. Meddelelser om Grönland, h. 3, p. 237.). Äfven på Kanin-halfön skall, enligt benäget meddelande af B. Poppius, endast denna form finnas; här håller den sig dock endast till låga stränder, på hvilka den hör till de vanligaste och ymnigaste växterna.

Orsaken till, hvarför *H. maritima* eller som den rätteligen bör kallas *H. tetraphylla* L. fil., Supplementum plantarum systematis vegetabilium, p. 81 (1781), (Hellenius namn är nämligen från år 1786), blifvit så godt som af alla orätt uppfattad, torde vara att söka däri, att man trott sig finna mellanformer mellan denna och *H. vulgaris*. Se t. ex. Hartmans Skandinaviens Flora, 11 uppl., p. 268. Hvad man ansett vara öfvergångsformer, är enligt min tanke ej att betraktas såsom sådana, utan som hafsstrandsformer af *H. vulgaris*, f. *litoralis*, som de kunna betecknas.

Följande har jag funnit utmärka ofvannämnda former.

Hippuris tetraphylla L. fil.

Stam vanl. 20—40 cm hög, internodier 20—30, de midtersta af bladens längd, de på stammens nedre hälft i regel m. el. m. starkt förlängda. Bladen 4, mindre ofta 5, mycket sällan 6 i krans, de mellersta 2 å 3 gånger längre än breda,

vanl. 10—12 mm långa och 3— vanl. 5 mm breda, trubbiga. Hela växten ej så starkt afsmalnande uppåt, med en mera jämnbred omkrets.

Hippuris vulgaris L.

Stam vanl. 20—50 cm hög, internodier 50—60, de midtersta hälften kortare än bladen, i regeln endast de nedersta m. el. m. förlängda. Bladen vanl. 9—11 i krans, flere gånger längre än breda, de midtersta 15—20 mm långa, 1—2 mm breda, m. el. m. starkt tillspetsade. Hela växten starkt afsmalnande i en lång spets, därigenom med smalt pyramidlik omkrets.

f. *litoralis* m. afviker från hufvudformen endast genom något bredare och kortare blad, 12—17 mm långa och 2—3 mm breda, vanl. 6—8 i krans.

För att full klarhet om dessa formers systematiska värde skall vinnas, vore odlingsförsök af nöden. Några dylika har jag dock ej varit i tillfälle att anställa. Om *H. tetraphylla* skall betraktas som art, underart eller geografisk ras är jag ej på det klara med, så mycket är dock säkert, att den ej kan upptagas såsom en med f. *fluviatilis* likvärd form, något som torde framgå af föregående framställning.

Af *H. tetraphylla* har jag sett exemplar från följande inom finska floraområdet belägna lokaler: *Al.*, Eckerö, Storby, leg. J. M. Tengström. *Ab.*, Töfsala, I. O. Bergroth; Pargas, Simonby, Ad. Nordenskiöld; Nystad, Vähä Birkholma, H. Hollmén. *N.*, Ingå, Svartbäck, grund hafsvik tillsammans med *H. vulgaris* f. *litoralis*, Vidar Brenner; Ingå, Stor Ramsjö, E. Hisinger; Kyrkslätt, Porkkala, A. Osw. Kihlman; Esbo, Lill-Bodö, H. L.; Helsingfors, W. Schohin (Herb. Floræ Rossicæ, n. 616); Helsinge, Nordsjö, I. Jansson och N. Reincke; Pärnå, Th. Sælan. *Om.*, Brahestad, Bredskär, in stagno, E. W. Blom. *Kp.*, holmen Stora Keliak, i en putt, I. O. Bergroth; Solovetsk, hafsstrand, I. O. Bergroth. *Ob.*, Uleåborg, W. Nylander; Limingo, in litore marino, M. Brenner. *Li.* Patsjoki, in litore marino ad mare Glaciale, E. Nylander & M. Gadd. *Lr.*, Tshavanga, in stagno litoreo, A. Osw. Kihl-

man. *Lmur.*, Krugloje, V. F. Brotherus. *Lp.*, Svjatoinos, R. Enwald & C. A. Knabe.

H. vulgaris L. är utbredd öfver hela området. Forma *litoralis* har jag sett från nedannämnda ställen: *Al.*, Finström, Bergö, in aqua subsalsa, Th. Sælan; Eckerö, Kyrksundet, H. L.; *N.*, Ekenäs, H. L.; Ingå, Svartbäck, V. Brenner; Helsingfors, Degerö, Jollas, Bastuvik, I. Fazer; Kyrkslätt, Strömsby, Heikovik, hafsstrand vid bäckmynning. *St.*, Raumo, Th. Simming. *Om.* Brahestad, in fossa aquosa, E. W. Blom. *Lim.*, Umba, G. Selin.

Herr Lindberg förevisade exemplar af

Poa irrigata Lindman.

Denna af lektor Lindman ur *Poa pratensis* utbrutna nya art, som skiljes från sistnämnda genom endast tvenne axgrenar i hvarje led, större småax och föga kortare skärmfjäll än blomfjäll, hade af studeranden Hans Buch anträffats på Åland.

Föredragaren, som ännu icke hunnit genomgå det finska materialet af *Poa pratensis*, utlofvade framdeles återkomma till den nya arten och dess förekomst i vårt land och uppmanade herrar exkurrenter att under nästa sommar hafva uppmärksamheten riktad på den nya arten.

Herr Lindberg gjorde vidare å professor J. P. Norrlins vägnar följande meddelande om

Hieracium Fenno-orbicans Norrl.

Den uti Melas Flora omnämnda *Hieracium orbicans* Almqu. bör rätteligen bära ofvanstående namn, emedan det genom undersökningar af Dahlstedt och Norrlin visat sig, att de finska exemplaren icke äro identiska med den svenska formen.

Über Agrypnetes crassicornis Mc Lach.

von

A. J. Silfvenius.

Am $^{3}/_{7}$ 1868 wurde von J. A. Palmén auf Degerö nahe bei Helsingfors ein ♂ einer Trichopteren-Art gefunden, das später von Mc Lachlan als Repräsentant einer neuen Gattung unter dem Namen *Agrypnetes crassicornis* beschrieben wurde (A monographic Revision and Synopsis of the Trichoptera of the European Fauna, Supplement, Part I, p. II—III, Pl. XXIV, 1876). Auf der Insel Ramsö in Esbo wurde am $^{29}/_{7}$ 1891 ein ♂ dieser Art von Fräulein Elin Elmgren angetroffen, und am $^{9}/_{7}$ 1901 von Prof. J. Sahlberg ein drittes nahe beim Dorfe Tvärminne auf einem mit Heleocharis und verschiedenen Gräsern bewachsenen Meeresufer (J. Sahlberg, Catalogus Trichopterorum Fenniae praecursorius, Acta Soc. Faun. Fenn. IX, N:o 3, p. 8, 1893. Meddel. Soc. Faun. Fenn. 28, p. 22—23, 1902). Das Weibchen war lange unbekannt, bis am $^{22}/_{6}$ 1901 ein Exemplar von Stud. M. Weurlander in den Esbo-Skären gefunden wurde (Meddel. Soc. Faun. Fenn. 28, p. 21—22, 1902). In den Sammlungen des entomologischen Museums der Universität Helsingfors wurden noch zwei ♀♀ von *A. crassicornis* entdeckt, die Mc Lachlan selbst, ungespannt wie sie waren, als *Agrypnia pagetana* Curt. bestimmt hatte, und die von Wasastjerna in Österbotten gefunden waren. Das Weibchen wurde von Weurlander (l. c.) beschrieben.

Diese neuen Fünde schienen darauf hin zu deuten, dass dieses Insekt, das als eine grosse Rarität angesehen war, an der finnischen Meeresküste nicht selten ist. In der Tat wurde auf der zoologischen Station Tvärminne diese Art am Meere im Sommer 1903 von Stud. M. Weurlander und mir massenhaft gefunden, und sie gehört im Juli zu den häufigsten Arten an den Ufern der Skäreninseln bei Tvärminne. — Beim Untersuchen der Sammlungen von Trichopterenlarven und -puppen der Universität Helsingfors habe ich *A. crassicornis* von mehre-

ren Stellen erkannt, die alle an den Ufern des Finnischen Meerbusens in Nyland liegen, und Weurlander hat sie im Sommer 1904 mehrmals auf Åland gefunden, wo sie von $^{9}/_{7}$ bis zum August herumflog. Es ist somit diese Art an der finnischen Meeresküste weit verbreitet. Sie ist bisher nur am Meeresufer gefunden worden. Beinahe alle bisher bekannten Exemplare sind in Finland angetroffen, doch wurde eine Larve von *A. crassicornis* von mir am $^{6}/_{5}$ 1905 am Ufer des Finnischen Meer-

Erklärung der Abbildungen.

a. Das 10. Segment und die Appendices praeanales des ♂, Dorsalansicht $^{32}/_{1}$.

b. Genitalfüsse und Penis, Ventralansicht $^{29}/_{1}$.

c. Penis, von der Seite gesehen $^{32}/_{1}$.

d. Das 9.—10. Abd.-segment des ♀, Dorsalansicht $^{15}/_{1}$.

e. Körperende des ♀, Ventralansicht $^{15}/_{1}$.

f. Subgenitalplatte des ♀, mit Kalilauge behandelt, Ventralansicht $^{32}/_{1}$.

busens in Katharinental bei Reval gefunden. Die leicht zu erkennenden Larven und Puppen, ihre Gehäuse und Fundorte habe ich früher (Acta Soc. Faun. Fenn. 27, N:o 2, p. 19—25, Fig. 5 a—n, 1904) eingehend beschrieben. Die Nahrung der Larven ist nicht, wie bei den meisten anderen Phryganeiden, animalisch, sondern besteht hauptsächlich aus Meeresalgen (Fucusstücken und anderen Phaeophyceen, Chlorophyceae-Fäden, Characeen, Diatomaceen), und nur sehr selten findet man im Darme Reste von Insektenlarven, Cladoceren u. s. w. Es verdient vielleicht in diesem Zusammenhang Beachtung, dass die linke Mandibel der Larve (l. c. p. 20, Fig. 5 c—d) anders gebildet ist, als bei den anderen Phryganeiden, da sie in einer doppelten Spitze endigt. Auch kann es erwähnt werden, dass Gregariniden, die häufig im Darme von Phryganeiden parasitieren, auch in Larven dieser Art angetroffen worden sind.

Die früheren Beschreibungen der Imago (Mc Lachlan, Weurlander) mögen hier in einigen Punkten ergänzt werden. Die ♂♂ sind 11—14 mm lang, gespannt 23—28 mm breit, ihre Antennen sind 11—14 mm und die Vorderflügel 11—12 mm lang. Da Mc Lachlan die Antennen des ♂ als »much shorter than the wings, extremely stout» (p. II) charakterisiert, waren sie in dem von ihm beschriebenen Exemplare abnorm kurz. Die ♀♀ sind 13—15 mm lang, gespannt 25—40 mm breit, die Antennen sind 10—13 mm und die Vorderflügel 12—18 mm lang.

Das ♂ ist meist dunkler als das ♀. Die Farbe der Dorsalseite des Körpers variiert beim ♀ von graubraun bis schwarzbraun und die der Ventralseite von blassgelb bis schwarzbraun. Beim ♀ trägt auch der Kopf und das Mesonotum graugelbe Haare. Die Antennen sind bräunlich bis schwärzlich, die Palpen gelblich bis schwärzlich, die Beine graugelb bis graubraun; auch beim ♀ kann das distale Ende der Tibien und der Tarsalglieder etwas dunkler sein.

Von den Gliedern der Antennen ist das 1. stärker als die folgenden, quadratisch oder etwas länger als breit, das 2. ist immer breiter als lang, das 3. zylindrisch oder seltener quadratisch, das 4. quadratisch oder breiter als lang. Die folgenden

Glieder sind relativ länger, jedoch besonders beim ♂ kurz, so dass beim ♂ noch das 8. Glied transversell und das 20. quadratisch sein kann. Die basalen Glieder sind in der Mitte meist mit einem dunklen Querring versehen.

Die Maxillarpalpen des ♀ scheinen auf dem ersten Blick viergliedrig zu sein, und bisweilen sieht man auch bei näherer Untersuchung keine Furche zwischen dem 4. und 5. Gliede. Meist kommt jedoch eine undeutliche Furche zwischen diesen Gliedern vor, obgleich sie auch dann ein Ganzes bilden. Bisweilen ist das 4. Glied am distalen Ende in einen kleinen Fortsatz verlängert, wie bei der ♀-Puppe (Silfvenius, l. c. p. 22, Fig. 5 i). Immer ist das 5. Glied kürzer als die anderen.

Die Nervatur der Flügel beim ♀ wie beim ♂ (Mc Lachlan, Pl. XXIV, *A. crassicornis*, Fig. 1), die Form ist beim ♀ meist relativ breiter. Die Dorne fehlen beinahe ganz auf den Vordertibien und Vordertarsen des ♂; die anderen Beine wie auch die Beine des ♀ sind auf den Tibien und den Tarsalgliedern mit einigen gelben Dornen versehen. Die Sporne der Vordertibien variieren bei verschiedenen Exemplaren; beim ♀ sind sie grösser als beim ♂. Bald sind die beiden Sporne gleich lang, bald ist der eine grösser, dunkler, der andere gelblich, dornartig. Die Glieder der Mitteltarsen sind beim ♂ und ♀ etwa gleich breit, breiter als die der anderen Tarsen. Beim ♀ sind noch die Glieder der Hintertarsen verbreitert, beim ♂ aber nicht. Das 1. Glied der Vordertarsen ist 0,8—0,95 mm lang, das 2. 0,35—0,5, das 3. 0,3—0,4, das 4. 0,3—0,35 und das 5. 0,55—0,65 mm lang. Auf dem Vorderrande der Mittel- und Hintertarsen steht eine Reihe von langen Haaren, die auf den Mitteltarsen länger sind; auf den Vordertarsen fehlen die Haare.

Die allgemeinen Charaktere der Genitalanhänge der Phryganeiden (Klapálek, Die Morphologie der Genitalsegmente und Anhänge bei Trichopteren, Bull. intern. de l'Acad. d. Sciences de Bohême VIII, p. 26—27, 1903) passen auch auf *A. crassicornis*. Der praesegmentale Rand des 9. Abd.-segments ist beim ♂ gerade; der postsegmentale Rand ist dorsal in einen medianen, kleinen, abgerundeten Fortsatz verlängert und mit langen Bor-

sten versehen, lateral ist er in der Mitte spitz vorgezogen, ventral aber seicht eingebuchtet. Dorsal ist das 9. Segment stark verkürzt. Die Dorsalplatte des 10. Segments (Fig. a) ist distal schmäler und am Hinterrande eingebuchtet; die Appendices praeanales sind deutlich, dunkelbraun und stehen in den proximalen, lateralen Ecken der Dorsalplatte des 10. Segments. Der Penis ist ventral am distalen Ende ausgehöhlt, dorsal aber nicht, er ist distal von einer Längsfurche zweigeteilt. In der Ventralansicht ist der Penis bei der Mitte ventral verdickt und wird gegen den geraden distalen Rand und oft auch gegen die Basis hin schmäler. Penis ohne Zähne. Über die Seitenansicht vergl. Fig. c.

Die Genitalfüsse (Fig. b) sind zweigliedrig, das erste Glied endigt in einer ventralen Spitze und trägt auf der lateralen Seite einen kurzen, mittleren Ast. Das zweite Glied liegt dorsal, es trägt am inneren Rande längere Haare und ist keulenförmig, nicht, wie nach Mc Lachlan (p. III, Fig. 8) »seen full in front — — obliquely truncate and slightly excised».

Die Genitalanhänge des ♀ (die vereinigte Dorsalplatte des 9.—10. Abd.-Segments (Fig. d) und die Subgenitalplatte (Fig. e, f)) bieten nichts von dem allgemeinen Typus der Phryganeiden abweichendes dar (Klapálek, l. c. p. 27).

Zu den von Mc Lachlan und Weurlander schon früher gegebenen Unterschieden zwischen *A. crassicornis* und *Agrypnia pagetana* Curt., die in allgemeinem Habitus einander sehr ähnlich sind, mag folgendes hinzugefügt werden. An den Antennen von *A. pagetana* fehlt der dunkle Querring der Basalglieder, die Glieder der Antennen sind bei dieser Art relativ länger (nur das 2. Glied ist breiter als lang, und das 4. ist schon zylindrisch). Die Maxillarpalpen des ♀ sind bei *A. pagetana* deutlich fünfgliedrig, der Vorder- und Aussenrand der Vorderflügel vereinigen sich in einem spitzen Winkel, und der Aussenrand ist schräg abgestutzt. Besonders beim ♀ von *A. crassicornis* ist dieser Winkel stumpfer, mehr abgerundet, und der Aussenrand ist mehr gerade abgestutzt. Die Flügel sind beim ♂ und ♀ von *A. crassicornis* relativ schmäler als bei *A. pagetana*. Die

Mittel- und Hintertarsen sind bei dieser Art nicht verbreitert und nicht mit langen Haaren versehen. Auch bei den ♀ der beiden Arten sind die Genitalanhänge genügend von einander unterschieden (vergl. Fig. d–f mit Mc Lachlan, Pl. IV, *A. pagetana* Fig. 3–4 und Klapálek, Taf. IV, Fig. 15).

Die ersten Imagines von *A. crassicornis* wurden bei Tvärminne im Sommer 1903 am $^{18}/_{6}$ und im Sommer 1904 am $^{30}/_{6}$ gefunden, und es dauerte die Flugzeit in jenem Jahre bis zum $^{25}/_{7}$, in diesem bis zum ^{9} s. (Im Sommer 1904 wurden noch am $^{5}/_{7}$ erwachsene Larven, die überwintert hatten, gefunden). Da die Imagines, wie gesagt, sehr häufig sind, kann man sich darüber wundern, dass sie früher nicht öfter angetroffen wurden. Dies beruht jedoch auf der verborgenen Lebensart des erwachsenen Insekts. Niemals habe ich die Imagines dieser Art fliegen gesehen, sie ruhen am Tage auf den Stengeln von Phragmites, Elymus, Phalaris arundinacea u. s. w., auf Felsenabhängen, ganz nahe der Oberfläche des Meeres aus und, wenn sie erschreckt werden, versuchen sie, wie gesagt, niemals sich durch Fliegen zu retten, sondern laufen sehr schnell auf der Oberfläche des Meeres zu einem anderen Schlupfwinkel [1]). Darum ist es schwer diese Art mit dem Ketscher zwischen den Gewächsen zu erbeuten, dagegen findet man sie leicht, wenn man mit einem Boote ganz nahe an den Uferfelsen fährt und die Felsen ein wenig oberhalb der Oberfläche untersucht. Wirft man dann Wasser an die Felsböschung, so laufen die Imagines dieser Art heraus, machen einen kurzen Ausflug auf das Meer und wenden zurück, wobei man sie fangen kann [2]).

---

[1]) Die nahe verwandte *Agrypnia pagetana* Curt. beträgt sich erschreckt ganz anders. Sie fliegt eine kurze Strecke, macht Halt am unteren Teile irgend eines Wassergewächses und wandert schnell aufwärts bis zu der Spitze des Gewächses.

[2]) Auf diese Weise ruhen an den Felsen auch *Agrypnia picta* Kol., *Cyrnus flavidus* Mc Lach. und *Agraylea multipunctata* Curt. *C. flavidus* beträgt sich, wenn man Wasser auf ihn wirft, ganz so wie *A. crassicornis*; auch er macht einen kurzen Ausflug auf der Oberfläche des Meeres, wendet bald zurück und scheint ungern zu fliegen.

Beim Ablegen der Eier begeben sich die Weibchen unter die Oberfläche des Wassers. Ich habe auch gesehen, wie das Weibchen längs einem Phragmitesstengel sich mit einer Luftblase unter den Flügeln ins Wasser begab. Die breiten Mittel- und Hintertarsen, die dazu noch mit steifen Haaren am Vorderrande versehen sind, dienen als Ruder beim Schwimmen. Die Laichmassen sind immer im Wasser, an Steinen, Phragmitesstengeln, Zweigen und am Boden liegenden Hölzern befestigt.

Die Laichmassen sind 23—31 mm lang, 17—20 mm breit, kranzförmig; der Gallertstrang ist 5—8 mm breit. Die Farbe der Gallerte ist schwach grünlich oder bräunlich, nicht ganz durchsichtig. Die Eier liegen in Querringen; sie sind breit elliptisch, die Schale ist ziemlich farblos und der Dotter grün. Die beiden Enden der Eier sind bald gleich, bald ist das eine etwas dicker. Die Eier sind 0,74—0,76 mm lang, 0,62—0,64 mm breit. Nach Verlauf von 10—22 Tagen verlassen die Larven die Eier (im Jahre 1903 wurden die ersten jungen Larven am $^4/_7$ gefunden) und sind Ende August erwachsen, es überwintert diese Art somit im Larvenstadium.

Zum Schluss zähle ich die Fundorte auf, wo *Agrypnetes crassicornis* bisher angetroffen wurde: *Nylandia:* Helsingfors, Degerö, Svartholmen, Drumsö; Esbo, Löfö, Gröthohnen, zwischen Ryss- och Birisholmen, Ramsö; Kyrkslätt, Porkkala (Utterböte); Tvärminne, Krogarviken, Gloviken, Söderviken, Ekskärsviken, Halsholmen, Brändskär, Längskär, beim Dorf Tvärminne. *Alandia:* Finnström, Godby; Korsnäs fjärd, Färjsundet; Saltvik, Saltviken. *Ostrobothnia* (Wasastjerna). *Estonia:* Reval, Katharinental.

Förändringar i Helsingfors stads flora.

Af

M. Brenner.

I följd af de stora förändringar Helsingfors stads område under tidernas lopp och isynnerhet under de sista årtiondena undergått, har självfallet ortens flora lidit stort intrång och till

sin sammansättning helt och hållet ombildats, där den ej rent af utrotats.

Anledning synes därför förefinnas, att i korthet söka sammanfatta de inträffade förändringarna, om ock en önskvärd fullständighet, hvad de enskilda växtformerna beträffar, numera af lätt förstådda skäl ej torde kunna ernås. Att dessa förändringar hufvudsakligen bestå i ett försvinnande af den ursprungliga vegetationen och de former, som utgjort dess beståndsdelar, ligger i sakens natur, om ock ett antal former i följd af kulturens inflytande kunnat tillkomma och till och med genom sin talrikhet förändra vegetationens utseende.

Det område, som af det nuvarande Helsingfors, förstäderna omedräknade, upptages, eller den i Finska viken utskjutande halfön Helsingnäs med dess fordom åt nordost och öster sig sträckande mindre halfö Estnäs med Estnässkatan, har såväl till sin yttre omkrets som till sin yta undergått så genomgripande förändringar, att föga af dess ursprungliga natur mera återstår. Efter att endast med ett smalt näs, där den nuvarande Kapell-esplanaden, tidigare kallad Kalfhagen, befinner sig, hafva sammanhängt med Helsingnäs, har numera Estnäs i följd af den från Tölöviken mot sydost inträngande grunda och gyttjiga Glovikens uppgrundning och igenfyllande ända till Hagasund och Kajsaniemi udde därmed fullständigt sammanvuxit, hvarjämte samma forna halfö genom utfyllningar i söder, till en början genom afstjälpning af stadens sopor och annat affall, fått sin mot Stadsviken eller nuvarande Södra hamnen stötande låga och sumpiga strand ersatt af det nuvarande Salutorget med dess ända ut till djupt vatten utbyggda granit-strandmurar.

Denna Estnäs-halfö, till hvars söder om Estnäsgatan och Estnäsbacken, tidigare Bessnäs- och Bestnäsbacken, belägna del staden enligt år 1639 fattadt beslut från sin forna plats vid Helsinge-forsen öfverflyttades, utgjordes till sin största del af högst oländig mark, höga branta berg och sanka kärr. Odlad mark fanns i halföns nordvästra del Stadshagen, d. v. s. det nuvarande Kajsaniemi med Botaniska trädgården, samt söder därom uti emellan nuvarande Järnvägstorget och Fabiansgatan

befintliga åkrar. Den nordöstra delen, sedermera kallad Kronohagen, var bevuxen med »väldiga furor», den bergiga östra halfön, Estnässkatan, åter, numera orätt kallad Skatudden, [1] och på finska ännu oegentligare Katajanokka, var bevuxen med »hög präktig skog», som för fartygen i stadens hamn, nuvarande Norra hamnen, lämnade »ett utmärkt skydd vid storm och oväder». Först långt efter Estnäs-halföns bebyggande började stadens fiskarebefolkning bosätta sig här på Skatan, hvarefter denna fick namnet Fiskarebacken. Uppgiften att Helsingfors stad från sin ursprungliga plats vid Helsinge-forsen eller Vandaås mynning skulle hafva flyttats till Estnäs-skatan, är sålunda ej riktig.

Den egentliga Helsingnäs-halfön var tillsvidare obebyggd. Dess till den dåvarande staden närmast belägna del, väster om Glo- och Stadsvikarne, utgjordes af bergig mark med små »gran- och tallbuskar», längre åt väster mot Sandviken vidtog sandmo med furuskog och i söder åter »med enbuskar, tall och al» glest bevuxna stenrösen och högre berg, såsom Johanne-, Jungfru- och Kasabergen, hvilka antingen såsom de förra i sydväst och söder småningom sänkte sig mot hafvet, Röd- och Tärnbergen, eller, i sydöstra delen delvis brant stupade däri. Äfven här låg emellan bergen kärrmark, såsom den nuvarande Brunnsparken, Röddäld och Fabriksparken, äfvensom små träsk, numera mer eller mindre fullständigt uttorkade och igenfyllda.

Såsom af stadens nuvarande topografi framgår, qvarstå ännu en del af de ursprungliga bergen, antingen kala och sterila eller öfvertäckta med jord och trädgårds- eller parkanläggningar, eller under form af bebyggda och stenlagda backar, en stor del däremot äro bortsprängda, kärren och dalarne åter äro uttorkade och påfyllda samt antingen bebyggda eller förvandlade till torg, gator eller parker.

Hvad vegetationen beträffar, måste den väl antagas hafva

[1] Namnet, en förkortning af Skăta-udden, d. v. s. udden af en i hafvet utskjutande skogbevuxen bergig udde eller liten halfö (skăta), bör uttalas Skătúdden, ej Skātudden, en af skator bebodd udde.

varit af samma beskaffenhet som i den närmast angränsande bergstrakten.

Sålunda bekläddes marken i den hufvudsakligen af tall med inblandning af björk, rönn, asp, sälg, hägg och gran samt en-, vide- och *Ribes alpina*-buskar bestående glesa skogen af ett med *Hypna*, *Dicrana* och *Polytricha* samt *Cladinae*, *Cladoniae*, *Cetrariae*, *Peltigerae*, *Peltideа* och *Nephroma*, äfvensom *Aira flexuosa*, *Agrostis vulgaris*, *Dactylis*, *Calamagrostis epigeios*, *lanceolata* och *phragmitoides*, *Anthoxanthum*, *Melica* och *Luzula pilosa* blandadt ristäcke af ljung, lingon-, blåbärs- eller kråkris, hvarur hallonbuskar, *Pteris*, *Polystichum spinulosum* och *filis mas*, *Solidago*, *Epilobium angustifolium*, *Melampyrum pratense* och *silvaticum*, *Pyrolae*, *Trientalis*, *Potentilla erecta*, *Majanthemum* och på sluttningarne *Poa nemoralis*, *Carex digitata* och *pilulifera*, *Fragaria vesca*, *Rubus saxatilis* och *arcticus*, *Anemone nemorosa* och *hepatica*, *Viola Riviniana* och *canina* var. *montana*, *Oxalis acetosella*, *Orobus vernus*, *Vicia cracca* och *sepium*, *Stellaria graminea*, *Hieracium pilosella*-former, *H. vulgatum*, *praetenerum*, *cincinnulatum*, *caesium*, *umbellatum* etc., *Equisetum arvense*, *pratense* och *silvaticum*, *Lycopodium*-arter med flere framstucko.

I de vattensjuka sänkningarna förhärskade *Sphagna* och *Hypna* med *Eriophora* och *Carices* samt *Ledum*, *Vaccinium uliginosum*, *Andromeda polifolia*, *Comarum*, *Menyanthes*, *Calla*, *Caltha*, *Rubus chamaemorus*, *Empetrum*, *Oxycoccus*, *Drosera* samt *Salix*-buskar, de kala bergen åter erbjödo en moss- och lafvegetation af hufvudsakligen *Grimmiae*, *Racomitria*, *Dicrana*, *Polytricha*, *Hypna*, *Leskeae*, *Anomodon*, *Pterigynandrum*, *Ptilidium*, *Hedrigia*, *Tortula ruralis*, *Ceratodon*, *Brya* och *Andreaea* samt *Lecideae*, *Lecanorae*, *Urceolaria*, *Leproloma*, *Parmeliae*, *Physciae*, *Platysma glaucum* och *Fahlunense*, *Stereocaulon paschale* och *denudatum*, *Cladinae* och *Cladoniae*, *Alectoria chalybeiformis*, *Gyrophorae*, *Sphaerophoron coralloides* och *fragile* m. m., jämte *Polypodium vulgare*, *Cystopteris fragilis*, *Woodsia ilvensis*, *Asplenium septentrionale* och *trichomanes*, *Polystichum spinulosum*, *Sedum acre* och *telephium*, *Rumex acetosella*, *Festuca*

ovina och *rubra*, *Agrostis canina* och *vulgaris*, *Aira flexuosa*, *Campanula rotundifolia*, *Epilobium montanum*, *Senecio silvaticus*, *Antennaria*, *Viola tricolor*, *Spergula vernalis*, *Stellaria graminea*, *Arabis thaliana* och *suecica*, *Veronica officinalis*, *Potentilla argentea*, *Convallaria polygonatum*, *Erigeron acris*, *Solidago*, *Hieracium pilosella*, *furricolor*, *saxifragum*, *oribates*, *rufescens*, *linifolium*, *umbellatum* etc.

På Sandvikstraktens, Kampens och Kronohagens furumoar förekommo bland ljung, lingon- och blåbärsris, *Lycopodia*, *Hypna*, *Dicrana*, *Polytricha*, *Cladoniae*, *Cladinae* etc. våra vanliga skogsväxter, såsom *Antennaria*, *Trientalis*, *Majanthemum*, *Luzula pilosa*, *Potentilla erecta*, *Pyrolae*, *Linnaea*, *Melampyra*, *Aira flexuosa*, *Festuca ovina*, *Agrostis vulgaris*, *Calamagrostis epigeios*, *Pteris*, *Solidago*, *Hieracium umbellatum* och *radiosum*, *Epilobium angustifolium*, äfvensom sannolikt *Carex globularis*, *Listera cordata*, *Stellaria Friesiana* och den ännu på vår tid i stadens omgifningar tidtals anträffade *Monotropa*.

De inre vikarnes af vass- och säfbankar bekransade stränder voro, liksom äfven de yttre steniga eller sandstränderna, bevuxna med tätare eller glesare klibbal-dungar med bland annat *Melandrium silvestre*, *Corydalis solida*, *Paris*, *Oxalis*, *Anemone nemorosa*, *Stellaria holostea* och *nemorum*, *Ranunculus auricomus*, *acris* och *repens*, *Viola Riviniana* och *palustris*, *Aira caespitosa*, *Calamagrostis lanceolata*, *Agrostis vulgaris* etc. samt hufvudsakligen utanför alarne *Caltha*, *Potentilla anserina*, *Ranunculus flammula*, *Scutellaria galericulata*, *Myosotis palustris* och *caespitosa*, *Galium palustre*, *Hierochloa borealis*, *Agrostis alba*, *Calamagrostis neglecta*, *Carex-*, *Scirpus-* och *Juncus*-arter, på de yttre stränderna mot hafvet åter frodades *Myrica gale*, *Cornus suecica*, *Potentilla anserina*, *Erythræa littoralis*, *Aster tripolium*, *Veronica longifolia*, *Lysimachia vulgaris*, *Lythrum*, *Valeriana officinalis*, *Sonchus arvensis* var. *littoralis*, *Silene inflata* var. *littoralis*, *Hieracium umbellatum*, *Angelica littoralis*, *Rumex crispus*, *Scutellaria*, *Lotus*, *Cakile*, *Halianthus*, *Glaux*, *Sagina nodosa*, *Plantago maritima*, *Atriplex hastata*, *patula* och *littoralis*, *Allium schoenoprasum*, *Digraphis*, *Elymus*, *Calamagrostis neglecta*, *Fes-*

tuca arundinacea och *rubra*, *Agrostis alba*, *Atropis distans* med var. *pulvinata*, *Juncus Gerardi*, *Triglochin maritimum*, *Carex vulgaris*, *Oederi*, *canescens*, *norvegica*, *glareosa* etc., *Scirpus uniglumis*, *pauciflorus*, *acicularis*, *glaucus* och *rufus*, *Equisetum arvense* var. *decumbens* och på grundt, tidtals fullständigt utfallande vatten *Scirpus parvulus* med *Potamogeton filiformis*, *Zannichelliae*, *Ruppiae*, *Nitella-* och *Chara*-arter, samt på de kala strandklipporna *Gyrophora erosa*, *Physcia parietina* med var. *aureola*, *Ph. ciliaris* var. *saxicola*, *Ph. caesia* och *aquila*, *Placodium murorum*, *Squamaria cartilaginea* och *saxicola*, *Lecidea atroalba*, *Endocarpon miniatum* med. var. *complicatum*, *Verrucaria maura* och *clopima* etc.

Hvad slutligen de större sötvattensamlingarna eller de så kallade träsken beträffar, utgjordes deras vegetation sannolikt af *Batrachium-*, *Potamogeton-*, *Myriophyllum-*, *Sparganium-*, *Sagittaria-*, *Callitriche-* och *Lemna*-former, jämte *Equisetum limosum*, *Hippuris*, *Glyceria fluitans*, *Catabrosa aquatica*, *Juncus-*, *Carex-*, *Scirpus-* och *Eriophorum*-arter, *Iris*, *Cicuta*, *Menyanthes*, *Alisma*, *Comarum*, *Triglochin palustre*, *Bidens*, *Calla*, *Caltha*, *Pedicularis*, *Peucedanum*, *Nasturtium palustre*, *Lycopus*, *Mentha arvensis*, *Lysimachia*, *Epilobium palustre*, *Myosotis palustris* och *caespitosa*, *Viola palustris*, *Galium palustre* och *uliginosum*, *Alopecurus geniculatus*, *Ranunculus sceleratus*, *flammula*, *repens*, *auricomus* och *acris* med flere längs stränderna och i deras närhet.

Tidigast af alla torde dessa sistnämnda växtsamhällen hafva utrotats, i det vattensamlingarne utdikades och den härigenom i dagen komna mullrika bottnen besåddes eller planterades med kulturväxter för människans behof. Härigenom och genom den begynnande bosättningen infördes den här af så kallade ogräsväxter, dels tillfälliga och växlande, dels fast bosatta och nästan outrotliga, som under de följande århundradena ända intill våra dagar icke allenast tagit den odlade jorden i besittning, utan äfven spridt sig öfverallt, där de möjligtvis kunnat få fotfäste.

I den mån området bebyggdes och odlades, utrotades na-

turligtvis dessutom den ursprungliga skogs-, berg- och kärrvegetationen samt ersattes delvis af de odlade växterna jämte dem åtföljande ruderat- och ogräsväxter, äfvensom ängs- och lundväxter i de åt sig själfva lämnade trädgårdarna och parkanläggningarna, ända därhän, att af den ursprungliga floran numera endast obetydliga rester återstå på de få obebyggda och oplanerade bergen i halföns nordligaste och sydligaste delar samt någon obetydlig strandremsa.

Kronohagens [1] och Sandvikstraktens resliga furor samt Estnässkatans höga präktiga skog hafva spårlöst försvunnit, och af Helsingnäs-halföns glesa småväxta skog se vi numera endast i stadens utkanter och parker några få tallar, granar, rönnar, häggar, aspar och sälgar, samt någon enstaka hassel- och nyponbuske, förutom talrikare qvarstående björk och ställvis klibbal. Gråalen, som nu i stadens närmaste grannskap ända till Edes- och Tölövikarne samt på de närmaste holmarne allmänt anträffas, förekommer ej som vild inom stadens bebyggda område, och äfven dess hybrid med klibbalen, *Alnus pubescens*, hvaraf ännu för några år sedan ett träd fanns invid Svandammen i Kajsaniemi, är numera här utrotad.

Hvad i öfrigt den den ursprungliga vegetationen efterträdande vegetationen beträffar, kunna vi om denna, jämte kvarlefvorna af den ursprungliga, bilda oss en föreställning genom W. Nylanders år 1852 publicerade *Flora Helsingforsiensis*, där likväl icke allenast Helsingfors stads flora, utan äfven omgifningarnas ända till Wihtis och Borgå behandlas, samt endast ett mindre antal växter särskildt för vår stad angifves.

Vid denna tid var, med undantag af Broberget i nordost samt enskilda mindre bergspartier och dyfyllda sänkningar, där Patologiska Institutet, Statsarkivet, Finlands Bank, Finska Litteratursällskapets hus, Riddarhuset och Universitetets labora-

[1] Sedan Estnäs-halföns gamla furuskog nordost om staden nedhuggits, användes platsen en tid som beteshage för kronans hästar, hvaraf namnet Kronohagen uppstod, ett namn, som numera användes för hela trakten nordost om Senatstorget, det forna Kärret samt Estnäsbacken äfven däri inbegripna.

toriibyggnad nu stå, äfvensom Botaniska trädgården, Kajsaniemi och andra ännu obebyggda delar, hela Estnäs-halfön bebyggd; Gloviken hade, tack vare dess användning som afstjälpningsplats för allslags affall och förbrukadt gods, dragit sig tillbaka till det nuvarande Järnvägstorget, som då var en vass- och säfbevuxen sumpmark, med tillräckligt vatten likväl för att på höstvintern kunna tjäna som skridskobana, medan kvarteren närmast i söder och sydväst t. o. m. Studenthustomten utgjordes af bottenlösa dypölar eller plantager, och det fria vattnet gick upp till det nuvarande lokomotivstallet; på Helsingnäs hade väl de tidigare här anlagda åkrarna och grönsaksodlingarna samt trädgårdarna fått gifva vika för de nybyggda stadsdelarna Kampen och Nystaden, dock voro ännu större delarne af Kampen, Gräsviks- och Sandvikstrakten-, Johanne-, Tärn-, Jungfru- och Ulrikasborgsbergen, äfvensom västra delen af Ulrikasborgs brunnspark oplanerade och obebyggda samt delvis med martallar, björk- och videbuskar bevuxna, medan den nuvarande Rödbergsstadsdelen, liksom den västra, mot Södra hamnen liggande delen af Estnässkatan och den därifrån i sydväst genom ett smalt sund skilda Lökholmen, numera förenade under namnet Skatudden [1], voro bebyggda med låga kojor, på hvilkas med en riklig moss- och gräsvegetation klädda torftak bland annat *Allium schoenoprasum*, *Sedum acre* och *telephium*, *Silene viscosa* och *Echinospermum lappula* bidrogo till prydnaden. På Ulrikasborgsberget, så benämndt efter ett härstädes i slutet af 1740-talet befintligt försvarsverk Ulrikasborg, anträffades ännu spår af detta fäste i form af branta, i berget huggna klippväggar och fördjupningar samt murbruksgrus, hysande några sällsynta kalkmossor och lafvar, allt detta nu af hitsläpad jord öfvertäckt, utjämnadt och utplånadt. Den under åren 1834—1838 i ett al- och videkärr samt på »ödsliga bergsträckor med ljung, starrgräs, enris och vattenpussar mellan klipporna» anlagda Ulrikasborgs brunnspark befann sig ännu i sin barndom, med naturlig

[1] Sedan 1840-talet genom en i berget sprängd kanal skild från den öfriga staden.

lund- och i nordvästra hörnet kärrvegetation, Röddäld och Gardesträdgården, den sednare på 1820- och 1830-talen en lummig privat trädgård, där enligt nu gällande stadsplan den s. k. Fabriksparken med angränsande gator projekterats, samt området emellan Eriks-, Kyrkogårds- och Lappviksgatorna upptogos af kål- och andra grönsaks-plantager, och Alkärr vid Lappviken gjorde då ännu skäl för namnet.

Större vattensamlingar funnos på flere ställen, dels konstgjorda, såsom båda dammarne i Kajsaniemi, stora och lilla dammen i Brunnsparken, dammarne i Röddäld och Sinebrychoffs trädgård vid Sandviken, dels naturliga, såsom stora och lilla träsket emellan Tärn-, Jungfru- och Johanne-bergen, det förra sträckande sig från hörnet af Bergmansgatan och Jungfrustigen, båda då ännu oplanerade, i sydvästlig riktning nästan ända till hafvet, det sednare beläget emellan de nuvarande Jägare- och Bergmansgatorna, samt Rödbergsträsket, det enda som ännu delvis, jämte Svandammen i Kajsaniemi och de två mindre Sinebrychoffska dammarne, finnes kvar. Dessutom funnos öfverallt större eller mindre, delvis rätt djupa pölar och mosskärr, om sommaren hvita af ängsull, och midt i staden delade ett djupt öppet dike Glogatan emellan Regerings- och Alexandersgatorna i två smala delar.

Naturliga stränder funnos då ännu rundt omkring hela Helsingnäs, med undantag af i Södra hamnen från Ulrikasborgs skeppsvarf till Skatuddskanalen, vidare omkring hela Skatudden, med undantag af några magasins-träbroar vid Södra hamnen, samt längs Estnäs-halföns nordöstra och norra strand från Elisabetstorget vid Norra hamnen ända in i Tölö-viken.

Särskildt för staden uppgifver Nylander då i ofvan nämnda *Flora Helsingforsiensis:* såsom här och der förekommande *Nepeta cataria*, *Melilotus alba*, *Chenopodium rubrum* och *glaucum*, såsom sällsyntare *Solanum nigrum*, *Hyoscyamus niger*, *Chenopodium urbicum* och *Hieracium collinum* (= *H. pratense*), såsom rara *Lamium amplexicaule*, *Camelina sativa*, *Malva borealis*, *Geranium bohemicum*, *Erodium cicutarium*, *Agrostemma githago*, *Galium trifidum* och *Corylus*, såsom all-

männa *Lamium album*, *Stachys palustris*, *Lepigonum rubrum* och *Juncus bufonius* samt utan vidare uppgift *Erysimum hieraciifolium*, *Sisymbrium alliaria*, *Hieracium rigidum* och *Carex sparsiflora*, äfvensom enligt F. Nylander *Polygala comosa*, *Blysmus compressus* och *Carex montana*, hvilka tre sistnämnda dock med säkerhet icke tillhört traktens flora. Dessutom uppgifves för Kajsaniemi *Stellaria nemorum*, *Cuscuta europaea*, *Festuca gigantea* och *Holcus lanatus*, vid Tölö-viken *Nasturtium armoracia*, i Botaniska trädgården *Campanula cervicaria*, *Ficaria*, *Anemone ranunculoides*, *Fragaria elatior*, *Rumex hippolapathum* och *Gagea lutea*, i Gloet *Carex norvegica*, på Kampen *Salix repens*, i ryska kyrkogården vid Gräsviken *Artemisia campestris* och *Rosa canina* (= *R. glauca*), vid gamla kyrkan *Tragopogon pratense*, på Rödbergen *Galium trifidum* och *Cakile maritima* samt vid Rödbergen *Ruppia rostellata*, *Chara crinita*, *aspera* var. *glabrata* och *nidifica*, vid badhuset *Cirsium heterophyllum*, *Cakile*, *Cotoneaster vulgaris* och *Bromus mollis*, på Kalliolinna vid Blekholmssundet *Trifolium agrarium*, på Ulrikasborgsberget vid astronomiska observatorium *Utricularia intermedia*, *Nitella gracilis* och *Trifolium arvense*, på Skatudden *Echinospermum lappula* och *Silene viscosa*, förutom några på odlade ställen förekommande förvildade växter, såsom *Mentha gentilis* f. *Agardhiana*, *Lepidium sativum*, *Hesperis matronalis*, *Populus balsamifera* och *nigra*, *Salix viminalis*, *Atriplex hortensis* och *nitens* (med f. *sanguinea* vid badhuset) etc. Härtill bör tilläggas *Najas marina*, hvilken, ehuru i arbetet ej omnämnd, dock af Nylander vid Helsingfors tillvaratagits.

Äfven några mossor och lafvar uppräknas i samma arbete, såsom *Hypnum dimorphum* och *Sphaerophoron fragile* på klipporna vid Tölö-viken, *Trichostomum tortile* [1], *Pottia truncata* och *Scapania nemorosa* vid Tölö-viken, *Parmelia lanata* på de nordliga klipporna i staden, *Lecidea sabuletorum* var. *euphorea* i Kajsaniemi, *Pycnothelia papillaria* på Kampen, *Baeomyces icmadophilus* i *Sphagnum*-kärr vid Sandviken, *Jungermannia*

[1] Enligt V. F. Brotherus sannolikt var. *pusillum*.

plicata och *Verrucaria clopima* på Rödbergen, *Orthotrichum Hutchinsiae*, *Physcia aquila* och *Endocarpon miniatum* var. *complicatum* på klipporna vid badhuset, *Buxbaumia aphylla* och *Stereocaulon condensatum* vid Kalliolinna, *Bryum argenteum*, *Orthotrichum anomalum*, *Encalypta exstinctoria*, *Racomitrium lanuginosum*, *Tortula convoluta* och *unguiculata*, *Trichostomum tortile* [1] *Fossombronia pusilla*, *Preissia commutata*, *Platysma nivale*, *Peltigera limbata*, *Pannaria nigra*, *Lecidea sabuletorum* f. *campestris*, *Verrucaria tephroides* samt *Collema furvum*, *crispum* och *pulposum* på Ulrikasborgsberget vid astronomiska observatorium, *Squamaria cartilaginea* på Skatudden, samt *Hypnum incurvatum* och *pseudoplumosum*, *Leskea subtilis*, *Orthotrichum fallax*, *Racomitrium fasciculare*, *Dicranum heteromallum*, *Platysma pinastri* och *Endocarpon miniatum* utan närmare angifven lokal.

Dessutom hade af Nylander här insamlats ett antal mossor, som dels icke alls, dels, såsom i trakten öfverhufvud förekommande, icke särskildt för staden angifvits, såsom *Racomitrium heterostichum* från Lappviken, *Bryum capillare*, *Tortula fallax* och *Cephalozia Starkei* från Ulrikasborgsberget samt *Orthotrichum pallens*, *Grimmia Mühlenbeckii*, *Racomitrium canescens* och *lanuginosum*, *Dicranum congestum*, *Aulacomnium palustre*, *Sphagnum rigidum* och *acutifolium*, *Scapania irrigua*, *Jungermannia attenuata*, *longidens* och *minuta* från Helsingfors i allmänhet. Äfven några i *Flora Helsingforsiensis* icke omnämnda lafvar hafva af Nylander till universitetets samlingar härifrån inlämnats, men förbigås här såsom öfverhufvudtaget mindre allmänt kända.

Förutom dessa nu här för staden särskildt anmärkta, till största delen med odlingen och människans bosättning följande och öfverhufvudtaget sällsyntare växter, ingingo naturligtvis i sammansättningen af stadens flora, där en sådan alls kunde i fråga komma, flertalet af de för området i allmänhet uppräknade allmännare, för odlade byggder karaktäristiska, jämte

[1] Enligt S. O. Lindbergs bestämning äfven var. *pusillum*.

kvarlefvor från äldre tider, till ett antal af vidpass 330 kärlväxter, hvaraf en tredjedel nykomlingar, hvilkas återuppräknande här ej torde erfordras.

Däremot måste ur förteckningen uteslutas sådana växter, som på grund af de för dem erforderliga lokalernas förstörande från ortens flora försvunnit. Sådana äro i främsta rummet skogarnas innebyggare, såsom *Linnaea borealis*, *Pyrolae*, *Listera cordata*, *Carex globularis*, *Aspidium*- och *Lycopodium*-arterna, *Ledum palustre* samt delvis *Calluna*, jämte alla skogsmossor och lafvar samt af bergmossor och lafvar åtminstone till största delen sådana i större fläckar eller mattor löst anhopade, såsom *Racomitria*, *Hedwigia*, *Sphaerophoron*, *Stereocaulon*, *Cetrariae*, *Cladoniae* och *Cladinae*, hvilka redan i följd af den talrikare vordna befolkningens direkta åverkan gingo sin undergång till mötes. Vidare större delen af sötvattnens, de sanka markernas och strändernas bebyggare, i den mån dylika lokaler genom uttorkning och påfyllning inskränktes, utan att de vanligaste bland dessa dock tillsvidare ännu fullständigt utrotats.

Bland växter, som redan vid tiden för utgifvandet af *Flora Helsingforsiensis* säkerligen här funnos, ehuru de då ej observerats, kunna nämnas de sedermera iakttagna, men numera åtminstone delvis utrotade *Andreaea crassinervis*, *Trichostomum flexicaule*, *Racomitrium sudeticum* och *Hypnum arcuatum* på Broberget, *Phascum acaulon*, *Pottia intermedia* och *truncatula*, *Tortula unguiculata*, *Fissidens viridulus*, *Mnium medium* och *silvaticum*, *Bryum pendulum* och *bimum* var. *cuspidatum*, *Dicranella rufescens*, *Orthotrichum fastigiatum* och *pallens*, *Hypnum varium* var. *oligorrhizum*, *radicale*, *curvipes*, *purum*, *distans*, *piliferum*, *campestre*, *rutabulum* och *Mildei* i Botaniska trädgården, *Orthotrichum elegans*, *fastigiatum* och *Royeri* samt *Cephaloxia elachista* i Kajsaniemi, *Hypnum campestre* och *Lophocolea heterophylla* vid Lappviken, *Bryum Mühlenbeckii* på Tärnbergen, *Trichostomum rubellum*, *Fissidens viridulus*, *Hypnum Starkei*, *campestre*, *pallescens* och *silvaticum* i Ulrikasborgs brunnspark, *Tortula rigidula* och *reflexa*, *Trichostomum flexicaule*, *Hypnum turgidum* och den ännu i dag på nordöstra, för åverkan sko-

nade branten förekommande *H. filicinum* på Ulrikasborgsberget, *Polytrichum nanum*, *Leucobryum glaucum*, den nybeskrifna *Brachythecium terrestre*, *Jungermannia inflata* var. *heterostipa*, *incisa* och *bicrenata*, *Lophocolea incisa*, *Mastigobryum trilobum*, *Scalia Hookeri*, *Physcia pterygoides*, *parvula* och *ulophylla*, *Ramalina minuscula*, *Cladonia crispata* var. *cetrariaeformis*, *cariosa* var. *pruniformis* och *coralloidea*, *Lecanora tegularis*, *Taraxacum laevigatum*, *Juncus alpinus* isynnerhet på hafsstränder, *Linum catharticum* på Kampen, *Potamogeton pusillus* på Kampen och i Botaniska trädgården, *Sparganium glomeratum* i Alkärr, *Zostera marina* i Gräsviken, *Carex canescens* × *norvegica*, *Festuca rubra* var. *fallax* och *Calamagrostis phragmitoides* med var. *pulchella* i Brunnsparken, *Alopecurus ventricosus*, *Festuca arundinacea* och *Hierochloa australis* vid Tölö-viken, *Lolium perenne* flerstädes, förutom åtskilliga då ännu ej särskilda *Rumex*- och *Salix*-hybrider samt *Chenopodium*-, *Alchemilla*-, *Erophila*-, *Viola*-, *Euphrasia*-, *Taraxacum*- och *Hieracium*-former, äfvensom den redan år 1849 inkomna *Matricaria discoidea*, hvilken sedan dess såsom en bland våra allmännaste och outrotligaste ruderatväxter spridt sig öfver hela landet.

Under det sednaste halfseklet har, såsom kändt, staden Helsingfors i hög grad tillvuxit, såväl genom de centrala delarnas fullständigare bebyggande och ombyggnad med stora palatslika byggnader, som genom planering och nybyggnad af dess omgifningar, hvarigenom en utvidgning af dess bebyggda område och ett därmed sammanhängande utrotande af den tidigare här rådande vegetationen ägt rum. Sålunda är, om man frånser parkerna, af halfön Helsingnäs med dess halföar Estnäs och Estnässkatan, eller den egentliga staden med Kronohagen och Skatudden, numera endast en mindre del af Röd- och Tärnbergen i söder, största delen af Broberget i nordost samt ett fåtal tomtplatser på Skatudden obebyggda. Under denna tid hafva därjämte en del obebyggda partier genom påfyllningar undergått stora förändringar. Sådana äro Gloviken, som förändrats till torg och järnvägsområde, sträckande sig långsmed järnvägsbanken tvärs öfver Tölö-viken, vidare Gräs- och Sandvikarne

samt vattnen vid Skatudden och västerom Brunnsparken, som delvis lämnat rum för gator, torg och upplagsplatser, samt slutligen Ulrikasborgsberget, som i våra dagar ombildats till en modärn park, jämte det äfven tidigare halfvilda parker och planteringar, såsom exempelvis Brunnsparken, Esplanaderna och Kajsaniemi [1], fullständigt omgestaltats. Naturliga stränder förekomma numera endast vid Rödbergen och Ulrikasborgs brunnspark.

Naturligt är, att alla dessa ombildningar medfört stora förändringar i floran. Den ursprungliga eller efter skogens nedhuggning och vattnens torrläggning inflyttade sekundära vegetationen har i följd af påfyllning med sopor och annat affall, mudder från hafsbottnen samt mylla från andra platser ersatts af en blandad ruderat- och adventiv-flora, som åter i sin tur fått vika för de odlade gräs- och prydnadsväxterna. Då det sistnämnda stadiet, utom på gator och byggnadsplatser, utgör slutmålet, blir adventiv-stadiet af kort varaktighet och existerar numera knappast annorstädes än på Skatudden, Rödbergen och i Lappvikstrakten.

---

[1] Den älsta delen af Esplanaderna, emellan Salutorget och Teatern, tidigare stadens kohage, anlades i slutet af 1820-talet och utgjordes ända in på 1870-talet af en af en dubbel lönn-allée genomdragen ovårdad gräsmatta, längs hvar sin af de angränsande gatorna begränsad af en rad pilar, på 1840-talet utbytta mot lindar, hvilka dock, jämte lönnarne i den mellersta eller nuvarande Runebergs-esplanaden, i följd af den låga, vattensjuka och då ännu odränerade terrängen, städse efter någon tid utdogo och måste ersättas af nya. Den först i midten af seklet anlagda Henriks-esplanaden har sedan dess endast förlorat sina gräsmattor. — Af det nuvarande Kajsaniemi med Botaniska trädgården utgjorde det högre belägna, med tall, björk, rönn, al och hägg bevuxna dåvarande strandpartiet, där ännu på 1860-talet hvit- och blåsippor plockades, redan i början af 1800-talet en af stadsboarne mycket omtyckt promenadplats, som på 1830-talet, sedan Botaniska trädgården frånskiljts, och det i söder angränsande sanka området genom utdikning, utgräfning af dammar och påfyllning torrlagts och sedermera planterats, under namn af Allmänna promenaden eller Sällskapsträdgården utvidgades till sin nuvarande areal. Under Augusti-stormen 1890 kullblåste en stor del af parkens träd, jämte det stora ytor sedermera för sportändamål förvandlats till sandplaner, hvarigenom dess forna landtliga behag delvis gått förloradt.

Till hufvudsaklig del bestående af färre eller flere af våra vanliga ogräs- eller ruderatväxter, såsom *Urticae*, *Artemisia vulgaris*, *Lappa-*, *Carduus-*, *Cirsium-* och *Sonchus*-arter, *Crepis tectorum*, *Taraxacum*, *Leontodon autumnalis*, *Matricariae*, *Achillea millefolium*, *Anthemis arvensis*, *Senecio vulgaris*, *Centaurea cyanus*, *Galium aparine* var. *Vaillantii*, *Convolvulus arvensis*, *Myosotis arvensis*, *Galeopsis-* och *Lamium*-arter, *Linaria vulgaris*, *Odontites-* och *Euphrasia*-former, *Plantago major*, *Cerefolium*, *Carum*, *Aegopodium*, *Ranunculus acris* och *repens*, *Myosurus*, *Chelidonium*, *Raphanus*, *Sinapis*, *Brassica campestris*, *Erysimum cheiranthoides*, *Sisymbrium officinale* och *sophia*, *Lepidium ruderale*, *Capsella*, *Thlaspi*, *Silene inflata*, *Stellaria media*, *Cerastium triviale*, *Spergula arvensis*, *Lepigonum rubrum*, *Sagina procumbens*, *Viola tricolor*-former, *Viciae*, *Trifolia*, *Scleranthus annuus*, *Polygona*, *Rumices*, *Atriplex patula*, *Chenopodium album*, *Carex leporina*, *Poae*, *Avena pubescens*, *Apera*, *Dactylis*, *Alopecurus*, *Phleum*, *Lolium perenne*, *Triticum repens* och sädesslagen jämte *Brassica napus* och *Cichorium*, hafva uti denna vegetation tidtals och på olika platser ingått åtskilliga mindre allmänna, till största delen tillfälliga växter [1], såsom vid långa bron *Iberis umbellata*, *Paparer argemone*, *Bromus arvensis* och *mollis*, *Trisetum flavescens* och *Arrhenaterum elatius*, i Kajsaniemi *Carduus acanthoides*, *Galeopsis tetrahit*, *Lolium multiflorum* och, i dåvarande mindre dammen utplanterad, *Elodea canadensis*, i Gloet *Melilotus arvensis* f. *Petitpierrei*, *Blitum virgatum*, *Chenopodium bonus Henricus* och *rubrum*, i Tölö-trakten *Rudbeckia hirta*, *Pieris hieracioides*, *Galeopsis pubescens* f. *hispida*, *Rumex domesticus* × *obtusifolius*, *R. aquaticus* och *obtusifolius* samt deras hybrid, vid Lappviken *Myosotis silvatica*, *Diplotaxis tenuifolia*, *Berteroa incana*, *Draba nemorosa*, *Impatiens parviflora*, *Erodium cicutarium*, *Trifolium minus*, *Euphorbia esula*, *Gagea minima*, *Bromus arvensis* och *mollis* var. *glabratus*, *Lolium multiflorum*, vid Gräsviken *Lepidium draba*, i Rödbergstrakten *Salix fragilis* (en

[1] Uppgifter ang. dylika växters förekomst hafva benäget meddelats af herrar studd. A. Backman, R. Blom och G. v. Frenckell.

liten buske) *Scrophularia nodosa*, *Veronica opaca*, *Nasturtium palustre*, *Crocus vernus* och *Muscari botryoides*, på Ulrikasborgsberget *Myosotis silvatica*, *Coriandrum sativum*, *Sinapis nigra*, *Brassica lanceolata*, *Arabis arenosa* och *suecica*, *Barbarea vulgaris*, *Neslia paniculata*, *Lathyrus aphaca*, *Melilotus arvensis* f. *Petitpierrei* och *parviflora*, *Medicago denticulata*, *Atriplex hastata*, *Rumex maritimus*, *Polygonum dumetorum*, *Poa compressa*, *Atropis distans*, *Phalaris canariensis*, *Panicum miliaceum*, *Setaria viridis*, *Holcus lanatus* och *Avena strigosa*, på Universitets bibliothekets gård en monströs form af *Rudbeckia hirta*, på Skatudden *Helianthus tuberosus*, *Senecio Jacobaea*, *Carduus nutans* och *crispus* × *nutans*, *Solanum tuberosum*, *Gilia tricolor*, *Nepeta cataria*, *Anethum graveolens*, *Lepidium perfoliatum*, *Rapistrum rugosum* var. *clavatum*, *Camelina foetida*, *sativa* och *microcarpa*, *Brassica lanceolata*, *Conringia orientalis*, *Sisymbrium Loeselii* och *pannonicum*, *Malva borealis*, *Melandrium pratense*, *Saponaria vaccaria*, *Silene nutans* och *viscosa*, *Holosteum aquaticum*, *Cerastium triviale* f. *glandulosum*, *Plantago media*, *Chenopodium glaucum*, *opulifolium* och *album* varr. *bicolor* och *paganum*, *Vicia villosa* och *sativa*, *Melilotus officinalis*, *arvensis* och *alba*, *Medicago lupulina*, *Ornithopus sativus*, *Epilobium angustifolium*, *Rumex crispus* × *domesticus*, *Cannabis sativa*, *Xanthium spinosum*, *Panicum miliaceum*, *Phalaris canariensis*, *Festuca elatior*, *Bromus unioloides*, *macrostachys*, *tectorum*, *racemosus*, *commutatus*, *arvensis* och *secalinus* samt i staden utan närmare angifven lokal *Senecio Jacobaea*, *Myosotis silvatica*, *Plantago psyllium*, *Diplotaxis muralis* och *tenuifolia*, *Impatiens parviflora*, *Sedum aizoon*, *Medicago falcata*, *Polygonum minus*, *Rumex crispus* × *domesticus*, *Poa bulbosa*, *Atropis distans*, *Festuca elatior* var. *pseudololiacea*, *Phalaris canariensis*, *Setaria viridis*, *Alopecurus ventricosus* och *Triticum caninum*, hvarjämte inom Botaniska trädgårdens och Ulrikasborgs brunnsparks mer eller mindre fridlysta områden, dels på afstjälpningsplatser, dels på gräslindor, vägkanter eller bergspartier, anträffats, i Botaniska trädgården *Campanula rapunculoides*, *Convolvulus sepium*, *Myosotis silvatica*, *Symphytum orientale*, *Thymus chamaedrys*, *Glechoma hederaceum*,

Scrophularia vernalis, *Mimulus guttatus*, *Veronica agrestis*, *Primula officinalis*, *Anethum graveolens*, *Cerefolium sativum*, *Chaerophyllum bulbosum*, *Levisticum officinale*, *Erucastrum Pollichii*, *Brassica lanceolata*, *Alliaria officinalis*, *Nasturtium armoracia*, *Impatiens parviflora*, *Geranium palustre*, *Oxalis stricta*, *Epilobium hypericifolium*, *Saxifraga hypnoides*, *Potentilla norvegica*, flere *Alchemilla*-former, *Melilotus coerulea*, *Corydalis nobilis*, *Ficaria*, *Anemone ranunculoides*, *Chenopodium rubrum*, *Atriplex hastata*, *Rumex aquaticus*, *obtusifolius* var. *agrestis* och *domesticus* × *obtusifolius*, *Ornithogalum umbellatum*, *Convallaria multiflora*, *Gagea lutea* och *minima*, *Allium oleraceum*, *Schedonorus erectus*, *Arrhenaterum elatius* och *Phalaris canariensis*, i Brunnsparken åter *Artemisia campestris*, *Trichera arvensis*, *Thymus chamaedrys* och *serpyllum*, *Glechoma*, *Galeopsis tetrahit*, *Sisymbrium Loeselii*, *Arabis arenosa* och *suecica*, *Barbarea vulgaris*, *Iberis amara*, *Berteroa incana*, *Nasturtium armoracia*, *Papaver rhoeas*, *Agrostemma*, *Cerastium arvense*, *Bryonia dioica*, *Medicago sativa*, *media* och *silvestris*, *Rumex obtusifolius*, *Gagea minima*, *Lolium multiflorum* och *Poa compressa*, vid Bergmansgatan *Impatiens parviflora*, samt på nyanlagda grusplaner eller gator, på Jungfrustigen *Nasturtium palustre*, på sjukhustomten på Jungfruberget *Lathyrus maritimus* och på svenska Normallyceets tomt *Chenopodium rubrum*.

På endel platser, såsom t. ex. Rödbergen och Tärnbergen, dit ruderatfloran först under de sednaste åren i följd af snö- och affallsafstjälpning samt en ifrigare byggnadsverksamhet framträngt, öfverraskas man ännu i våra dagar af att omedelbart invid *Urtica dioica*, *Artemisia vulgaris*, *Senecio vulgaris*, *Taraxacum*, *Chenopodium album*, *Lepidium ruderale* och andra ogräsväxter finna kvarlefvor af den tidigare vegetationen, såsom *Myrtillus*, *Vaccinium*, *Empetrum*, *Calluna*, *Solidago*, *Sedum*, *Fragaria*, *Violae*, *Rumex crispus* eller en eller annan *Hieracium*-form, och i det här belägna Rödbergsträsket undantränges som bäst, i följd af dess igenfyllande med slagg och annat affall, den härvarande vegetationen af *Potamogeton natans*, *Scirpus lacustris* och *palustris*, *Alisma*, *Cicuta*, *Iris pseudacorus*, *Hippu-*

ris vulgaris, *Callitriche*, *Calla*, *Bidens cernua*, *Comarum*, *Carex vesicaria* och *ampullacea*, med *Juncus bufonius*, *Alopecurus geniculatus*, *Epilobium palustre*, *Viola palustris*, *Ranunculus repens* och *flammula*, *Lycopus*, *Lysimachia vulgaris*, *Polygonum hydropiper* och *persicaria* längs stranden. Vid kanten af en liten kärrpöl i närheten förekomma äfven ännu några exemplar af *Cornus succica* i sällskap med *Comarum* och *Polygonum hydropiper*.

Medan, såsom ofvan antyddes, det stora flertalet af de senare invandrade växterna endast en kortare tid, många endast i få exemplar, här hafva observerats, spela andra nykomlingar rollen af verkliga karaktärsväxter, såsom i främsta rummet den öfverallt förekommande *Matricaria discoidea*, hvilken, jämte *Poa annua*, *Polygonum aviculare*, *Sagina procumbens*, *Spergularia rubra*, *Scleranthus annuus*, *Lepidium ruderale*, *Plantago major* och *Taraxacum officinale* bildar det vanliga gatuogräset, vidare *Berteroa incana*, som på torr sandig mark i Lappvikstrakten jämte *Equisetum arvense* tagit öfverhanden, och *Impatiens parviflora*, flerstädes utbredande sig på fuktigare och fetare mark inom och utom staden, hvarjämte *Bryum pendulum* sedan slutet af 1880-talet, då den längs Hafshamnen under västra batteriberget ledande körvägen utsprängdes, tämligen rikligt slagit sig ned på den härvid åstadkomna branta klippväggen med dess sprickor och afsatser. Ett invid samma bergvägg befintligt, vildt växande äppleträd torde äfven under sednare hälften af 1800-talet hafva tillkommit.

I motsats härtill hafva åtskilliga af traktens växter i öfrigt under de sednaste decennierna här fullkomligt utrotats, bland hvilka må nämnas *Salix*-arterna *repens*, *cinerea* och *vagans*, *Menyanthes*, *Callitriche polymorpha* var. *ambigua*, *Catabrosa aquatica*, *Calamagrostis lanceolata* och *phragmitoides* med var. *pulchella*, *Carex norvegica*, *Convallaria majalis* och *polygonatum*, *Silene viscosa*, *Hypericum perforatum*, *Oxalis acetosella*, *Viola canina* f. *ericetorum*, *Erysimum hieraciifolium*, *Corydalis solida*, *Anemone hepatica* och, så när som på några exemplar på enskild persons område i Brunnsparken, *Anemone nemorosa* och

Stellaria holostea, samt de redan ofvan nämnda relikterna *Calluna*, *Empetrum*, *Myrtillus* och *Vaccinium*, äfvensom några här tidigare rikligt företrädda *Hieracium*-former, såsom *H. fusculum*, *salebricola*, *densiciliatum*, *breviceps*, *sphaerellum*, *furvicolor*, *diaphanoides*, *linifolium*, *saxifragum*, *oribates* och *rufescens*-former, jämte ett antal *H. pilosella*-former och hybrider.

Några är ännu, och af hela den ursprungliga floran återstår intet annat än några vilda skogsträd i stadens af exotiska träd och prydnadsväxter samt kortklippta, rensade gräsmattor bestående parker, påminnande om den tid, då äfven här existerade en af människans inflytande samt växlande tycke och smak oberoende fri natur.

Mötet den 6 maj 1905.

På förslag af bibliotekarien beslöt Sällskapet att inköpa de 12 första volymerna af »Nachrichtsblatt der Deutschen Malakozoologischen Gesellschaft».

Till publikation anmäldes:

M. Brenner: Hieraciologiska meddelanden. 4. Nya Hieracium-former och fyndorter.

Harry Federley: Notodonta phoebe Sieb. v. pallida nov. var. und die Entwicklung derselben.

K. M. Levander: Beiträge zur Kenntnis des Sees Valkea-Mustajärvi der Fischereiversuchsstation Evois.

K. M. Levander: Untersuchungen über die Nahrung und Parasiten der Fische des Finnischen Meerbusens in den Jahren 1902, 1903 und 1904.

Den af skattmästaren afgifna kassarapporten utvisade en behållning af Fmk 6356: 36.

Till de botaniska samlingarna hade sedan senaste möte inlämnats:

36 *Hieracia* och *Alchimilla pubescens* från Sibbo af d:r W. Laurén. 6. exx. *Hieracia* från Åland, däribland *H. orbicans* ny för floran, 10 exx. *Alchimilla* från Åland samt 8 d:o från Ladoga Karelen, äfvensom *Cardamine hirsuta* från Luvia (St). ny för provinsen, af mag. K. H. Hällström.

Ylioppilas E. W. Suomalainen näytti lyseolaisen Tor Ekman'in Rantasalmelta ottaman nelijalkaisen kananpoikasen. Näistä jaloista oli kolme oikealla puolella.

Doktor E Reuter omnämnde

Ett massuppträdande af Glycyphagus ornatus Kram.

Denna synnerligen karaktäristiska art, hvilken utmärker sig därigenom, att hos hanen de båda främre benparens tibier äro försedda med ett egendomligt, bredt, å ena sidan kamlikt tandadt borst, har af mig senaste vinter i synnerligen stor mängd anträffats bland höaffall i ett stall och fähus i Sjundeå socken. Ett sådant massuppträdande af denna acarid är så mycket anmärkningsvärdare som den i de länder, Tyskland och Italien, där den hittills anträffats, synes vara rätt sällsynt.

Herr E. Reuter föredrog vidare

Zwei neue Tarsonemus-Arten. [1]

1. *Tarsonemus fragariae* Zimmerm. Im Sommer 1902 beobachtete ich einen Angriff einer bis dahin unbeschriebenen *Tarsonemus*-Art auf Gartenerdbeerpflanzen auf dem Gute Lofsdal im Kirchspiel Pargas südwestlich von Åbo [2]. Seitdem sind

[1] Vor dem Drucke ergänzt.

[2] Vgl. E. Reuter, Berättelse öfver skadeinsekters uppträdande i Finland år 1902. Landtbruksstyrelsens Meddelanden. N:o XLV. Helsingfors 1903. S. 18. Referat in Zeitschr. f. Pflanzenkrankh. XIV 1904, S. 209.

ähnliche Angriffe daselbst von mir alle Jahre bemerkt worden. Diese *Tarsonemus*-Art scheint vorwiegend die zentralen, noch nicht entfalteten zarten Gartenerdbeerblätter zu befallen, sie tritt jedoch, obgleich weniger zahlreich, ebenfalls auf den schon entwickelten älteren Blättern auf. Hier werden die Milben vorzugsweise auf der basalen Blatthälfte, vor allem in der Nähe der gröberen Blattrippen, mitunter sogar auf den Blattstielen, angetroffen. Wenigstens im letzteren Teil des Sommers — vom Ende Juli bis in September — wo ich Gelegenheit hatte, die angegriffenen Pflanzen zu untersuchen, kommen sowohl geschlechtsreife Tiere als auch Larven [1] und Eier gleichzeitig vor. Die männlichen Individuen sind in der Regel viel seltener als die weiblichen.

Durch das Saugen der Milben an den Blättern werden diese, und zwar namentlich die jüngeren und zarteren, oft hochgradig deformiert, unregelmässig gekrümmt, abnorm gefaltet, nicht selten sogar in ihrer Entwicklung mehr oder weniger stark gehemmt; öfters werden die befallenen Blattpartien missfarbig, lichtbräunlich, und halb durchscheinend. Auf einem und demselben Blatt können im Spätsommer und Herbst oft mehrere Dutzende von Individuen in verschiedenen Entwicklungsstadien angetroffen werden. Bisher sind von mir nur Angriffe an den Blättern, dagegen keine an Blüten oder sonstigen Teilen der Gartenerdbeerpflanzen wahrgenommen worden. Auf wildwachsenden Erdbeerstauden habe ich diese Milbe nie angetroffen.

Mai 1904 sandte mir Herr Prof. Dr. O. Kirchner, der bekannte Vorsteher der Anstalt für Pflanzenschutz in Hohenheim, in Spiritus aufbewahrte Blüten einer *Pelargonium*-Art, die aus einem deutschen Gewächshaus stammten und nach brieflicher Mitteilung des Herrn Prof. Kirchner von einer Milbe befallen waren, die mutmasslich der Gattung *Tarsonemus* angehörte. Die mikroskopische Untersuchung der eingesandten Probe ergab, dass diese Milbe mit der vorher von mir auf Freilandgartenerd-

[1] Ein Nymphenstadium kommt bei den *Tarsonemus*-Arten überhaupt nicht vor.

beerpflanzen in Finland angetroffenen *Tarsonemus*-Art völlig identisch war.

Bei einem Besuch Ende September 1904 auf der Gartenanlage in Gumtäckt bei Helsingfors wurden einige Exemplare einer im Warmhaus wachsenden *Begonia* — die einen Bastard zwischen *Begonia semperflorens* und irgend einer anderen *Begonia*-Art darstellte — mir vorgelegt, an denen mehrere Sprosse in ihrer Entwicklung völlig gehemmt worden waren, indem sie schon in ihrer ersten Knospenanlage hinwelkten. Als Urheber dieser Beschädigung wurde sofort eine *Tarsonemus*-Art ertappt, und zwar wurde durch später vorgenommene mikroskopische Untersuchung die Identität auch dieser Milbe mit der auf Gartenerdbeerblättern und in *Pelargonium*-Blüten angetroffenen *Tarsonemus*-Art festgestellt. Weder in den *Begonia*-Blüten noch an den schon entwickelten Blättern konnten irgend welche Angriffe dieser Milbe bemerkt werden. Auf den drei verschiedenen Wirtpflanzen wurden also verschiedene Pflanzenteile heimgesucht. — In Gumtäckt wurde dieselbe Milbe auch auf einem Gartenerdbeerfeld beobachtet, wo die Gartenerdbeerblätter sich als auf der oben beschriebenen Weise beschädigt erwiesen.

Mit Rücksicht darauf, dass diese damals noch unbeschriebene *Tarsonemus*-Art auf verschiedenen Pflanzenarten und zwar auf verschiedener Weise schädlich aufgetreten war, wurde diese Art von mir *T. destructor* n. sp. benannt. Unter diesem Namen wird sie auch in einer im Sommer 1905 erschienenen Publikation[1] von mir ziemlich ausführlich besprochen. Dieselbe Art ist inzwischen, ebenfalls im Jahre 1905, von Zimmermann unter dem Namen *Tarsonemus fragariae* eingehend beschrieben und abgebildet worden[2]. Weil seine Arbeit etwas früher als die

[1] E. Reuter, Berättelse öfver skadeinsekters uppträdande i Finland år 1904. Landtbruksstyrelsens Meddelanden. N:o L. Helsingfors 1905. S. 21—23.

[2] Hugo Zimmermann, Eine neue Tarsonemusart auf Gartenerdbeeren. Mitteil. d. Kommission zur naturwissenschaft. Durchforschung Mährens (Zool. Abt.). Separatabdr. aus der Zeitschr. d. mähr. Landesmuseums, V. Band. Brünn 1905.

meinige erschienen gewesen dürfte, sowie mit Rücksicht darauf, dass meine Arbeit, die übrigens in schwedischer Sprache abgefasst ist, keine eingehende Beschreibung und auch keine Abbildung enthält, muss diese neue Art füglich *Tarsonemus fragariae* Zimmerm. heissen.

Weil die von Zimmermann angegebenen Grössenverhältnisse der Milbe einigermassen von meinen Befunden abweichen, teile hier die Resultate meiner Messungen mit:

♂

		Länge	grösste Breite
Finländische Exx.	Auf *Fragaria*	160—188 μ	72—84 μ
	» *Begonia*	194—198 μ	84—86 μ
Deutsche Exx.	» *Pelargonium*	192—204 μ	84—90 μ
	» *Fragaria* (nach Zimmerm.)	0,19—0,2 mm	0,09—0,1 mm

♀

		Länge	grösste Breite
Finländische Exx	Auf *Fragaria*	216—240 μ	96—104 μ
	» *Begonia*	256 μ	108 μ
Deutsche Exx.	» *Pelargonium*	240—296 μ	104—128 μ
	» *Fragaria* (nach Zimmerm.)	0,22—0,24 mm	0,1—0,105 mm

Aus einem Vergleich der obenstehenden Tabelle ergibt sich die nicht uninteressante Tatsache, dass einerseits von den auf Freilandgartenerdbeeren lebenden Individuen die deutschen Exemplare durchschnittlich grösser sind als die finländischen; namentlich ist der Unterschied im männlichen Geschlecht recht erheblich. Andererseits sind die auf Warmhauspflanzen *(Begonia, Pelargonium)* lebenden Exemplare überhaupt grösser als die Freilandindividuen, wenn wir unter sich je die finländischen und die deutschen Individuen vergleichen.

Besonders charakteristisch für *T. fragariae* sind im männlichen Geschlecht die beinahe halbzirkelförmige lappenartige Erweiterung an der Innenseite des zweiten und die ungewöhn-

lich lange und biegsame Borste des dritten Gliedes des 4. Beinpaares (Fig. 1 a), im weiblichen Geschlecht die runde Gestalt des Pseudostigmalorganes (Fig. 1 b).

2. *Tarsonemus contubernalis* n. sp. — ♂. Länge 175—192 μ, grösste Breite 80—88 μ. Körper eckig oval, hinten vorgezogen, an der Insertionsstelle des 3. Beinpaares am breitesten. Rostrum kegelförmig oval, mit einem seitlichen, ziemlich langen frontalen Borstenpaar. Cephalothorakalschild gestutzt dreieckig, mit kaum merklich ausgeschweiften Seitenrändern; mit vier Borstenpaaren, von denen das dritte, welches vom Aussenrande mehr entfernt als die übrigen steht, das bei weitem längste ist. Hinterkörper von der Grenzfurche etwa bis zur Mitte schwach erweitert, dann ziemlich plötzlich nach hinten verjüngt und in den stumpfen Geschlechtskegel ausgezogen; mit einer ziemlich langen lateralen Borstenpaar vor der Mitte und etwas hinter derselben mit zwei dorsalen, beinahe in einer Querreihe stehenden wenig kürzeren, sowie an der Basis des Geschlechtskegels mit einem kleinen dorsalen Borstenpaar. Die drei ersten Beinpaare etwa gleich stark, ziemlich lang beborstet; das 1. endet mit einem rautenförmigen Haftläppchen und einer einzigen hakenförmigen Kralle, das 2. und 3. mit verkehrt herzförmigem Haftläppchen und zwei gebogenen Krallen. Das 4. Beinpaar kräftiger als die übrigen, dreigliedrig; das erste Glied breit und kurz, trapezoidförmig, das zweite ziemlich lang, aussen gleichmässig gebogen, innen mit einer dünnen, durchsichtigen beutelförmigen Erweiterung; das dritte Glied aussen gebogen, innen an der proximalen Hälfte einwenig ausgeschnitten, an der distalen mit einem schwach gezähnelten und mit zwei kleinen Börstchen versehenen Vorsprung, am Ende mit einer starken, gebogenen Klaue, welche etwa die halbe Länge des eigentlichen Gliedes beträgt; die Beborstung des 4. Beinpaares ist aus der Fig. 2 a zu ersehen; ausser den hier gezeichneten Borsten steht noch eine ziemlich starke dorsale Borste am zweiten Gliede etwas distalwärts von dessen Mitte. Die hinteren Epimeren vorn nicht mit einander verbunden.

♀ Länge 215—225 μ, grösste Breite 84—88 μ. Körper verhältnismässig schmächtig. Cephalothorakalschild nahe an dem Vorderrande mit einem kleinen und hinter den ovalen Pseudostigmalorganen (Fig. 2 b) mit einem langen Borstenpaar. Hinterkörper etwas vor der Mitte nach hinten schwach verjüngt, in fünf Ringe geteilt; an dem ersten, breitesten, Ring, mit einem vorderen lateralen und einem hinteren dorsalen, an dem zweiten Ring mit einem mittelständigen dorsalen, an dem dritten mit einem lateralen und einem dorsalen Borstenpaar, welche in einer etwas gebogenen Querlinie stehen, an dem vierten Ring mit einem dorsolateralen und an dem fünften, sehr kleinen Ring, mit einem endständigen Borstenpaar. Die beiden vorderen Beinpaare denen des Männchens ähnlich; das 3. Beinpaar länger und schlanker. Das 4. Paar dreigliedrig; das erste Glied breit und kurz, trapezoëdrisch, die beiden übrigen zylindrisch, schlank; das zweite etwa doppelt so lang wie das dritte, nahe dem distalen Ende mit einer kurzen Borste; das dritte Glied in eine äussere kürzere und eine innere, lange und biegsame Borste endend.

Unterscheidet sich von allen denjenigen Arten, deren Männchen am 4. Beinpaare eine lappenförmige Erweiterung besitzen, durch die Form dieser Erweiterung; am nächsten kommt in dieser Hinsicht wohl *T. kirchneri* (Kram.), dessen Erweiterung jedoch bedeutend gleichmässiger gebogen ist; ausserdem unterscheidet sich *T. contubernalis* von dieser Art in beiden Geschlechtern durch die viel schmächtigere Körperform, ferner durch die Form der Epimeren des Männchens sowie durch bedeutendere Länge des dritten (♂), bezw. des zweiten (♀) Cephalothorakalborstenpaares. Von *T. fragariae* Zimmerm. (= *T. destructor* E. Reut.) unterscheidet sich *T. contubernalis* ausser durch die verschiedene Form des lappenartigen Anhangs des 4. Beinpaares beim Männchen und die verschiedene Beborstung des dritten Gliedes dieses Beinpaares, im weiblichen Geschlecht durch die schmächtigere Körperform und die ovale, nicht runde, Form des Pseudostigmalorgans.

Die neue Art ist von mir wiederholentlich und zwar recht

zahlreich als Inquilin in den von *Eriophyes galiobius* (Can.) verursachten ballenförmigen Blütenquirlgallen an *Galium verum* in Lofsdal im Kirchspiel Pargas zusammen mit der genannten *Eriophyes*-Art angetroffen. Der Name *contubernalis* bezieht sich eben auf dieses Zusammenleben der beiden Milben: *contubernium* = gemeinsame Wohnung.

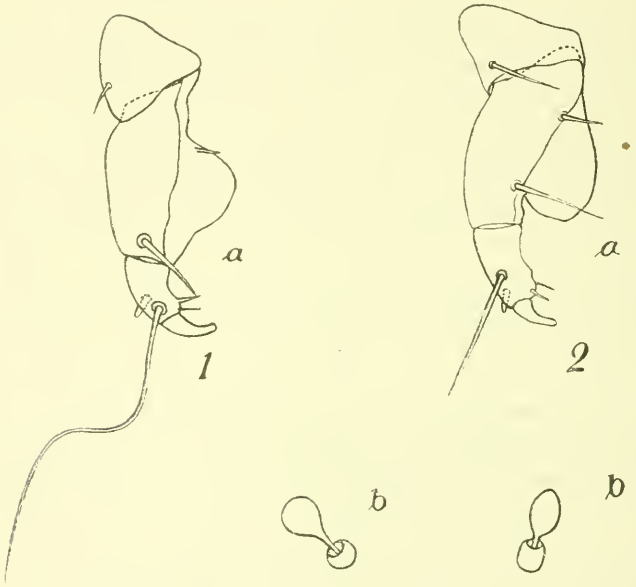

Fig. 1. *Tarsonemus fragariae* Zimmerm. (= *destructor* E. Reut.):, *a* viertes Bein des Männchens. Ventralansicht; *b*, Pseudostigmalorgan. — Fig. 2. *Tarsonemus contubernalis* n. sp.: *a*, viertes Bein des Männchens, Ventralansicht; *b*, Pseudostigmalorgan. Vergrösserung: Zeiss' Comp. Oc. 18, Apochr. Obj. 8.

Hieraciologiska meddelanden.

4. Nya Hieracium-former och fyndorter.

Af

M. Brenner.

Följande nya *Hieracium*-former och fyndorter från olika delar af Finland meddelas härmed.

De nya formerna äro dels nyinsamlade från Nyland, nämligen af W. Laurén i Sibbo socken och af mig i Ingå, dels från tidigare beskrifna former, med hvilka de hittills förenats, nu särskilda.

De nya fyndorterna åter gälla hufvudsakligen i Finland förut funna former, men äfven ett par för Finland nya, tidigare endast från Sverige kända former anföras i detta sammanhang.

Archieracia.

H. umbellatum L. f. *commune* Fr. — *Ta.:* Kuhmois (K. J. Ehnberg).

f. *decumbens* Sael., Brenn. Sydf. Archier. p. 83. — *Nyl.:* Helsinge (K. J. Ehnberg).

var. *litorale* Lindeb. — *Nyl.:* Helsingfors ad rupem Jungfruberget.

var. *laerius* Brenn. — *Nyl.:* Helsingfors ad rupem juxta Hafshamnen; *Sa.:* St. Michel (K. J. Ehnberg).

var. *scalpelliforme* Brenn. — *Nyl.:* Helsingfors ad rupem juxta Hafshamnen. Ingå Svartbäck in betuleto ad marginemque silvae et prati.

var. *microphyllum* Brenn. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck in devexo prati.

var. *graminiforme* Brenn. — *Nyl.:* Ingå Lill Fagerö in devexo graminoso; *Nor.:* Kemi Rantaniemi et f. *foliis densioribus* Kemi Ajos in prato litorali (K. J. Ehnberg).

var. *lingulifolium* Brenn. — *Nyl.:* Ingå Lill Fagerö in devexo graminoso.

H. tornense Brenn. — *Nor.*: Kemi Rantaniemi (K. J. Ehnberg).

H. subtilidens. Humile — sat elatum (13—60 cm), pseudophyllopodum; *caulis* gracilis, leviter flexuosus, viridis, basi rufescens, laevis sublaevisve, tomentellus — subnudus, basi pilosus, 3—6-folius; *folia* prasino-viridia, subtus subcaesia vel rufescentia, crassiuscula firmaque — tenuia, plus minusve floccosa, medio irregulariter argute dentata, dentibus subulatis patentibus vel interdum fere reverse unguiculatis, acuta — acutissima, saepe obliqua, *basalia* majora, breviter petiolata, anguste ovalia vel lanceolata, infima cito marcescentia, pilosa denseque ciliata, *superiora* sessilia, parva vel sensim decrescentia, lanceolata — ovato-lanceolata, supremum interdum integerrimum, subbracteiforme; *capitula* pauca (1—12), mediocria, radiantia, in corymbo angusto indeterminato disposita, ramis pedicellisque erectis, elongatis gracilibusque, superantibus, tomentellis, epilosis, squamigeris; *involucra* fusco-viridia, 9—10 mm longa, ovata, basi leviter floccosa, ceterum nuda, glandulis gracilibus sparsis vel nullis, *squamae* ovato — lanceolato-subulatae, obtusae, exteriores angustiores, obscurae, immarginatae, interiores latiores, laetae vel late laetimarginatae, interdum leviter comulatae; *styli* lutei vel fuscescentes. — Differt a *H. irrugante* K. Joh. *caule* pauci (3—6)- folio; *foliis basalibus* majoribus lanceolato-ovalibus — lanceolatis, acutis, distinctius pilosis subtusque stellatis, *superioribus* vix plicatis undulatisve, omnibus acutioribus — acutissimis, dentibus subulatis patentibus vel fere reverso-unguiculatis apicibus subtilibus; *squamisque involucrorum* paullo angustioribus. — *Nyl.*: Ingå Svartbäck ad rupem juxta rupemque in silva acerosa (*H. tenuiceps* Dahlst. f. *glabrius* Brenn. Sydtav. & Nyl. Hier. p. 8), Joddböle in devexo saxoso, Westerkulla in devexo aprico silvestri.

H. irrugans K. Joh. in Bihang Sv. Vet. akad. handl. 28, afd. III p. 140. — *Al.*: Sund Högbolstad. — E provinciis Westmanland et Dalarne Sueciae hucusque dignotum.

H. longicuspis Brenn. — *Nor.*: Öfvertorneå Juoksenki Filpus; *Obor.*: Utajärvi Kurimo, Myllyranta ad ripam fluminis,

Waala in prato inter frutices, Kiiminki inter Ukkola et Mannila; *Caj.:* Sotkamo Naapurinvaara.

H. pohjolense Brenn. — *Nor.:* Tervola Romsi; *Obor.:* Simo Hosio, Utajärvi Sanki, Ylikiiminki Karahka et Perttula.

var. *meiophyllum* Brenn. — *Nor.:* Torneå Ruottala Kalkkimaa.

var. *sublineatum* Brenn. — *Nor.:* Kemi Rantaniemi in prato humido et Ajos ad litus marinum (K. J. Ehnberg).

H. floccimarginatum Brenn. f. *reflexisquameum* Brenn. — *Nyl.:* Ingå Westerkulla in devexo silvestri, Fagervik in devexo agresti.

f. *adpressisquameum* Brenn. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck in betuleto et ad rupem in silva acerosa mixtaque, Fagervik in devexo glareoso.

H. cuspidifolium Brenn. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck in salebra ad rupemque, Joddböle ad rupes.

H. linifolium Sael. — *Nyl.:* Ingå Westerkulla ad rupem. — Specimina Helsingforsiensia mense Octobris lecta involucra nigra pilis longioribus nigris subcrispis habent.

H. crepidioides Norrl. — *Nor.:* Turtola in pineto juxta templum *(H. lapponicum* Fr. f. *phyllopodum* Brenn. Nordösterb. Hier. p. 19).

H. rufescens Fr. var. *saxigenoides* Brenn. — *Nyl.:* Helsingfors Tölöpark ad rupem.

H. hypogymnum. Elatum — humilius, 3—4-folium; *caulis* subflexuosus, viridis, basi purpurascens, nudus vel superne stelluligerus, in parte inferiore albipilosus, apicem versus interdum parce tenuisetosus; *folia* pallide viridia, subtus glaucescentia, *basalia* longipetiolata, obovato-lanceolata, sub anthesi emarcida, *caulina* elongato — anguste ovato-lanceolata, acuta — cuspidata, parce argute dentata, glabra, dense longiciliata, subtus parce longipilosa ad costamque parce stellulata, inferiora in petiolum longum pilosum superne interdum dentatum decurrentia, summum sublineare integerrimum; *capitula* pauca, mediocria, pedicellis elongatis, superantibus, gracilibus, floccosis minuteque glandulosis, apice squamosis, in anthela laxa subcorymbosa

disposita; *involucra* virescentia, 10—12 mm alta, basi rotundata, setis obscuris vel albis nigripedibus longioribus sparsis — sat densis glandulisque brevioribus parcioribus — sat densis vestita, *squamis* anguste subulatis, acutis, plus minusve floccimarginatis comosisque, interioribus laetimarginatis; *styli* laeti, siccitate haud fuscescentes. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck in devexis agrestibus. — Differt a *H. Lindebergii* var. *nudulo* (Lindeb.) caule piloso, foliis subtus subnudis involucrisque sat dense pilosis, ad margines squamarum vulgo distinctius floccosis.

H. Lindebergii Nym. — *Nyl.:* Hogland Pohjaskorkia.

H. anodon Brenn. Vestnyl. Hier. p. 11. *Folia* saepe firma, caulina interdum eciliata marginibus asperis, breviter ovato-lanceolata, acuta, subintegerrima; *involucra* ad margines squamarum exteriorum imprimis floccosa, microglandulosa. — *Nyl.:* Kyrkslätt Qvarnby et Wohls ad rupes haud infrequens, rarius in pineto, Ingå Svartbäck ad rupes in pinetoque.

H. saxifragum Fr. f. ad var. *suboreinum* Brenn. vergens. — *Nyl.:* Helsingfors Berghäll, Kyrkslätt Strömsby et Ingå Svartbäck ad rupes.

* **H. oribates** Brenn. Foliis longius (setoso-) ciliatis a *H. oreino* Dahlst. divergens. — *Nyl.:* Helsingfors ad rupes litorales, Ingå Svartbäck ad rupes frequens, Joddböle Lill Olas ad marginem viae juxta agrum. (* *H. oreinum* Dahlst., Brenn. Sydf. Hier. p. 89 et Sydtav. & Nyl. Hier. p. 10).

H. saxigenum Brenn. var. *Obnaesiense* Brenn. — *Nyl.:* Helsingfors Högholmen in devexo silvestri.

H. subonosmoides Brenn. — *Nyl.:* Helsingfors Tölöpark et Ingå Stor Breds ad rupes.

H. kuusamoënse Wainio. — *Nor.:* Kemi Walmari in prato humido et Niemelä ad ripam fluminis (K. J. Ehnberg).

H. crispiceps Brenn. — *Nyl.:* Kyrkslätt Storms in prato ad marginem silvae.

var. *molluscum* Brenn. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck in betuleto.

H. serratum Brenn. *Ramis pedicellisque anthelae* interdum sat longis. — *Nyl.:* Sibbo Mastby ad rupem (W. Laurén), Ingå Joddböle in agro deserto.

H. ovulatum Brenn. — *Nyl.:* Helsingfors Sörnäs in devexo sicco, Ingå Lill Fagerö in devexo graminoso.

H. griselliceps Brenn. — *Nyl.:* Helsingfors Sörnäs in devexo sicco.

H. vulgatiforme Dahlst. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén), Kyrkslätt Storms inter *Alnos glutinosas*, Strömsby ad margines viarum et in devexo aprico, Qvarnby in prato, Ingå Svartbäck in nemore; *Ab.:* Lojo Mongola in pineto et in devexo aprico; *Ta.:* Hausjärvi Herajoki in devexo prati.

H. vulgatum Fr., Almqv. – *Nyl.:* Helsingfors ad rupem Jungfruberget, Ingå Westerkulla in devexo silvestri, Joddböle in nemore; f. *latifolium*, foliis brevibus latis, Helsingfors Högholmen in devexo silvestri.

var. *triviale* (Norrl.) — *Nyl.:* Ingå Westerkulla Lill Skämmö in devexo sicco pinifero; *Sa.:* St. Michel (K. J. Ehnberg).

var. *apricarium* Brenn. — *Nyl.:* Kyrkslätt Ådbäck in silva acerosa, Ingå Svartbäck ad marginem agri; f. *tenuifolium* Ingå Svartbäck et Joddböle in nemoribus.

var. *frutectorum* Brenn. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck et Fagervik in nemoribus.

var. *laeteviride* Brenn. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck in silvis diversis et ad marginem prati; *Ta.:* Hausjärvi Herajoki in devexo silvestri.

H. radiosum Brenn. — *Nyl.:* Ingå Joddböle in betuleto.

H. viridiceps Brenn. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck et Joddböle in silvis mixtis, Svartbäck etiam in devexo pineti.

H. parvuliceps Brenn. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck in silva mixta.

H. subuliceps Brenn. — *Ab.:* Lojo in pineto ad jugum.

H. exile Brenn. f. *involucro* nudo — subnudo epilosoque squamis anguste linearibus. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck in betuleto.

H. lucens Norrl. f. — *Nyl.:* Kyrkslätt Strömsby in pascuo silvae mixtae humidae *(H. inconstrictum* Brenn. var. *taeniifolium* f. squamis involucri latis, obtusis, Brenn. Vestnyl. Hier. p. 10).

H. umbricola Sael. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén), Helsingfors Hörneberg et Mejlans, Ingå Joddböle in silva mixta; *Caj.:* Hyrynsalmi Salmi.

var. *ravidifolium* (Brenn. in Medd. af *Soc. pro F. & Fl. Fenn.* 30, pag. 136). Foliis brevidentatis involucrisque cinereis magis floccosis hirsutisque squamis angustioribus acutius subulatis, sed non elongatis apiceque recurvis, ut in *H. angusticipite* Brenn. — Nyl.: Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. angusticeps Brenn. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén), Helsingfors Hörneberg.

H. coniops Norrl. — *Obor.:* Simo prope Marostenmäki.

H. prolixiforme Norrl. f. — *Nyl.:* Ingå Joddböle in silva mixta.

H. kemiticum Norrl. — *Nor.:* Kemi Walmari in prato humido (K. J. Ehnberg).

H. caesium Fr., Almqv. — *Nyl.:* Ingå Lill Fagerö ad rupem; f. *angustifolium* Ingå Svartbäck in devexo prati inter *Phleum pratense.*

var. *stellulatum* Brenn. — *Nyl.:* Snappertuna Raseborg ad arcem.

H. alboviride Brenn. — *Nyl.:* Ingå Joddböle in silva acerosa nemoreque.

H. adenocladum. *Caulis* 20—50 cm altus, gracilis — sat firmus, leviter flexuosus — strictus, erectus, basi violaceo viridis, stelluligerus — dense floccosus, parce — sat dense breviter albipilosus, sub anthela vulgo minutissime glandulosus, 1—2-folius; *folia* tenuia, laete viridia, glabra — parce brevipilosa, subtus glaucescentia, densius molliter pilosa, basalia intima caulinaque plus minusve floccosa, dense breviciliata, *basalia* 5—7, sat parva, petiolis brevibus vulgo, inferne saltem, violaceis albivillosis, ovalia vel lanceolata, acuta, vel exteriora minora elliptica — obovata, parce breviter subulato- vel rarius latidentata, *caulina* vulgo medio caulis vel infra inserta, sensim decrescentia, brevipetiolata — sessilia, anguste ovato-lanceolata in cuspidem integerrimam acutissimam elongata, interdum folium sub anthela bracteiforme integerrimum adest; *capitula* pauca (2—12), in corymbo simplice — subcomposito disposita, ramis pedicellisque erecto-patentibus, leviter floccosis — tomentosis, minute glandulosis rarissimeque breviter albipilosis; *involucra*

9—11 cm longa, fuscoviridia, basi rotundata leviter floccosa, ceterum breviter obscure laeteve setulosa minuteque glandulosa, *squamae* anguste subulatae, acutae — subobtusae, apice leviter comulatae, interiores late laetiviride marginatae, exteriores ad margines leviter floccosae, basales anguste lineares; *styli* lutei, siccitate vix obscuriores. — Habitu coloreque *H. alboviridem* Brenn. imitans, sed involucris subefloccosis anthelaque glandulosis brevique pilosis differens; anthela glandulosa, involucris glandulosis vix floccosis stylisque laetis, nec non foliis laetiviridibus vulgo brevidentatis a *H. basifolio* Fr. diversum. — *Nyl.:* Kyrkslätt Bergstad in pineto, Ingå Joddböle in nemore.

H. dilucidum Brenn. — *Nyl.:* Helsingfors Hörneberg, Kyrkslätt Storms in silva mixta, Ingå Svartbäck in betuleto et ad marginem prati.

H. basifolium Fr., Almqv. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén), Ingå Svartbäck in betuleto; *Caj.:* Paltamo Melalaks.

H. pachyphyllum Brenn. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck in devexo prati, Ors in devexo juxta fretum Barösund.

H. villiceps Brenn. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck in betuleto.

H. galbanum Dahlst. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén), Ingå Ors in luco abietino juxta Barösund.

var. *galbanatum* Brenn. — *Nyl.:* Hogland in fissura humida (*H. basifolium* var. *dissectifolium* Brenn. Sydf. Archier. p. 110), Borgå Kråkö Westeräng in prato silvestri, Helsingfors ad rupem extra urbem, Kyrkslätt Smeds in devexo pinifero, Strömsby in silva mixta, Koskis in nemore ad rupemque.

H. caesiiceps Brenn. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. caesiiflorum Almqv. & Norrl. — *Sa.:* St. Michel (K. J. Ehnberg).

var. *subcanitiosum* (*H. canitiosum* Dahlst., Brenn. Nyl. Hier. p. 20). *Involucris* floccis pilisque tenellis densis albocinereis, *squamis* frequentibus densis angustis ad apicem usque vestitis. — *Ab.:* Lojo in pinetis; *Nyl.:* Kyrkslätt Ådbäck, Medvast, Storms, Hommas et Edis in silvis acerosis.

H. psilacrum. *Folia* glaucescentia, frequentia, vulgo brevipetiolata, *intermedia* plurima ovata, acuta, — rotundata muc-

ronulatave, basi rotundata truncatave — cordata vel subsagittata, minute denticulata vel irregulariter triangulari-dentata, *exteriora* minora cordato-rotundata — elliptica, subintegerrima, *interiora* anguste lanceolato-ovata — lanceolata, acuta, subintegerrima repandave basi in petiolum descendente argute dentata vel subhastata, glabra — subglabra, subtus vulgo molliter parcipilosa floccosaque, *folium caulinum* nullum vel minutum angustumque; *capitula* mediocria — minora, pedunculis leviter curvatis, erecto-patentibus, floccosis — subtomentellis, minutissime glandulosis pilisque tenellis albis parce vel sub involucro densius pilosis; *involucra* crassa, fusco-viridia, sat dense breviter albipilosa parciusque minute glandulosa, basi tenuifloccosa, *squamis* e basi latiore sensim in apicem longum cuspidatum nudumque attenuatis, vix marginatis; *styli* fuscescentes. — *Ab.:* Lojo Waanila in pineto (*H. stenolepis* f. *integrius* Brenn. Sydtav. & Nyl. Hier. p. 19).

H. caesitium Norrl. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Lauréen).

H. sagittatum Lindeb. f. *squamis* involucri angustioribus. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck in devexo silvae acerosae.

H. philanthrax Stenstr. — *Nyl.:* Snappertuna Raseborg ad rudera arcis.

H. suborbicans Brenn. Sydtav. & Nyl. Hier. p. 16 (*H. variicolor* Dahlst. var.) Folia obovata vel elliptica, undulato-repanda minuteque subulato-dentata, supra rufescenti-maculata. — *Nyl.:* Sibbo Torstensholm in devexo saxoso betulifero.

H. chlorellum Sael. — *Nyl.:* Ingå Haga in silva acerosa.

H. vesticeps. Differt a *H. orbicante* Almqv. proximo *pedicellis involucrisque* pallide virescentibus subefloccosis glandulis brevibus — minutis setulisque brevissimis rarioribus parce vestitis, nec non *squamis* apicem versus vix floccosis, *petiolis foliorum* autem densissime longe molliterque villosis. — *Obor.:* Muhos Papinsaari (*H. orbicans* Brenn. Nordösterb. Hier. p. 25).

H. distendens. *Caulis* e basi leviter adscendente erectus, viridis basive leviter coloratus, parte inferiore molliter albipilosus, vix stellulatus nudusve, superne parce vel sub anthela nonnihil densius floccosus, setulis glandulisve solitariis interdum munitus, parte inferiore vel medium versus unifolius; *folia* viridia, breviter

parcipilosa, subtus glaucescentia vel vinose colorata, longius densiusque, in petiolis densissime, albivillosa, dense crispato ciliata, *basalia* 3—5, longipetiolata, elliptica — ovata, basi saepe obliqua rotundata — truncata subhastatave, mucronata — acuta, argute serrata, *folium caulinum* petiolatum, ovato-lanceolatum vel angustius, cuspidatum, argute serratum, subtus floccosum denseque villosum; *capitula* mediocria, radiantia, 3 — pauca, *anthela* simplice — subsimplice, paniculata, ramis pedicellisque sat elongatis, divaricatis, subrectis, fastigiatis, acladioque 6—10 mm longo griseo-floccosis vel obscurioribus, glandulis sat robustis solitariis — sat densis, interdum setulis solitariis brevibus immixtis obtectis; *involucra* atroviridia, 8—10 mm alta, angusta, glandulis setulisque aequilongis nigris apicibus canescentibus densis floccisque basin versus plus minusve densis vel ad margines squamarum densissimis vestita, *squamae* e basi lata anguste subulatae, obtusae — subacutae, leviter comosae, basales anguste lineares; *styli* obscuri. — Habitu et forma foliorum anthelaeque cum *H. divaricante* Brenn. Sydf. Archier. pr 124 omnino congruens, differt autem caule eglanduloso vel subeglanduloso, foliis superioribus subtus floccosis, pedicellis ramisque anthelae longioribus, glandulis robustioribus rarioribus — solitariis vestitis, squamis involucri basi latioribus, setulis robustioribus frequentioribusque munitis, ad margines saltem dense albifloccosis, floribus majoribus styloque obscuriori; a *H. vesticipite* praecedente foliis multo minoribus angustioribusque, involucris atroviridibus cano-variegatis, glandulis setisque robustioribus dense vestitis, nec non squamis dense floccoso-marginatis distat. — *Nyl.*: Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. hololoma nov. nom. pro *H. holophyllo* Brenn. Sydf. Archier. pag. 127, nomine jam antea adhibito.

H. praetenerum Almqv. var. *subpatale* n. nom. (var. *patale* (Norrl.) Brenn. Nyl. Hier. p. 25 et 26, Vestnyl. Hier. p. 16, Sydtav. & Nyl. Hier. p. 17). — *Ab.:* Lojo; *Nyl.:* Helsingfors, Kyrkslätt Sundsberg, Smeds, Strömsby et Qvarnby, Ingå Svartbäck. — Differt a *H. patali* Norrl. setulis in involucro inter glandulas distinctis.

var. *proximum* (Norrl.) Brenn. Nyl. Hier. p. 26. — *Nyl.:* Ingå Westerkulla in devexo betuleti.

var. *sertuliferum* Brenn. l. c. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck in nemore, f. ad var. *proximum* vergens.

H. umbelliferum Lindeb. — *Nor.:* Rovaniemi Sonkaperä Paavonselkä, f. Kemi Kallinkangas (K. J. Ehnberg).

H. euryodon (*H. caliginosum* Dahlst., Brenn. Nordösterb. Hier. p. 25 ex. p.). *Foliis* subtriangularibus, cordato-ovatis — ovatis vel lanceolato-ovalibus, late triangulari-dentatis — undulato-dentatis vel repandis minuteque denticulatis apicem rotundatum subacutumve versus integrioribus, breviter parce pilosis, *caulino* brevipetiolato vel sessili, lanceolato-ovato, acuto, minute denticulato, subtus parce piloso stellulatoque; *involucris* majoribus, circa 12 mm altis, crassis, setulis brevibus paucis ad basin saltem inter glandulas frequentioribus — sat densis immixtis infraque solum ad margines squamarum tenuiter floccosis, *squamis* angustis, lineari-subulatis, acutis. — *Caj.:* Paltamo Paltaniemi, Sotkamo Naapurinvaara.

H. gonatophyllum (*H. caliginosum* Dahlst., Brenn. l. c. ex. p.). — *Foliis* ovatis basi truncatis — oblongis, obtusis, basi saepe obliquis, irregulariter late triangulari-dentatis — repandis vel subintegerrimis, basin versus distinctius dentatis, breviter parce pilosis, *caulino* parvo, subsessili, lanceolato-ovato, in apicem angustum protracto, subintegerrimo, subtus subfloccoso pilosoque; *involucris* minoribus, 10—11 mm altis, crassiusculis, glandulis minoribus subdensis vestitis, esetosis, basi vix floccosis, *squamis* latiusculis, lanceolato-subulatis, acutis — subobtusis. — *Caj.:* Sotkamo Wuokatti Pöllyvaara et Kokkovaara.

H. soedermannicum Dahlst. f. — *Nyl.:* Kyrkslätt Storms in silva acerosa prope Långviken (*H. glandulosissimum* Dahlst., Brenn. Nyl. Hier. p. 25).

H. distractum Norrl. ex. p. Glandulis involucrorum atroviridium pedicellorumque robustioribus, densioribus, squamisque involucri apicem usque plus minusve floccosis. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén). Huc etiam pertinet *H. Stenströmii* Dahlst. in Brenn. Hier. medd. 3, 1904.

H. defloccatum (*H. distractum* Norrl. ex. p.). Differt a *H. variicolore* Dahlst. *involucris* minoribus, *squamis* angustioribus subulatis obtusis — subacutis marginibus apicem versus defloccatis apicibusque nudis — subnudis, *ramis anthelae* vulgo monocephalis erecto-patentibus, rectis subrectisve — arcuato-patentibus; a *H. distincto* Stenstr. *involucris* angustioribus, marginibus squamarum exteriorum intermediarumque exceptis, defloccatis, *foliisque* latioribus ellipticis subrotundatisve — ovatis; a *H. distracto* Norrl. denique glandulis involucrorum laetiorum pedicellorumque minoribus et minus frequentibus squamisque involucri apicem versus defloccatis. — *Ab.:* Wihtis; *Nyl.:* Ingå Joddböle in betuleto *(H. orbicans* Almqv. f. *involucris epilosis* Brenn. Sydtav. & Nyl. Hier. p. 17), Kyrkslätt Weikkola in devexis silvae pratique et Sundsberg in devexo silvestri ad Solbacka *(H. variicolor* Dahlst., Brenn. Sydf. Archier. p. 123); *Ta.:* Hausjärvi Arolampi Heinilä ad jugum Pitkä Selkä *(H. variicolor* Dahlst. f. Brenn. Sydtav. & Nyl. Hier. p. 16).

H. Hjeltii Norrl. — *Nyl.:* Ingå Westerkulla in pascuo, Öfverby in silva acerosa, Joddböle in nemore.

H. caesiomurorum Lindeb. — *Nyl.:* Ingå Joddböle in silvis mixtis.

H. Siléni Norrl. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. subpellucidum Norrl. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck in devexo prati.

H. diaphanoides Lindeb. — *Nyl.:* Ingå Ors in nemore devexo ad rupemque juxta fretum Barösund.

var. *flocculiferum* Brenn. — *Nyl.:* Ingå Westerkulla in silva acerosa, Lill Skämmö in fissura rupis littoralis.

f. *densifloccosum. Squamis* exterioribus *involucri* dense floccoso-limbatis *caulequc* densius floccoso — tomentello. — *Ta.:* Hausjärvi Erkkylä ad marginem prati prope Riihimäki *(H. torticeps* Dahlst. f. Brenn. Sydtav. & Nyl. Hier. p. 16).

var. *nycterinum* Brenn. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

var. *tenebrosum* (Norrl.) — *Nyl.:* Ingå Svartbäck in devexo pineti.

H. improvisum Norrl. — *Nyl.:* Ingå Joddböle in silva mixta.

H. caespiticola Norrl. — *Nor.:* Kemi Selkäsaari in litore marino (K. J. Ehnberg).

H. inconstrictum Brenn. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. cynodon Brenn. var. *stelluligerum* Brenn. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck in nemore.

H. hemipsilum Brenn. — *Sa.:* St. Michel (K. J. Ehnberg).

H. atricomum Brenn. — *Ta.:* Hausjärvi Riihimäki in silva humida pinifera.

Piloselloidea.

H. pubescens Lindbl. — *Nyl.:* Ingå Ors in devexo graminoso juxta fretum Barösund.

var. *firmicaule* (Norrl.). — *Nyl.:* Kyrkslätt Weikkola in agro, Ingå Svartbäck in prato, devexo prati, devexis betuleti pinetique, Joddböle ad marginem nemoris ad rupem.

H. contractum (Norrl.) — *Nyl.:* Borgå Kråkö Westeräng in prato, Lill Kroksnäs ad marginem agri et in devexo agresti, Ingå Barö Abborholm in devexis graminosis juxta Barösund; *Ta.:* Kuhmois (K. J. Ehnberg).

H. seminigrans. Sicut *H. nigrans* Almqv. *anthela* laxa involucrisque longioribus gracilioribusque setulis nigris nigricantibusve validis densius vestitis a *H. contracto* differens, *squamae* autem *involucri* angustiores, sublineares, glandulaeque majores, inter setulas haud occultae. — *Ab.:* Lojo Kiviniemi; *Nyl.:* Borgå Kråkö *(H. nigrans* Almqv., Brenn. Nyl. Hier. p. 32).

H. suomense Norrl. — *Ta.:* Hausjärvi Herajoki Parmala in devexo saxoso, Riihimäki ad marginem agri; *Caj.:* Puolanko Salmis.

var. *grisescens* (Brenn. in Medd. af *Soc. pro F. & Fl. Fenn.* 29, pag. 140). Foliis parvis, angustis, griseo-virentibus, nec non indumento in tota planta floccoso densiori a *H. suomensi* differens. — *Kar. ladog.:* Ruskeala Ilola (A. L. Backman).

H. sphacelatum Norrl. — *Nyl.:* Borgå Lill Kroksnäs in campo *Phlei.*

H. sphacelolepis. *Caulis* elatus, robustus, ubique sat dense floccosus glandulosusque, in parte inferiore setulis brevissimis parce vestitus, glandulae sub anthela maximae, setiformes, inter minores immixtae; *stolones* epigaei, sat longi, foliolis lanceolatis decrescentibus; *folia* tenuia, viridia, sessilia vel subsessilia, lanceolata vel lingulato-lanceolata, acuta, parce minute denticulata, parce stellulata brevique setulosa, subtus floccosa densiusque brevipilosa, *caulina* 2 in parte inferiore caulis, glandulifera; *anthela* densa, composita, umbellata, subtomentosa denseque minute laetiglandulosa glandulis robustis setiformibus nigris parce immixtis; *involucra* 8—9 mm alta, virescentia, nigrovariegata, glandulis tenellis inaequalibus sat densis, setulis nigris paucis floccisque ad basin sat densis vestita, *squamae* sat late lanceolatae, acutae, laete virides, submembranaceae, apice vel exteriores toto dorso nigricantes. — *H. sphacelatum* Norrl. imitans, sed praecipue glandulis robustis diversum. — *Caj.:* Sotkamo Naapurinvaara.

H. neglectum Norrl. f. *longifolium*. — *Nyl.:* Helsinge Boxbacka ad marginem agri; *Sa.:* St. Michel (K. J. Ehnberg).

f. *brevifolium*. — *Nyl.:* Borgå Pörtö Bodö.

H. subpraealtum Lindeb. *(H. pruinosum* Norrl.) — *Ta.:* Hausjärvi Herajoki Parmala in devexo prati.

H. subtenerescens. A *H. tenerescente* Norrl. Hier. exs. l, 70 vix differt: *caule* 2—3-folio, superne vix colorato, *involucris* magis floccosis cinerascentibus, basi, ut *pedicelli* nonnulli ad apicem, setulis paucis nigris apice albis brevibus inter glandulas immixtis *squamis*que vulgo latioribus obtusioribusque minus distincte laetimarginatis. *Folia,* ut in speciminibus supra citatis, ad Åre Sueciae lectis, et in Dahlst. Herb. Hier. XVI 68 e Lillherrdal, brevia. — *Nyl.:* Ingå Westerkulla in devexo silvae acerosae, Svartbäck in betuleto.

H. subglomeratulum. Differt a *H. glomeratulo* Almqv., Dahlst. Hier. exs. l, 25 *caule* graciliore apice glandulis longis robustisque inter minores immixtis *pedicellis*que subtomentosis — tomentosis glandulis longioribus obscuris minus confertis munitis, nec non *squamis involucri* latioribus obtusis, intimis

late membranaceo-marginatis. *Folia* angustiora, tenuiora, ut in f. *hirtiore* Dahlst. Herb. Hier. XVI 75, sed vix denticulata. Setae vel setulae obscurae apice canescentes solitariae vel paucae sub *anthela*, ad apicem *pedicellorum* et ad basin *involucrorum* adsunt. Glandulae ad apicem *caulis* ut in *H. glossophyllo* Norrl. robustae. — *Nyl.:* Kyrkslätt Sundsberg in betuleto ad Framnäs.

H. glomeratulum Almqv. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. umbelliflorum N. P. — *Nyl.:* Kyrkslätt Wohls in horto, Qvarnby ad marginem viae, Ingå Westerkulla in devexo pineti ad marginem viae, Elisö ad marginem silvae juxta litus marinum.

H. hyperadenium Brenn. — *Nyl.:* Ingå in prato juxta templum, Svartbäck ad marginem viae in betuleto.

H. leucopterum Brenn. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck ad marginem agri viaeque.

H. speireodes. Differt a *H. speireo* Norrl. Pil. bor. p. 70 *involucris* virescentibus, minoribus (5—7 mm long.) gracilioribusque, cylindricis, *squamis* latioribus, lanceolato-oblongis, obtusis, apice distinctius piceis atrique glandulosis, distincte lactimarginatis, *pedicellis*que gracilioribus, parce setulosis — subepilosis; *anthela* vulgo laxa, umbellata vel irregulariter racemoso-corymbosa. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. Zizianum Tausch. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck in betuleto.

H. incrassatum Norrl. — *Nyl.:* Borgå Pörtö (W. Laurén).

H. poliocladum N. P. var. *praealtiforme* 2 *hirsutum* N. P. — *Nyl.:* Ingå Joddböle ad marginem fossae.

H. septentrionale Norrl. — *Nyl.:* Borgå Wilhelmsberg et Pörtö, Sibbo Skräddarby (W. Laurén); *Sa.:* St. Michel (K. J. Ehnberg).

H. ingens N. P. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck ad marginem fossae.

H. dimorphum Norrl. — *Nyl.:* Borgå Pörtö in prato (W. Laurén); f. *Ta.:* Kuhmois (K. J. Ehnberg).

H. Saelani Norrl. — *Sa.:* Kristina (K. J. Ehnberg).

H. fennicum Norrl. — *Nyl.:* Borgå Pörtö in prato (W. Laurén).

H. ventricosum Norrl. — *Nyl.:* Sibbo Käringholm (W. Laurén); *Ta.:* Hausjärvi Herajoki in pratis humidis.

H. nigellum Norrl. — *Ta.:* Hausjärvi Herajoki Parmala in prato humido.

H. lasiopodum Brenn. — *Ta.:* Hausjärvi Riihimäki in areis pratoque, Herajoki in prato humido, Parmala ad marginem fossae in agro.

H. glossolepis Brenn. — *Ta.:* Hausjärvi Herajoki Parmala in pratis humidis.

H. collatatum Brenn. — *Nyl.:* Helsingfors Tölö park et Fredriksberg ad margines viarum, Kyrkslätt Strömsby in devexo sicco, Ingå Haga ad marginem fossae, Svartbäck in nemore, prato turfoso semitaque agresti.

f. *curtifolium*, foliis brevibus obovatis foliolis stolonum obovatis — subspathulatis subaequalibus. — *Ta.:* Hausjärvi Herajoki in arenario pineti.

H. valdeglandulosum Brenn. — *Ta.:* Hausjärvi Herajoki Parmala in prato humido turfoso.

H. subpratense Norrl. — *Nyl.:* Borgå Ekudden et Pörtö in pratis (W. Laurén).

H. salebricola Brenn. var. *fuscostylum,* stylis obscuris. — *Nyl.:* Ingå Westerkulla ad rupem juxta litus marinum.

H. brachycephalum Norrl. — *Nyl.:* Borgå Pörtö in prato.

H. conglobatum Brenn. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén), Ingå Svartbäck in pratis, Ors in devexo graminoso juxta fretum Barösund.

var. *laxius* Norrl. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck in betuleto ad marginemque viae.

var. *brachiolatum* Brenn. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén), Kyrkslätt Qvarnby in prato ad marginemque viae, Ingå Svartbäck ad marginem agri viaeque; *Caj.:* Paltamo Paltaniemi et Kivimäki.

var. *subeciliatum* Brenn. — *Nyl.:* Borgå Hummelsund, Ingå Svartbäck in pascuo aprico.

f. ad *H. fusculum* Brenn. vergens. — *Nyl.:* Ingå Westerkulla in devexo betuleti.

H. diluticolor Brenn. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck ad marginem viae in betuleto.

H. suecicum Fr. var. — *Nyl.:* Borgå Wilhelmsberg et Pörtö in prato (W. Laurén).

var. *parcipilum* N. P. — *Ta.:* Kuhmois (K. J. Ehnberg).

var. *valdepilosum* N. P. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck in devexo silvestri.

var. *albisetum* Brenn. — *Nyl.:* Ingå Joddböle in prato.

var. *parrifoliatum* Brenn. — *Nyl.:* Kyrkslätt Strömsby in caespite prati.

var. *pseudauricula* f. *calvius* N. P. — *Nyl.:* Ingå Joddböle in prato litorali.

var. *subfloribundum* f. *efloccosum* N. P. — *Nyl.:* Kyrkslätt Strömsby in prato humido, Ingå Svartbäck ad marginem viae agrique et in devexo silvestri.

f. *floccosum* N. P. — *Nyl.:* Ingå Westerkulla Skämmö; *Ta.:* Kuhmois (K. J. Ehnberg).

H. piceiceps Brenn. — *Ta.:* Hausjärvi Herajoki in prato.

H. auricula L. var. *stipitatum* N. P. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck ad marginem viae pratique.

var. *pterolepis* Brenn. — *Ta.:* Kuhmois (K. J. Ehnberg).

var *parvicalyx* Brenn. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén), Ingå Svartbäck in loco nudo prati.

H. pilosella L.

H. tenuilingua Norrl. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. felinum Brenn. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. sphaeroideum Brenn. — *Nyl.:* Ingå Fagervik in silva abietina, Westerby in devexo pinifero et ad marginem viae.

H. molliusculum Brenn. f. *brevifolium*. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén), Ingå Svartbäck in devexo sicco.

H. molliglandulosum Brenn. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. tapeinodes Brenn. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. furfuraceum Brenn. — *Nyl.:* Ingå Joddböle ad marginem silvae juxta fossam agri.

H. subcoactile Brenn. — *Ab.:* Lojo in silva acerosa ad jugum inter Ojamo et Wirkby.

H. farinicolor Brenn. — *Ab.:* Lojo Paloniemi; *Nyl.:* Kyrkslätt Danskarby.

H. impallescens Norrl. — *Nyl.:* Ingå Fagervik in silva abietina.

var. *hirsutius* Brenn. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck in devexo sicco, Joddböle ad marginem silvae juxta paludem.

H. oligochaetium N. P. var. *transitorium* Brenn. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. niveiceps Brenn. — *Nyl.:* Ingå Joddböle ad marginem fossae in agro.

var. *chlorascens* Brenn. — *Nyl.:* Ingå Fagervik ad marginem viae in silva acerosa, Joddböle ad semitam in betuleto salebroso juxta litus marinum.

H. salebratum Norrl. — *Nyl.:* Ingå Fagervik Vesterby ad marginem viae in devexo pinifero.

var. *villiferum* Brenn. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. leptacrum Brenn. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. prolixatum Brenn. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. brachycalyx Brenn. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén), Helsinge Lill Hoplax ad rupem in silva acerosa, Ingå Svartbäck in silva mixta.

H. albotomentosum Brenn. — *Nyl.:* Ingå Elisö in devexo sicco.

H. tenerisquameum Brenn. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck in betuleto.

H. rubelliceps Brenn. var. *grandiceps* Brenn. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck ad viam agrestem.

H. heteradenium Brenn. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck in silva mixta.

H. chloroloma Brenn. — *Nyl.:* Ingå Westerkulla in devexo silvestri, Orrholm in litore.

f. *valdelaceratum*, *foliis* subtus virescentibus, saepe acutioribus distinctiusque denticulatis, *ligulis* valde laceratis, interdum subestriatis dignotum. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén), Helsingfors Rödbergen in devexo saxoso, Ingå Svartbäck in devexo agresti.

H. furvum Brenn. — *Nyl.:* Ingå Ors in devexo sicco juxta fretum Barösund.

H. subconvexum Brenn. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. distinctisquameum Brenn. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. longiglandulosum Brenn. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. psefochaetum Brenn. — *Nyl.:* Borgå Lill Kroksnäs ad rupem.

H. drosocalyx Brenn. var. *locupletius* Brenn. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. laetilanosum Brenn. — *Nyl.:* Ingå Joddböle in nemore.

H. lasiocalyx Brenn. — *Nyl.:* Ingå Fagervik in silva abietina.

var. *stenoglossum* Brenn. — *Sa.:* Kristina (K. J. Ehnberg).

H. prasinatum Norrl. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

var. *crebrisetosum* Brenn. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. macroglossum Brenn. — *Nyl.:* Ingå Lill Fagerö in devexo sicco.

H. mixtivillosum Brenn. — *Nyl.:* Ingå Fagervik in silva abietina.

H. adenotrichum Brenn. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck ad marginem fossae in prato

H. leucochaetum Brenn. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

f. *nigrisetum*. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. leucochaetum Brenn. × *suecicum* Fr. ut videtur. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. auricula L. × **dasylepis** Brenn. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck in devexo sicco inter juniperos unacum parentibus.

H. panneiceps Brenn. var. *acropsilum* Brenn. — *Nyl.:* Ingå Svartbäck in devexo silvestri.

H. cuneolus Norrl. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén), Kyrkslätt Koskis, Ingå Svartbäck in devexo sicco; *Ab.:* Lojo in silva acerosa ad jugum.

H. rhodacrum Brenn. — *Nyl.:* Ingå Westerkulla ad viam desertam in devexo silvestri.

H. ursinum Brenn. — *Nyl.* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

var. *fimbrillatum* Brenn. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

var. *densivillosum* Brenn. — *Nyl.* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. albicans Norrl. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. elucens Brenn. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. lomatolepis Brenn. var. *curtilingua* Brenn. — *Nyl.:* Ingå Fagervik Westerby ad marginem viae in devexo pinifero.

var. *unicolor* f. *caulescens* Brenn. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. auricula L. × *lomatolepis* Brenn. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

H. lomatolepis Brenn. × *succicum* Fr. ut videtur. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén), Ingå Svartbäck ad marginem viae in betuleto.

H. trichosoma N. P. 1. *longipilum* N. P. — *Ab.:* Lojo in silva acerosa ad jugum.

H. tenuivillosum Brenn. — *Nyl.:* Kyrkslätt Strömsby in silva abietina, Smeds in pineto, Ingels in silva mixta, Ingå Fagervik Westerby in devexo pinifero.

H. coalescens Norrl. — *Nyl:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén), Helsingfors in coemeterio juxta Gräsviken et in insula Högholm, Ingå Westerkulla Orrholm in devexo pinifero.

var. *subcongregatum*, *foliis* obtusioribus, *pedicello* crasso, *involucro* obscuriore, magis glanduloso, *squamis* apice vix coloratis, basalibus submarginatis ad *H. congregatum* Norrl. Pil. bor. p. 22 vergens. — *Nyl.:* Sibbo Aspnäs (W. Laurén).

Årsmötet den 13 maj 1905.

Ordföranden, professor J. A. Palmén uppläste följande

Årsberättelse öfver Sällskapets verksamhet 1904-1905.

De senast förgångna tiderna hafva bragt med sig lärdomar af största vikt för hela vårt land. Vi ha erfarit, att efter en period af utveckling och fruktbar verksamhet kan komma en period af motgångar, som hota med undergång eller åtminstone stagnation. Vi ha också lärt oss hvilka resultat, som kunna uppstå, i fall betydande inre oenighet härskar. Särskildt har det förgångna året varit det hotfullaste af alla. Men stormbyn har åtminstone för ögonblicket bedarrat. Ännu är hela vårt samhälle lugnt och beredt att gå framtiden till möte. Det hela har naturligtvis lidit, men ännu icke ohjälpligt. Hvad särskildt våra vetenskapliga samfund beträffar, så ha deras yttre villkor ännu icke tagit skada. Ty de kunna tryggt sätta sig öfver den utslungade beskyllningen, att under alla möten hafva bedrifvit något helt annat än vetenskaplig forskning. Däremot ha några åt det praktiska riktade fria föreningar blifvit bragta i en kritisk ställning, emedan deras statsanslag helt och hållet eller delvis indragits. Märkligt nog har detta händt de två ekonomiska sällskap, som i afseende å sina objekt stå Sällskapet pro Fauna et Flora närmare än andra, nämligen Fiskeriföreningen och Forstföreningen. Må vi hoppas, att båda skola återvinna sina förra positioner. Men må vi tillika af det inträffade taga anledning att i god tid klargöra situationen för oss själfva, i händelse året 1906 skulle medföra äfven åt vårt samfund afslag på anhållan om fortsatt anslag. Till dess kan emellertid världen se nog så mycket annorlunda ut, än för ett år sedan. Svåra åskväder hafva ju också ett slut, och deras kraftiga elektriska urladdningar pläga tvärtom ozonisera luften, så att djur och växter efteråt känna sig lifligt styrkta till ännu mera energisk lifsverksamhet än tillförene.

Vi ha i dag åter att anteckna en svår förlust i vara leder. Sjuttiotvåårig, men ännu full af lifligt intresse för våra allmänna frågor, bortgick den 23 okt. 1904 fil. dr. friherre Edvard Viktor Eugen Hisinger, hvilken så länge med värme och uppmärksamhet följt naturalhistoriens utveckling i vårt land och med välvilja omfattat särskildt vårt Sällskap.

Edvard Hisinger föddes den 16 juli 1832 på fädernegodset Fagervik uti Ingå. Student år 1850 och redan i december 1848 medlem i vårt Sällskap, ägnade han sina första studier åt naturalhistorien och blef kandidat 1855. Samma år offentliggjorde han Flora Fagervikiensis, af våra lokalfloror den andra i ordningen. Man skulle häraf förmodat, att han ärnat ägna sig åt botanisk forskning, så mycket hellre, som han 1856 företog en utländsk studieresa till Tyskland och Schweiz. Men tilltagande döfhet föranledde honom dock att inslå en annan riktning, att ägna sig åt praktisk naturalhistorie. År 1858 öfvertog han nämligen sin faders stora egendom Brödtorp i Pojo socken. Dels där, dels på Fagervik tillbragte sedan Hisinger resten af sitt lif, ifrigt ägnande sig åt rationellt jordbruk äfvensom åt de rika trädgårdsanläggningarna. I början offentliggjorde han ännu resultat af naturalhistorisk forskning, nämligen 1859 en afhandling om Finlands Orthoptera samt 1861 om Finlands Libellulider. För vår svampfloras allmännare kännedom och tillgodogörande har han offentliggjort en liten, för allmänheten afsedd skrift. Uti Botaniska Notiser tryckte han några meddelanden om skandinaviska granformer och om fynd af *Oecidium conorum abietis* i Finland. Vidare offentliggjorde Hisinger notiser om hvitfisken i Finska viken och om svarta vargarna på Åland. Att han särskildt intresserade sig för trädgårdsodling är självklart. Äfven i vårt Sällskaps skrifter har han 1887 och 1895 offentliggjort botaniska meddelanden. Våra möten öfvervarade han gärna, trots svårigheten att höra andragandena. Till befordran af forskningen om finska vikens algflora donerade han 1882 ett belopp af 300 mk, och 1883 jämväl en summa för realiserandet af ett program om anställande af växtfenologiska iakttagelser. För befordrandet af forskningarna på Kola

halfön bidrog han med 1,000 mk år 1887, och senare äfven med en summa.

Våra allmänna angelägenheter lago frih. Hisinger varmt om hjärtat, börjande med den egna hemtraktens och slutande med vårt folks stora spörsmål. De sistnämnda frågorna spände ännu på sista tiderna hans intresse i högsta grad, och med ungdomlig hänförelse följde han med allt. Men lösningen af våra frågor fick han ej mera upplefva, då ju liemannen infann sig under osäkerhetens tunga dagar.

Från landsmäns led hafva med döden afgått ännu tre personer, som dock stått Sällskapet fjärmare, näml. rektorn, fil. mag. Gustaf Wilhelm Cannelin, förre stadsträdgårdsmästaren i Helsingfors Ludvig Amatus Järnström, hvilken afled i november 1904 och med. doktor Henrik Hällström, som blef medlem redan den 27 maj 1836 och nyligen afled i Joensuu vid 86 års ålder.

Ännu böra vi ägna en tacksam tanke åt tvenne zoologer i utlandet, som vi haft äran att räkna såsom ledamöter i Sällskapet. För nästan ett år sedan, den 23 maj 1904, afled i London den kände neuropterologen Robert Mac Lachlan, som inlagt så stor förtjänst om kännedomen af insektgruppen Trichoptera. Talrika mindre arbeten föregingo och efterföljde hans stora monografiska revision och synopsis öfver de Europeiska Trichoptererna, hvilket verk utkom 1874—1880, och till hvars utgifvande äfven material från Finland sändts. Han hade vänligheten att ej blott bearbeta allt då samladt finskt material, af 146 arter, utan äfven att i sitt arbete afgifva därom ett för oss mycket glädjande yttrande; och en special katalog häröfver offentliggjordes sedermera år 1881 i 7:de häftet af vara Meddelanden. Äfven senare har han mycket beredvilligt gått våra specialister tillhanda med hjälp och upplysningar, och salunda bidragit till den nuvarande rätt ingående kännedomen i vårt land om denna grupp, hvilken för tre decennier tillbaka var så godt som alldeles outredd. Han kallades till utländsk ledamot i detta vårt samfund, då vi år 1896 firade dess 75 års dag.

Samtidigt invalde Sällskapet också till hedersledamot den

framstående zoologiske, särskildt entomologiske forskaren, direktorn för zoologiska museum i Wien, professor Friedrich Moritz Brauer, hvilken afled därstädes den 29 december 1904 vid 72 års ålder. Från tidigaste ungdom var han genomträngd af lifligt intresse för insekternas tallösa grupp, särskildt för deras lefnadssätt och förvandling. Som författare uppträdde han redan under sin gymnasiitid, då han offentliggjorde viktiga observationer om Neuroptera, och vid 25 års ålder utgaf han *Neuroptera austriaca*, som haft ett stort inflytande på denna grupps studium i flera länder. Därefter vände han sin uppmärksamhet åt Diptera och väckte särskildt uppmärksamhet genom sina afhandlingar om *Oestriderna*, hvilkas märkvärdiga utveckling han omsorgsfullt utredt. Därjämte gaf han uppslag till ett nytt system öfver Diptera. Hans digra arbete *Zweiflügler des Kais. Museums,* hvaraf 7 delar utkommit, har riktat vetenskapen med talrika nya former samt en epokgörande bearbetning af flugornas larver. Sin utmärkta förmåga på entomologiska specialområden förstod Brauer att tillgodogöra jämväl på frågor af mera allmänt zoologisk art. Redan så tidigt som 1869, alltså några få år efter vändpunkten i det rådande uppfattningssättet, offentliggjorde han en liten, men uppslaggifvande skrift: Betrachtungen über die Verwandlung der Insekten im Sinne der Descendenz-Theorie. Häri framhöll han betydelsen af den *Campodea*-lika larv-formen såsom mera ursprunglig, än den härledda fjäril-larv-gestalten och flugornas »mask»-lika larver. en åskådning, som för en mängd morfologiska forskare öppnat vida vyer. Mera kändt är dock Brauers arbete, som grundlagt ett eget nytt system för insekternas hela klass, hvilket första gången framställdes i hans år 1885 utgifna skrift *Systematisch-Zoologische Studien*, och hvari han nedlagt en mängd för frågan synnerligen fruktbärande idéer. Såsom akademisk lärare har den bortgångne utöfvat mycket stort inflytande, likasom äfven såsom direktor för ett af Europas mest storartade zoologiska museer. Såsom enskild människa gjorde han på enhvar besökande ett synnerligen angenämt intryck, och

personligen bevarar äfven jag den nu bortgångna ärevördige mannen i vördsamt minne.

Sällskapets 7 månadsmöten hafva under året fortgått i jämn följd och varit besökta af 30—40 personer, således lika lifaktigt som förut. En öfverblick af förhandlingarna gifver vid handen, att äfven nu de zoologiska meddelandena till antalet varit afgjordt öfvervägande. Föredragarena hafva varit icke mindre än 25, medan de botaniska varit endast 10. Bland de senare har rektor M. Brenner vid nästan hvarje möte gjort andraganden, och nästan lika ofta mag. H. Lindberg, i öfrigt hafva delgifvits meddelanden af hrr Saelan, Norrlin, Fr. Elfving, Karsten, Silén, E. Reuter, A. A. Sola och H. Buch. De flesta zoologiska andragandena hafva gjorts af hrr J. Sahlberg, Levander, Silfvenius och E. Reuter, hvarjämte iakttagelser föredragits jämväl af hrr Luther, Schneider, Federley och Forssell samt Aro, R. Boldt, Björkenheim, M. Brenner, K. O. Elfving, Forsius, Grönblom, Meriläinen, Nordling, A. Nordström, Poppius, O. M. Reuter, U. Sahlberg, Sandman, Suomalainen, Wegelius och Wikström.

Af Sällskapets publikationer hafva under året utkommit Acta N:o 26 med afhandlingar af Enzio Reuter, A. J. Silfvenius, G. Schneider, J. Ivar Lindroth, J. P. Norrlin Pehr Gadd och O. M. Reuter, inalles X + 401 sidor och 9 taflor. Likaså har utkommit 30:de häftet af Meddelanden innehållande förhandlingarna under 1903—1904. Uti Acta 27, som är under tryck, äro redan intagna några af de under året inlämnade afhandlingarna. Tryckningen af Hj. Hjelts Conspectus Floræ Fennicæ uti Acta 30 är påbörjad, men anstår för närvarande tillsvidare.

Under det gångna året hafva anmälts följande afhandlingar.

Silfvenius, A. J., Ueber die Metamorphose einiger Phryganeiden und Limnophiliden, III.

Forssell, A. L., Bidrag till kännedom om Echinorhynchera hos Finlands fiskar.

Reuter, Enzio, *Uropoda obnoxia*, eine neue schädliche *Uropoda*-art.

Karsten, P. A., Fungi novi, nonnullis exceptis in Fennia lecti.

Levander, K. M., Über das Winterplankton in zwei Binnenseen Südfinnlands.

Silén, F., Blombiologiska iakttagelser i Kittilä Lappmark.

Silfvenius, Über *Agrypnetes crassicornis* M. Lach.

Brenner, M., Hieraciologiska meddelanden, 4. Nya Hieracieformer och fyndorter.

Federley, H., *Notodonta phoebe* var. *pallida* n. var. und die Entwicklung derselben.

Levander, Beiträge zur Kenntnis des Sees Valkea-Mustajärvi der Fischereiversuchsstation Evois.

Levander, Untersuchungen über die Nahrung und Parasiten der Fische des Finnischen Meerbusens in den Jahren 1902, 1903 und 1904.

Reseberättelser hafva delgifvits af hr Aro rörande en zoologisk resa i Björneborgs län och af hr A. Palmgren beträffande botaniska forskningar på Åland, bägge under sommaren 1904.

För stundande sommar åter har Sällskapet beslutit utdela 1,500 mark till resestipendier, fördelade på följande sätt:

1000 mk åt fyra zoologiska exkurrenter till Ounasjoki—Tana trakterna, Å. Nordström, R. Krogerus, U. Sahlberg, B. A. Nyman.

300 mk åt fil. kd. J. A. Wecksell, för undersökning af vattenvegetationen vid finska kusten af Ladoga.

100 mk åt fröken L. Högman för insamlande af *Hieracia* på Åland och i Luonnonmaa, samt

100 mk åt stud. A. A. Sola för studium af ädlare träds förekomst äfvensom insamlande af *Hieracia* i Hämeenkyrö.

Till hedersledamot i Sällskapet har kallats professor Th. Sælan för att bevisa honom Sällskapets varma erkänsla för en mera långvarig verksamhet än någon annan kunnat uppvisa, äfvensom såsom uttryck af förhoppning, att den 70-årige

äfven såsom bortflyttad från orten måtte fortfara att gagna den inhemska forskningen. Yngre krafter hafva åter inkallats för att börja sitt arbete, nämligen herrar Gunnar v. Frenckell, H. Rancken, E. V. Suomalainen, fröken A. Keso, hrr J. G. Granö, A. B. Nyman, K. Hj. R. Frey och Onni Lindblad.

Af Sällskapets forna och nuvarande ledamöter äfvensom af kända utländska naturalhistoriska forskare har dr R. Boldt, sammanbragt för Skpts räkning en synnerligen intressant och värdefull samling af fotografier, som under året förevisats och på allt sätt borde fortfarande befrämjas.

Under året hafva fungerat såsom ordförande och viceordförande samma personer som förut, och såsom sekreterare mag. H. Federley; d:r Brotherus har varit skattmästare, hrr Brenner och Alcenius revisorer.

Till sist bör ännu nämnas att Sällskapet inbjudits af Finska Forstföreningen att genom delegerade samverka med andra i och för att bringa i gång den långt tidigare och flere gånger upptagna frågan om bildande af nationalparker i Finland. Sällskapet har visserligen nyligen valt härtill prof. Norrlin och mag. H. Lindberg, men det definitiva afgörandet kan förekomma först i dag. Måtte denna för studiet af landets flora och fauna i framtiden så viktiga fråga nu sent omsider komma till realisation. Ännu är det icke allt för sent, men dock sent nog i flere afseenden. Måhända skall ett flertal af Sällskapets medlemmar framdeles intressera sig jämväl för en annan liknande fråga, som väckts i ett närsläktadt samfund, nämligen frågan om skydd för enskilda naturminnesvårdar öfverhufvud, dessa må nu vara lefvande väsenden, geologiska bildningar eller prof på landskapens utseende i olika delar af landet.

Min återblick på det gångna solhvarfvet vill jag afsluta med en välgångsönskan för Sällskapets exkurrenter under nästa sommar och för alla de ledamöter, som äro i tillfälle att ägna sig åt arbetet i naturens sköte till fromma för kännedomen af vårt lands fauna och flora.

Skattmästaren doktor V. F. Brotherus afgaf

Årsräkning för år 1904,

ur hvilken följande utdrag här lämnas:

Debet.

Behållning från år 1903.

Stående fonden	28,000: —	
Senator J. Ph. Palméns fond . . .	10,000: —	
Sanmarkska fonden	4,000: —	
Årskassan.	6,737: 10	48,737: 10

Inkomster under året.

Statsbidrag för år 1904	6,000: —	
Influtna räntor	2,144: 02	
Ledamotsafgifter	135: —	
Gåfva af Presidenten Isak Fellman .	150: —	
Öfverskott vid inköp af W. Gutzeit & C:o 5 % låneobligation . . .	10: —	8,439: 02
	Summa	57,176: 12

Kredit.

Utgifter under året.

Arvoden:			
åt sekreteraren . .	Fmk 100		
» bibliotekarien .	» 200		
» vaktmästaren .	» 125	425: —	
Reseunderstöd		1,000: —	
Ränta å Sanmarkska fonden . . .		200: —	
Lektor Hj. Hjelt		650: —	
Tryckningskostnader		6,444: 90	
Frakt, annonser, renskrifning m. m.		239: 73	8,959: 63

Afskrifning.

Å kupongränta, som erlagts vid inköp af låneobligation	4: 58

Behållning till år 1905.

Stående fonden	28,000: —	
Senator J. Ph. Palméns fond . . .	10,000: —	
Sanmarkska fonden	4,000: —	
Årskassan	6,211: 91	48,211: 91
	Summa	57,176: 12

På förslag af revisorerna rektor M. Brenner och magister O. Alcenius beviljades skattmästaren full ansvarsfrihet för förvaltningen af Sällskapets medel under det förflutna året.

Intendenten, docent Alex. Luther uppläste följande

Årsredogörelse för de zoologiska samlingarnas tillväxt.

*Däggdjurs*samlingen har under året genom gåfvor, byte och inköp ökats med 41 exx. dels skinn, dels uppstoppade eller i sprit inlagda exx., hvilka dock delvis äro afsedda att användas såsom material för byte med utländska museer, 4 skallar, 1 bäfversvans, 4 normala och ett monströst embryo. För gåfvorna stannar museet i tacksamhetsskuld till agronomerna M. Mäenpää och H. B. Åström, prof. J. A. Palmén, d:r K. E. Stenroos, magg. H. Federley, och J. E. Aro, studd. A. Wegelius, K. Siitoin, G. Ekman, prep. O. Lindblad, handlanden Paul Stude och finska Senaten. Lektor S. Lagus och forstmästar M. W. Waenerberg hafva godhetsfullt förmedlat diverse inköp.

Finska *fågels*amlingen har tillvuxit med 229 exx., hvaribland märkas en kollektion af 147 exx. vackert konserverade skinn, hvilka prep. O. Lindblad för synnerligen billigt pris

försålt till museet och en kollektion af 54 skinn, inlämnade af mag. J. E. Aro; de öfriga exx. hafva dels skänkts af herrar H. Inberg, E. Husgafvel, A. V. Nyberg, E. Nordling, ing. P. v. Nandelstadt, forstm. J. Montell och Aminoff, stud. L. Runeberg, d:r A. G. Helenius, lyceisten Seppälä, fröken E. Lindblad, agronom U. Hernberg, v. häradsh. W. Fagerström, prof. J. A. Palmén och Högholmens djursamlingar genom kapten M. Tammelander, dels inköpts genom förmedling af forstm. J. Montell och M. W. Waenerberg. Till äggsamlingen hafva 4 kullar inlämnats af herr E. Nordling. Ett monströst hönsembryo har stud. E. W. Suomalainen förärat.

Af *reptilier* hafva endast några embryoner och ungar inlämnats af prep. G. W. Forssell och d:r A. Luther, af *amfibier* 3 kollekter af herr A. Reuter och d:r A. Luther.

Till *fisk*samlingen hafva skänkts 8 exx. af d:rr A. G. Helenius, G. Schneider, A. Luther, magg. W. M. Axelson och J. A. Wecksell.

*Coleopter*samlingen har vunnit en värdefull tillökning, genom att arkitekt Stenius till museet donerat sin och sin aflidne broders, d:r Erik Stenius', c. 1000 species omfattande samling af denna insektgrupp. Dessutom hafva c. 500 exx. erhållits såsom gåfvor af mag. L. Lagus, lektor L. Kiljander, studd. M. Weurlander, Th. Grönblom, A. G. Wegelius, K. Hj. Frey, U. Sahlberg och F. G. Gottberg, prof. O. M. Reuter, forstm. K. O. Elfving, mag. B R. Poppius och skoleleven A. Sallmén. — Af *hymenoptera* hafva 222 exx. skänkts till samlingen af stud. M. Weurlander och 1 af mag. Å. Nordström. — *Lepidoptera* har museet fått emottaga i c. 160 exx. af studd. Th. Grönblom, A. Wegelius, E. W. Suomalainen, apot. J. Sucksdorff, d:rr A. Poppius o. R. Fabritius. — Med bestämmandet af den finska *nematocer*samlingen har prof. C. Lundström varit sysselsatt och till densamma äfven afstått en mängd exemplar. Museets finska *Anthomyzidae* hafva genomgåtts af Oberlehrer Stein i Oberweisstritz, *chrysopiderna* af d:r Th. Pleske

i St. Petersburg. Såsom gåfvor hafva inlämnats 236 uppstuckna exx. diptera af mag. B. R. Poppius, 25 prof nematocera i sprit af mag. W. M. Axelson och 1 diptercecidium af frk. E. Lindroth. — *Aphaniptera* hafva erhållits i 3 exx. af mag. K. H. Hällström och handl. P. Stude. — *Trichopter*samlingen har fått emottaga 74 sp. i 540 exx. (uppstuckna imagines) af stud. M. Weurlander äfvensom talrika larver och puppor i sprit af densamma och mag. A. J. Silfvenius, hvilken sistnämnde fortsatt uppställandet af samlingen. — Mag. J. E. Aro har bestämt och uppställt museets finska *ephemerider* (imagines och larver i sprit) och till samlingen skänkt en mängd af honom samlade exemplar. — Af *copeognather* hafva c. 30 prof inlämnats af mag. W. M. Axelson och 1 af d:r E. Reuter och mag. H. Federley, af *mallophaga* c. 50 prof af prep. G. W. Forssell och af handl. P. Stude. Mag. W. M. Axelson har fortfarande ägnat sin tid åt bearbetningen af museets finska *Collembola*, till hvilken samling han äfven skänkt 75 profrör, innehållande ett stort antal arter; till denna samling hafva dessutom inlämnats 22 profrör af mag. A. J. Silfvenius och d:r A. Luther. — Utom ofvannämnda entomologiska samlingar har museet fått emottaga insekter tillhörande diverse ordningar, nämligen c. 600 exx. torra insekter af forstm. J. Montell och 7 exx. af apot. Sucksdorff, äfvensom 7 profrör med larver i sprit af stud. A. L. Forssell.

Af *myriopoder* hafva inlämnats 3 exx. af d:r E. Reuter mag. H. Federley, stud. A. L. Forssell och skoleleven A. Sallmén.

Samlingen af finska *spindlar* har mag. T. H. Järvi begynt anyo uppställa. Tillökningen har utgjorts af åtskilliga kollekter, inlämnade af mag. Järvi och prof. J. A. Palmén, stud. A. L. Forssell, d:r E. Reuter och mag. H. Federley.

Till *krustacé*-samlingen hafva inlämnats ett antal hufvudsakligen relikta krustaceer från olika sjöar af d:r O. Nordqvist, vidare 27 flaskor med diverse krustacéer af studd. A. L. Forssell, E. W. Suomalainen, C. G. Björkenheim, Svenska Reallyceum härstädes och d:r A. Luther.

Dessutom har mag. P. Gadd till museet skänkt 20 mikroskopiska preparat af parasitiska copepoder.

*Mollusk*samlingen har ökats med 50 prof, utgörande gåfvor från skoleleven A. Sallmén, d:r E. Reuter, prep. O. Lindblad, studd. H. Nordqvist, A. L. Forssell, Kuopio museum och d:r A. Luther. Snigelsamlingen har ordnats och uppställts, och inordnandet af lektor Melas mollusker i den finska samlingen påbörjats.

Af maskar hafva inlämnats: 21 prof *oligochæter* af stud. E. W. Suomalainen och d:r A. Luther; 3 prof *hirudineer* af stud. A. L. Forssell och skoleleven A. Sallmén; 61 prof *turbellarier* af stud. A. Ruotsalainen och d:r A. Luther; 12 *trematoder* af studd. A. L. Forssell och fröken E. Munsterhjelm, äfvensom 12 mikroskopiska preparat af den förstnämnde; 54 *cestoder* af prof. W. Pipping, d:r G. Schneider, magg. H. Federley och J. E. Aro, studd. A. L. Forssell, M. E. Savolin och frk. E. Munsterhjelm; 32 *nematoder* af prof. W. Pipping, studd. A. L. Forssell och frk. E. Munsterhjelm samt d:r A. Luther; 56 *acanthocephaler* af stud. A. L. Forssell, d:r G. Schneider och d:r A. Luther samt 138 mikroskopiska preparat af hithörande former af den förstnämnda; 3 *gordiider* af stud. Th. Grönblom. — *Acanthocephal*samlingen, hvilken bestämts af d:r G. Schneider och stud. A. L. Forssell, har under året uppställts; äfven ett antal *gordiider* har af den förstnämnde bestämts.

Kollektionerna af *coelenterater* och *protozoer* hafva förökats med 3 prof inlämnade af stud. E. W. Suomalainen och d:r A. Luther. De finska *spongillid-*, *coelenterat-* och *bryozo*samlingarna, tidigare bestämda af d:r Levander, hafva uppställts.

Bland under året tillkomna *plankton*-samlingar märkas främst d:r O. Nordqvists omkr. 600 flaskor omfattande kollektion. 96 flaskor hafva dessutom inlämnats af magg. A. E. Streng, K. H. Hällström, D. A. Wikström, T. H. Järvi och stud. A. B. Nyman samt d:r A. Luther. Diverse *hydro-*

fanistiskt material innehållande flaskor, inalles 116, hafva inlämnats af stud. M. Weurlander och mag. A. J. Silfvenius.

1 *cecidium* har skänkts till samlingarna af fröken E. Lindroth.

Då intendenten för de botaniska samlingarna amanuens Harald Lindberg till följd af vistelse på utrikesort var förhindrad att vid mötet närvara, inlämnade professor Fr. Elfving följande

Årsberättelse öfver de botaniska samlingarnas förkofran och bearbetning.

Främst är att omförmäla att det redan i senaste årsberättelse nämnda arbetet med de under åratal hopade nytillkomna fanerogamexemplarens uppfästande och inordnande fortskridit och i hufvudsak afslutats, så att museets finska fanerogamherbarium nu erbjuder den fullständighet som för tiden är möjlig. En ny upplaga af Herbarium Musei Fennici I torde därför böra blifva en af museiarbetets närmaste uppgifter, och i sådant syfte har intendenten oaflåtligt varit sysselsatt med granskning af samlingens kritiska former. Hurusom studiet af dessa nu träder i förgrunden, framgår tydligt af de under året inlämnade bidragen, bland hvilka hufvudparten utgöras af *Alchimillæ* och *Hieracia*. Amanuensen Lindbergs i 30 häftet af Meddelandena tryckta, redan senaste vår utdelade uppsats om de finska formerna af *Alch. vulgaris*, har riktat flere samlares uppmärksamhet på dessa växter, så att från olika delar af landet *Alchimilla*-kollektioner, delvis rätt omfattande, inlämnats, nämligen, utom af amanuensen Lindberg själf, af proff. J. A. Palmén och F. Elfving, d:r Hj. Hjelt, magistrarne W. M. Axelson, E. F. Häyrén, K. H. Hällström, C. A. Knabe, O. Sundvik, J. A. Wecksell, studenterne H. Buch, I. Buddén, F. W. Klingstedt och A. A. Sola samt järnvägsbokhållaren O. A. Gröndahl. *Hieracium*-samlingarna (inalles 291 n:rr), för hvilka prof. Norrlins arbeten

utgjort den hufvudsakliga utgångspunkten, och hvilka han till största delen benäget granskat, hafva gjorts i främsta rummet af intendenten, vidare af rektor M. Brenner, d:r W. Laurén, studenterne Laura Högman och K. H. Hällström. — Öfriga bidrag utgöras af 375 exx. kärlväxter, 171 exx. mossor, 12 exx. alger, 1 svamp, 3 n:rr karpologica, 3 n:rr dendrologica samt 6 n:rr till spritsamlingen. För dessa gåfvor har museet att tacka statsrådet L. Munck, proff. J. A. Palmén och F. Elfving, amanuensen H. Lindberg, d:rr G. Borenius, Hj. Hjelt, E. Reuter och W. Laurén, direktor Z. Schalin, rektorerne M. Brenner och H. Zilliacus, lektor A. Alho, magg. Otto Collin, K. H. Hällström, C. A. Knabe, O. A. F. Lönnbohm, I. Nordling, A. Rantaniemi, O. Sundvik och J. A. Wecksell, provisorerne Mether och Nyman, forstmästarne K. O. Elfving, E. af Hällström och J. Montell, agronom K. Grotenfelt, studenterne Greta Andersin, H. Buch, Oiva Eronen, G. v. Frenckell, F. W. Klingstedt, A. Ramsay, H. Rancken, A. A. Sola, K. W. Suomalainen, K. Ståhlberg och A. Vegelius, äfvensom eleverna S. Gripenberg, A. Rancken, H. Saltzman och L. Stark.

Den finska moss-samlingen har under året blifvit slutligt ordnad.

Som nykomlingar till den finska floran äro att anteckna: *Ammophila arenaria* från Tenala (stud. E. W. Suomalainen, eleverna S. Gripenberg och A. Rancken), *Luzula multiflora* × *sudetica*, förut obeskrifven, från Jorois (mag. H. Lindberg), mossan *Dicranodontium longirostre* från Helsingfors (stud. H. Buch) samt flere *Hieracia*, delvis nybeskrifna.

Ytterligare äro ett par omständigheter att beträffande den finska växtsamlingen framhålla, ehuru de falla utom Sällskapets verksamhet. För det första att aflidne rektor O. Bergroths herbarium blifvit till Botaniska museum inköpt. Rektor Bergroth hade från sina resor på Åland och i Ryska Karelen hemfört ganska omfattande, mycket väl konserverade samlingar, som i väsentliga delar tidigare blifvit till Sällskapet öfverläm-

nade. Det som nu tillkommit, kompletterar de tidigare exemplaren och utgör ett värdefullt bytesmaterial. Vidare har Universitetets Consistorium inlöst professor P. A. Karstens på Mustiala stora svampsamling. Af utländska svampar innehåller denna samling 5265 arter, bland dem en mängd typer till arter, beskrifna dels af prof. Karsten, dels af hans korrespondenter; flere exsiccatverk kunna i detta sammanhang påpekas, såsom ingående i samlingen. För oss hafva de finska formerna det största intresset, och hvad dem beträffar, är samlingen enastående. Under sin mer än 40-åriga verksamhet på Mustiala, har prof. Karsten gjort denna ort till en af de i mykologiskt afseende bäst kända orter på jorden, och hvad han här anträffat liksom ock de spridda fynd, som yngre mykologer i vårt land gjort, finnas här samlade. Den är den fullständigaste finska svampsamling som finnes. Den är vidare ett väsentligt komplement till professor Karstens talrika skrifter i Finska Vetenskaps Societetens publikationer och vårt Sällskaps skriftserier. Betydelsen af att denna samling nu införlifvats med Finska museet är uppenbar. Från att Museets svampsamling varit ganska rudimentär har den nu nått en hög rang.

I sammanhang härmed må ännu framhållas önskvärdheten af att unga botanister måtte ägna sig åt studiet af den inhemska svampfloran och i sådant afseende, medan tider är, personligen tillgodogöra sig den rika erfarenhet prof. Karsten besitter, och hvilken han gärna ställer till intresserades förfogande. Om så icke sker, komma vi här i landet att inom kort sakna en mykologisk specialist, hvilket vore högst beklagligt.

Bibliotekarien doktor Enzio Reuter föredrog nedanstående

Årsberättelse öfver bibliotekets tillväxt.

Under nu tilländagångna verksamhetsår har Sällskapets bibliotek erfarit en något mindre ökning än under närmast föregående år, nämligen med 694 nummer, hvilka med hänsyn till innehållet äro fördelade på följande sätt:

Naturvetenskaper i allmänhet	297
Botanik	76
Zoologi	150
Landt- och skogshushållning, fiskeriväsende	44
Geografi	17
Geologi, mineralogi, paleontologi	32
Antropologi, etnografi	3
Fysik, kemi, farmaci, medicin	32
Matematik, astronomi, meteorologi	12
Diverse	31
Summa	694

De allra flesta publikationer hafva nu, som tillförne, erhållits genom skriftutbyte med åtskilliga lärda samfund, institutioner och tidskriftsredaktioner. Af dessa hafva under året några upphört med sagda skriftväxling, medan å andra sidan tio nya tillkommit, så att deras sammanlagda antal för närvarande utgör 298. De nytillkomna äro följande:

Deutsche Malakozoologische Gesellschaft, Frankfurt a. M.;
Zoological Laboratory of the University of Texas, Austin, Texas, U. S. A.;
Board of Fisheries for New South Wales, Sydney, Australia;
Kommissionen for Havundersögelser, Köpenhamn;
La Société des sciences naturelles de la Haute-Marne, Longres;
Societas entomologica Bohemiae, Prag;
Springfield Museum of Natural History, Springfiefd, Ill., U. S. A.;
R. Accademia dei Lincei, Rom;
Statens Skogsförsöksanstalt, Stockholm;
Die naturwissenschaftliche Gesellschaft in Winterthur (Schweiz).

För välvilliga bokgåfvor står Sällskapet dessutom i tacksamhetsskuld till Commission d'Organisation du Congrès inter-

national de Botanique de Vienne 1905; Koninklijk Nederlandsch Meteorologisch Instituut, Utrecht; Société Ouralienne d'Amateurs des Sciences naturelles, Jekaterinenburg; L'Institut agronomique de Moscou; Föreningen »Vanamo», Helsingfors; äfvensom till herrar P. Borissow, P. T. Cleve, H. Conwentz, J. Krakauer, N. I. Kusnezow, S. A. Mokrzecki, S. Murbeck, O. M. Reuter, P. Westberg och W. M. Wheeler.

Sällskapet förrättade härpå val af funktionärer för verksamhetsåret 1905—1906 och återvaldes härvid till

ordförande — professor J. A. Palmén.

vice ordförande — professor Fr. Elfving.

Till sekreterare i stället för docent Erik Nordenskiöld, som undanbedt sig återval, utsågs magister Harry Federley.

Till skattmästare för kalenderåret 1906 återvaldes doktor V. F. Brotherus.

Professor O. M. Reuter, som var i tur att från Bestyrelsen afgå, återvaldes likaså.

Till revisorer för det löpande kalenderårets räkenskaper utsågos äfven de förra revisorerna, rektor M. Brenner och magister O. Alcenius.

Sällskapets representant i kommittén för dryftande af frågan om åstadkommande af naturparker i Finland, professor J. P. Norrlin, hade i bref till Sällskapet anmält sig vara af hälsoskäl förhindrad att deltaga i kommitténs arbete, men lofvade privatim bispringa densamma i dess verksamhet.

Till Sällskapets delegerade i nämnda kommitté utsågos härpå amanuens B. Poppius, såsom ordinarie ledamot, och docent A. K. Cajander såsom suppleant.

Ordföranden meddelade, att till Sällskapet anländt inbjudan att vid den andra internationella botaniska kongressen i Wien låta representera sig af en medlem.

Till Sällskapets representant valdes härpå amanuens Harald Lindberg.

Amanuens B. Poppius meddelade, att professor C. Lundström var sysselsatt med en granskning af Finlands *Nematocera* och uppmanade Sällskapets exkurrentar att för prof. Lundströms räkning insamla representanter för denna diptergrupp.

Till sitt årsmöte hade Sällskapet fått emottaga telegram från rektor Axel Arrhenius i Kristinehamn och Luonnon ystäväin yhdistys Kuopiossa.

De zoologiska samlingarna hade sedan senaste möte fått emottaga följande gåfvor:

1 ex. *Petromyzon branchialis (Ammocoetes)* från Vichtis, Hiidenvesi af mag. J. A. Wecksell. — 1 hermafroditisk *Astacus fluviatilis* från svenska reallyceum härstädes. — 1 svart råtta från Hattula af stud. Axel Wegelius. — 2 prof *gordiider* ur larver af *Saturnia pavonia* och *Notodonta ziczac*, tagna 1901 af stud. Th. Grönblom. — 1 fullvuxen ♀ och en unge af *Meles taxus* af handl. Paul Stude. — 2 exx. *pulicider* och en mängd *Mallophaga* från *Meles taxus* af densamme. — 1 ex. *Silvanus surinamensis* från H:fors af lyc. A. Sallmén. — 60 spp. *Lepidoptera* från prov. Sb. af stud. E. W. Suomalainen. — c. 600 exx. insekter af olika ordningar från Muonio i Lappland af forstm. J. Montell. — 1 embryo af höns med ett på högra sidan befintligt öfvertaligt benpar, tillvarataget VI. 1904 i Rantasalmi af herr Tor Ekman och inlämnadt till saml. af stud. E. W. Suomalainen. — 15 profrör *Collembola* från Tvärminne, för det mesta samlade på snö af herr A. Luther. — 1 ex. *Corrus frugilegus* skjutet den 18 april d. å. i Haapavesi af d:r A. G. Helenius. — 1 ex. *Fulica atra*, skjutet å stora Enskär, söderom Rönnskär af arbetaren Emil Finneman och skänkt till samlingarna af prof. J. A. Palmén. — 1 varg (uppstoppad) från senaten,

skjuten under vargaret 1881? — Genom köp har museet dessutom förvärfvat: 1 saimasäl från Nyslott genom förmedling af lektor S. Lagus. — 1 lo från Kexholm, från bonden J. S. Virolainen. — 1 ex. *Gulo borealis*, fullv. ♀, 1 ex. *Strix nyctea* och 2 exx. *Lagopus mutus*, vidare ett skinn af varg och två d:o af fjällräf (ungar) äfvensom en för skelettering afsedd fjällräfskropp, alla från Enare, inköpta genom förmedling af forstmästar M. W. Wænerberg. En samling trichopter-larver och puppor från Tvärminne och Thusby af mag. A. J. Silfvenius. — 54 exx. fåglar och 1 hermelin från Björneborgstrakten af mag. J. E. Aro. — 1 prof *Collembola* från Tvärminne af mag. A. J. Silfvenius.

Doktor Enzio Reuter anförde följande om

En för bönodling skadlig collembol.

Ifrågavarande collembol, som enligt bestämning af magister W. M. Axelson tillhörde arten *Onychiurus armatus*, hade under våren 1904 af fil. kand. J. A. Wecksell iakttagits i Vichtis på nyss utsådda bönor, hvilka den tycktes tillfoga skada.

Bulletin Bibliographique

Ouvrages reçus par la Société du 13 mai 1904 au 13 mai 1905.

Tous les livres indiqués sont des in 8 o, sauf indication contraire.

1. Publications des Sociétés correspondantes.

Algérie.

Alger: Société des Sciences Physiques, Naturelles et Climatologiques.
Bulletin:

Bône: Académie d'Hippone.
Bulletin: 30 1899—1900.
Comptes rendus: 1901; 1902.

Allemagne.

Augsburg: Naturhistorischer Verein für Schwaben und Neuburg (a. V.).
Bericht: XXXVI. 1904.

Bautzen: Naturwissenschaftliche Gesellschaft »Isis».
Sitzungsberichte und Abhandlungen:

Berlin: K. Akademie der Wissenschaften.
Sitzungsberichte: 1904. 4:o.

— Gesellschaft Naturforschender Freunde.
Sitzungsberichte: 1903.

— Botanischer Verein der Provinz Brandenburg.
Verhandlungen:

— Museum für Naturkunde. Zoologische Sammlung.
Mitteilungen: II, 4. 1904.
Bericht über das Zoologische Museum zu Berlin 1903. Halle a. S. 1904.

Bonn: Naturhistorischer Verein der Preussischen Rheinlande. Westfalens und des Regierungsbezirks Osnabrück.
Verhandlungen: 61, 1. 1904.

— Niederrheinische Gesellschaft für Natur- und Heilkunde.
Sitzungsberichte: 1904, 1.

— Poppelsdorf. Deutsche Dendrologische Gesellschaft.
Mitteilungen: 1904.

Braunschweig: Verein für Naturwissenschaft.
Jahresbericht:

Bremen: Naturwissenschaftlicher Verein.
Abhandlungen:

Breslau: Schlesische Gesellschaft für vaterländische Cultur.
Jahresbericht: 81. 1903.
Die Schlesische Gesellschaft für vaterländische Cultur. I. Die Hundertjahrfeier. II. Geschichte der Gesellschaft. Breslau 1904.
Schube, Th. Die Verbreitung der Gefässpflanzen in Schlesien preussischen und österreichischen Anteils. Festgabe. Breslau 1903.

— Verein für Schlesische Insektenkunde.
Zeitschrift für Entomologie, Neue Folge: XXIX. 1904

Chemnitz: Naturwissenschaftliche Gesellschaft.
Bericht:

Colmar: Société d'Histoire Naturelle.
Bulletin (Mittheilungen), Nouv. Sér.: VII. 1903—1904.

Danzig: Naturforschende Gesellschaft.
Schriften, Neue Folge: XI, 1—2. 1904.
Katalog der Bibliothek: 1. 1904

Dresden: Naturwissenschaftliche Gesellschaft »Isis».
Sitzungsberichte und Abhandlungen: 1903, 2; 1904, 1.

Erlangen: Physikalisch-Medicinische Societät.
Sitzungsberichte: 35. 1903.

Frankfurt a. M.: Senckenbergische Naturforschende Gesellschaft.
Abhandlungen: XXVII. 3. 1904. 4:o.
Bericht: 1904.

— (Schwanheim): Deutsche malakozoologische Gesellschaft.
Nachrichtsblatt: XIII—XXXVI 1881—1904; XXXVII, 1—2 1905.

Frankfurt a. d. O: Naturwissenschaftlicher Verein.
Helios: XXI. 1904.
— M. Klittke.
Societatum Litteræ:
Freiburg i B: Naturforschende Gesellschaft.
Bericht: XIV. 1904.
Gera (Reuss): Deutscher Verein zum Schutze der Vogelwelt.
Ornithologische Monatsschrift:
Giessen: Oberhessische Gesellschaft für Natur- und Heilkunde.
Bericht:
Görlitz: Naturforschende Gesellschaft.
Abhandlungen XXIV. 1904.
Göttingen: K. Gesellschaft der Wissenschaften und der Georg August Universität.
Nachrichten, Mathematisch-physikalische Klasse: 1904, 1—6. 4:o.
Nachrichten, Geschäftliche Mittheilungen: 1904, 1—2. 4:o.
Greifswald: Geographische Gesellschaft.
Jahresbericht:
— Naturwissenschaftlicher Verein für Neu-Vorpommern und Rügen.
Mittheilungen: XXXV. 1903.
Guben: Internationeller Entomologischer Verein.
Entomologische Zeitung:
Güstrow: Verein der Freunde der Naturgeschichte in Mecklenburg.
Archiv: 57, 2. 1903; 58, 1. 1904.
Halle: K. Leopoldinisch-Carolinisch Deutsche Akademie der Naturforscher.
Nova Acta:
Repertorium:
Katalog der Bibliotek:
Hamburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Abhandlungen:
Verhandlungen, 3:e Folge: XII. 1904.
— Die Hamburgischen Wissenschaftlichen Anstalten.
Jahrbuch: XXI. 1903 u. Beiheft 1 (4:o), 2 u. 3.
— Verein für Naturwissenschaftliche Unterhaltung.
Verhandlungen: XII. 1900—1903.
Hanau: Wetterauische Gesellschaft für die gesammte Naturkunde
Bericht:

Hannover: Naturhistorische Gesellschaft.

Helgoland: K. Biologische Anstalt.

Wissenschaftliche Meeresuntersuchungen, Abteilung Helgoland, Neue Folge: V, 2. 1904; VI, 1—2. 1904. 4:o.

Hirschberg in Schles.: Riesengebirgsverein.

Karlsruhe: Naturwissenschaftlicher Verein.

Verhandlungen: XVII. 1903—1904.

Kassel: Verein für Naturkunde.

Abhandlungen und Bericht:

Kiel: Kommission zur Wissenschaftlichen Untersuchungen der Deutschen Meere (voy. Helgoland).

Wissenschaftliche Meeresuntersuchungen, Abteilung Kiel, Neue Folge:

— Naturwissenschaftlicher Verein für Schleswig-Holstein.

Schriften: Register zu Band I—XII. 1904.

Königsberg in Pr.: Physikalisch-ökonomische Gesellschaft.

Schriften: XLIV. 1903.

Landshut: Naturwissenschaftlicher Verein (ci devant: Botanischer Verein).

Bericht: XVII. 1900—1903.

Lübeck: Geographische Gesellschaft und Naturhistorisches Museum.

Mittheilungen: II, 18. 1904.

Magdeburg: Naturwissenschaftlicher Verein.

Jahresbericht und Abhandlungen: 1902—1904.

Marburg: Gesellschaft zur Beförderung der gesammten Naturwissenschaften.

Sitzungsberichte: 1903.

Metz: Société d'Histoire Naturelle.

Bulletin:

München: K. B. Akademie der Wissenschaften. Mathematisch-physikalische (II:e) Classe.

Abhandlungen: XXII, 2. 1904. 4:o.

Heigel, K. Th. von. Zum Andenken an Karl von Zittel. Rede. München 1904. 4 o.

Pringsheim, A. Ueber Wert und angeblichen Unwert der Mathematik. Festrede. München 1904. 4:o.

Sitzungsberichte: 1904, 1—3.

Inhaltsverzeichniss:

Almanach:

München: Bayerische Botanische Gesellschaft.
Berichte: X. 1905.
Mitteilungen: 32—35. 1904—1905.
— Ornithologische Gesellschaft in Bayern.
Jahresbericht:
Verhandlungen: IV (N. F. I) 1903.

Münster: Westfälischer Provinzial-Verein für Wissenschaft und Kunst.
Jahresbericht.

Nürnberg: Naturhistorische Gesellschaft.
Abhandlungen, XV, 2. 1903.
Jahresbericht:

Osnabrück: Naturwissenschaftlicher Verein.
Jahresbericht:

Passau: Naturhistorischer Verein.
Bericht:

Regensburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Bericht:
Correspondenz-Blatt:

Stettin: Entomologischer Verein.
Entomologische Zeitung: 65, 2. 1904.

Strassburg in E.: K. Universitäts- und Landes-Bibliotek.
Theses:
Aeckerlein, G., Über die Zerstäubung galvanisch glühender Metalle. In. Diss. Strassburg i. E. 1902.
Berger, H., Ueber Rotationsflächen zweiten Grades, die einem gegebenen Tetraeder eingeschrieben sind. In.-Diss Strassburg i E. 1903.
Bock, K., Über die Kondensation von Benzaldehyd mit Itaconsäure. In.-Diss. Strassburg i. E. 1902.
Brecher, F., Ueber die durch Anlagerung von Ammoniak an ungesättigte Säuren entstehenden β-Amido-säuren. In.-Diss. Strassburg i. E. 1902.
Dinter, A., Die Anlagerung von Ammoniak an die Muconsäure und die Oxydation der l-$\beta\gamma$-Hydromuconsäure. In.-Diss. Strassburg i E. 1902.
Friedmann, E., Beiträge zur Kenntnis der physiologischen Beziehungen der schwefelhaltigen Eiweissabkömmlinge. In.-Diss. Braunschweig 1902.
Hergesell, H., Ergebnisse der Meteorologischen Beobachtungen

im Reichsland Elsass-Lothringen im Jahre 1900. Strassburg i. E. 1904. 4:o.

Hildebrand, W., Ueber die Condensation des Acetylacetons mit bernsteinsaurem Natrium unter Mitwirkung von Essigsäureanhydrid. In.-Diss. Strassburg i. E. 1902.

Himpel, H., Ueber die Gruppe der 120 Collineationen, durch die ein räumliches Fünfeck in sich selbst übergeht. In.-Diss. Strassburg i. E. 1903.

Jägerschmied, G. A., Beiträge zur Kenntnis der Monochlorbromessigsäure In.-Diss. Strassburg, i E. 1903.

Kalbfleisch, G., Symmetrische Cykliden In.-Diss. Strassburg i. E. 1902.

Karpinski, L. C., Über die Verteilungen der quadratischen Reste. In.-Diss. Strassburg i. E. 1903.

Kraencher, J., Über die Isobutylitaconsäure und deren Verhalten gegen Brom. In.-Diss. Strassburg i. E. 1902.

Kraus, P., Ueber Die Dimethyldioxyglutarsäure und einige Derivaten derselben. In.-Diss. Strassburg i. E. 1902.

Matter, O., Zur Kenntnis der Azlactone und ihrer Umwandlungsprodukte. In.-Diss. Strassburg i. E. 1903.

Moritz, R. E., Ueber Continuanten und gewisse ihrer Anwendungen zahlentheoretischen Gebiete. In.-Diss. Göttingen.

Neukirch, H., Über Actinomyceten. In.-Diss. Strassburg i. E 1902.

Peters, W., Über stereoisomere Körper aus dem Äthylacetylaceton durch Blausäureanlagerung. In.-Diss Strassburg i. E. 1903.

Reichert, F., Über die Einwirkung von Stickstofftetroxyd auf Phenylisocrotonsäure. In. Diss. Strassburg i. E. 1903.

Scheen, O., Ueber die Methylitaconsäure und ihr Verhalten gegen Natronlauge und Brom. In.-Diss. Strassburg i. E. 1902.

Schwärtzlin, A., Über die Oxydation der Dimethylitaconsäure und der Dimethylaticonsäure mit Kaliumpermanganat. In.-Diss. Strassburg i. E. 1903.

Wernher, G., Kondensation von Valerolakton und Bernsteinsäureäthylester mit Natriumäthylat. In.-Diss. Strassburg i. E. 1902.

Stuttgart: Verein für vaterländische Naturkunde in Württemberg.
Jahreshefte: 60 1904, nebst Beilage II. Stuttgart 1904.

Wesbaden: Nassauischer Verein für Naturkunde.
Jahrbücher: 57. 1904.

Zwickau: Verein für Naturkunde.
Jahresbericht: XXXIII. 1903.

Australie.

Brisbane: The Queensland Museum.
Annals:
Annual Report:

Melbourne: National Gallery of Victoria.

Sidney: Linnean Society of New South Wales.
Proceedings, 2 e Ser.: 1903, 4 (Nr. 112).

— Board of Fisheries for New South Wales. Fisheries and Oyster Fisheries of N. S. W.
Annual Report: I. 1903. 4:o.

Sydney: The Australian Museum.
Records: V, 5. 1904.
Report: 1903—1904. 4:o.

Autriche-Hongrie.

Bistritz: Gewerbeschule.
Jahresbericht: XXIX. 1903—1904.

Brünn: Naturforschender Verein.
Verhandlungen: XLI. 1902.
Bericht der Meteorologischen Commission: XXI. 1901.

Buda-Pest: Magyar Tudományos Akadémia (Ungarische Akademie der Naturwissenschaften).
Mathematikai és természettudományi közlemények: XXVIII 2. 1904.
Értekezések a természettudom. köreből:
Értekezések a mathemat. tudomàn. köreből:
Mathemat. és természettudom. ertesitö: XXI, 3—5 1903; XXII, 1—2. 1904.
Mathematische und naturwissenschaftliche Berichte aus Ungarn: XIX. 1901.
Almanach: 1904.
Rapport: 1903.

— Magyar Nemzeti Múzeum (Ungarisches National-Museum).
Annales historico-naturales: II, 1—2. 1904 4:o.
Természetrajzi Füzetek:
Aquila. Journal pour l'Ornithologie: XI. 1904. 4:o.

— La Rédaction de »Rovartani Lapok».
Rovartani Lapok: XI, 5—10 1904; XII. 1—3. 1905.

Cracovie: Académie des Sciences. (Akademija Umiejetnossci).
Sprawozdanie komisyi fizyograficznej:
Rozprawy wydzialu matem. przyrodn., 3:e Ser.: III. A & B 1903.
Bulletin international: 1904, 4—10.
Catalogue of Polish Scientific literature: III, 3—4. 1903—1904; IV. 1—3. 1904.

Graz: Naturwissenschaftlicher Verein für Steiermark.
Mittheilungen: 1903.

Hermannstadt: Siebenbürgischer Verein für Naturwissenschaften.
Verhandlungen und Mittheilungen:

Igló: Ungarischer Karpathen-Verein. (Magyarországi Kárpátegyesület).
Jahrbuch:

Innsbruck: Naturwissenschaftlich-Medicinischer Verein.
Berichte:

Kolozvár (Klausenburg): Rédaction de »Magyar Növenytani Lapok».
Evlolyam:

— Erdélyi Múzeum-Egylet. Orvos Természettudományi Szakosztályából. (Siebenbürgischer Museum-Verein. Medicinisch-Naturwissenschaftliche Section).
II. Természettudományi szak (Naturwissensch. Abth.):
Értesitö (Sitzungsberichte): XXVIII. 1903.
III. Népszerü szak.
Értesitö (Sitzungsberichte):

Prag: K. Böhmische Gesellschaft der Wissenschaften. Mathematisch-Naturwissenschaftliche Classe.
Abhandlungen, VII Folge:
Sitzungsberichte:
Jahresbericht:
Verzeichniss der Mitglieder:

— Naturhistorischer Verein »Lotos».
Lotos, Neue Folge: XXIII. 1903.

— Societas Entomologica Bohemiae.
Acta: I, 1—4. 1904; II. 1. 1905.

Trencsén, Ung: Trencsén Wármegyei Termeszettudományi Egylet. (Naturwissenschaftlicher Verein des Trencsêner Comitates).
Évkönyre Jahresheft: 1902 1903.

Triest: Museo Civico di Storia Naturale.
Atti, Ser. Nuova:

Wien: K. Akademie der Wissenschaften. Mathematisch-Naturwissenschaftliche Classe.
Sitzungsberichte, Abth I:
Anzeiger: 1904, 10—27; 1905, 1—10.
Mittheilungen der Erdbeben-Commission, Neue Folge:

— K. k. Naturhistorisches Hofmuseum.
Annalen:

— K. k. Zoologisch-Botanische Gesellschaft.
Verhandlungen: LIV. 1904.

— K. k. Geographische Gesellschaft.
Mittheilungen:
Abhandlungen:

— Verein zur Verbreitung Naturwissenschaftlicher Kenntnisse.
Schriften: XLIV. 1903—1904.

— Dr. R. v. Wettstein, Professeur.
Oesterreichische Botanische Zeitschrift: LIV. 1904.

Zagreb: Societas Historico-naturalis Croatica.
Glasnik: XVI, 1. 1904.

Belgique.

Bruxelles: Académie Royale de Belgique. Classe des Sciences.
Bulletin de la Classe des Sciences: 1903, 9—12; 1904, 1—4.
Annuaire: 1904

— Société Royale de Botanique.
Bulletin: XL. 1903.

— Société Entomologique de Belgique.
Annales: XLVII. 1903.
Table générale des Annales:
Mémoires: X. 1903; XI. 1903.

— Société Royale Malacologique de Belgique.
Annales:
Procès-Verbaux:
Mémoires:
Bulletin:

— Société Royal Linnéenne.
Bulletin: XXIX, 7—8. 1904; XXX, 1, 3—5. 1905.

Brésil.

Rio di Janeiro: Museum Nacional.
Archivos:

Canada.

Halifax, N. S.: Nova Scotian Institute of Science.
Proceedings and Transactions:

Chili.

Santiago: Société Scientifique du Chili.
Actes:

Costa Rica.

San José: Museo National. Republica de Costa Rica.
Anales:

Danemarc

Kjöbenhavn: K. Danske Videnskabernes Selskab.
Skrifter (Mémoires). 7:de Række, naturvidenskab. og mathem. Afdeln.: I, 1—3. 1904; II, 1. 1904. 4:o.
Oversigt: 1904, 2—6; 1905, 1.

— Naturhistorisk Forening:
Videnskabelige Meddelelser: 1904.

— Botanisk Forening.
Botanisk Tidsskrift: XXVI, 1—2. 1904.
Meddelelser:
Medlemsliste:
Porsild, M. P., Indholdsfortegnelse til Bot. Tidsskrift 1.—25. Bind (1866—1903), Meddelelser 1.—2. Bind (1882—1891) og Festskrift d. 12 April 1890. Kobenhavn 1904.

— Entomologisk Forening.
Entomologiske Meddelelser. Anden Række: I, 5. 1904; II, 5—7. 1904—1905.

— Bureau du Conseil permanent international pour l'exploration de la mer.
Bulletin. Année 1902—1903; Supplément, 1903—1904, 2—4; 1904—1905, 1. 4:o.
Publications de circonstance: 8—21. 1904—1905.
Rapports et Procès-verbaux des Réunions I. 1902—1903. 4:o

Kjöbenhavn: Kommissionen for Havundersögelser.
Meddelelser. Serie Plankton: I, 1—2. 1904. 4:o.

Espagne.

Madrid: R. Academia de Ciencias exactas, fisicas y naturales.
Memorias:
Revista: I, 1—8. 1904; II, 1. 1905.

Zaragoza: Sociedad Aragonesa de Ciencias naturales.
Boletin:

États-Unis.

Austin, Tex.: University of Texas.
Bulletin, Scientific Series: I—II. 1902—1903.

Baltimore, Md.: Johns Hopkins University.
Circulars:
Memoirs from the Biological Laboratory:

Berkeley, Cal.: University of California.
Publications, Zoology:
Publications, Botany:

Boston, Mass.: American Academy of Arts and Sciences.
Proceedings: XXXIX, 5—21. 1903—1904.

— Boston Society of Natural History.
Memoires:
Proceedings:
Occasional Papers:

Bridgeport, Conn.: Bridgeport Scientific Society.
List of Birds:

Brooklyn, N. Y.: Museum of the Brooklyn Institute of Arts and Sciences.
Science Bulletin:

Cambridge, Mass.: Museum of Comparative Zoölogy.
Memoirs: XXIX, Text a. plates. 1903. 4:o.
Bulletin: XXXIX, 9. 1904; XLIII, 2—3. 1904; XLIV, Geol. Series Vol. VII. 1904; XLV, 2, 4. 1904; XLVI, 1—4. 1904—1905.
Annual Report: 1903—1904.

Chapel Hill, N. C.: Elisha Mitchell Scientific Society.
Journal: XX, 2—3. 1904.

Chicago Ill.: Academy of Sciences.
Bulletin:
Bulletin of the Geological and Natural History Survey:
Annual Report:

Cincinnati, Ohio: Society of Natural History.
Journal: XX, 4. 1904.

— Lloyd Library of Botany, Pharmacy and Materia medica.
Bulletin:
Mycological Notes:

Davenport, Iowa: Academy of Natural Sciences.
Proceedings:

Lawrence, Kans.: Kansas University.
Science Bulletin: II, 1—9. 1903.
Annual Report of the Experiment station:

Lincoln, Nebr.: Botanical Society of America.

— The University of Nebraska, Zoological Laboratory.
Studies: 59—60. 1904.

Madison, Wisc.: Wisconsin Academy of Sciences, Arts and Lettres.
Transactions: XIII, 2. 1901; XIV, 1. 1902.

— Geological and Natural History Survey.
Bulletin: IX—XI (Economic Series No 5—7). 1903:
XII (Scientific Series No 3) 1903.

Meriden, Conn.: Scientific Association.
Transactions:
Proceedings:
Annual Address:

Minneapolis, Minn.: Geological and Natural History Survey of Minnesota.
Reports, Zoological Series:

Newark, Delaw.: Delaware College Agricultural Experiment Station, Entomological Department.
Annual Report:
Bulletin:

New-Brighton, N. Y.: Natural Science Associaton of Staten Island.
Proceedings: IX, 5—10. 1904.
Special:

New-Haven, Conn.: Connecticut Academy of Arts and Sciences.
Transactions:

New-York, N. Y.: New-York Academy of Sciences.
Memoirs:
Annals:
Transactions:
Index:
— New-York Botanical Garden.
Bulletin:
Philadelphia, Pa.: Academy of Natural Sciences.
Proceedings: LV, 2—3. 1903.
— American Philosophical Society.
Proceedings:
Report:
Subject Register.
Supplement Register:
— Wagner Free Institut of Science.
Transactions: III, 6. 1903.
— University of Pennsylvania.
Contributions from the Botanical laboratory:
— Free Museum of Science and Art, Department of Archæology, University of Pennsylvania.
Bulletin:
Portland, Maine: Society of Natural History.
Proceedings:
Rochester, N. Y.: Academy of Science.
Proceedings:
San Francisco, Cal.: California Academy of Sciences.
Memoirs:
Proceedings, 3. Ser.;
Botany:
Zoology:
Geology:
Math. Phys.:
Occasional Papers:
— The Hopkins Seaside Laboratory of the Leland Stanford Jr. University.
Contributions to Biology: XXXI. 1903; XXXII. 1904. 4:o.
Springfield, Ill.: The State Entomologist of the Illinois.
Report:
— Springfield Museum of Natural History.
Bulletin: 1. 1904.

S:t Louis, Mo.: Academy of Science.
Transactions:
— Missouri Botanical Garden.
Annual Report: XIV. 1903; XV. 1904.
Topeka, Kans.: Kansas Academy of Science.
Transactions:
Trenton, N. J.: New Jersey Natural History Society (formerly The Trenton Natural History Society).
Journal:
Tufts College, Mass.: Tufts College.
Studies:
Urbana, Ill.: Illinois State Laboratory of Natural History.
Bulletin: VI, Index. 1903—1904; VII, 1—3. 1904.
Article:
Annual Report:
Washington, D. C.: Department of Interior (U. S. Geological Survey).
Monographs: XLIV—XLV a. Atlas. 1903. 4:o.
Bulletin: 209—217. 1903.
Annual Report:
Mineral Resources:
Water-Supply and Irrigation Papers: 80—87. 1903.
Professional Papers: 9—10, 13—15. 1902—1903. 4:o.
Department of Agriculture.
Report:
Yearbook: 1903.
— Division of Ornithology and Mammology.
Bulletin:
— Division of Economic Ornithology and Mammology.
Bulletin:
— Division of Chemistry.
Bulletin:
— Division of Biological Survey.
Bulletin:
North American Fauna:
Smithsonian Institution (U. S. National Museum).
Annual Report: 1900—1901; 1901—1902.
Report of the U. S. National Museum:
From the Smithsonian Report:
Bulletin of the U. S. National Museum:

Washington, D. C.: Anthropological Society.
The American Anthropologist:
Special Papers:
— Entomological Society.
Proceedings: VI, 2—4. 1904; VII, 1. 1905.

Finlande.

Helsingfors: Finska Vetenskaps-Societeten (Société des Sciences de Finlande).
Acta:
Bidrag:
Öfversigt: XLVI. 1903—1904.
Observations météorologiques:
— Geografiska Föreningen.
Vetenskapliga Meddelanden:
Tidskrift: XVI, 3—6. 1904; XVII, 1. 1905.
— Sällskapet för Finlands Geografi (Société de Géographie de Finlande).
Fennia: 19—21. 1902—1904.
— Universitets-Biblioteket.
— Finska Forstföreningen.
Meddelanden: 21. 1905; 22, 1. 1905; 22, Supplement. 1905.
Ströskrifter:
— Fiskeriföreningen i Finland.
Fiskeritidskrift: XIII, 4—8, 10—12. 1904.
Suomen Kalastuslehti: XIII, 4—8, 10—12. 1904.
— La Rédaction de »Tidskrift för jägare och fiskare».
Tidskrift: XII, 3—6. 1904; XIII, 1—2. 1905.

France.

Amiens: Société Linnéenne du Nord de la France.
Mémoires:
Bulletin:
Angers: Société d'Études Scientifiques.
Bulletin, Nouv. Sér.: XXXII. 1902.
Béziers: Société d'Étude des Sciences Naturelles.
Bulletin:
Bordeaux: Société Linnéenne.
Actes: LVIII (6:e Sér. T. VIII). 1903.

Caen: Société Linnéenne de Normandie:
Bulletin, 5:e Sér.:

Cherbourg: Société Nationale des Sciences Naturelles et Mathématiques.
Mémoires: XXXIII (4:e Sér. T. III), 2. 1903.

Langres: Société des Sciences Naturelles de la Haute-Marne.
Bulletin: I, 1—4. 1904—1905.

La Rochelle: Académie. Société des Sciences Naturelles.
Annales:

Lyon: Société Linnéenne.
Annales, N. Sér.:

— Muséum d'Histoire Naturelle.
Archives:

— Société Botanique de Lyon.
Annales:
Bulletin:

— Académie des sciences, belles-lettres et arts. Sciences et lettres.
Mémoires, 3:e Sér.:

— Société d'Agriculture, sciences et industrie.
Annales, 7:e Sér.:

Marseille: Musée d'Histoire Naturelle.
Annales, Zoologie:
Annales:
Bulletin, 2:e Sér.:

Montpellier: Académie des Sciences et Lettres.
Mémoires de la section de médecine, 2:e Sér.:
Mémoires de la section des sciences, 2:e Sér.: III, 3. 1903.

Nancy: Société des Sciences. (Ci-devant Société des Sciences Naturelles de Strasbourg).
Bulletin, 2:e Sér.:
Bulletin des séances, Sér. 3: IV, 4. 1903; V, 1. 1904.

Nantes: Société des Sciences Naturelles de l'Ouest de la France.
Bulletin: XIII (2:e Sér. T. III), 2—4. 1903.

— Société Académique de Nantes.
Annales, 8:e Sér.:

Nimes: Société d'Étude des Sciences Naturelles.
Bulletin:
Supplement:

Paris: Société Entomologique de France.
Annales: LXX, 1—4. 1901; LXXI, 1—4. 1902.
Bulletin: 1901; 1902.
— Société Zoologique de France.
Mémoires:
Bulletin: XXVIII. 1903.
— Muséum d'Histoire Naturelle.
— Société de Géographie.
La Géographie: VIII, 4—6. 1903; IX, 1—5. 1904.
— Rédaction de »La Feuille des jeunes naturalistes».
Feuille, 4:e Sér.: XXXIV, 405—409. 1904; XXXV, 410—415. 1904—1905.

Reims: Société d'Étude des Sciences Naturelles.
Bulletin, 3:e Sér.: XII, 1—4. 1903.
Comptes rendus:
Travaux:
Procès verbaux:

Rouen: Société des Amis des Sciences Naturelles.
Bulletin, 4:e Sér.: XXXVIII, 1—2. 1902.

Toulouse: Société d'Histoire Naturelle.
Bulletin: XXXVI, 8—9. 1903; XXXVII, 1—2. 1904.
— Société des Sciences Physiques et Naturelles.
Bulletin:
— Société Française Botanique.
Revue de Botanique:

Grande-Bretagne et Irlande.

Edinburgh: Royal Society.
Transactions:
Proceedings:
— Botanical Society.
Transactions:
Proceedings:
Transactions and Proceedings: XXII, 1—4. 1901—1905.
Annual Report:
— La Rédaction de »The Annals of Scottish Natural History».
Annals:

Glasgow: Natural History Society.
Proceedings and Transactions, N. S.:

London: Royal Society.
Proceedings: LXXIII, 493—496. 1904; LXXIV, 497—506. 1904.
Ser. A. Vol. 76. N:o A. 507. 1904.
Ser. B. Vol. 76. N:o B. 507. 1904.
Reports to the Evolution Committee. II. London 1905.
Obituary Notices of Fellows of the Royal Society. Pt. I—III. 1904.

— Linnean Society.
Journal, Botany: XXXV, 248. 1904; XXXVI, 254. 1904; XXXVII, 257. 1904.
Journal, Zoology: XXIX, 190—191. 1904—1905.
Proceedings: 1903—1904.
List of the Society: 1904—1905.

— Royal Gardens, Kew.
Bulletin:

— Distant, W. L.
The Zoologist: 4 Ser.:

Newcastle-upon-Tyne: Natural History Society of Northumberland, Durham and Newcastle-upon-Tyne.
Transactions:

Plymouth: Marine Biological Association.
Journal, New Ser. VII, 2. 1904.

Italie.

Bologna: R. Accademia delle Scienze.
Memorie, Ser. 5:
Indici generali:

Catania: Accademia Gioenia di Scienze Naturali.
Atti, Ser. 4:
Bulletino mensile, Nuovo Ser.: 79—82. 1903—1904.

Firenze: Società Entomologica Italiana.
Bulletino: XXXVI, 1—2. 1904.

— Redazione della »Redia». Giornale di Entomologia
Redia: I, 2. 1903.

Genova: Museo Civico di Storia Naturale.
Annali, Ser. 2:a:

— Direzione del Giornale »Malpighia».
Malpighia: XVIII, 6—11. 1904: XIX, 1—3. 1905.

Milano: Società Italiana di Scienze Naturali e del Museo Civico di storia Naturale.
Atti: XLIII, 2—4. 1904—1905. XLIV, 1. 1905.
Memorie:

Modena: R. Accademia di Scienze, Lettere ed Arti.
Memorie, Ser. 3:

— Società dei Naturalisti e Matematici.
Atti, Ser. 3:

— Redattore della »La Nuova Notarisia».
L. N. Notarisia: XV, 3, 4. 1904: XVI, 1—2. 1905.

Napoli: R. Accademia delle Scienze Fisiche e Matematiche.
Atti, Ser. 2:
Rendiconto, Ser. 3: X, 8—12. 1904; XI, 1. 1905.

— Società Africana d'Italia.
Bulletino: XXIII, 4—11. 1904. XXIV, 1—3. 1905.

— Società di Naturalisti.
Bulletino, Ser. I:

— Museo Zoologico della R. Università.
Annuario (N. Ser.):

Padova: Accademia Scientifica Veneto-Trentino-Istriana (ci-devant Società Veneto-Trentina di Scienze Naturali).
Atti, Nuova Ser.: I, 1—2. 1904.
Bulletino:

Palermo: Redazione della »Naturalista Siciliano».
Il. Natur. Sicil., N. Ser.:

— R. Orto Botanico di Palermo.
Bulletino:

— R. Istituto Botanico di Palermo.
Borzi, A. Contributioni alla Biologia vegetale: III, 2. 1904.

Pisa: Società Toscana di Scienze Naturali.
Memorie: XX. 1904.
Processi verbali: XIV, 3—5. 1904.

Portici: Redazione delle »Rivista di Patologia vegetale».
Rivista: IX, 6—12. 1900—1901; X, 1—12. 1901—1902.

Roma: R. Istituto Botanico.
Annuario: VIII, 2. 1904. 4:o.

— R. Orto Botanico.
Annali di Botanica: I, 5. 1904; II, 1—2. 1905.

Roma: Biblioteca Nazionale Centrale Vittorio-Emanuele.
Bulletino:
Indice:
— Società Zoologica Italiana (ci-devant Società Romana per gli Studi Zoologici).
Bulletino: Ser. 2: IV, 1—6. 1903.
— R. Accademia dei Lincei.
Rendiconti, classe di scienze fisiche, matematiche e naturali: XIII, 1—12 (Sem. 1°); 1—12 (Sem. 2°) 1904; XIV, 1—8 (Sem. 1°) 1905.
Varese: Società Crittogamologica Italiana.
Memorie:
Atti:
Venezia: Redazione della »Notarisia».
Notarisia, Serie Notarisia-Neptunia: XVII, 13—24. 1902; XVIII, 1—8. 1903.
Sommario:

Japon.

Tōkyō: College of Science, Imperial University.
Journal: XIV. 1904; XVIII, 7—8. 1904; XIX, 3—4, 9, 14—20. 1904; XX, 1—4. 1904. 4:o.

Les Indes occidentales.

Kingston: The Institute of Jamaica.
Journal:
Annual Report:

Les Indes orientales.

Calcutta: Asiatic Society of Bengal.
Journal, P. I: LXVIII, Title page a Index, 1899; LXX, Title page a. Index, 1901; LXXI, Title page a Index, 1902 LXXII, 2. 1903; LXXIII, 1—2. 1904.
Journal, P. II: LXXII, 3—4, Title page a Index, 1903, LXXIII, 1—2. 1904.
Journal, P. III: LXXI, Title page a. Index 1902; LXXII, 2. 1903; LXXIII, 1—2. 1904.
Proceedings: 1903, 6—11 (Extra n:o); 1904, 1—5.
Index:
Annual Address:

Luxembourg.

Luxembourg: Société Botanique.
Recueil des Mémoires et des Travaux:
— »Fauna», Verein Luxemburger Naturfreunde (Société des Naturalistes Luxembourgeois),
Mittheilungen (Comptes Rendus): XIV. 1904.

Norvège.

Bergen: Bergens Museum.
Aarbog: 1904, 1—3.
Aarsberetning: 1903; 1904.
Sars, G. O., An account of the Crustacea of Norway. V, 3—8. 1904—1905. 4:o.
Meeresfauna von Bergen:
Nordgaard, O. Hydrographical and Biological Investigations in Norwegian Fiords. The Protist Plankton and the Diatoms in Bottom samples by E. Jörgensen. Bergen 1905. 4:o.
— Norges Fiskeristyrelse (Direction des pêches de la Norvège).
Aarsberetning: 1903, 5; 1904, 1—3.
Christiania: Universitetet.
— Videnskabs Selskabet.
Forhandlinger:
Nyt Magazin for Naturvidenskaberne:
Stavanger: Stavanger Museum.
Aarshefte: 1903.
Trondhjem: K. Norske Videnskabers Selskab.
Skrifter: 1903.
Tromsö: Museum.
Aarshefter: 26. 1903.
Aarsberetning: 1901; 1902; 1903.

Pays-Bas.

Amsterdam: K. Akademie van Wetenschappen.
Verhandelingen, Afd. Natuurkunde, Tweede Sectie:
Verslagen and Mededeelingen, Afd. Natuurk., 3:e Reeks:
Register of de Verslagen and Mededeelingen:

Verslag van de Gewone Vergaderingen der Wis- en Natuurkundige Afdeeling:
Proceedings of the Section of Sciences:
Jaarboek:

Amsterdam: Genootschap ter Bevordering van Natuur-, Genees- en Heelkunde. Sectie voor Natuurwetenschappen.
Maandblad:
Werken, Tweede Serie: V, 2—3. 1905.

Groningen: Natuurkundig Genootschap.
Verslag:
Bijdragen tot de Kennis van de Provincie Groningen en omgelegen Streken:

Harlem: La Société Hollandaise des Sciences.
Archives néerlandaises, Sér. 2: IX, 3—5. 1904; X, 1—2. 1905.
Programme pour l'année 1904.

Leiden: Nederlandsche Dierkundige Vereeniging.
Tijdschrift, 2:de Sér.: VIII, 2. 1903.
Catalogus d. Bibliothek:

Nijmegen: Nederlandsche Botanische Vereeniging (Société Botanique Néerlandaise).
N. Kruidkundig Archief, 3:de Sér.: Supplement 1903; 1904.
Recueil des travaux botaniques Néerlandais: 1—4. 1904.

s'Gravenhage: Nederlandsche Entomologische Vereeniging.
Tijdschrift: XLVII, 1—4. 1904.
Entomologische Berichten: 13—18. 1903—1904.

Utrecht: Société Provincial des Arts et Sciences.
Verslag:
Anteekeningen:

Portugal.

Lisboa: Academia Real das Sciencias. Classe de science, mathem., physic. e. natur.
Memorias, Nova Ser.:
Journal:

République Argentine.

Buenos Aires: Sociedad Cientifica Argentina.
Anales: LVII, 2—6. 1904; LVIII, 1—6. 1904.

— La Rédaction de »Revista Argentina de Historia Natural».
Revista:

Buenos Aires: Museo de Productos Argentinos
Boletin:
— Museo Nacional de Buenos Aires (ci-devant Museo Publico).
Anales, Ser. 3: II. 1903.
Comunicaciones:
Córdoba: Academia Nacional de Ciéncias.
Actas:
Boletin:
La Plata: Museo de la Plata.
Revista:
— Universidad de La Plata. Facultad de Ciencias Fisico-Matematicas.
Publicaciones: 2. 1904.

Roumanie.

Bucarest: L'Herbier de l' Institut botanique.
Bulletin:

Russie.

Dorpat: Naturforscher-Gesellschaft.
Schriften:
Archiv, 2:te Ser.:
Sitzungsberichte:
Irkutsk: La Direction du Musée.
Jakutsk: La Direction du Musée.
Kasan: Société des Naturalistes à l'Université Imperiale de Kasan.
Travaux (Trudi):
Comptes rendues:
Kharkow: Société des Naturalistes à l'Université Impériale de Kharkow.
Travaux (Trudi): XXXVIII, 1—2. 1903.
Kiew: Société des Naturalistes de Kiew.
Mémoires: XIX. 1905.
Procès- Verbal: 1904, p. 1—36.
Совинскій. В. К. Указатель русской литературы по математикѣ, чистымъ и прикладнымъ естественнымъ наукомъ за 1901 годъ.

Minusinsk: Museum.

Отчетъ по Минусинскому мѣстному музею и общественной библіотекъ за 1903 годъ. 1904.

Moscou: Société Impériale des Naturalistes.

Nouveaux Memoires:

Bulletin: 1903, 4; 1904, 1.

Meteorologische Beobachtungen:

— Directorium der K. Universitäts-Bibliothek.

Gelehrte Nachrichten (Naturhist. Abth.).

Odessa: Société des Naturalistes de la Nouvelle Russie.

Mémoires: XXV, 1—2. 1903—1904.

Riga: Naturforschender Verein.

Korrespondenzblatt: XLVII. 1904.

Arbeiten, Neue Folge:

S:t Pétersbourg: Académie Impériale des Sciences.

Mémoires, 7:e Sér.:

Mémoires, 8:e Sér.:

Mélanges biologiques:

Bulletin, Nouv. Sér.:

Bulletin, V:e Sér.: XIX. 1903.

Annuaire du Musée zoologique: VIII, 3—4. 1903; IX, 1—3. 1904.

Turkestanische Abteilung der Kais. Russischen Geographischen Gesellschaft. Mitteilungen. Bd. IV. Wissenschaftliche Ergebnisse der Aralsee-Expedition. Lief. V. *D. Litwinow*, Die Pflanzen der Küsten des Aralsees gesammelt von L. Berg. St. Petersburg 1905.

— Hortus Botanicus. (Jardin Impérial botanique).

Acta: XXII, 2. 1904: XXIII, 1—3. 1904; XXIV, 1. 1904; XXV, 3. 1904.

Bulletin:

Извлеченіе изъ отчета Имп. С.-Петербургскаго ботаническаго сада за 1903 г. С.-Петербургъ. 1904.

— Societas Entomologica Rossica.

Horæ:

— La Société Impériale des Naturalistes de S:t Petersbourg.

Trudi (Travaux):

Section de Botanique.

Travaux:

Section de Zoologie et de Physiologie.

Travaux: XXXIV, 2. 1904.

Section de Géologie et Minéralogie.

Travaux:

Comptes rendus: XXXIV, 8. 1903; XXXV, 3—8. 1904.

S:t Pétersbourg: Laboratoire ichthyologique de l'établissement de pisciculture de Nikolsk.

Aus der Fischzuchtanstalt Nikolsk:

Suède.

Göteborg: K. Vetenskaps och Vitterhets Samhället.

Handlingar: 4:de Följden:

Lund: Universitetet.

Acta (Årsskrift). Afd. II. K. Fysiografiska Sällskapets Handlingar:

— La Rédaction de »Botaniska Notiser».

Botaniska Notiser: 1904, 3—6; 1905, 1 a, 1 b, 2.

Stockholm: K. Svenska Vetenskaps-Akademien.

Handlingar, Ny följd: XXXVII, 3, 7—8. 1903—1904; XXXVIII, 1—5. 1904. 4:o.

Arkiv för Botanik: II, 1—4. 1904; III, 1—4. 1904.

Arkiv för Zoologi: I, 3—4. 1904; II. 1—2. 1904.

Öfversigt:

Årsbok: 1904.

Lefnadsteckningar:

— Entomologiska Föreningen.

Entomologisk Tidskrift: 25. 1904.

— Bergianska stiftelsen.

Acta Horti Bergiani:

— Statens Skogsförsöksanstalt.

Meddelanden: 1. 1904.

Upsala: R. Societas Scientarium.

Nova Acta, Ser. 3: XX, 2. 1904; Ser. 4: I, 1. 1905. 4:o.

— Kongl. Universitetet (par Mr le Bibliothécaire, Prof. Annerstedt).

Redogörelse: 1903—1904.

Cleve, P. T., A treatise on the Phytoplankton of the Atlantic and its Tributaries and on the periodical changes of the Plankton of Skagerak. Uppsala. 1897. 4:o.

Bulletin of the Geological Institution:

Results of the Swedish Zoological Expedition to Egypt and the White Nile 1901 under the Direction of L. A. Jägerskiöld. 1. Uppsala 1904.

Suisse.

Basel: Naturforschende Gesellschaft.
Verhandlungen: XV, 3. 1904; XVII. 1904.

Bern: Naturforschende Gesellschaft.
Mittheilungen: 1551—1564. 1903.

— La Société Botanique Suisse (Schweizerische Botanische Gesellschaft).
Bulletin (Berichte): XIV. 1904.

Chambésy prés Genève: L'Herbier Boissier.
Bulletin, 2:e Sér.: IV, 6—12. 1904; V, 1—3. 1905.
Mémoires:

Chur: Naturforschende Gesellschaft Graubündens.
Jahresbericht, Neue Folge. XLVI. 1902/03—1903/04.

Genève: Société de Physique et d'Histoire Naturelle.
Mémoires:

La Diréction du Conservatoire et du Jardin botaniques
Annuaire:

Lausanne: Société des Sciences Naturelles.
Bulletin, 4:me Sér.: XL, 149—151. 1904.

Neuchâtel: Société des Sciences Naturelles.
Bulletin:

Schaffhausen: Schweizerische Entomologische Gesellschaft (Société Entomologique Suisse).
Mittheilungen (Bulletin):

St. Gallen: Naturwissenschaftliche Gesellschaft.
Bericht:

Zürich: Naturforschende Gesellschaft.

Uruguay.

Montevideo: Museo Nacional.
Anales, Ser, 2: I. 1904.
Azara, Geografia fisica y esférica de las Provincias del Paraguay, y Misiones Guaranies (Anales del Museo nac.-Sección Historico-filosofico. I). Montevideo 1904. 4:o.

2. Dons.

Bestyrelsen for Kjöbenhavns Universitets Zoologiske Museum.
Den Danske Ingolf-Expedition: II, 4. 1904; V, 1. 1904. 4:o.

Commission d'Organisation du Congrès international de Botanique de Vienne, 1905:

Briquet, John, Texte synoptique des documents destinés a servir de base aux débats du Congrès international de nomenclature botanique de Vienne 1905. Berlin 1905. 4:o.

Koninklijk Nederlandsch Meteorologisch Instituut, Utrecht.

Maandelijksch Overzicht der Weersgesteldheed in Nederland. 1:e Jaarg. 1904, Mei en Augustus, April en September. Utrecht 1904. 4:o.

van der Stok, J. P., Études des Phénomènes de Marée sur les Côtes Néerlandaises. I. Analyse des Mouvements periodiques et apériodiques du Niveau de la Mer. Utrecht 1904. — II. Résultats d'Observations faites à bord des Bateaux-Phares Néerlandais. Utrecht 1905.

List de Publications 1850-1 Mei 1904. Utrecht 1904.

Société Ouralienne d'Amateurs des Sciences Naturelles, Jekaterinenburg.

Bulletin: XXIV. 1903.

L'Institut Agronomique de Moscou.

Observations faites à l'Observatoire Météorologique de 1903. Moskva 1904.

Имп. русск. Общество акклиматизаціи животныхъ и растеній. Москва.

Дневникъ отдѣла ихтіологіи: II, 1—4. 1903—1904.

Общества изученія Амурскаго Края, Владивостокъ.

Записки: IX, 1—2. 1903. — Отчетъ: 1903.

Vanamon Kirjasia: I. *A. J. Mela.* Suomen kuorettomat ja kuorelliset etanat. Helsinki 1904.

— II. *Otto Wellenius,* Suomen myrkkypistiäisiä (Hymenoptera aculeata). Muurahaiset (Heterogyna). Helsinki 1904.

Agricultural Experiment Stations of the Louisiana State University and A. & M. College.

16:th ann. Report. 1903. — Bulletin, Sec. Ser. N:o 76. 1903.

Borissow, P. Ueber den Einfluss der Temperatur der Bodenoberfläche, der thermischen Trägheit und der Strahlung auf die Fehler bei der Bestimmung der wahren Luft-Temperatur Moskva 1904.

Cleve, P. T., The Plankton of the South African Seas. III. Halocypridae. Cape Town 1905.

— Idem. IV. Cypridinae. Cape Town 1905.

Conwentz, H., Om skydd åt det naturliga landskapet jämte dess växt- och djurvärld, särskildt i Sverige. Sep. aftr. ur Ymer. Stockholm 1904.

Krakauer, J., Der Lebertran und seine medizinische Verwendung. Berlin 1904.

Kusnezow, N. I., Отзывъ почетнаго члена И. Р. Г. О. А. В. Григорьева о трудахъ профессора К. И. Кузнецова. С-тъ Петербургъ 1904.

Murbeck, Sv., Parthenogenese bei den Gattungen *Taraxacum* und *Hieracium.* Sep. Abdr. Bot. Not. 1904.

Mokrzecki, S. A., Au sujet de la nutrition extraracinaire des arbres malades. St. Petersburg. 1904.

— Зона и головня на хлѣбахъ и мѣры борьбы съ этими болѣзнями. Симферополь 1904.

— Отчетъ по естественно-историческому музею Таврическаго губернскаго земства за 1904 годъ. Годъ V-й. Симферополь 1904.

— Внутренная терапія и внѣкорневое питаніе растеній Вредныя насѣкомыя консультативная дѣятельность Симферополь 1905.

Самосудъ въ наукъ. По поводу брошюры г. Пв. Шевырева, Секретаря Русскаго Энтомологическаго Общества: »Права первенства по вопросу о внѣкорневомъ питаніи«. Симферополь 1905.

Reuter, O. M. Capsidae palaearcticae novae et minus cognitae. Öfv. F. Vet. Soc. Förh. XLVI. N:o 14. 1904.

— Uebersicht der paläarktischen *Stenodema*-Arten. Ibid. N:o 15. 1904.

— Bemerkungen über einige *Phimodera*-Arten. Ibid. N:o 17. 1904.

— Capsidae persicae a D:o N. A. Zarudny collectae enumeratae novaeque species descriptae. Ann. Mus. Zool. de l'Acad. Imp. St. Petersburg. IX. 1904.

— Ännu några ord om Herr Embr. Strands »Norske Fund av Hemiptera». Ent. Tidskr. 25. 1904.

Westberg, P., Das Netz der Kreuzspinnen. Sonderabr. aus »Natur u. Schule». Bd. IV. Leipzig 1905.

Wheeler, W. M., Ethological observations on an American Ant. *(Leptothorax Emersoni* Wheeler). Sonderabdr. aus Journ. für Psychologie u. Neurologie. II, 1—2. 1903.

Helsingfors le 13 Mai 1905.

Enzio Reuter.

Bibliothécaire.

Übersicht der wichtigeren Mitteilungen.
1904—1905.

1. Zoologie.

Mammalia.

Die Verbreitung des Iltis (Foetorius putorius) in Finland: Alex. Luther. S. 33—34.

Darmparasiten des Luchses (Felis lynx L.): Guido Schneider. S. 105—107.

Phoca foetida Müll. Das Vorkommen von *Echinorhynchus semermis* Forssell bei den finländischen Seehunden. Siehe unter Vermes S. 217.

Bieberschwanz, eines im Jahre 1840 in Sodankylä (Lapponia kem.) geschossenen Biebers wurde von Herrn Dozenten Alex. Luther vorgelegt. S. 102.

Phocaena communis Less. Beobachtungen über das Vorkommen dieser Art im Bottnischen Meerbusen: Torneå und Karlö: K. M. Levander; Haukipudas: E. Nordling; Björneborg: J. E. Aro. S. 65.

Aves.

Vermischte Notizen.

Weisse Krähen wurden während des Sommers 1904 in Nyland beobachtet: Barösund: D. A. Wikström. S. 43; Lojo: R. Boldt, Alex. Luther. S. 54.

Vanellus cristatus L. Herr Förster Friberg teilte mit, dass die Art schon am 21. Februar 1905 in Sysmä (Tavastia australis) beobachtet wurde. Herr Preparator Meriläinen erklärte, dass der Vogel sich in der Regel bei Helsingfors anfangs März einfindet. S. 62.

Ein Küchlein mit einem überzähligen Beinpaar auf der rechten Seite wurde von Herrn E. W. Suomalainen vorgelegt. S. 136.

Bericht über seine ornithologische Forschungsreise in der Gegend von Björneborg erstattete Herr Mag. J. E. Aro. S. 19—22.

Neu für das Gebiet.

Alcedo ispida L. Satakunta, Tyrvää: Hugo Ståhlberg. S. 6.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Carpodacus erythrinus (Pall.). Nylandia, Helsingfors, VI. 1904: E. Nordling. S. 5.

Corvus frugilegus L. Satakunta, Köyliö: J. E. Aro. S. 22.

Larus minutus Pall. Nylandia, Helsingfors, IX. 1904: E. Nordling. S. 5.

Larus ridibundus L. Nylandia, Helsingfors: E. Nordling. S. 6.

Phalaropus fulicarius (L.). Nylandia, Helsingfors. 11. XI. 1904: P. Meriläinen. S. 64.

Pisces.

Vermischte Notizen.

Gadus morrhua L. Zur Kenntnis der Verbreitung der Art teilte Herr Rektor M. Brenner mit, dass junge Tiere von der Grösse eines Strömlings so weit östlich wie bei Helsingfors vorkommen. S. 46.

Neu für das Gebiet.

Motella cimbria L. Ein 17 cm langes Exemplar wurde von Herrn Fischereiinspektor J. Alb. Sandman westlich von

Nargö in einer Tiefe von 95 m gefangen. S. 58—59. — Herr Dozent K. M. Levander teilte mit, dass er in der Gottlandstiefe mit einem Oberflächennetze ein 18 mm langes, junges Exemplar im Nov. 1904 erbeutet hatte. Es scheint also, als ob die Art sich sogar so nördlich wie bei Gottland fortpflanzen könnte. S. 60.

Gobius ruthensparri Euphrasén. Alandia, Mariehamn: J. Alb. Sandman. S. 59—60.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Abramidopsis buggenhagii Bloch. Ostrobothnia media, Haapavesi: A. G. Helenius. S. 31—32.

Cottus quadricornis. Savonia borealis, Kuopio: E. W. Suomalainen. S. 64—65.

Insecta.

Blütenbiologische Beobachtungen in Lappland: F. Silén. S. 80—99. Siehe unter Botanik S. 222.

Coleoptera.

Vermischte Notizen.

Crepidodera. Über finnische *Crepidodera*-Arten sprach Herr Amanuensis B. Poppius. Nach den Untersuchungen von Herrn Dr. J. Daniel gehören die in Finland gesammelten und als *Cr. ferruginea* Scop. bestimmten Exemplare garnicht dieser Art an, sondern einer nahe verwandten *Cr. interpunctata* Motsch., welche nebst der var. *sublævis* Motsch. eine sehr grosse Verbreitung hat, während *Cr. ferruginea* Scop. nur in einem Exemplare aus Savonia austr., Valkeala, bekannt ist. Ausser diesen beiden Arten kommt in Finland noch eine rotgelbe vor, welche von Daniel als eine neue Art angesehen wurde; da aber nur 2 ♀♀ (Nylandia, Esbo: B. Poppius) bekannt sind, konnte die Art nicht beschrieben werden. S. 71—73.

Luperus pinicola Duft. Herr Förster K. O. Elfving berichtete, dass die Art in verschiedenen Gegenden auf Isthmus karelicus als ein Schädling der jungen Kiefer auftritt. S. 54.

Leptura quadrifasciata, L. var. *lugubris* U. Sahlberg n. var. — Lateinische Diagnose der neuen Varietät. S. 48.

Smicrus filicornis Fairm. Herr Professor J. Sahlberg las einen Brief des schwedischen Coleopterologen Isaac B. Ericson vor, wo ein Fund dieses in Amerika häufigen in Europa aber seltenen Käfers mitgeteilt wurde. Die Art wurde in grossen Mengen in Södermanland, Schweden, in Kotballen von Elentieren gefunden. S. 48.

Neu für das Gebiet.

Aegialia arenaria Fabr. Nylandia, Lappvik: A. Nordström. S. 5.

Centorrhynchus scapularis Gyll. Nylandia, Helsingfors: Th. Grönblom. S. 105.

Crepidodera interpunctata Motsch. Nylandia, Helsingfors; Savonia borealis, Leppävirta: Enwald. S. 73.

Crepidodera interpunctata var. *sublævis* Motsch. In den südlichen und mittleren Gegenden Finlands. S. 73.

Leptura (Strangalia) quadrifasciata L. *lugubris* n. var. Regio aboënsis, Karislojo: U. Sahlberg. S. 47—48.

Myllaena gracilicornis Fairm. Lapponia imandræ, Konosero: B. Poppius; Lapponia inarensis, Sydvaranger: K. M. Levander. S. 73.

Omophlus americæ Curtis. Isthmus karelicus, Mohla: K. O. Elfving. S. 101.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Centorrhynchus neutralis Gyll. Tavastia australis, Lempälä: R. Frey. S. 56.

Otiorrhynchus tristis Scop. Nylandia, Helsingfors: R. Frey. S. 55.

Hymenoptera.

Vermischte Notizen.

Strongylogaster geniculatus Thoms. und *cingulatus* Fabr. Nach der Ansicht des Herrn Stud. med. R. Forsius sind die ♂♂ dieser beiden Arten verwechselt. Dies wird durch Beobachtungen in der Natur, Copulation und Frequenz, bestätigt. Da das ♂ von *geniculatus* schon 1818 von Klug als *Str. linearis* beschrieben wurde, müsste der Namen *geniculatus* Thoms. mit *linearis* Klug vertauscht werden. S. 50—52.

Neu für das Gebiet.

Emphytus perla Kl. Regio aboëns., Karislojo: R. Forsius. S. 70.

Synairema rubi Panz. Regio aboëns., Lojo: R. Forsius. S. 50.

Strongylogaster geniculatus Thoms. Karelia borealis, Kontiolaks: Woldstedt; Savonia australis, Rantasalmi: Westerlund; Bothn. or? Coll. Wasastjerna; Regio aboënsis, Pargas: Reuter, Karislojo, Lojo; Forsius; Nylandia, Pärnå, Tvärminne: Nordström. S. 51—52.

Taxonus albipes Thoms. Regio aboënsis, Lojo: R. Forsius. S. 70—71.

Tremex fuscicornis Fabr. Nylandia, Esbo: E. Lind. S. 70.

Diptera.

Vermischte Notizen.

Chrysops. Herr Professor J. Sahlberg demonstrierte die finländischen Arten dieser Gattung. Das Material des Entomologischen Museums hatte Herr Dr. Th. Pleske gütigst bearbeitet, und wurden die finländischen Arten nach seinen Untersuchungen auf 9 festgestellt, von welchen 4 vorher aus Finland nicht bekannt waren. Die neuen Arten sind unter der Überschrift »Neu für das Gebiet» verzeichnet. S. 103—105.

Neu für das Gebiet.

Chrysops divaricatus Loew.	Die Verbreitung der
» » *lapponicus* Loew.	Arten geht aus dem
» » *maurus* Siebke.	Verzeichnis auf S. 104
» » *rufipes* Meig.	hervor.

Hydrophana convexa Wahlb. Diese Art, von welcher nur ein einziges Exemplar bekannt gewesen ist, wurde von Herrn Förster F. Silén auf *Stellaria crassifolia* in Kittilä, Lapponia kemensis, wieder gefunden. S. 68.

Hydrotaea albipunctata Zett. Karelia ladogensis, Kexholm: F. Silén. S. 68.

Hydrotaea pilipes Stein. Nach einem finländischen Exemplare aus Akkas, Tavastia australis, (Woldstedt) hat P. Stein neulich diese Art aufgestellt: J. Sahlberg. S. 67—68.

Lepidoptera.

Vermischte Notizen.

Ein gynandromorphes Exemplar von Smerinthus populi L.: Th. Grönblom. S. 17—19.

Ephestia (Plodia) interpunctella Hb. Herr Stud. med. R. Forsius erwähnte einen Fall, in welchem diese innerhalb der politischen Grenzen Finlands vorher nicht beobachtete Pyralide in einer Apotheke in Helsingfors auf »Flores verbasci» Schaden angerichtet hatte. S. 68—69.

Neu für das Gebiet.

Lasiocampa trifolii Esp. Alandia, Föglö: E. Hagert. S. 63.

Rhynchota.

Stenodema trispinosum Reuter ist früher mit *St. calcaratum* verwechselt worden (Vergl. Öfvers. Finska Vet. Soc. Förh. XLVI,

N:o 15, p. 8). Die Art hat eine östliche Verbreitung; das einzige bis jetzt bekannte europäische Exemplar stammt aus Solovetsk im Weissen Meer (K. M. Levander): O. M. Reuter. S. 34—35.

Trichoptera.

Vermischte Notizen.

Über Agrypnetes crassicornis Mc Lach.: A. J. Silfvenius. S. 111—117.

Neu für das Gebiet.

Apatania majuscula Mc. Lach. Karelia ladogensis, Sortavala: A. J. Silfvenius. S. 102.

Lype reducta Hag. Karelia ladogensis, Sortavala: A. J. Silfvenius. S. 102.

Micrasema setiferum Pict. Isthmus karelicus, Kivennapa A. J. Silfvenius. S. 102.

Oxyethira mirabilis Mort. Von dieser nur in einem Exemplare bekannten Art fand Herr M. Weurlander auf Geta, Alandia, ein ♂. S. 102.

Collembola.

Onychiurus armatus wurde von Herrn Mag. J. A. Wecksell als ein Schädling junger Bohnenpflanzen beobachtet. S. 180.

Acarina.

Zwei neue Tarsonemus-Arten: E. Reuter. S. 136—142.

Eriophyes piri (Nal.). Dieser Birnbaumschädling, welcher im allgemeinen nur die Blätter angreift, hatte auf einem Baum in Hattula, Tavastia australis, auch die jungen Früchte fast vollständig zerstört: E. Reuter. S. 14—17.

Glycyphagus ornatus Kram. Diese vorher nur aus Deutsch-

land und Italien bekannte Art trat im Winter 1905 in Sjundeå, Nylandia, in einem Viehstall in grossen Mengen auf: E. Reuter. S. 136.

Crustacea.

Crangon vulgaris Fabr. Verschiedene Funde in der Gegend von Hangö wurden von Herrn Fischereiinspektor J. Alb. Sandman gemacht. Dieselben beweisen, dass die Art mit der finländischen Fauna einverleibt werden muss. S. 57.

Cuma rathkei Kröy. 30 Exemplare dieser für das Gebiet neuen Art wurden von Herrn J. Alb. Sandman zwischen Utö und Dagerort in einer Tiefe von 110 m gefangen. S. 58.

Gammarus locusta als Wirttier für *Echinorhynchus polymorphus*. Siehe unter Vermes S. 217.

Palaemon fabricii H. Rtk. Eine von Herrn Dozenten K. M. Levander unternommene Untersuchung der in Finland gefangenen Palæmoniden ergab als Resultat, dass *Palæmon fabricii* die einzige bei uns vorkommende Art ist. Weder *P. squilla* L. noch *Palæmonetes varians* Leach waren in dem Untersuchungsmaterial vertreten. S. 67.

Vermes.

Darmparasiten des Luchses (Felis lynx L.): Guido Schneider. S. 105—107.

Echinorhynchus. Über die Wirttiere einiger finländischen Acanthocephalen sprach Herr Dozent K. M. Levander und teilte mit, dass er eine Larve von *E. claviceps* Zeder in einer Ostrakode gefunden hatte. Als Zwischenwirt dieser Art wird von Villot *Sialis niger* Latr. angegeben. Da aber *Leuciscus erythrophthalmus* im Finnischen Meerbusen der Hauptwirt des erwachsenen *E. claviceps* ist und sich hauptsächlich mit allerlei Wasserpflanzen ernährt, scheint es sehr annehmbar, dass wenigstens diese Fischart durch Ostrakoden infiziert wird.

— Der Zwischenwirt von *E. angustatus* Rud. scheint auch im Finnischen Meerbusen *Acellus aquaticus* L. zu sein. S. 66—67.

Echinorhynchus polymorphus. Diese Art kommt als Larve in *Gammarus locusta* vor und zwar so zahlreich, dass Herr Dozent Alex. Luther unter 10 untersuchten Exemplaren dieser Krebstiere 6 infizierte fand, von welchen manche sogar 2 Cysten enthielten. Die Cysten wurden nur anfangs Juni angetroffen; später konnten keine gefunden werden. Vielleicht ist die Ursache der im Juli am Ufer der Tvärminne-Skären zahlreich vorkommenden toten *Gammarus*-Individuen diesen *Echinorhynchus*-Cysten zuzuschreiben. S. 31.

Echinorhynchus semermis Forssell. Ein Exemplar eines Saima-Seehundes enthielt nur *Ech. strumosus*, wogegen *E. semermis* fehlte, was um so merkwürdiger ist, als Seehunde sowohl aus dem Ladoga-See wie auch aus dem Finnischen Meerbusen mit beiden Arten infiziert sind: A. Forssell. S. 64.

Protozoa.

Amoebidium parasiticum Cienk. Diese in Finland vorher unbekannte Art kam massenhaft auf den Antennen einer *Ceriodaphnia*-Art in einer Pfütze in Lojo, Regio aboënsis, vor: Alex. Luther. S. 55.

II. Botanik.

Plantæ vasculares.

Zur Systematik.

Hippuris. Von *H. vulgaris* werden in den floristischen Handbüchern zwei abweichende Formen *fluviatilis* und *maritima* aufgeführt. Die erste dürfte nur eine durch strömendes Wasser hervorgerufene Standortsform sein. Die zweite, deren ältester Name *tetraphylla* Linn. fil. ist, wird wohl meist als eine

ähnliche Form des Brachwassers betrachtet. Dies dürfte aber nicht richtig sein, denn teils wächst sie mit der Hauptart, die dann als f. *litoralis* auftritt, zusammen, teils sollte sie überall an den Küsten, wo *H. vulgaris* wächst, vorkommen, was durchaus nicht der Fall ist. *H. tetraphylla* ist durch die 4- selten 5-blättrige Quirle von *H. vulgaris* mit typisch 9—11 Blättern der Quirle scharf charakterisiert. Ob sie eine eigene Art oder Unterart oder eine geographische Rasse darstellt, muss dahingestellt bleiben, jedenfalls hat sie einen höheren systematischen Wert als *fluviatilis*. Harald Lindberg. S. 107—110.

Populus tremula var. *villosa*. Mit diesem Namen bezeichnet Lang eine Form mit haarigen Blättern. Herr Custos H. Lindberg demonstrierte derartige aus zwei Lokalitäten (Karislojo: H. L.; Karkku; Hj. Hjelt) stammende Zweige, die an Bäumen mit gewöhnlichen glatten Blättern gewachsen waren. Er betrachtet deshalb die Form als eine zufällige, nicht als eine Varietät. S. 29.

Taraxacum. Die von Raunkiær neulich als *T. intermedium* beschriebene und als eine wahrscheinlich selbständige Art bezeichnete Form scheint nur eine Varietät in der Reihe *T. officinale genuinum* Koch (= *vulgare* Lam.), *uncinatum* Brenner, *intermedium* Raunk., *patulum* Brenner zu sein. Es kommen nämlich allerlei Übergänge sowohl mit Bezug auf die Gestalt als die Anzahl der für diese Formen charakteristischen Hüllblätter vor. Das Endglied dieser Reihe wäre *T. Gelertii* Raunk., das jedoch möglicherweise eine selbständige Art darstellt. Die charakteristischen Hüllblätter sind auf einer Tafel abgebildet. M. Brenner: S. 37—40.

Neu für das Gebiet.

Ammophila arenaria. Nylandia, Tenala: Th. Sælan, S. Gripenberg & A. Rancken; Nylandia, Tvärminne: E. W. Suomalainen. S. 30.

Crataegus calycina Peterm. Die als *Cr. monogyna* Jacq. bezeichneten, finländischen *Crataegus* Exemplare, die sämtlich aus

den Ålands Inseln stammen, gehören nach der von Herrn Lektor C. A. M. Lindman in Stockholm vorgenommenen Revision zu *Cr. calycina,* mit einer einzigen Ausnahme (Eckerö, Björnhufvud: H. Lindberg), nämlich der echten *Cr. monogyna.* H. Lindberg. S. 7—9.

Hieracium. Drei neue Arten aus den Ålands Inseln werden von J. P. Norrlin beschrieben S. 73—80. — M. Brenner teilt verschiedene neue Arten und Formen mit S. 143—161. — Ueber neue Hieracien aus Jorois (Savonia borealis) und anderen Gebieten macht H. Lindberg Mitteilungen. S. 44.

Luzula multiflora × *Sudetica.* Diese neue Hybride (*L. hybrida* Lindb. fil. n. hybr.) wurde in Ostrobothnia kajanensis, Paltamo sowie in Kuusamo gefunden. H. Lindberg S. 10, 11.

Polygonum calcatum Lindm. Diese neulich von Lindman aus *P. aviculare* ausgeschiedene Art scheint in Finland seltener als in Schweden zu sein. Im Herbar H. Lindberg, wo *P. aviculare* reich vertreten war, lag, nach Lindman selbst, die neue Art nur von zwei Lokalitäten in Regio aboënsis und Nylandia vor. Herr Rektor M. Brenner hat dieselbe bei Sörnäs unweit Helsingfors gefunden, und in Herb. Mus. Fenn. ist ein offenbar hierher gehörendes Exemplar aus Savonia australis vorhanden. Harald Lindberg. S. 9—10. M. Brenner. S. 11—12.

Rumex aquaticus × *domesticus.* Ostrobothnia borealis, Simo: W. Westerlund. S. 29.

Taraxacum intermedium Raunkiær. Helsingfors: M. Brenner. S. 38.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Agrimonia odorata. Alandia, Jomala: G. v. Frenckell. S. 4, 5.

Alchimilla. Von den neu unterschiedenen Arten von *A. vulgaris* coll. wurden verschiedene aus verschiedenen Gegenden eingeliefert. S. 4, 27, 28, 42, 62, 136.

Alnus glutinosa f. *pinnatifida.* Ostrobothnia media, Nykarleby. M. Nyman, Z. Schalin S. 42, 43.

Alopecurus geniculatus × *pratensis*. Regio aboënsis, Reso: F. W. Klingstedt. S. 27.

Aspidium cristatum × *spinulosum*. Savonia austr., Villmanstrand: H. Buch. S. 42.

Avena pubescens f. *glabrata*. Ostrobothnia austr., Storkyro: H. Rancken. S. 27.

Betula nana × *verrucosa*. Ostrobothnia media, Nykarleby: Z. Schalin. S. 42.

Calamagrostis phragmitoides Hartm. var. *pulchella* Saut. Helsingfors: R. Blom. S. 63.

Calypso bulbosa. Ostrobothnia borealis, Kemi: A. Rantaniemi. S. 28.

Cardamine amara var. *trisecta*. Nylandia, Sibbo: G. Andersin. S. 54.

Cardamine hirsuta. Satakunta, Luvia: K. H. Hällström. S. 136; Ostrobothnia media, Vasa: Hj. Hjelt. S. 4.

Carex acutiformis. Nylandia, Thusby: Otto Collin. S. 28.

Carex disticha. Reg. aboënsis, Reso: F. W. Klingstedt S. 27.

C. riparia. Karelia australis: Otto Collin. S. 28.

Centaurea phrygia. Regio aboënsis, Pargas: E. Reuter. S. 5.

Coralliorrhiza. Savonia borealis, Iisalmi: G. Andersin. S. 42.

Corydalis intermedia. Tavastia australis: Otto Collin. S. 28.

Dentaria bulbifera. Regio aboënsis, Lojo: H. Saltzman. S. 27.

Epipactis palustris. Isthmus karelicus, Nykyrka: O. A. Gröndahl. S. 27.

Epipogum aphyllum. Regio aboënsis, Nystad. S. 4.

Euphrasia brevipila. Savonia austr., Lappvesi: H. Buch. S. 4.

Eu. Reuteri. Savonia austr., Lappvesi: H. Buch. S. 4.

Galeopsis speciosa f. *albiflora*. Reg. aboënsis, Vihti: J. A. Wecksell. S. 42.

Galium mollugo × *verum*. Savonia austr., Lappvesi: H. Buch. S. 4.

Geranium palustre. Tavastia austr., Lammi. S. 4.

Hypochaeris maculata. Satakunta, Tyrvis: I. G. Nordling. S. 62.

Inula salicina. Regio aboënsis, Pargas: E. Reuter. S. 5.

Malachium aqvaticum. Helsingfors: H. Lindberg. S. 4.

Malaxis paludosa. Nylandia, Ingå: W. Brenner. S. 55.

Ornithopus sativus. Helsingfors, Skatudden: M. Brenner. S. 45.

Hieracium. M. Brenner. S. 143—161.

Poa irrigata. Alandia, Mariehamn: H. Buch. S. 101, 110.

Potamogeton gramineus × *perfoliatus.* Savonia aust., Villmanstrand: H. Buch. S. 42.

Potamogeton nitens. Savonia aust., Lappvesi: H. Buch S. 4.

Potentilla minor. Alandia, Jomala: H. Buch. S. 4.

P. verna. Alandia, Jomala: H. Buch & A. Ramsay. S. 4 & 27. — Karelia ladog.: C. A. Knabe. S. 4.

Rhynchospora fusca. Tavastia australis, Janakkala: F. Elfving. S. 43.

Rubus arcticus × *saxatilis.* Karelia australis: Otto Collin. S. 28.

Rubus cæsius × *Idæus.* Alandia, Föglö: E. Eriksson. S. 101.

Rubus idæus f. *inermis.* Reg. aboënsis, Vihti: J. A. Wecksell. S. 42.

Rumex fennicus. Ostrobothnia borealis, Simo: H. Lindberg. S. 62.

Rumex obtusifolius var. *agrestis.* Reg. aboënsis. Pojo: E. af Hällström. S. 43.

Salix aurita × *repens.* Ostrobothnia austr., Storkyrö: H. Rancken. S. 27.

Salix rosmarinifolia. Alandia, Jomala. H. Buch. S. 4.

Saxifraga granulata. Nylandia, Kyrkslätt: G. Andersin. S. 42. 55; Nyl. Borgå. S. 4. Tavastia australis, Hausjärvi. S. 4.

Scirpus mamillatus. Alandia: G. v. Frenckell S. 4; Alandia, Geta: F. W. Klingstedt S. 27; Isthmus karelicus:

O. A. Gröndahl. S. 27; Ostrobothnia aust., Storkyrö: H. Rancken. S. 27.

Scutellaria hastifolia. Nylandia, Kyrkslätt: G. Andersin. S. 42.

Silene maritima. Ostrobothnia media, Gamla Karleby. S. 4.

Silene noctiflora. Tavastia austr., Somero. S. 4.

Spiræa Filipendula. Reg. aboënsis, Reso: F. W. Klingstedt. S. 27.

Symphytum officinale. Alandia, Mariehamn; Nylandia, Pärnä. S. 4.

Verbascum nigrum × *Thapsus.* Regio aboënsis, Karislojo: E. af Hällström. S. 101.

Vicia Pannonica β purpurascens. Savonia austr., Villmanstrand: H. Buch. S. 4.

Vincetoxicum. Reg. aboënsis, Reso: F. W. Klingstedt. S. 27; Nylandia, Kyrkslätt: G. Andersin. S. 42, 54.

Viola rupestris. Isthmus karelicus, Kivinebb: O. A. Gröndahl. S. 27.

Viola stagnina. Karelia australis, Jääski: H. Zilliacus. S. 62.

Verwildert oder eingeschleppt.

Bromus commutatus Schrad., *Br. macrostachys* Desf., *Br. racemosus* L., *Br. tectorum* L., *Br. unioloides* Willd. (H. Lindberg S. 4): Helsingfors, Skatudden: M. Brenner. S. 44.

Chenopodium opulifolium. Helsingfors: H. Lindberg. S. 4.

Lathyrus sativus. Satakunta, Hämeenkyrö: A. A. Sola. S. 62. — Ostrobothnia media, Korsnäs. S. 4.

Sisymbrium Pannonicum. Helsingfors. H. Lindberg. S. 4.

S. Læselii. Helsingfors: H. Lindberg. S. 4.

Xanthium spinosum. Helsingfors, Sörnäs: H. Rancken. S. 27.

Vermischte Notizen.

Blütenbiologie. In Lappland in der Umgebung des Kirchdorfes Kittilä (67° 30′) hat Herr F. Silén während der Sommer 1895—1900 Beobachtungen über blütenbesuchende Insek-

ten gemacht. Im Ganzen hat er 87 Pflanzenarten, darunter viele nordische, beobachtet. Die Besucher, welche so zahlreich sind, dass sie zur Pollination der entomophilen Blüten ausreichen dürften, sind genau verzeichnet S. 80—99. Von besonderem Interesse die Angabe, dass *Cœloglossum viride* vorwiegend durch *Cantharis*-Arten, welche die Blumen in der Zeit von 2 Uhr Nachts bis 10 Uhr Vm besuchen, polliniert wird.

Geschichte der Flora. In zwei Aufsätzen S. 12—14 und 117—135 schildert Herr Rektor M. Brenner die Veränderungen, welche die Flora von Helsingfors durch Vergrösserung der Stadt sowie durch sonstiges Eingreifen der Menschen seit der Mitte des vorigen Jahrhunderts erfahren hat.

Betula verrucosa f. *bircalensis.* Das einzige bekannte Exemplar dieser schnitzblättrigen Birke, in Birkkala westlich von Tammerfors wachsend, war schon längst zerstört. Professor E. Hougberg hat indessen im Jahre 1904 in der Nähe des Mutterexemplares drei etwa mannshohe Sträucher und zahlreiche junge Sprosse mit der charakteristischen Blattform aufgefunden. Th. Sælan. S. 46, 47.

Pyrola chlorantha. Rhizome, die mit allen Verzweigungen etwa 6 Meter lang waren, wurden von Prof. F. Elfving vorgelegt. S. 63.

Berichtigungen.

Bromus commutatus. Eine frühere (April 1884) Angabe über das Vorkommen dieser Art bei Uleåborg als eingeschleppt wird insofern berichtigt, dass die betreffenden Exemplare nicht die typische Art sondern möglicherweise eine Hybride mit *Br. arvensis* darstellen. M. Brenner. S. 45.

Hieracium orbicans in Mela, Suomen Kasvio, ist nicht die echte Art von Almqvist; die finländische Form muss *H. Fennoorbicans* Norrl. heissen. H. Lindberg. S. 110.

Musci.

Neu für das Gebiet.

Dicranodontium longirostre. Helsingfors, Fredriksberg: H. Buch. S. 29.

Bemerkenswerte Fundorte.

Aongströmia longipes. Savonia austr., Villmanstrand: H. Buch. S. 27.

Grimmia pulvinata. Regio aboënsis, Erstan: F. W. Klingstedt. S. 27.

Leskea paludosa. Tavastia australis, Hattula: H. Rancken. S. 62.

Oncophorus torquescens. Regio aboënsis, Erstan: F. W. Klingstedt. S. 27.

Polytrichum attenuatum. Ostrobothnia, Aavasaksa: H. Buch. S. 62.

Stereodon attenuatus. Ostrobothnia australis, Storkyrö: H. Rancken. S. 62.

Fungi.

Monilia cinera ist im Juni 1904 verheerend auf den Kirschbäumen bei Mustila in Elimä (Nylandia) aufgetreten und zwar auf den Jahrestrieben und Blüten. Früher ist dieser Pilz in der Nähe der russischen Grenze in den Jahren 1897—99 von Woronin beobachtet und eingehend studiert worden.

Die verwandte Art *M. fructigena* dürfte bei uns nicht sehr selten sein. Vorzugsweise wächst der Pilz auf Äpfeln; auf den vegetativen Teilen und den Blüten noch nicht bei uns beobachtet. Enzio Reuter. S. 35—37.

Peridermium pini. Ostrobothnia kajan., Sotkamo: Mether. S. 27.

Stemonites fusca. Nylandia: A. Forssell. S. 62.

Register

öfver

de vetenskapliga meddelandena.

Mötet den 1 oktober 1904.

Sid.

Nordström, A. En för finska faunan ny coleopter *Aegialia arenaria* Fbr. 5

Nordling, E. Ornitologiska iakttagelser 5

Silfvenius, A. J. Jäälintu, *Alcedo ispida*, Tyrväällä 6

Lindberg, H. *Crataegus calycina* Peterm. 7

— *Polygonum calcatum* Lindman 9

— *Luzula Sudetica* (Willd.) Presl. och *L. multiflora* × *Sudetica* (*L. hybrida* Lindb. fil. n. hybr.) 10

Brenner, M. *Polygonum calcatum* Lindm. i Finland 11

— Inom Helsingfors stads område förstörda växtlokaler . 12

Reuter, E. Angrepp på päronfrukt af *Eriophyes piri* (Nal.) . . . 14

Grönblom, Th. Ein gynandromorphes Exemplar von *Smerinthus populi* L. 17

Aro, J. E. Kertomus kesällä 1904 tekemästäni ornitologisesta matkasta Kokemäellä 19

Mötet den 5 november 1904.

Buch, H. En för floran ny mossa *Dicranodontium longirostre* . . 29

Lindberg, H. *Populus tremula* med starkt håriga blad 29

— *Rumex aquaticus* × *domesticus* (*R. aromoraciifolius* Neum.) 29

Salan, Th. *Psamma arenaria* funnen i Finland 30

Luther, A. Larver af *Echinorhynchus polymorphus* i *Gammarus locusta* 31

— *Abramidopsis Buggenhagii* Bloch från Haapavesi . . . 31

— Die Verbreitung des Iltis (*Foetorius putorius*) in Finland 33

Sid.
Reuter, O. M. En för det finska naturhistoriska området ny Capsid 34
Reuter, E. Härjning af *Monilia cinerea* Bon. å körsbärsträd . . 35
Brenner, M. *Taraxacum officinale*-former i Finland 37

Mötet den 3 december 1904.

Lindberg, H. *Hieracium*-floran i Jorois 44
Brenner, M. För Finland nya adventiv-växter 44
— Sekundär stambildning hos tall, gran och björk i Ingå 45
— Torskyngel vid Helsingfors 46
Sælan, Th. *Betula verrucosa* f. *bircalensis* Mela 46
Sahlberg, U. *Leptura (Strangalia) quadrifasciata* L. var. *lugubris*, ♀ 47
Sahlberg, J. En för Sverige ny Coleopter, *Smicrus filicornis* Fairm. 48
Forsius, R. Två nykomlingar för Finlands bladstekelfauna . . 50

Mötet den 4 februari 1905.

Elfving, K. O. *Luperus pinicola* såsom skadedjur 54
Boldt, R. Fynd af hvita kråkor 54
Brenner, M. Floristiska notiser 54
Luther, A. *Amœbidium parasiticum* funnen i Finland 55
Sahlberg, J. Tvenne intressanta Curculionider 55
Sandman, J. A. Tvenne nykomlingar till vår krustacéfauna . . 56
— Två för vår fauna nya fiskarter 58

Mötet den 4 mars 1905.

Wegelius, A. G. En för vår fauna ny fjäril *Lasiocampa trifolii* L. 63
Elfving, Fr. Rotstockar af *Pyrola chlorantha* 63
Brenner, M. *Calamagrostis phragmitoides* Hrtm. var. *pulchella* Saut 63
Forssell, A. Förekomsten af *Echinorhynchus semermis* Forssell hos våra sälarter 64
Meriläinen, P. *Phalaropus fulicarius* 64
Suomalainen, E. W. *Cottus quadricornis* löydetty Saimaan vesistöstä 64
Levander, K. M. Om förekomsten af *Phocœna communis* i Bottniska viken 65
— Några zoologiska notiser 66
Sahlberg, J. Dipterologiska notiser 67

Sid.
Forsius, R. En för finska faunan ny microlepidopter 68
— Tre nykomlingar till Finlands stekelfauna 70
Poppius, B. Om några finska *Crepidodera*-arter 71
— En för vårt naturhistoriska område ny coleopter *Myllæna gracilicornis* Fairm 73
Norrlin, J. P. Några *Hieracium*-former från Åland 73
Silén, F. Blombiologiska iakttagelser i Kittilä Lappmark 80

Mötet den 8 april 1905.

Elfving, K. O. En för vår fauna ny colepter *Omophlus amerinæ* 101
Luther, A. En bäfversvans 102
Silfvenius, A. J. Suomen faunalle uusia Trihoptereja 102
Sahlberg, J. De finska arterna af diptersläktet *Chrysops* . . . 103
— En nykomling till den finska coleopterfaunan 105
Schneider, G. Darmparasiten des Luchses *(Felis lynx* L.) . . 105
Lindberg, H. Finlands *Hippuris*-former 107
— *Poa irrigata* Lindman 110
— *Hieracium Fenno-orbicans* Norrlin 110
Silfvenius, A. J. Über *Agrypnetes crassicornis* Mc Lach . . 111
Brenner, M. Förändringar i Helsingfors stads flora 117

Mötet den 6 maj 1905.

Reuter, E. Ett massuppträdande af *Glycyphagus ornatus* Kram. 136
— Zwei neue *Tarsonemus*-Arten 136
Brenner, M. Hieraciologiska meddelanden. 4. Nya *Hieracium*-former och fyndorter 143

Årsmötet den 13 maj 1905.

Reuter, E. En för bönodling skadlig collembol 180

Tjänstemännens årsredogörelser.

Ordförandens årsberättelse 162
Skattmästarens årsräkning 169
Zoologie intendentens årsredogörelse 170
Botanices-intendentens årsberättelse 174
Bibliotekariens årsberättelse 176

Bulletin Bibliographique.

Übersicht der wichtigeren Mitteilungen.

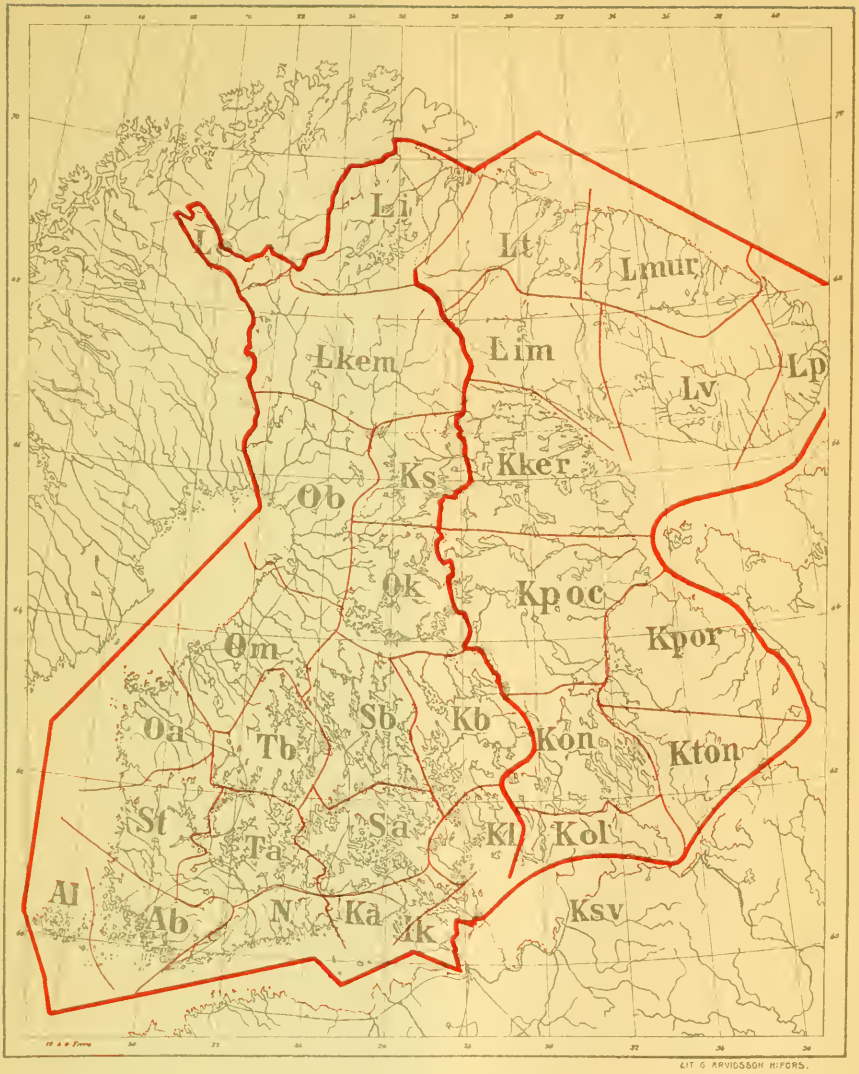

Ab	=	Regio aboënsis	Kton	=	Karelia transonegensis	N	=	Nylandia
Al	=	Alandia	Ks	=	Knusamo	Oa	=	Ostrobothnia australis
Ik	=	Isthmus karelicus	Ksv	=	Karelia svirensis	Ob	=	Ostrobothnia borealis
Ka	=	Karelia australis	Le	=	Lapponia enontekiensis	Ok	=	Ostrobothnia kajanensis
Kb	=	Karelia borealis	Li	=	Lapponia inarensis	Om	=	Ostrobothnia media
Kker	=	Karelia keretina	Lim	=	Lapponia Imandrae	Sa	=	Savonia australis
Kl	=	Karelia ladogensis	Lkem.	=	Lapponia kemensis	Sb	=	Savonia borealis
Kol	=	Karelia olonetsensis	Lmur	=	Lapponia murmanica	St	=	Satakunta
Kon	=	Karelia onegensis	Lp	=	Lapponia ponojensis	Ta	=	Tavastia australis
Kpoc	=	Karelia pomorica occidentalis	Lt	=	Lapponia tulomensis	Tb	=	Tavastia borealis.
Kpor	=	Karelia pomorica orientalis	Lv	=	Lapponia Varsugae			

Pris 2: — Fmk.

MEDDELANDEN

AF

SOCIETAS

PRO FAUNA ET FLORA FENNICA.

TRETTIONDEFÖRSTA HÄFTET
1904—1905.

MED EN PLANSCH, EN KARTA OCH TRE FIGURER I TEXTEN.

MIT EINER DEUTSCHEN UEBERSICHT.

HELSINGFORS 1906.

MBL/WHOI LIBRARY
WH 19IN E